

STRATEGIJA RAZVOJA GRADA SREBRENİKA

2024– 2027. godina

- NACRT -

SADRŽAJ

1	UVOD.....	3
1.1	Svrha i značaj strateškog dokumenta	3
1.2	Regulatorni okvir.....	3
1.3	Proces izrade i konsultacija	4
1.4	Usklađenost sa ostalim strateškim dokumentima i globalnim ciljevima održivog razvoja	4
2	STRATEŠKA PLATFORMA	5
2.1	Socio-ekonomska analiza	5
2.1.1	Geografski položaj.....	5
2.1.2	Demografske karakteristike	7
2.1.3	Rezime stanja, razvojnih izazova i perspektiva u oblasti ekonomskog razvoja.....	8
2.1.4	Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja	11
2.1.5	Pregled stanja i kretanja u oblasti javne infrastrukture.....	15
2.1.6	Pregled stanja i kretanja u oblasti zaštite okoliša.....	18
2.2	Analiza finansijskog kapaciteta	22
3	SWOT analiza i strateško fokusiranje	24
3.1	SWOT analiza	24
3.2	Strateški fokusi.....	26
3.3	Vizija razvoja	28
3.4	Strateški ciljevi.....	28
4	PRIORITETI I MJERE SA INDIKATORIMA	33
4.1	Prioriteti za Strateški cilj 1.	33
	Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju.....	34
	Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima	36
	Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam	38
4.2	Prioriteti za Strateški cilj 2.	39
	Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga	40
	Prioritet 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora	43
4.3	Prioriteti za Strateški cilj 3.	45
	Prioritet 3.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga.....	46
	Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti	48
5	KLJUČNI STRATEŠKI PROJEKTI	50
6	INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR.....	52
7	Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	55
8	Prilozi	58
	Prilog 1: Usklađenost strateških ciljeva grada Srebrenik sa ključnim strateškim dokumentima viših nivoa vlasti ..	58
	Prilog 2: Sažeti pregled strategije razvoja	64
	Prilog 3: Detaljan pregled mjera.....	69
	Prilog 4: Socioekonomska analiza	96

1 UVOD

1.1 Svrha i značaj strateškog dokumenta

Strategija razvoja Grada Srebrenika za period 2024.-2027. godina (u daljem tekstu: Strategija razvoja) predstavlja integrisani multisektorski strateški dokument kojim se oblikuju javne politike i integralno usmjerava razvoj Grada Srebrenika. Strategija razvoja postavlja viziju sveukupnog razvoja, razvojne ciljeve i prioritete za Grad Srebrenik, dok istovremeno pruža strateški okvir za mobilizaciju finansijskih resursa iz domaćih i međunarodnih izvora. U procesu njenog oblikovanja, naglasak je stavljen na dosljednu primjenu načela planiranja definiranih u Zakonu o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/17) (u daljem tekstu: Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH) koji su ugrađeni u sve faze procesa razvojnog planiranja i jasno vidljivi u svim elementima ovog strateškog dokumenta, a naročito: usklađeni pristup razvojnom planiranju, programiranju, finansiranju i upravljanju razvojem svih nivoa vlasti u Federaciji, time i jedinice lokalne samouprave (JLS); odgovornost, efektivnost i efikasnost javnih institucija JLS u procesu razvojnog planiranja i implementacije razvojnih prioriteta; OMK između svih višeg i nižih nivoa vlasti u procesu zajedničkog razvojnog planiranja i realizacije razvojnih prioriteta; jednakopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane JLS u svim fazama razvojnog planiranja i upravljanja razvojem; horizontalna i vertikalna koordinacija među nadležnim institucijama u procesima razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u JLS i usklađenost razvojnih prioriteta; komplementarnost koja podrazumijeva da se razvojne aktivnosti različitih institucija i nivoa vlasti međusobno nadopunjuju u cilju multiplikacije razvojnih efekata te partnerstvo, javnost i transparentnost svih nivoa vlasti u Federaciji u procesu razvojnog planiranja, implementacije, financiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o razvojnim procesima.

Proces izrade Strategije razvoja koordinirao je Razvojni tim imenovan Rješenjem Gradonačelnika, sastavljen od 8 članova (predstavnik gradskog organa uprave) dok se kroz radna tijela i druge koordinacijske i participatorne mehanizme osiguravalo učešće ostalih institucija na nivou grada, Tuzlanskog kantona, poslovne zajednice, nevladinog sektora, te ostalih socio-ekonomskih aktera i zainteresiranih strana.

Strategija razvoja Grada Srebrenika za period 2024 -2027. godina u potpunosti je izrađena u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH kao i Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH¹. Prilikom izrade Strategije u obzir su uzete i naučene lekcije iz procesa pripreme i implementacije prethododne Strategije Grada Srebrenika. Prilikom izrade, u obzir je posebno uzeta u razmatranje Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021 -2027. godina, strategije viših nivoa vlasti te ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda (SDGs).

Vizija razvoja Grada Srebrenika ostvariti će se kroz 3 strateška cilja, razrađena u 7 prioriteta i 20 mjera. Dokument, također obuhvata indikativni budžet i finansijski okvir za realizaciju Strategije, zajedno s indikatorima za praćenje napretka i postignutih rezultata.

U sektoru ekonomskog razvoja, fokus i okosnica razvoja biti će na razvoju privrede, posebno poduzetničke infrastrukture, poljoprivrede i turizma. U sektoru društvenog razvoja, Strategija se fokusira na razvoj društvene infrastrukture i javnih usluga, sa posebnim fokusom na unapređenje efikasnosti javne administracije. U oblasti upravljanja okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima, Strategija se koncentriše na razvoj javne infrastrukture i zaštitu okoliša uključujući energetska efikasnost i smanjenje energetskog siromaštva.

1.2 Regulatorni okvir

Izrada Strategije razvoja Grada Srebrenika sprovedena je u skladu sa odredbama Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH i pripadajućim uredbama koji čine efikasan regulatorni okvir za razvojno planiranje i upravljanje razvojem u Federaciji BiH. Zakon kojim je definisan regulatorni okvir razvojnog planiranja u Federaciji BiH je Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem koji je donesen i stupio na snagu 2017. godine a koji

---

¹Službene novine Federacije BiH, 74/19

se definiše svrha sistema kroz „transparentno i usklađeno razvojno planiranje i upravljanje razvojem u Federaciji, kantonima i jedinicama lokalne samouprave“, kao i „koordinacija i integracija strateških dokumenata i javnih i drugih finansijskih resursa radi realizacije utvrđenih razvojnih prioriteta“. Pored navedenog, Zakon propisuje i osnovne principe razvojnog planiranja i upravljanja razvojem, vrste strateških dokumenata, kao i tijela odgovorna za razvojno planiranje i upravljanje razvojem. Zakonom se propisuje proces razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u FBiH, kao i postupci programiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o implementaciji strateških dokumenata, te finansiranja njihove implementacije.

Regulatorni okvir u oblasti razvojnog planiranja i upravljanja razvojem čine i podzakonski akti koji pobliže uređuju pitanja izrade i evaluacije strateških dokumenata, te trogodišnjeg i godišnjeg planiranja a koji su objavljeni u Službenim novinama Federacije BiH broj 74/19, i to:

- Uredba o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH,
- Uredba o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH te
- Uredba o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine

Navedene uredbe su uzete u obzir prilikom izrade Strategije razvoja Grada Srebrenika.

1.3 Proces izrade i konsultacija

Gradonačelnik Grada Srebrenika je, na osnovu člana 15. Zakona o principima lokalne samouprave Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/06 i 51/09), člana 27. stav (3) Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17), člana 9. stav (2) Uredbe o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19 i 2/21) i člana 11. Privremene statutarne odluke Grada Srebrenik (" Službeni glasnik Grada Srebrenik", broj: 1/19 i 5/20), donio Odluku o izradi Strategije razvoja Grada Srebrenika² čime je zvanično započet proces izrade Strategije. Odlukom je propisano da je nosilac izrade radno tijelo za razvojno planiranje i upravljanje razvojem koje će imenovati Gradonačelnik posebnom Odlukom a da su učesnici u procesu izrade Strategije razvoja javna preduzeća, javne ustanove, udruženja građana, nevladine organizacije, privredni subjekti te druge institucije i organizacije koje egzistiraju na području grada, te socioekonomski partneri i šira javnost.

Proces izrade Strategije sproveden je u skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenata Federacije Bosne i Hercegovine. Tokom procesa izrade Strategije, formiran je Razvojni tim, koji je izradio stratešku platforma za period 2024.-2027. godina a nakon završetka procesa javne rasprave kreiran je nacrt Strategije razvoja grada Srebrenika za period 2024.-2027. koji je potom pušten u proces javnih konsultacija.

1.4 Usklađenost sa ostalim strateškim dokumentima i globalnim ciljevima održivog razvoja

Jedan od temeljnih principa Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH ističe potrebu za vertikalnom koordinacijom i usklađivanjem, što uključuje harmonizaciju odgovornosti i procesa među različitim nivoima vlasti u Federaciji. Sa druge strane, horizontalna koordinacija i usklađivanje se odnosi na koordinaciju odgovornosti i procesa institucija, kao i usklađivanje strateških dokumenata, odnosno usklađivanje strategije razvoja i sektorskih strategija na istom nivou upravljanja u Federaciji, kantonima i jedinicama lokalne samouprave prema zajedničkim razvojnim ciljevima.

U skladu s tim, strateški ciljevi i prioriteti Grada Srebrenika za period od 2024. do 2027. godine usklađeni su sa ključnim strateškim dokumentima na nivou Tuzlanskog kantona, Federacije BiH i Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir i ostale planove razvoja Grada Srebrenika.

---

² Broj odluke 07- 1332/23

S tim u vezi, prilikom izrade Strategije razvoja Grada Srebrenika poseban fokus stavljen je na to da razvojna opredjeljenja, strateški ciljevi i prioriteta razvoja uzmu u obzir i budu na adekvatan i odgovarajući način prilagođeni sljedećim strateško-planskim dokumentima:

- Okvir za provođenje Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini
- Strategija razvoja Federacije BiH 2021–2027.
- Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021-2027.
- Strategija razvoja turizma Tuzlanskog kantona za period 2022-2027
- Strategija razvoja male privrede Federacije BiH 2022-2027. (nacrt)
- Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja FBiH 2021-2027 (nacrt)
- Strategija razvoja turizma Federacije BiH 2021-2027. – (nacrt)
- Strategija zaštite okoliša Federacije BiH 2022-2032
- Strategija protivminskog djelovanja BiH 2018-2025. godina,
- Okvirna strategija prometa BiH 2015-2030.,
- Okvirna energetska strategija BiH do 2035.,
- Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020.-2030. (nacrt),
- Transportna Strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016– 2030.,
- Strategija za mlade Grada Srebrenika za period 2024.-2028. godina
- Strategija za smanjenje energetske siromaštva za Grad Srebrenik (2025.-2029.)

Usklađenost Strategije razvoja Grada Srebrenika sa navedenim strateškim dokumentima prezentirana je u Prilogu 1 dokumenta.

U procesu izrade Strategije razvoja Grada Srebrenika, posebna pažnja je posvećena obavezama Bosne i Hercegovine u kontekstu ispunjavanja uslova za napredak ka članstvu u Europskoj uniji. To obuhvata aktivnosti usmjerene ka usklađivanju zakonodavstva i drugih obaveza definisanih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između Europske unije i Bosne i Hercegovine. Implementacija Strategije razvoja Grada Srebrenika direktno će doprinijeti unapređenju poslovnog okruženja, poljoprivrede i turizma, jačanju društvene infrastrukture koja podržava sveukupni razvoj, te unapređenju energetske efikasnosti i zaštiti životne sredine, što je u skladu sa navedenim Sporazumom. Finansijski okvir Strategije, također, uključuje oslanjanje na vanjske izvore iz EU i drugih međunarodnih fondova.

Vertikalna koordinacija propisana Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, podrazumijeva i usklađenost sa međunarodno prihvaćenim globalnim ciljevima održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDGs), što podrazumijeva da svi nivoi vlasti u BiH trebaju definisati prioritete, mjere i aktivnosti na način da istovremeno doprinose ostvarivanju ciljeva održivog razvoja. Ujedno svi nivoi vlasti imaju obavezu da izvještavaju o ostvarenom napretku u navedenom kontekstu. S tim u vezi, Strategija razvoja Grada Srebrenika doprinosi ostvarenju sva tri pravca održivog razvoja u BiH (dobra uprava i upravljanje javnim sektorom, pametan rast i društvo jednakih mogućnosti) i dvije horizontalne teme (ulaganje u ljudski kapital i princip “niko ne smije biti isključen”), koji su adekvatno adresirani kroz definisane strateške ciljeve te pripadajuće prioritete i mjere.

2 STRATEŠKA PLATFORMA

Strateška platforma Grada Srebrenika izrađena je u procesu izrade Strategije razvoja Grada Srebrenika za period 2024-2027. godina i sadrži detaljan prikaz socio-ekonomskih kretanja u posljednjih 5 godina. Platforma sadrži i SWOT analizu, strateške fokuse, strateške ciljeve kao i definiranu viziju razvoja Grada Srebrenika.

2.1 Socio-ekonomska analiza

2.1.1 Geografski položaj

Grad Srebrenik administrativno pripada Tuzlanskom kantonu i Federaciji Bosne i Hercegovine, i smješten je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, ekonomski pripada regiji Sjeveroistočna Bosna i Hercegovina. Zajedno sa još 12 gradova/općina čini Tuzlanski kanton.

Sredinom teritorije teče rijeka Tinja u dužini od oko 20 kilometara. Uz rijeku Tinju prolazi magistralni put Tuzla-Orašje i željeznička pruga normalnog kolosijeka Brčko-Tuzla, te magistralni put Županja-Tuzla-Sarajevo. S gradom Srebrenik graniče gradovi Tuzla, Gračanica, Gradačac, Lukavac, općina Čelić te Brčko distrikt BiH.

Istočnim dijelom grada proteže se planina Majeвица, čiji najviši vrh iznosi 917 metara. Grad Srebrenik spada u brdsko poljoprivredni rejon. Klima je umjereno kontinentalna sa naglašenim godišnjim varijacijama temperature i padavina. Rijeka Tinja i njeni pritoci bujičnog su karaktera.

Karakteristike terena koje zauzima grad Srebrenik su složena geološka građa i tektonski sklop, što ima za posljedicu pojavu erozije i klizišta.

Grad Srebrenik zauzima površinu od 248 km² i peta je površinom lokalna zajednica Tuzlanskog kantona. Grad Srebrenik ima gustinu naseljenosti od 157,1 stanovnika po km², dok Tuzlanski kanton ima gustinu naseljenosti od 164 stanovnika po km² i spadaju u kategoriju gusto naseljenih lokacija. Površinu Srebrenika zauzima 49 naseljenih mjesta.

Slika 1. Geografski položaj Grada Srebrenika u BiH

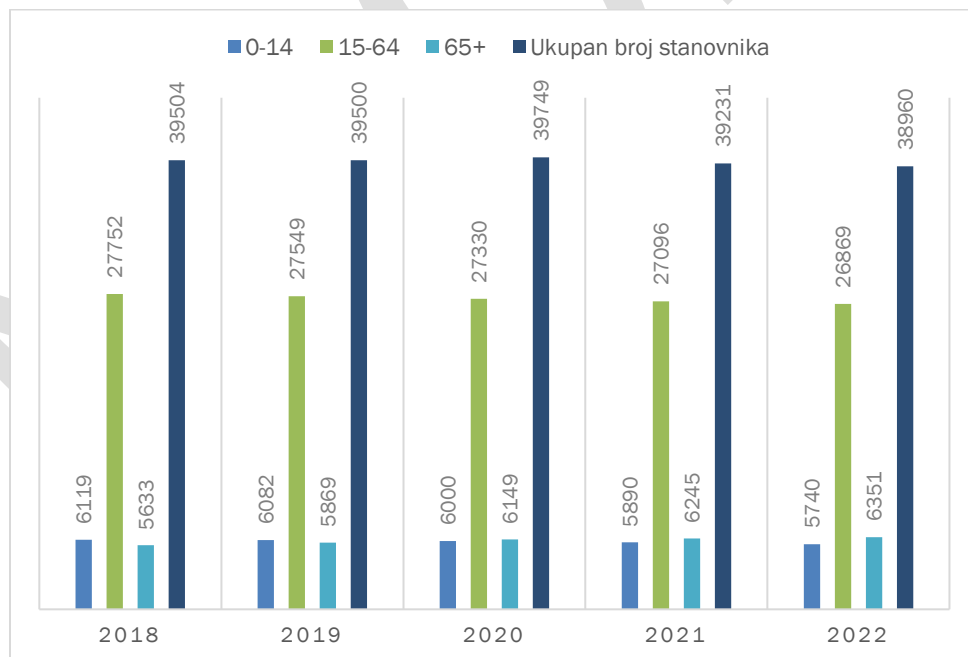
Grad Srebrenik ima povoljan geoprometni položaj, prije svega, jer se nalazi na magistralnom putu M1.8 koji povezuje Srebrenik sa Republikom Hrvatskom a koji je jedan od najprometnijih magistralnih puteva u BiH, što je jedna od značajnijih komparativnih prednosti ovog područja. Naime, grad Srebrenik je udaljen 50 km od graničnih prelaza sa Republikom Hrvatskom (EU) – (granični prijelazi Brčko i Orašje) i 80 km od Republike Srbije (granični prijelaz kod Bijeljine), u blizini je transportnih koridora i riječne luke Brčko Distrikta BiH, što je svakako jedna od razvojnih prednosti ovog područja.

2.1.2 Demografske karakteristike

Grad Srebrenik je administrativno organizovan u 53 mjesne zajednice (Srebrenik I, Srebrenik II, Bare, Donji Srebrenik, Čehaje, Ježinac, Babunovići, Gornji Srebrenik, Čojluk, Rapatnica, Čekanići, Gornji moranjci, Falešići, Luka, Kiseljak, Brda, Brnjičani, Donji Moranjci, Špionica Centar, Špionica srednja, Špionica donja, Hrgovi Gornji, Huremi, Cerik, Lušnica, Omerbašići, Ahmići, Murati, Ibrići, Sladna, Pirage Tinja Gornja, Tinja Donja, Podpeč, Previle, Podorašje, Lisovići, Brezik, Jasenica, Zahirovići, Straža, Kurtići, Crveno brdo, Behrami, Duboki Potok, Cage, Dedići, Ljenobud, Seona, Kuge, Bjelave, Lipje i Like).

Prema podacima iz službenog popisa stanovništva iz 1991. godine, na području Srebrenika živjelo je 40.896 stanovnika od čega su većinu činili Bošnjaci (74,6%), 13% Srbi, 6,8% Hrvati, 2,9% Jugoslaveni i 2,7 % Ostali. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine na području Srebrenika živjelo je 39.678 stanovnika, te su ratna dejstva u periodu 1991.-1995. utjecala na demografsku sliku ovog područja. S tim u vezi je etnička struktura Srebrenika u 2013. godini izgledala na slijedeći način: Bošnjaci 90,6%, Hrvati 5,0%, Srbi 1,0% i Ostali 3,4%. Najveći udio stanovništva, prema Popisu iz 2013. godini živi u ruralnom dijelu ove lokalne zajednice i to njih 32.984 (83,1%), a 6.694 ili 16,9% u urbanom dijelu, što je više za 3,9% u odnosu na 1991. godinu ukazujući na „pomjeranje stanovništva“ prema urbanom dijelu grada.

Prema posljednje dostupnim statističkim podacima u 2022. godini na području grada Srebrenika živjelo je ukupno 38.960 stanovnika što je manje za 1,8% u odnosu na 2013. godinu. Pa iako se radi o padu broja stanovnika isti je manji u odnosu na prosječan pad broja stanovnika u navedenom periodu na području Tuzlanskog kantona koji iznosi 2,9%. Na području Srebrenika u 2022. godini živjelo je 9,01% svih stanovnika Tuzlanskog kantona. Grad Srebrenik je 2020. godine zabilježio i rast broja stanovnika u odnosu na 2019. godinu i to za 249 osoba, ali se od 2020. godine bilježi kontinuiran pad broja stanovnika na godišnjem nivou, te u 2022. godinu u Srebreniki živi 789 stanovnika manje u odnosu na 2020. godinu (Slika 2.).

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 2. Struktura stanovništva grada Srebrenika periodu 2018.-2022. godina

Značajan razvojni izazov Srebrenika u demografskom aspektu jeste i kontinuiran porast udjela starijeg stanovništva (65 godina i više) koji je u 2022. godini iznosio 16,3% uz kontinuirano smanjenje udjela mlađeg stanovništva koji u 2022. godini iznosi 14,7%, što ukazuje na potrebu sprovedbe pronatalitetne politike i strateških intervencija usmjerenih ka zadržavanju stanovništva te poticanje osnivanja porodice. Slični trendovi

zabilježeni su i na nivou Tuzlanskog kantona, pri čemu udio stanovnika starije dobi (65+) godina je približan onom na nivou Srebrenika i iznosi 16,7% od ukupne populacije, dok je udio osoba od 0 do 14 godina 14,7%.

Navedenim demografskim trendovima na području Srebrenika svakako doprinosi i odlazak stanovništva sa područja ove lokalne zajednice. Naime, samo u 2021. i 2022. godini 338 osoba je prijavilo odlazak u inostranstvo radi zaposlenja, što je zvanični podatak, a svakako da postoji i dio radnosposobnog stanovništva koje nije formalno prijavio odlazak u inostranstvo radi potencijalnog zaposlenja.

Stopa nataliteta u Srebreniku je 2022. godine iznosila 7 uz negativnu stopu prirodnog priraštaja od -3,3 dok je, za usporedbu, stopa nataliteta 2018. godine iznosila 9 uz pozitivnu stopu prirodnog priraštaja od 0,7.

U periodu 2018.-2022. godina na području Srebrenik u prosjeku se na godišnjem nivou sklopi 218 brakova, a razvede 47.

Srebrenik ima razvijenu dijasporu i osobe koje bi zasigurno se željele uključiti u razvoj lokalne zajednice, jer je uticaj dijaspore na razvoj svakako značajan uvažavajući da su doznake novca iz dijaspore jedan od najbitnijih prihoda značajnog broja porodica kako u Srebreniku, tako i cijeloj BiH. Procjenjuje se da oko 500 porodica iz Srebrenika duži niz godina živi i radi širom svijeta u inostranstvu te se kao strateška i razvojna potreba ističe osmišljavanje načina njihovog značajnijeg uključenja u razvoj lokalne zajednice.

Razvojni problemi i potrebe u području demografije sumirani su u narednoj tabeli.

Tabela 1. Razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Negativan prirodni priraštaj	Nastaviti implementirati pronatalitetnu politiku uz redovna alociranja budžetskih sredstava za ovu svrhu.	Demografske karakteristike
Povećanje udjela starijeg stanovništva (65+) i smanjenje udjela mladog stanovništva (0-14)	Osigurati poticajne programe i druge mjere kako bi se potaknulo zadržavanje stanovništva na području grada, s naglaskom na zapošljavanju, podršci u rješavanju stambenih pitanja i slično, posebno fokusirano na mlade i populaciju u ruralnim područjima Srebrenika.	
Odlazak stanovništva u inostranstvo u potrazi za poslom i boljim okruženjem	Implementirati nove strateške intervencije s ciljem unapređenja kvalitete života stanovnika Grada.	
Nedovoljno iskorišten potencijal dijaspore	Kreirati bazu podataka dijaspore Srebrenika Kreirati i implementirati razvojne inicijative koje će osigurati veće uključenje u razvoj lokalne zajednice	

2.1.3 Rezime stanja, razvojnih izazova i perspektiva u oblasti ekonomskog razvoja

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2022. godine, od ukupno 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, Srebrenik zauzima 42. mjesto po **rangu razvijenosti** te spada u grupu III (od 5 grupa razvijenosti) po razvijenosti lokalnih zajednica Federacije BiH sa još 30 gradova/općina Federacije BiH. Sa indeksom razvijenosti od 0,79 u 2022. godini Srebrenik se nalazi za 2 mjesta više u odnosu na 2021. godinu a za 9 mjesta više u odnosu na 2018. godinu kada je, po razvijenosti zauzimao 51. mjesto u Federaciji BiH.

Podaci o **vanjskotrgovinskoj razmjeni** na području Srebrenika ukazuju na kontinuirano povećanje vrijednosti izvoza sa područja Srebrenika od 2018. godine, pri čemu je iznos ostvarenog izvoza u 2022. godini (125.149.449 KM), gotovo dvostruko veći u odnosu na 2018. godinu kada je iznosio 63.862.074 KM. Međutim, istovremeno je kontinuirano rasla i vrijednost uvoza, rezultirajući saldom trgovinske razmjene od -34.163.693 KM i pokrivenošću uvoza izvozom od 89,6%, što je ujedno najviša stopa pokrivenosti uvoza izvozom u posmatranom periodu. Preduzeća izvoznici sa područja Srebrenika u ukupnom izvozu Tuzlanskog kantona učestvuju sa oko 5%.

Broj **poslovnih subjekata** na području grada Srebrenika kontinuirano raste od 2020. godine, a jedna trećina od ukupnog broja, time i najveći broj poslovnih subjekata posluje u djelatnosti Trgovine na veliko i malo (256 pravnih lica, 278 jedinica u sastavu te 178 obrta). Broj obrta, također, kontinuirano raste i u 2022. godini iznosi 735, što je 6,54% svih obrtnika na području Tuzlanskog kantona. Dinamika poduzetničke aktivnosti, preciznije kretanje broja novoosnovanih i zatvorenih privrednih subjekata na području Srebrenika bila je pozitivna odnosno pretežito na strani većeg broja novoosnovanih subjekata u odnosu na broj zatvorenih. Uvidom u dostupne podatke u LRC BISNODE bazi, a koja obuhvata sva preduzeća koja su predala završne finansijske izvještaje Finansijskoj informativnoj agenciji (FIA) u 2022. godini zaključuje se da je na području Srebrenika u 2022. godini aktivno 356 preduzeća, te da broj istih kontinuirano raste od 2020. godine te je veći za 29, odnosno za 20 u odnosu na 2021. godinu. Ukupno 356 preduzeća na području Srebrenika u 2022. godini zapošljava 4.388 radnika što je više za 406 u odnosu na 2020., te 264 zaposlena u odnosu na 2021. godinu. Radi se većinom o malim preduzećima koja broje u prosjeku 12 zaposlenih. Ostali pokazatelji poslovanja preduzeća na području Srebrenika rastu kontinuirano od 2020. godine. Tako su preduzeća sa područja Srebrenika u 2022. godini ostvarila ukupni prihod od 646.873.836 KM i ukupnu dobit od 64.623.015 KM što je za 59,6% više u odnosu na 2020., a za 31,2% u odnosu na 2021. godinu. Najuspješnija preduzeća na području grada Srebrenika posluju u oblasti prerađivačke industrije u kojoj je u 2022. godini zabilježen rad ukupno 60 privrednih društava koja su na nivou grane djelatnosti ostvarila 229.740.057 KM prihoda od prodaje i 24.603.319 KM dobiti. U navedenim privrednim društvima zaposleno je ukupno 1.665 radnika. Bez obzira na ostvarebe rezultate, navedeni poslovni subjekti suočavaju se sa manjkom inovativnosti i primjene novih tehnologija.

Kada je riječ o **poljoprivrednoj proizvodnji** na području grada Srebrenik, ona je prvenstveno uslovljena njenim geografskim položajem. U kontekstu registrovane poljoprivredne djelatnosti, prema podacima nadležne Gradske službe, u 2023. u poljoprivrednim registrima (RPG i RK) na području grada Srebrenik ukupno je registrovano 1.926 poljoprivrednih gazdinstava od čega je njih 736 aktivnih, a zabilježen je rad 55 poljoprivrednih obrta, od čega su 33 aktivna. U oblasti Poljoprivrede, šumarstva i ribolova na području Srebrenika poslovalo je ukupno 5 privrednih društava i 2 zadruge koji su ostvarili ukupno 988.238 KM prihoda od prodaje, 183.798 KM dobiti i u kojima su bile zaposlene ukupno 22 osobe. Unutar poljoprivrednih površina njive - oranice zauzimaju 10.467 ha ili 75 %, voćnjaci i vinogradi 1.977 ha ili 14 %, a livade i pašnjaci zajedno 1.363 ha ili 9 %. Površina poljoprivrednog zemljišta kao osnov primarne poljoprivredne proizvodnje se svakim danom sve više smanjuje, što je značajna implikacija za naredni planski period. U strukturi sjetvenih površina na području grada Srebrenika dominiraju žitarice, prije svega pšenica, kukuruz i ječam, a zatim tritikale, zob i raž. U kontekstu povrtlarskih kultura, najzastupljenija je proizvodnja krompira, a potom crnog i bijelog luka, salate, krastavca, paradajza i paprike. U proizvodnoj strukturi voća dominira šljiva sa oko 60 %, a zatim slijede kruška, jabuka, trešnja i orah. Poljoprivredni proizvođači u oblasti animalne proizvodnje na području grada Srebrenik zbog prirode i kvaliteta zemljišnih resursa najvećim dijelom su usmjereni prema stočarstvu, a u okviru njega naročito na govedarstvo, te ovčarstvo i peradarstvo. Poljoprivreda ima značajan udio u cjelokupnoj privrednoj aktivnosti grada Srebrenika, ali pored bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa i zemljišta dobre plodnosti koje omogućava razvoj poljoprivredne proizvodnje postoje značajni problemi sa kojima se suočavaju poljoprivredni proizvođači u osiguranju konkurentnosti i unapređenja proizvodnje prikazani u tabeli ispod.

Područje grada Srebrenik raspolaže sa veoma vrijednim kulturno-historijskim spomenicima, turističkim potencijalima i kapacitetima kao što su Stari grad Srebrenik, Stara džamija sa haremom u Špionici, Prahistorijska gradina na lokalitetu Grabovik-Zaketuše, Konak Suljagića i Džamija u Čojluku te drugi koji uz tradicionalne kulturno umjetničke manifestacije stvaraju osnovu za dalji razvoj **turizma**. Broj noćenja turista na području Grada Srebrenika kontinuirano raste od 2020. godine, a ohrabruje činjenica da je u prvih devet mjeseci 2023. godine ostvareno ukupno 119.781 noćenja što je za 30% više u odnosu na cijelu 2022. godinu. U kontekstu smještajnih kapaciteta, na području Srebrenika egzistiraju po jedan hotel, motel i turističko naselje a grad je osnovao i Turističku zajednicu koja sprovodi aktivnosti na unapređenju razvoja turizma.

U kontekstu **poduzetničke infrastrukture**, na području grada Srebrenika uspostavljene su 3 poslovne zone: Poslovna zona Špionica, Poslovna zona Tinja Gornja i Poslovna zona Srebrenik 2. Poslovna zona Špionica i Srebrenik 2 infrastrukturno su opremljene i prihvataju već niz poslovnih subjekata, dok je Poslovna zona Tinja Gornja, koja se prostire na površini od 38,3 ha, jedina poslovna zona čije zemljište je u vlasništvu grada, za koju je u narednom periodu planirana izgradnja puta unutar zone i raskrsnice na magistralnoj cesti. Od poduzetničkih potpornih institucija na području grada Srebrenika egzistira i Centar za podršku poduzetništvu sa inkubacionim kapacitetima koji osigurava prihvata 4 poslovna subjekta.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, prosječan stepen **zaposlenosti** u gradu Srebreniku u 2022. godini iznosio je 24,2%. To znači da od ukupno 26.869 osoba koje čine radno sposobno stanovništvo u 2022. godini na području Srebrenika, tek 6.513 njih zaposleno. Poređenja radi, u 2021. godini na području Srebrenika bilo je zaposleno 6.306, a stopa zaposlenosti je iznosila 23,3% što implicira povećanje broja zaposlenih i stope zaposlenosti. Jedno od objašnjenja za relativno nisku stopu zaposlenosti jeste i značajan obim „sive ekonomije“ kao i to da se veliki broj stanovništva radne dobi bavi poljoprivredom kao neregistrovanom djelatnošću, čiji status nije formalno definiran, što je razvojna implikacija za naredni planski period.

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje Biro Srebrenik broj **nezaposlenih** na području Srebrenika u 2022. godini iznosio je 6.482 osoba a spolnom strukturom nezaposlenih prevladavaju žene, koje u posmatranom periodu u prosjeku čine više od 60% nezaposlenih osoba. Najveći udio nezaposlenih su KV radnici (36,3%), zatim nekvalifikovana lica (34 %), dok nezaposlene osobe sa višom i visokom stručnom spremom čine 4,5% ukupnog broja nezaposlenih osoba na području Srebrenika. Dakle, 94,5% nezaposlenih osoba na području Srebrenika čine lica sa nižom stručnom spremom. Međutim, važno je naglasiti da određeni postotak osoba evidentiranih na evidenciji Službe za zapošljavanje nije stvarno u aktivnoj potrazi za poslom. Čak i kada se redovno prijavljuju, njihov motiv nije zapravo pronalaženje posla, već ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu koje im pripada kao nezaposlenim osobama, dok istovremeno rade u inostranstvu ili se bave aktivnostima na sivom tržištu. Ovaj fenomen je prisutan širom države i svakako predstavlja jedan od ključnih uzroka usporenog razvoja tržišta rada.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, prosječna **neto plaća** je na području grada Srebrenika u 2022. godini iznosila 883 KM što je za 13,6% niže od prosječne plate u Tuzlanskom kantonu odnosno za 3,15% više od prosječne neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine gdje je prosječna plaća za 2022. godinu iznosila 856 KM.

Na području grada Srebrenika u 2021. godini zabilježeno je 6.105 penzionera, što je za 2.021 penzionera više nego u 2018. godini. Od ukupnog broja svih penzionera u 2022. godini, njih 2.674 ili 43,8% prima starosnu penziju, 972 ili 15,9% prima invalidsku penziju a 2.459 ili 40,3% porodičnu penziju. Prosječna visina **penzije** isplaćena na području Srebrenika u 2022. godini iznosila je 430,92 KM što je za 26,92 KM niže od prosječne isplaćene penzije u Tuzlanskom kantonu odnosno 41,98 KM niže od prosječne isplaćene penzije u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini.

Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 2. Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Manjak inovativnosti i primjene novih tehnologija kompanija na području Srebrenika	Osmisliti i implementirati programe podrške za izvozna preduzeća koji će pored finansijske podrške sadržavati i mentorsku podršku posebno za segmente zelene ekonomije i digitalizacije Poticati osnivanje novih izvozno-orjentisanih preduzeća kroz unapređenje poslovnog okruženja, osiguravanje kvalitetnih uslova za investiranje i pokretanje posla.	Vanjska trgovina/ poslovni subjekti
Oslonac privrede na trgovinsku djelatnost	Pružati snažniju podršku preduzećima iz prerađivačkog sektora,	Poslovni subjekti

		građevinarstva, turizma i dr. kako bi postala konkurentnija na tržištu uz istovremeno jačanje podrške konkurentnosti trgovinskoj djelatnosti ali i osnivanju biznisa u djelatnostima sa visokom dodanom vrijednošću.	
Usitnjenost proizvođača	poljoprivrednih	Povećati kvalitet i kvantitet podrške poljoprivrednim proizvođačima kroz regresiranje kamata, finansiranje zapošljavanja, pomoć pri kupovini opreme i sl. u cilju unapređenja njihove konkurentnosti.	Poljoprivreda
Nekonkurentnost proizvođača	poljoprivrednih	Nastaviti podržavati umrežavanje poljoprivrednih proizvođača radi kvalitetnijeg nastupa na tržištu i unapređenja konkurentnosti i pregovaračke pozicije na tržištu.	
Zastarjela poljoprivrednika	opremljenost	Realizirati programe podrške jačanju kapaciteta i konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača.	
Nezainteresiranost za registraciju poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede		Raditi na promociji prednosti koje donosi registracija poljoprivrednog obrta u/ili privrednog društva u oblasti poljoprivrede	
Nedovoljno iskorištavanje turističkih potencijala za razvoj turizma		Kreirati i implementirati mjere i aktivnosti koje će za cilj imati veću promociju turističkih sadržaja Srebrenika uz istovremeno poticanje razvoja turističke infrastrukture ali i turističkih kapaciteta (vještine i znanja) pružaoca turističkih usluga na području Srebrenika. Osnaživati ruralno stanovništvo grada za bavljenje turizmom	Turizam
Nedovoljno razvijeni ostali oblici poduzetničke infrastrukture		Jačati kapacitete postojećeg Centra sa inkubacionim kapacitetima uz podršku uspostavi novih oblika poduzetničke infrastrukture Nastaviti sa aktivnostima podrške razvoju postojećih poslovnih zona i podršci osnivanju novih poslovnih zona	Poduzetnička infrastruktura
Visok udio nezaposlenih lica sa nižom stručnom spremom u ukupnom broju nezaposlenih osoba.		Nastaviti sa implementacijom programa za prekvalifikaciju nezaposlenih osoba u profile potrebne na tržištu rada.	Tržište rada

2.1.4 Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

Obrazovni proces na području grada Srebrenik se odvija u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja. Na području grada djeluje 1 javna ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje, uz nekoliko privatnih predškolskih ustanova, 26 osnovnih škola koje obuhvataju 8 centralnih i 18 područnih osnovnih škola, te jedna srednja škola, JU Mješovita srednja škola Srebrenik.

JU za odgoj i obrazovanje djece **predškolskog** uzrasta Srebrenik pohađa 103 djece, što je ujedno i prosječan broj djece koja su pohađala ovu ustanovu u proteklih pet godina, dok je u istom periodu porastao prosječan broj djece na jednog odgajatelja sa 15 na 21. Razvojne potrebe u ovoj obalsti ukazuju na potrebe proširenja postojećih kapaciteta, kao i unapređenje programa sufinansiranja usluge predškolskog odgoja i obrazovanja. U kontekstu **osnovnog obrazovanja**, ukupno je 3.461 učenik i učenica pohađalo nastavu u osnovnim školama što je čak za 416 učenika ili 10,8% manje u odnosu na školsku 2018/2019. godinu. U kontekstu inkluzivne nastave, ukupno 40 učenika sa posebnim potrebama pohađalo je nastavu u osnovnim školama na području Srebrenika, pri čemu sve škole imaju adekvatan pristup za djecu sa posebnim potrebama. Iako je zabilježen kontinuiran pad broja učenika u osnovnim školama, istovremeno je došlo do povećanja broja nastavnog osoblja na 334. Broj učenika **srednjoškolskog obrazovanja** pao je sa 1.066 u 2018/2019. na 972 učenika u 2022/2023. školskoj godini, odnosno za 8,82%. Navedeno se dovodi u vezu sa smanjenjem broja učenika koji završavaju osnovno obrazovanje kao direktna posljedica negativnih demografskih trendova. Prema strukturi upisanih zanimanja, najviše učenika je upisano na obrazovni program tehničar računarstva (108), zatim frizer (88), te na obrazovne programe kompjutersko projektovanje i CNC operater (po 82 učenika). Broj nastavnog osoblja je u školskoj 2022/2023. godini iznosio 98 nastavnika, te u odnosu na školsku 2017/2018. godinu bilježi povećanje, obzirom da je u toj godini bilo angažirano 82 nastavnika i profesora. U Srebreniku nema visokoskolskih ustanova, a studenti iz Srebrenika svoje obrazovanje nastavljaju uglavnom na Univerzitetu u Tuzli, te univerzitetima i fakultetima u Sarajevu, Banja Luci ili Brčko Distriktu. Posmatrajući broj upisanih studenata sa područja grada Srebrenik, zabilježeno je smanjenje sa 612 upisanih studenata u 2018. godini na 522 upisana studenta u 2022. godini. U proteklom periodu, Grad Srebrenik je godišnje dodjeljivao učeničke stipendije i studentske kredite, a za školsku i akademsku 2022/2023. godinu iznos učeničke stipendije povećan je sa 500,00 KM na 1.000,00 KM po osobi, a studentskog kredita sa 800,00 na 1.200,00 KM, dok se nastavilo sa dodjelom stipendija umjesto kredita. Infrastrukturna opremljenost ustanova obrazovanja je zadovoljavajuća ali je nivo energetske efikasnosti školskih objekata nedovoljan te je potrebna i dodatna digitalizacija obrazovnog procesa, uz proširenje kapaciteta predškolske ustanove.

Na području grada Srebrenik postoji primarna **zdravstvena zaštita** i određeni nivo sekundarne zdravstvene zaštite koji obavlja Javna ustanova Dom zdravlja Srebrenik. Sekundarna zdravstvena zaštita pruža se kroz organiziranu jedinicu za Logopediju i audiologiju, Službu za specijalističko konsultativnu zaštitu, Službu za ginekologiju i akušerstvo, Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i Centar za mentalno zdravlje. Zdravstvena zaštita na primarnom nivou provodi se kroz rad 13 medicinskih službi. Pored Doma zdravlja Srebrenik, u kojem je organizirano 20 timova porodične medicine, na području grada djeluje i šest područnih ambulanti porodične medicine. Infrastrukturna opremljenost je relativno zadovoljavajuća ali se bilježi pad broja zdravstvenih radnika uz rastuće potrebe stanovništva za zdravstvenom zaštitom ali i preventivnim savjetovanjem. U kontekstu nosilaca zdravstvenog osiguranja na području grada Srebrenik je u periodu 2018.-2022. godine zabilježeno kontinuirano povećanje broja osiguranika. U 2022. godini bilježi se ukupno 36.528 osiguranika zdravstvenog osiguranja što je za 7,6% više u odnosu na broj osiguranika u 2018. godini, te pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem iznosi 93,8%. U skladu sa demografskim trendovima, u posmatranom periodu primjetno je smanjenje broja novorođenčadi na području grada Srebrenik, dok je i broj vakcinisane djece u kontinuiranom padu, ukazujući na potrebu adekvatne pronatalitetne politike ali i podizanja svijesti stanovništva u kontekstu različitih aspekata zdravstvene zaštite.

Socijalna zaštita obuhvata novčane ili druge doprinose zajednice kako bi se osiguralo ostvarivanje osnovnih potreba ljudskog postojanja, te administrativnu, stručnu i drugu pomoć osobama koje nisu posve u stanju voditi brigu o svojim interesima i osigurati sebi zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Socijalna zaštita na području grada Srebrenik se odvija kroz djelovanje JU Centar za socijalni rad Srebrenik, za kojeg je ukazana potreba infrastrukturnog unapređenje kako bi se usluge za korisnike unaprijedile. U 2022. godini broj korisnika socijalne zaštite na području grada Srebrenik iznosio je 15.957 što predstavlja povećanje broja korisnika za 78,2% u odnosu na 2018. godinu. Gledajući po vrsti prava koja se ostvaruju, najveći broj osoba ima pravo usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada i to 12.523 slučaja, dok je ostali broj korisnika primarno vezan za stalnu novčanu pomoć, novčanu naknadu za pomoć i njegu druge osobe, jednokratne novčane pomoći, zdravstveno osiguranje, dječiji dodatak i naknade umjesto plaće roditelju koji jeste odnosno nije u radnom odnosu. Kada su u pitanju kategorije **ranjivih grupa** identificiranih na području grada Srebrenik, evidentno je da među maloljetnim licima najveći broj spada u kategoriju odgojno zanemarene i zapuštene djece, zatim u kategoriju djece čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima, te u kategoriju djece sa mentalnim i fizičkim smetnjama. Kada su u pitanju punoljetna lica, najveći broj identificiranih spada u kategoriji osoba ometenih u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom, a zatim u kategoriji materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba. U

2022. godini na području grada Srebrenik živjelo je 19 civilnih žrtava rata, sa razinom invaliditeta od 60% do 100%, pri čemu najveći broj njih pripada kategoriji V i VI razine invaliditeta od 60% i 70%.

U kontekstu **sigurnosti građana**, potrebo je navesti da je područje grada Srebrenika ugroženo od poplava manjeg i velikog intenziteta, većih ili manjih vodotoka a posebno je izraženo ciklično pojavljivanje u kratkim vremenskim razmacima. Površina grada Srebrenik koja je ugrožena poplavama iznosi cca 1.000.000 m², te su i dalje na području grada prioritetne aktivnosti na unapređenju zaštite od poplava. Ukupna dužina vodotoka na području grada iznosi 78.000 m, dok dužina poplavno rizičnih vodotokova na području grada iznosi 50.000 m, odnosno 64,1%. Procjenjuje se da je broj stanovnika koji su potencijalno ugroženi poplavama 1.200, te 350 stambenih objekata. Na području ugroženom od potencijalnih poplava djeluje cca 70 poslovnih subjekata u kojima je zaposleno 1.500 radnika, što jasno ukazuje na potencijalni rizik u slučaju ponovljenih poplava na području grada. Veliki požari na području grada Srebrenika do sada su se uglavnom pojavljivali kao posljedice tehničko-tehnološke ili prirodne nesreće (suše), veći šumski požari i drugi požari nastali prirodnim djelovanjem i ljudskom nepažnjom. Stanje zaštite od požara u gradu Srebreniku postupno poprma zadovoljavajući nivo ali na području grada ne postoje požarni putevi, te se kao razvojna potreba ukazuje i dodatno opremanje PVJ. Na području grada Srebrenik, jedan manji dio površine je pod minama, koji se relativno rijetkim ali redovnim deminiranjem postepeno smanjuje. Procjenom ugroženosti na području grada Srebrenik posebno je evidentirana opasnost klizanja i slijeganja tla, jer je na području grada Srebrenika registrovan veliki broj klizišta, čiji je broj posebno povećan u posljednjih desetak godina. Mnoga klizišta uzrokovana su ili aktivirana usljed izražene nezakonite i neplanske gradnje posebno individualne stambene izgradnje. Broj registriranih klizišta na području grada je 165 (zaključno sa 2022. godinom), a broj saniranih klizišta u proteklom periodu je 417 zaključno sa 2022. godinom. Inače, tokom poplava u maju 2014. godine, broj prijavljenih klizišta iznosio je 637. Na području grada je ukupno 395 objekata direktno ugroženih klizištima,. Procjenom ugroženosti, također, su utvrđene i moguće posljedice po ljude i materijalna dobra u slučaju zemljotresa na teritoriji grada Srebrenik. U gradu Srebreniku, je osnovana Služba za civilnu zaštitu u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju. Gradski štab civilne zaštite je organiziran i popunjen stručnim kadrovima u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, te je osposobljen za izvršavanje svoje misije rukovođenja i upravljanja akcijama zaštite i spašavanja.

Analizirajući trendove u oblasti **kriminaliteta**, primjetno je da je najveći broj krivičnih djela zabilježen 2018. godine te da je zabilježen pad u 2022. godini kada je broj krivičnih djela iznosio 236. Procenat ukupne rasvijetljenosti krivičnih djela je bilježio kontinuiran rast u proteklom petogodišnjem periodu i kretao se na prosječnom nivou od 74,21%. U strukturi kriminaliteta, bilježi se najviše imovinskih delikta, dok se povećava broj prijavljenih slučajeva narkomanije. U kontekstu adresiranja prisutne maloljetničke delikvencije, potrebno je primijeniti holistički pristup, kako bi se akcenat stavio na rehabilitaciju i obrazovanje, a ne isključivo na sankcije.

Na području grada Srebrenik aktivno djeluje 20-tak **udruženja** sa preko 1000 članova, i većina njih nema registrovane zaposlene, nego se njihov rad zasniva na volonterstvu. Nevladine organizacije u većini slučajeva nisu samoodržive i oslanjaju se na finansijsku podršku gradskog i/ili budžeta viših nivoa vlasti, a neke od njih i na podršku međunarodnih organizacija i donatora, kao i drugih domaćih institucija. Dio njih još uvijek nema razvijen projektni pristup apliciranju projekata na raspisane javne pozive. Između Grada i nevladinog sektora postoji do sada mala, ali uspješna saradnja na realiziranju različitih projekata, te Grad s određenim brojem NVO-a ima i potpisane sporazume o partnerstvu. U narednom planskom periodu neophodno podsticati izgradnju kapaciteta socio-ekonomskih aktera i iznalaziti nove modalitete implementacije projekata, a na način da nosioci implementacije određenih projekata budu akteri i izvan lokalne samouprave.

JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik je od 1980. godine nosilac kulturnih dešavanja u gradu Srebreniku i jedina javna ustanova iz oblasti **kulture** na području grada. Aktivnosti ustanove se odvijaju prema organizacionim cjelinama, i to: «Kino», «Radio stanica Srebrenik», «Biblioteka» te «Marketinško- turistički poslovi», te se u okviru istih radi na organizovanju kulturno umjetničkih sadržja, kao što su pozorišne predstave, promocije knjiga i časopisa, književne večeri, prikazivanje filmova, koncerti zabavne i narodne muzike, likovne izložbe, izdavanje časopisa «Biljeg Srebrenika», nastupe kulturno-umjetničkih društava i slično. U Centru za kulturu i informisanje radi 16 osoba, a raspolaže sa prostorom Doma kulture sa ukupno 3.200 m² korisne površine i 1.974 m² uređenog parka. U toku 2022. godine je zabilježeno cca 1.120 posjetitelja, a organizirana je 21 aktivnosti, koje su bile izložbenog, književnog, kinematografskog i muzičko-scenskog karaktera. Pored ove ustanove značajna doprinos razvoju kulture na području grada Srebrenika daju i udruženja kulture kao i tradicionalne manifestacije kao što su Dani povelje i Otvoreni grad umjetnosti Srebrenik (OGUS).

Kada su u pitanju **kulturno-historijska naslijeđa** na području grada Srebrenik, ističe se prvenstveno Stari Grad odnosno Tvrđava Srebrenik, Kuća Suljagića sa pratećim objektima u Donjoj Špionici, "Graditeljska cjelinu – Stara džamija sa haremom" u Špionici, „Graditeljsku cjelinu – džamija u Čojluku, općina Srebrenik“ čije očuvanje i dalje stavljanje u funkciju razvoja turizma treba biti u fokusu narednog planskog perioda.

Djelatnost **sporta** u najvećoj mjeri upravljana je od strane Sportskog saveza Srebrenik, a kada je riječ o sportskim organizacijama, na području grada Srebrenika evidentirano je ukupno 25 udruženja i amaterskih sportskih klubova koji okupljaju skoro 1.700 članova. Od sportskih ustanova osnovana JU Sportsko-rekreativni Centar Srebrenik, koji raspolaže sa 1.319 m² korisnog prostora u funkciji i dvoje zaposlenih a u sklopu ovog sportskog centra nalazi se sportska dvorana u kojoj se održavaju treninzi sportskih klubova, kao i održavanje takmičarskih aktivnosti i raznih kulturnih manifestacija. Na području grada Srebrenik postoji i 8 nogometnih igrališta i jedan nogometni stadion koji je u vlasništvu NK "Gradina" Srebrenik. Od nogometnih klubova najbolje uslove svakako ima NK „Gradina“ koji pored glavnog stadiona ima i pomoćno igralište na kojem se može održavati trenažni proces. Kada je u pitanju stanje infrastrukture i opremljenosti sportskih terena te rada sportskih udruženja, kao najznačajniji izazovi su izdvojeni su nedostatak trenera i članova, te je u narednom periodu potrebno raditi na samoodrživosti klubova (kroz npr. prijave na projekte) kao i na promociji sporta i motivisanju stanovništva da se aktivno uključe u rad sportskih klubova. Od infrastrukturnih projekata u narednom planskom periodu neophodno je nastaviti sa uređivanjem Gradskog stadiona uključujući tribine i prostorije kluba.

U kontekstu **lokalne samouprave**, poslove iz direktne nadležnosti Grada, kao i upravne poslove koji su federalnim i kantonalnim zakonima stavljeni u nadležnost Grada, vrši gradski organ uprave, putem 10 organizacionih jedinica (službi). U gradskoj upravi sistematizovana su 162 radna mjesta od čega je uposleno je 109 stalno zaposlenih što čini 67,28% popunjenosti radnih mjesta i što svakako kapacitetima ograničava efikasnije pružanje javnih usluga. U Gradskoj upravi kontinuirano se sprovode aktivnosti na tehničkom opremanju ali i edukaciji osoblja ali je neophodno nastaviti sa procesom digitalizacije te osiguranjem kontinuiranog usavršavanja i osavremenjivanja znanja zaposlenika u funkciji pružanja što kvalitetnijih javnih usluga.

Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 3 Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
Povećana potreba i potražnja porodica za uslugama predškolskog odgoja i obrazovanja Neodovoljni kapaciteti postojeće javne PPU	Proširiti kapacitete JU. Podržati osnivanje novih PPU Kreirati i implementirati programe sufinansiranja boravka djece u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja.	Predškolsko obrazovanje
Smanjenje broja upisane djece u ustanovama osnovnog i srednjeg obrazovanja.	Kreirati i implementirati programe poticaja osnivanja porodice i unapređenje kvalitete života na području grada u cilju povećanja nataliteta i zadržavanju stanovništva na području grada.	Osnovno i srednje obrazovanje
Nedovoljan nivo energetske efikasnosti školskih objekata	U saradnji sa kantonalnim resornim ministarstvima planirati i realizirati programe unapređenje energetske efikanosti osnovnih i srednjih škola na području grada.	Osnovno i srednje obrazovanje
Smanjen broja upisanih studenata sa područja grada.	U saradnji sa srednjim školama i univerzitetima provoditi proaktivnu promociju fakulteta i dostupnih programa visokog obrazovanja na području grada.	Visoko obrazovanje
Zastarjela opremljenost Doma zdravlja i područnih ambulanti	U saradnji sa kantonalnim resornim ministarstvom kreirati i implementirati razvojne inicijative za unapređenje zdravstvene infrastrukture posebno unapređenje tehnološke opremljenosti	Zdravstvo
Neadekvatni prostorni kapaciteti Centra za socijalni rad	Realizirati aktivnosti na unapređenju prostornih kapaciteta uz dodatno educiranje uposlenika u cilju	Socijalna zaštita

	kreiranja novih programa podrške korisnicima ali i dodatno zapošljavanje	
Povećanje broja maloljetnih ranjivih lica	Podrška, edukacija i promocija programa hraniteljstva, umjesto institucionalnog smještaja.	Socijalna zaštita
Velika dužina nesaniranih poplavno rizičnih vodotokova.	Kontinuirano raditi na projektima uređenja korita kako bi se proaktivno djelovalo na zaštitu od potencijalnih poplava.	Sigurnost građana
Nepostojanje požarnih puteva	Kreirati i implementirati aktivnosti na uređenju požarnih puteva.	Sigurnost građana
Postojanje miniranih područja na području grada	Kontinuirao nastaviti sa procesom deminiranja kontaminiranih površina, naročito onih lokaliteta koji su u civilnoj, svakodnevnoj upotrebi.	Sigurnost građana
Prisutnost maloljetničke delikvencije	U saradnji sa institucijama, porodicama i udruženjima kreirati interesorne programe prevencije i edukacije maloljetnika, te programe alternativnih sankcija.	Sigurnost građana
Finansijska neodrživost organizacija civilnog društva	Jačati kapacitete NVO u oblasti pripreme projekata i upravljanja projektnim ciklusom.	Civilno društvo
Potreba saniranja objekata kulturno-historijskog naslijeđa u svrhu promocija i razvoja turizma.	Osigurati sredstva za realizaciju strateške intervencije za saniranje objekata kulturno-historijskog naslijeđa.	Kultura
Finansijska neodrživost sportskih organizacija i klubova, te nedovoljna zainteresiranost mladih za uključenje u sport	Promocija sporta i zdravog života u saradnji sa obrazovnim ustanovama i medijima, te jačanje programa podrške sportskim organizacijama i klubovima uz analizu stanja sporta	Sport
Nedovoljna kadrovska popunjenost i nedovoljna tehnološka opremljenost gradske uprave Srebrenik	Realizirati aktivnosti na jačanju kapaciteta gradskog organa uprave kroz kadrovska jačanje i edukacije ali i tehnološko opremanje i digitalizaciju javnih usluga	Lokalna samouprava

2.1.5 Pregled stanja i kretanja u oblasti javne infrastrukture

Iako ima veoma povoljan geoprometni položaj, povezanost Grada Srebrenika sa transportnom mrežom u Tuzlanskom kantonu i šire je veoma slaba, prvenstveno zbog nerazvijene mreže saobraćajnica višeg ranga. Postojeća **saobraćajna mreža** je većinom u lošem stanju, posebno kategorija lokalnih puteva, koja je ujedno i izuzetno opterećena usljed povećanja gustine saobraćaja i broja vozila koja se prometuju istim. Gustina kategorisane putne mreže na teritoriji grada Srebrenik veća je od prosjeka u TK i BiH, i iznosi 360 km cesta na površinu teritorije grada od 248 km². Međutim, iako je dužina cesta značajna, na teritoriji grada Srebrenik još uvijek ne prolazi autocesta niti brza cesta, dok magistralni putevi čine svega 6,9% (ili 25km) od ukupne cestovne mreže na teritoriji grada Srebrenik i u potpunosti se odnosi na dionicu magistralnog puta M-18 koji povezuje Orašje – Tuzla – Sarajevo. Pored cestovne saobraćajne mreže, kroz teritoriju grada Srebrenik prolazi i željeznički saobraćaj u, koji predstavlja ključnu željezničku komunikaciju Tuzlanskog kantona sa lukom Brčko i Republikom Hrvatskom na sjeveru, ali je isti zaustavljen te u ovom kontekstu poseban problem predstavlja zapuštenost pružnih prijelaza što je posebna opasnost za sigurnost građana.

Snabdijevanje grada Srebrenik **električnom energijom** vrši se preko elektroenergetskog sistema FBiH putem primarne transformatorske stanice (TS) 110/35/20/10 kV Srebrenik TS 35/10 kV Lipnica 11. Napajanje kupaca se vrši preko 10 kV vodova koji napajaju 144 TS 10/0,4 kV sa TS 110/35/20/10 kV Srebrenik i jednog 10 kV voda sa TS 35/10 kV Lipnica koji napaja 21 TS 10/04 kV na području Tinje. Dužina elektrodistributivne mreže (0,4 kV) na teritoriji Grada Srebrenik iznosi 723,89 km. Sva domaćinstva koja egzistiraju na području grada Srebrenik su priključena na elektrodistributivnu mrežu, odnosno u 2022. godini registrovano je 17.114 priključaka, što je za 6,9% više u odnosu na 2018. godinu. U oblasti **telekomunikacija** (fiksna i mobilna telefonija,

Internet, IPTV), glavni operater je BH Telekom, ali su dostupne i usluge ostalih operatera u BiH a manjim dijelom i drugih subjekata kojima je djelatnost pružanje usluga iz području mobilne telefonije. Preko 99,5% teritorije grada Srebrenik pokriveno je mobilnom telefonijom, sa 3G i 4G signalima. Međutim, broj korisnika mobilne mreže nije moguće odrediti niti aproksimirati zbog velikog broja prepaid korisnika za koje nepostoji način utvrđivanja njihovog broja prema geografskoj pripadnosti. Broj internet korisnika na području grada je 5.424. i takodjer predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodne tri godine. Radio i TV program na području grada Srebrenik realizuje se pored Javnog servisa Bosne i Hercegovine i Federalne Radio Televizije, i putem nekoliko lokalnih radio i TV stanica od kojih je najznačajnije istaknuti Nezavisnu televiziju JATA, Radio Srebrenik i Radio Studio D. Signali ovih radio i TV stanica ne pokrivaju samo područje grada Srebrenik, nego i teritoriju šireg okruženja. Putem navedenih medija emituju se sve važnije informacije o radu gradske uprave, javnih preduzeća i ustanova, a prate se i ostala značajna dešavanja od javnog interesa za grad Srebrenik.

Prema podacima Elektroprivrede BiH, Područje snabdjevanja Srebrenik, na području grada Srebrenik postoji 55 mjernih mjesta **javne rasvjete** mimo užeg gradskog područja, dok u 2022. godini broj rasvjetnih tijela korištenih za javnu rasvjetu iznosi oko 3.000, što je za oko 20% više u odnosu na 2018. godinu. Grad Srebrenik je, primjenjujući princip energetske efikasnosti u javnom sektoru u proteklom periodu izvršio optimizaciju sistema javne rasvjete, te su u širem gradskom sjedištu, i dijelom u ruralnim područjima, postavljena visokoefikasna i ekonomična rasvjetna tijela. Navedeno je rezultiralo smanjenjem ukupnih troškova električne energije za javnu rasvjetu na području grada, sa oko 299.537 KM u 2018. na 287.661 KM u 2022. godini. Pokrivenost užeg gradskog područja javnom rasvjetom je 100%, a ruralnog 90% dok se u ruralnom dijelu grada javna rasvjeta plaća i održava sredstvima građana tih područja. Nastavkom ugradnje energetske efikasne rasvjetne tijela, planirani troškovi javne rasvjete za potrošenu električnu energiju će biti značajno manji te je u narednom planskom periodu neophodno nastaviti sa povećanjem obuhvata stanovništva javnom rasvjetom.

Snabdjevanje vodom građana i privrednih subjekata na području Grada Srebrenik vrši se javnim vodovodnim sistemom u dijelovima i naseljima koja imaju izgrađenu vodovodnu mrežu, a u ostalim dijelovima snabdjevanje vodom se vrši individualnim kopanjem bunara i ova voda nije kontrolisana. Javnim vodovodnim sistemom upravlja Javno preduzeće Vodovod i Kanalizacija "Srebrenik" d.d. Srebrenik (JP ViK Srebrenik). Ukupna dužina vodovodne mreže na području grada u 2022. godini je iznosila 435,21 km i duža je u odnosu na 2018.godinu za 4,5%. Ukoliko se sagleda cjelokupna situacija sa vodosnabdjevanjem na području teritorije grada Srebrenik, a na osnovu podataka dostavljenih od strane JP ViK Srebrenik, može se zaključiti da je tokom 2022.godini čak 95% domaćinstava u gradu (užem gradskom području) imalo kvalitetno regulirano vodosnabdjevanje pitkom vodom, međutim mjesna područja Tinja i Podorašje predstavljaju najugroženija područja kada je u pitanju vodosnabdjevanje i opskrba domaćinstava sa pitkom vodom, jer ne raspolažu organizovanim sistemom vodosnabdjevanja vodom sa dovoljnim količinama pitke vode, što je strateška intervencija od ključnog značaja za naredni planski period. Dodatni problem u vodosnabdjevanju, osim nedostatka kapaciteta na izvoristima i neadekvatne zaštite istih, predstavljaju i gubici vode u sistemu koji konstantno rastu te su dostigli nivo od 30% gubitaka u 2022. godini. Navedeno ukazuje na potrebu saniranja i zamijene dotrajalih dijelova sistema vodosnabdjevanja.

Ukupno stanje u oblasti **odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda** na području Srebrenika nije na zadovoljavajućem nivou. Značajan dio naselja nema izgrađenu kanalizaciju, a na području grada trenutno je u funkciji samo gradska kanalizaciona mreža, koja upotrebljenu vodu (oko 75.000 m³/god) sa urbanog područja Srebrenik sa površinom od 792,72 ha, odvodi do Prečistača (Kolektora) smještenog ispod naseljenog mjesta Ježinac. Kapacitet ovog prečistača je 12.500 EBS i trenutno se nalazi u funkciji. Postrojenje za tretman otpadnih voda –Srebrenik radi na principu biološkog prečišćavanja otpadnih voda ali se nije od početka obezbjedio funkcionalan sistem održavanja koji bi garantovao efikasan rad bez zastoja. Iz tog razloga došlo je do brojnih problema u funkcionisanju postrojenja koji se prvenstveno ogledaju u kvarovima pojedinih uređaja što znatno otežava funkcionisanje i vodi ka potpunom prestanku rada postrojenja. Ukupan broj priključaka na kanalizacionu mrežu u 2022. godini iznosio je 5.094, a upotrebljena voda iz mreže se odvodi do uređaja za prečišćavanje otpadne vode. Iako je značajan broj domaćinstava u gradu Srebrenik pokriven kanalizacionim sistemom, još uvijek 1.950 domaćinstava nema pristup ovoj vrsti usluge. Dužina kanalizacione mreže na području Srebrenika u 2022.godini iznosila je 39 km ali dosadašnje investicije u ovaj dio infrastrukture nisu ni približno dovoljne kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i u značajnoj mjeri uticalo na zaštitu voda i tla. Ostali razvojni problemi u oblasti tretmana otpadnih voda uključuju: nepostojanje javnog kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika, te nepostojanje nikakvog tretmana otpadnih voda; nesanitarne septičke jame u svim naseljima koje se nakon padavina izljevaju u vodotoke sliva rijeke Tinje i individualne bunare; nedostatak regulative i aktivnosti od strane nadležnih službi na kontrolisanoj izgradnji,

održavanju i pražnjenju septičkih jama; te nepostojanje sistema monitoringa/nadgledanja pri izgradnji stambenih i poslovnih objekata u ruralnim područjima koji bi osigurali gradnju septičkih jama u skladu sa sanitarno-higijenskim standardima,

Sistem **toplifikacije** u gradu Srebreniku se sastoji od centralne toplane i distributivne toplovodne mreže do potrošača a zaključno sa 2023. godinom gradska toplana ima potpisane ugovore za 105 priključaka na toplovodnu mrežu (67 stambenih objekata, 31 poslovni prostor uz 7 javnih ustanova) te je povećanje broja korisnika toplotne energije prioritet budućih aktivnosti. Trenutno su obezbijeđeni primarni toplovođi za priključenje novih cca 15.000 m², ali zbog nepostojanja dijela sekundarnih toplotnih instalacija u samim stambeno-poslovnim objektima, nema dodatnih potrošača.

Broj korisnika usluge prikupljanja i odvoza komunalnog **otpada** u 2022. godini je iznosio 8.088, što predstavlja povećanje od 16,2% u odnosu na 2018.godinu. Kada je u pitanju količina prikupljenog otpada, u 2022.godini je prikupljeno 8.380 tona čvrstog otpada, što je manje za 4,7% u odnosu na 2018.godinu. Ukupna pokrivenost domaćinstava odvozom krutog otpada je sa 60% u 2018. godini povećana na 75% u 2022. godini dok ovu uslugu u 2022. godini koristi 85% registrovanih pravnih lica na području grada Srebrenik. Odvoz otpada se odvija u svim MZ, odnosno u 58 naseljenih mjesta od ukupno 63 naseljena mjesta. Na području grada ne postoji organizovano prikupljanje otpadnih ulja i maziva. Grad Srebrenik ne posjeduje podatke o produkciji i količini posebnih kategorija otpada. Selektivno prikupljanje otpada na području grada Srebrenik se vrši u kolektivnim stambenim objektima i pojedinačno određeni broj domaćinstava u gradskoj zoni gdje se prikuplja kartonski otpad koji se bez naknade predaje otkupljivaču. Ostali kruti otpad, osim kartona/papira se ne selektira na mjestu nastajanja, niti postoje postrojenja za sortiranje prikupljanog otpada (reciklažna dvorišta) u svrhu njegovog pretvaranja u sirovinu. Planirane strateške intervencije u narednom periodu bi se trebale fokusirati na uspostavljanje sistema koji će omogućiti selekciju i reciklažu dijela prikupljenog čvrstog otpada. Također, na području grada Srebrenik ne postoji postrojenje za prikupljanje i uništavanje otpada animalnog porijekla, dok se manje divlje deponije se mogu povremeno uočiti na širem gradskom području, koje se na godišnjem nivou u akciji čišćenja redovno i uklanjaju.

Stanje u **javnom saobraćaju** je kvalitetno, a svi lokalni putni pravci su pokriveni. Osim lokalnih, gradskih autobuskih linija, postoje i regionalne/kantonalne prolazne i međunarodne linije. U kontekstu parkirališta, na području grada Srebrenik na kojima se provodi naplata parkirališta se odvija u dvije zone prema lokaciji ali je i dalje potrebno raditi na širenju i uređenju parking mjesta.

Na području grada Srebrenika nalazi se Gradsko groblje Grabovci uz nekoliko lokalnih mezarja u vlasništvu Medžlisa Islamske zajednice. Najveći problem u ovoj oblasti predstavlja nivo popunjenosti Gradskog groblja koji u 2022. godini iznosi 94% te je trenutno slobodno 80 grobnih ukopnih mjesta ukazujući na hitnost proširenja postojeće infrastruktura u ovoj oblasti odnosno pronalazak lokacije za novo **groblje**.

Razvojni problemi i potrebe u području javne infrastrukture i usluga predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 4 Razvojni problemi i potrebe u području javne infrastrukture i usluga

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
Nedostatak vode na izvorištima; Neadekvatna zaštita izvorišta	Nastaviti aktivnosti na proširenju kapaciteta vodovodne mreže i sanaciji iste, kako bi se poboljšao kvalitet snabdjevanja stanovništva vodom te smanjili gubici vode.	Vodosnabdjevanje
Visoki gubici vode zbog zastarjelosti vodovodne mreže		
Nedovoljno izgrađena kanalizaciona mreža i niska priključenost domaćinstava na kanalizacioni sistem na mjesnim područjima	Kontinuirano provoditi aktivnosti proširenja kanalizacione mreže sa ciljem što većeg obuhvata stanovništva ovom uslugom.	Odvođenje i tretman otpadnih voda
Nedovoljni i neadekvatni kapaciteti postrojenja za tretman otpadnih voda -Srebrenik	Realizirati aktivnosti na unapređenju kapaciteta postrojenja za tretman otpadnih voda	
Nepostojanje javnog kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i		

<p>preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika</p> <p>Nesanitarni septičke jame u svim naseljima koje se nakon padavina izljevaju u vodotoke sliva rijeke Tinje i individualne bunare</p> <p>Nepostojanje sistema monitoringa/nadgledanja pri izgradnji stambenih i poslovnih objekata u ruralnim područjima koji bi osigurali gradnju septičkih jama u skladu sa sanitarno-higijenskim standardima</p>	<p>Realizirati aktivnosti uspostavu kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika</p> <p>Pojačati nadzor nad izgradnjom i korištenjem nesaniarnih septičkih jama</p>	
<p>Nizak stepen selektivnog prikupljanja otpada i nepostojanje reciklaže na nivou grada</p>	<p>Realizirati aktivnosti na razvoju infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada i reciklažu</p>	<p>Odvoz otpada</p>
<p>Vrlo mali broj individualnih potrošača toplotne energije priključen na gradsku toplanu.</p> <p>Objekti na području grada Srebrenik se većinom griju decentralizovano, iz individualnih toplotnih izvora što negativno utiče na okoliš</p>	<p>Kreirati programe poticaja u cilju motivisanja stanovništva da se priključe na sistem centralnog grijanja gradske toplane, povećati kapacitete grijanja gradske toplane i motivisati građane da koriste ekološki prihvatljivija goriva (pelet) za grijanje, kao i utopljanje objekata.</p>	<p>Snabdjevanje toplotnom energijom</p>
<p>Popunjenost kapaciteta Gradskog groblja</p>	<p>Realizirati aktivnosti na proširenju kapaciteta gradskog groblja</p>	<p>Groblja</p>
<p>Velika izdvajanja za troškove električne energije u javnoj rasvjeti</p> <p>Finansiranje javne rasvjete vlastitim sredstvima građana u ruralnom području</p>	<p>Nastaviti zamjenu rasvjetnih tijela sa energetske efikasnim rasvjetnim tijelima u sistemu javne rasvjete</p> <p>Analizirati mogućnosti i sprovesti aktivnosti na proširenju obuhvata javne rasvjete građana u ruralnom području finansirano iz sredstava budžeta</p>	<p>Javna rasvjeta</p>

2.1.6 Pregled stanja i kretanja u oblasti zaštite okoliša

U kontekstu **stanja zraka**, zagađenje atmosfere emisijama štetnih i opasnih materija na području grada Srebrenik predstavlja problem sa kojim se grad svakodnevno suočava, koji vrlo negativno utiče na zdravlje stanovnika, stanje ekosistema i uopšte na socijalno-ekonomski razvoj. Osnovni zagađivači zraka na području grada Srebrenik zasigurno su individualna ložišta, neuređene deponije krutog otpada, saobraćaj, industrija i poljoprivreda. Pored individualnih ložišta, problem za kvalitet zraka predstavljaju i industrijska postrojenja. Ovaj sektor doprinosi emisiji u atmosferu štetnih i opasnih materija, kao i stakleničkih gasova. Na području grada Srebrenik trenutno nema kontinuiranog mjerenja kvaliteta zraka te se isto provodi periodično, u različitim kalendarskim periodima i na različitim lokacijama preko mobilne stanice za mjerenje kvaliteta zraka.

Ukoliko se posmatra **stanje voda**, hidrografska obilježja Srebrenika su veoma specifična a grad je skoro najsušniji područje u Bosni i Hercegovini, iako je prostor bogat površinskim vodama koje se javljaju u vidu vrela

u kontaktu sa nepropusnim slojevima. Ukupna dužina vodotoka na području grada Srebrenik iznosi 78 km, a 64,1% od ukupne dužine vodotoka na području grada, predstavljaju poplavno rizični vodotokovi koji ugrožavaju 100 km² (ili 1/3) površine teritorije Grada i 1.200 stanovnika koji žive u obalnim područjima navedenih rijeka. Da bi smanjili negativan uticaj poplavno rizičnih vodotokova, Grad Srebrenik je u proteklom periodu investirao u uređenje korita kritičnih dijelova vodotokova. Tako je u 2022.godini zabilježeno 2500 m dužine uređenih vodotokova, što je za 66% više u odnosu na 2018.godinu kada je dužina uređenih vodotokova iznosila 1500 m. Da bi se i dalje unaprijedila zaštita prostora grada Srebrenika od voda, potrebno je izvršiti uređenje korita rijeke Tinje, posebno onih dionica koje prolaze kroz naseljena mjesta Tinja, Duboki potok, Srebrenik, Špionica i Ormanica, izvršiti čišćenje i produbljivanje korita ostalih rijeka, riječica i potoka - kanala, uvesti veću kontrolu u smislu nesavjesnog postupanja građana i pojačati nadzor u ovom dijelu što je u nadležnosti kantonalnih službi.

Usljed neadekvatnog korištenja i upravljanja **zemljištem** i na području grada Srebrenik prisutni su degradacija, a time i gubici dragocjenog zemljišta. Gubici zemljišta posljedica su i eksploatacije mineralnih sirovina, kao i erozije izazvane sječom šuma, te vodnom erozijom ili nepravilnom obradom. Najveći identifikovani zagađivači tla su neadekvatno odložen otpad, otpadne vode i hemijska sredstva u poljoprivredi. Ključni problemi su zagađenost tla štetnim materijama iz otpadnih kanalizacionih voda, zagađenost tla štetnim materijama iz otpada sa divljih deponija, smanjenje količine drvene mase koja bi svojim raspadanjem imala uticaj na stvaranje novih količina plodnog tla, nepovratan gubitak plodnog tla usljed erozionih procesa, kao posljedica prekomjerne sječe šuma, onemogućavanje i smanjenje apsorpcije stakleničkih gasova, kao posljedica prekomjerne sječe šuma. **Klizišta** nanose štete na objektima infrastrukture, lokalnoj putnoj mreži, obradivom/poljoprivrednom zemljištu, šumama, jednom broju individualnih stambenih objekata i privrednim objektima, kao i pratećim objektima kod domaćeg stanovništva, posebno u naseljenim mjestima koja gravitiraju brdsko – planinskom području. U 2022. godini registrovano je 165 lokacija na kojima je prisutno klizište, što je za 10% više u odnosu na 2018. godinu. Međutim, broj saniranih klizišta ne prati broj registrovanih klizišta, što može predstavljati ozbiljan problem u narednom razvojnom periodu. Specifično zagađenje tla usljed ratnih sukoba na ovom prostoru ogleda se u kontaminaciji tla sa minsko - eksplozivnim sredstvima (zaostala minska polja). Radi se o manjim površinama a proces **deminiranja** se kontinuirano odvija.

Kada su u pitanju površine sa **šumama**, zastupljenost je mješovite sastojine tvrdih listača (hrast lužnjak s primjesama jasena i graba) i šumske sastojine mekih listača (topola, vrba i joha). Problem u očuvanju flore i faune, odnosno ukupnog biodiverziteta predstavlja sječa i izvlačenje drvene mase kroz šumske potoke. Svakodnevna ugroženost šuma od štetnih utjecaja od strane samoga čovjeka (svjesnim i nesavjesnim radom), različitih bolesti, šteta od insekata, te drugih oblika prirodne degradacije šumskog blaga, dovode do poremećaja eko sistema i biodiverziteta.

Na području Grada trenutno postoji 25.000 m² prostora pod uređenim parkovskim zelenim površinama, što je znatno povećanje u odnosu na 2020. godinu kada je navedena površina iznosila 20.000 m². Međutim, za kvalitetno upravljanje **zelenim površinama** i plansko izdvajanje sredstava za ozelenjavanje javnih površina na području Grada, neophodno je izraditi Katastar zelenih površina. Na taj način će se moći kvalitetno planirati i provoditi aktivnosti na sađenju zelenih zasada u cilju smanjenja prašine, zaštite od buke i vibracije i smanjenje erozije tla, te poboljšanja osjećaja kvalitetnog življenja kod građana. Područje Grada Srebrenik obiluje prirodnim bogatstvima i nasljeđem, ali niti jedan lokalitet nije registrovan kao **zaštićeno područje**, mada stanje u ovom području ukazuje na probleme u upravljanju, korištenju i zaštiti prirodnog nasljeđa i biljnog i životinjskog svijeta koji se očituju kroz česte slučajeve nekontroliranog lova i ribolova, sječe šuma, degradaciji zemljišta i značajnih prirodno – historijskih lokaliteta. Kada je u pitanju oblast zaštite prirode i **biodiverziteta**, Gradu Srebrenik nedostaje Registar flore i faune s posebnim osvrtom na ugrožene i potencijalno ugrožene vrste. Također, izostanak zaštićenih područja u gradu Srebrenik prema IUCN klasifikaciji (Spomenik prirode i drugo) dodatno povećava ugroženost flore i faune na području grada Srebrenik.

Kada je u pitanju efikasnije korištenje energija za grijanje, kao mjera **energijske efikasnosti** i očuvanja kvaliteta zraka na području grada Srebrenika nameće se mjera/aktivnost subvencije za korištenje obnovljivih izvora energije, priključka na gradsku toplovodnu mrežu i nabavka i ugradnja kalorimetara ali i utopljanje objekata. U ovom smislu, također, je potrebno da se kroz kampanju upoznavanja građana sa navedenim subvencijama animira što veći broj građana, pravnih i fizičkih osoba za korištenje navedenih pogodnosti uz podizanje svijesti o važnosti i benefitima korištenja OIE. Posljednje mjere usmjerene ka podršci energetski siromašnim domaćinstvima u BiH ukazale su da i na području Srebrenika postoji značajan broj takvih domaćinstava čemu je potrebno posvetiti posebnu pažnju u narednom planskom periodu.

Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša predstavljene su u narednoj tabeli.

Tabela 5. Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
<p>Nepostojanje kontinuiranog sistema za mjerenje zagađenosti zraka na području Srebrenika</p> <p>Zagađenost zraka u periodu sezone grijanja, zbog velikog broja individualnih kotlana na čvrsto gorivo (ugalj, lož ulje, komunalni otpad)</p>	<p>Instalirati stacionirane mjerne aparate za monitoring kvaliteta zraka kako bi se, u slučaju povećanog zagađenja mogle planirati i provoditi korektivne akcije.</p> <p>Izraditi plan proširenja mreže centralnog grijanja na užem gradskom području grada Srebrenik i afirmisati domaćinstva da se priključe na gradsku toplovodnu mrežu</p>	Stanje zraka
<p>Nedovoljna ulaganja u energetska efikasnost</p> <p>Nedovoljna izgrađenost toplotnih izolacija na javnim objektima i individualnim stambenim objektima (zamjena stolarije, postavljanjem izolacije na objekte);</p> <p>Nedovoljna informisanost građana o mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije;</p> <p>Nedovoljna edukacija građana o važnosti očuvanja okoliša.</p>	<p>Promovisati i poticati upotrebu obnovljivih izvora energije i ekološki prihvatljivih energenata.</p> <p>Poticati mjere utopljanja javnih i privatnih objekata u cilju povećanja energetske efikasnosti i smanjenja potrošnje energije, a samim time i smanjenja zagađenja zraka.</p> <p>Dosljedno provoditi mjere energetske učinkovitosti u cilju smanjenja CO₂ emisije i povećanja energetske efikasnosti privatnih i javnih objekata</p> <p>Provesti edukaciju građana o važnosti očuvanja okoliša i afirmisati građane da uzmu aktivno učešće u radu ekoloških udruženja, sekcija i neformalnih inicijativa.</p>	Energetska efikasnost
<p>Nedovoljno razvijen sistem za prikupljanje i tretman otpadnih voda u ruralnim područjima</p>	<p>Proširiti sistem za prikupljanje i tretman otpadnih voda na mjesna područja, i na taj način zaštititi stanje pitkih voda a i preventivno djelovati na zaštitu javnog zdravlja</p>	Stanje vode i otpadne vode
<p>Zemljište, kao jedan od osnovnih resursa, trpi zagađenja iz različitih izvora i time narušava kvalitet poljoprivredne proizvodnje ali i zdravlja stanovnika</p> <p>Prisutna je degradacija zemljišta usljed velikog broja klizišta</p>	<p>Uraditi analizu kvalitete zemljišta te plan očuvanja kvaliteta zemljišta.</p> <p>Povećati izdvajanja za sanaciju postojećih klizišta i prevenciju budućih klizišta</p>	Stanje zemljišta
<p>Postojanje uzurpacije šumskog zemljišta, nekontrolirane i bespravne sječe</p>	<p>Pojačati inspekcijski nadzor nad korištenjem šumskog zemljišta</p>	Šume i šumsko zemljište
<p>Nepostojanje sistema selektiranja na izvoru nastajanja krutog otpada</p> <p>Ne postojanje sistema obrade i dalje reciklaže selektiranog otpada</p>	<p>Unaprijediti cjelokupan sistem upravljanja otpadom od prijema do odlaganja otpada.</p>	Upravljanje otpadom

<p>Regionalna deponija u Živinicama još uvijek nije u funkciji</p>	<p>Uvesti sistem selektiranja otpada na mjestu nastajanja i urediti „zelene otoke“ za prijem selektiranog otpada.</p> <p>Izgraditi reciklažno dvorište i pretovarne stanice</p> <p>Opremiti Javno preduzeće koje upravlja otpadom kvalitetnom opremom koja će omogućiti uspostavu sistema selektivnog prikupljanja i recikliranja otpada</p> <p>Uspostaviti sistem odvožnje krutog otpada na regionalnu deponiju Živinice</p>	
<p>Nedovoljna briga o upravljanju, korištenju i zaštiti biljnog i životinjskog svijeta</p> <p>Nedovoljna valorizacija prirodnog nasljeđa</p>	<p>Uspostaviti jasan institucionalni okvir za upravljanje, korištenje i zaštitu biološke i geološke raznolikosti na području Grada</p> <p>Utvrđiti popisa staništa i biodiverziteta i njihovog stanja na području Grada.</p> <p>Uspostaviti bazu podataka o vrstama domaćih životinja, rijetkim vrstama biljnog i životinjskog svijeta</p> <p>Uspostaviti Registar flore i faune s posebnim osvrtom na ugrožene i potencijalno ugrožene vrste</p> <p>Uređenje lokaliteta prirodnog nasljeđa u cilju njihove klasifikacije kao zaštićenog područja prirode</p> <p>Kreirati i implementirati inicijative zajedničkog djelovanja u smislu pošumljavanja lokacija Majevice i šireg područja grada te izradom multimedijalne web platforme s prikazom prirodnih i drugih potencijala planine Majevice i okolnih područja</p>	<p>Biodiverzitet</p>
<p>Nedovoljna ulaganja u povećanje zelenih površina na području grada</p>	<p>Izraditi katastar zelenih površina</p> <p>Povećati broj zasađenih stabala i drugih sadnica</p> <p>Osigurati kontinuiranu sadnju drveća u Gradskom parku i uređenje novih zelenih površina</p>	<p>Zelene površine</p>
<p>Značajan broj aplikacija za mjeru podrške energetske siromašnom stanovništvu</p>	<p>Realizirati mjere na smanjenju energetskog siromaštva</p>	<p>Energetsko siromaštvo</p>

2.2 Analiza finansijskog kapaciteta

Ostvareni prihodi Grada Srebrenika su u 2023. godini iznose 13.178.795,54 KM i najviši su u posmatranom periodu 2019.-2022. godina. Uticaj pandemije COVID-19 imao je negativan odraz na planiranje i ostvarenje prihoda i rashoda, tako da je 2020. godine ostvaren deficit u iznosu od 1.626.894,31 KM što je najviši deficit u posmatranom periodu. U 2023. godini Grad Srebrenik je je ostvario suficit od 352.857,46 KM (Tabela 6.).

Tabela 6. Kretanje budžetskih prihoda i rashoda Grada Srebrenika u periodu 2019.-2023. godina

	2019	2020	2021	2022	2023
Ukupni planirani prihodi	15.195.000,00	14.635.000,00	16.259.700,00	17.003.300,00	19.288.600,00
Ukupno ostvareni prihodi	10.871.397,17	9.720.320,71	11.971.388,93	13.178.795,54	13.883.136,90
Ukupno ostvareni rashodi	10.066.824,87	11.347.215,02	11.300.461,51	14.080.735,16	13.530.279,44
Ostvareni rezultat (suficit)	804.572,30	-1.626.894,31	670.927,42	-901.939,62	352.857,46

U svim godinama posmatranog perioda ostvareni ukupni prihodi manji su u odnosu na planirane ukupne prihode. Najniži su bili 2019. godine kada su iznosili svega 74,3%. Najveći suficit ostvaren je u 2019. godini kada je iznosio 804.572,30 KM. Ostvareni rezultat pokazao je odgovorno upravljanje Budžetom.

U tabelama 35 i 36 prikazani su planirani i ostvareni ukupni rashodi i ukupni prihodi po vrstama u Budžetu Grada Srebrenika za period 2019-2023.

Tabela 7. Ostvareni ukupni prihodi po vrstama prihoda u Budžetu Grada Srebrenika za period 2019-2023. godina

Vrsta prihoda	2019 (000 KM)	(%)	2020 (000 KM)	(%)	2021 (000 KM)	(%)	2022 (000 KM)	(%)	2023 (000 KM)	(%)
POREZNI PRIHODI (ukupno)	7,430,347.94	68.35	6,599,608.13	67.89	8,347,929.96	69.73	9,350,630.80	70.95	10,004,363.34	72.06
Porez na dobit pojedinaca i poduzeća	21.141.39	0.19	12.192.67	0.13	16.547.60	0.14	17.177.40	0.13	27.192.90	0.20
Porez na plate	891.17	0.01	167.59	0.00	222.02	0.00	131.25	0.00	2.462.70	0.02
Prorez na imovinu	739.564.16	6.80	669.936.42	6.89	1.245.539.77	10.40	1.117.594.75	8.48	1.169.534.23	8.42
Porez na promet proizvoda i usluga	44.63	0.00	70.20	0.00	96.30	0.00	119.19	0.00	266.63	0.00
Indirektni porezi	5.171.097.14	47.57	4.382.143.28	45.08	5.371.296.93	44.87	6.177.400.44	46.87	6.233.124.73	44.90
Ostali poreski prihodi	440.28	0.00	2.988.25	0.03	107.08	0.00	136.24	0.00	105.54	0.00
Porez na dohodak	1.497.169.17	13.77	1.532.109.72	15.76	1.714.120.26	14.32	2.038.071.53	15.46	2.571.676.61	18.52
NEPOREZNI PRIHODI (ukupno)	2,028,904.26	18.66	2,120,062.39	21.81	2,291,501.60	19.14	2,620,695.33	19.89	2,548,975.60	18.36
Prihodi od nefinancijskih institucija i financijskih institucija	280.500.26	2.58	188.628.81	1.94	267.557.97	2.23	387.181.96	2.94	298.976.02	2.15
Ostali prihodi od imovine	1.080.00	0.01	1.234.66	0.01	0.00	0.00	2.795.75	0.02	0.00	0.00
Administrativne takse	235.532.16	2.17	224.494.70	2.31	277.652.80	2.32	263.264.50	2.00	244.551.70	1.76
Komunalne takse	443.418.35	4.08	419.071.70	4.31	497.527.16	4.16	608.648.83	4.62	565.825.76	4.08
Proračunske naknade	367.918.98	3.38	607.578.97	6.25	479.788.31	4.01	490.139.59	3.72	480.484.09	3.46
Posebne naknade i takse	676.794.50	6.23	672.964.95	6.92	730.310.32	6.10	769.637.15	5.84	941.141.31	6.78
Prihodi od vlastitih djelatnosti	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Novčane kazne	10.890.00	0.10	6.088.60	0.06	29.637.49	0.25	64.827.50	0.49	14.632.10	0.11
Neplanirane uplate-prihodi	12.770.01	0.12	0.00	0.00	9.027.55	0.08	34.200.05	0.26	3.364.62	0.02
Prihodi po osnovu zaostalih obaveza	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
GRANTOVI (ukupno)	1,412,144.97	12.99	1,000,650.19	10.29	1,331,957.37	11.13	1,207,469.41	9.16	1,329,797.96	9.58
Grantovi od viših razina vlasti										
- namjenski	1,412,144.97	12.99	1,000,650.19	10.29	1,331,957.37	11.13	1,207,469.41	9.16	1,329,797.96	9.58

PRIHODI (ukupno)	10,871,397.17	100	9,720,320.71	100	11,971,388.93	100	13,178,795.54	100	13,883,136.90	100
------------------	---------------	-----	--------------	-----	---------------	-----	---------------	-----	---------------	-----

Tabela 8. Ostvareni ukupni rashodi po vrstama prihoda u Budžetu Grada Srebrenika za period 2019-2023. godina

Vrsta rashoda	2019 (000 KM)	2020 (000 KM)	2021 (000 KM)	2022 (000 KM)	2023 (000 KM)
PLAĆE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH (ukupno)	3,137,133.77	3,075,950.50	3,163,413.96	3,460,033.62	4,085,242.05
Bruto plaće	2,521,459.68	2,463,939.11	2,539,787.57	2,744,057.16	3,241,483.71
Naknade troškova zaposlenih i vijećnika	338,372.70	343,741.41	347,039.35	415,320.71	484,303.01
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	277,301.39	268,269.98	276,587.04	300,655.75	359,455.33
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	1,827,143.31	2,080,938.30	1,875,416.28	2,589,390.99	2,527,732.41
TEKUĆI GRANTOVI (ukupno)	2,390,224.03	2,116,355.98	2,326,877.78	3,080,835.11	2,955,095.32
Izlistati sve tekuće grantove					
Subvencije	300,000.00	250,000.00	250,000.00	350,000.00	275,000.00
Grantovi neprofitnim organizacijama	1,548,965.28	1,371,206.38	1,679,450.17	2,011,414.16	2,157,905.31
Doznake na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta opštine	367,392.79	481,715.89	346,841.93	460,348.04	481,235.48
Drugi tekući rashodi	173,865.96	13,433.71	50,585.68	259,072.91	40,954.53
KAPITALNI GRANTOVI (ukupno)	327,322.67	375,563.37	355,513.60	193,151.60	497,083.21
Kapitalni transferi drugim nivoima vlasti i fondovima	16,300.00	40,000.00	70,000.00	50,000.00	197,261.80
Kap.trans.pojedincima	107,400.00	71,528.61	89,500.00	19,720.00	55,667.77
Kap.trans.neprof.org.	203,622.67	264,034.76	196,013.60	123,431.60	244,153.64
IZDACI ZA KAMATE I OSTALE NAKNADE (ukupno)	108,627.44	94,335.16	131,226.78	126,204.42	98,862.63
KAPITALNI IZDACI (ukupno) izlistati sve pojedinačne kapitalne izdatke	1,726,019.00	3,063,323.34	2,846,395.94	3,642,775.49	2,396,906.26
Izdaci za pribavljanje zgrada i objekata	119,946.95	775,878.23	1,193,566.88	1,009,956.69	552,575.95
Izdaci za investiciono održavanje zgrada i objekata	1,310,376.66	1,908,780.36	1,404,559.02	2,170,103.27	1,461,865.39
Izdaci za nabvku postrojenja i opreme	13,341.35	154,970.11	13,000.00	61,405.49	62,155.08
Izdaci zaneproizvedenu imovinu	41,600.00	40,800.00	33,600.00	40,000.00	56,400.00
Nabavka zemljišta	240,754.04	182,894.64	201,670.04	361,310.04	263,909.84
DOZNAKE VANJSKIM KORISNICIMA (ukupno)	550,354.65	540,748.37	601,617.17	988,343.93	969,357.56
Otplate dugova	550,354.65	540,748.37	601,617.17	988,343.93	969,357.56
RASHODI / IZDACI UKUPNO	10,066,824.87	11,347,215.02	11,300,461.51	14,080,735.16	13,530,279.44

U strukturi prihoda dominiraju prihodi od poreza (72,06% u 2023. godini) a zatim slijede neporezni prihodi (18,36%) te grantovi 9,58 % i to od viših nivoa vlasti.

Posmatrajući vrste rashoda Budžeta Grada Srebrenika zaključujemo da Plaće i naknade troškova zaposlenih, Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi te Izdaci za materijal i usluge u cjelosti se koriste za finansiranje aktivnosti koje proizlaze i nadležnosti rada Grada Srebrenika. Za razliku od njih, Tekući grantovi i Kapitalni grantovi i Izdaci u većem stepenu su korišteni za finansiranje razvoja grada Srebrenika u periodu 2019-2023. godina, što će svakako biti i osnova za procjenu dostupnih sredstava za razvojne intervencije u narednom planskom periodu.

Projekcije izvora finansiranja strategije

Procjena finansiranja Strategije razvoja grada Srebrenika za period 2024-2027. godine pripremljena je uzimajući u obzir: trend izdvojenih sredstava za razvojne projekte i razvojne inicijative u prethodnih pet godina, Budžet Grada Srebrenik za tekuću godinu i projekcije Budžeta (DOB-a) za period 2024. - 2026. godina, očekivana sredstva iz ostalih eksternih izvora, očekivani rast prosječnih izdvajanja za razvojne projekte posebno u kontekstu pripremljenih projektnih aplikacija ali i odobrenih kreditnih sredstava, te ograničenja u pogledu akumuliranih obaveza i zaduženosti kao i drugih rizika.

U slijedećoj tabeli prikazane su procjene sredstava kojima će se finansirati aktivnosti i projekti iz razvojnih mjera predloženim ovom strategijom za period 2024-2027. godina.

Tabela 9. Projekcije izvora finansiranja Strategije razvoja Grada Srebrenik za period 2024-2027. godina

	2024	2025	2026	2027
BUDŽET GRADA SREBRENIKA	4,000,000.00	5,500,000.00	6,750,000.00	8,100,000.00
PRIHODI VIŠIH NIVOVA VLASTI (entiteti, kanton, država, javna preduzeća, provatni izvori, krediti)	6,000,000.00	7,500,000.00	8,000,000.00	9,500,000.00
MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE U BIH	0	1,200,000.00	2,400,000.00	3,200,000.00
EU I DRUGI MEĐUNARODNI FONDOVI	0	2,200,000.00	3,550,000.00	4,700,000.00
Ukupno	10,000,000.00	16,400,000.00	20,700,000.00	25,500,000.00

3 SWOT analiza i strateško fokusiranje

3.1 SWOT analiza

U ovom dijelu daje se pregled unutrašnjih i vanjskih faktora koji mogu i/ili imaju uticaj na razvoj grada Srebrenika korištenjem alata SWOT matrica odnosno primjenom SWOT analize koja daje pregled snaga i slabosti iz unutrašnjeg okruženja, te prilika i prijetnji iz vanjskog okruženja.

Tabela 10. SWOT matrica

	SNAGE (Strengths – S)	SLABOSTI (Weaknesses - W)
UNUTRAŠNJE OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> - Povoljan geografski položaj, komunikacijska uvezanost magistralnim putem, željeznicom i blizina regionalnih centara - Kontinuirano povećanje vrijednosti izvoza preduzeća sa područja Srebrenika kao i kontinuirano povećanje broja poslovnih subjekata - Rast ključnih pokazatelja poslovanja privrednih društava sa područja Srebrenika (prihodi, dobit, broj zaposlenih) - Potencijal za razvoj građevinarstva i proizvodnje građevinskih materijala kao i poljoprivrede zasnovan na raspoloživim prirodnim resursima - Povoljan položaj i zemljište za ratarsko - stočarsku i vočarsku proizvodnju - Postojeći prerađivački kapaciteti i blizina prerađivačkih kapaciteta drugih okolnih gradova/općina - Donešen Prostorni plan grada Srebrenika za period 2015.-2035. te postojanje ostale prostorno-planske dokumentacije - Bogatstvo kulturno-historijskog naslijeđa koje upotpunjuje turističku ponudu - Razvijena sportska infrastruktura, posebno Sportska dvorana Srebrenik 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepovoljni demografski trendovi (negativan prirodni priraštaj, povećanje udjela starijeg stanovništva u ukupnom broju stanovnika, smanjenje broja stanovnika na području grada) - Značajna oslonjenost privrede na trgovinsku djelatnost - Kontinuirano smanjenje poljoprivrednih površina kao osnove primarne poljoprivredne proizvodnje - Nedovoljno iskorištavanje turističkih potencijala za razvoj turizma - Usitnjenost i nedovoljna organiziranost poljoprivrednih proizvođača uz lošu tehnološku opremljenost i nedostatak svijesti o potrebi daljeg unapređenja te prelaska na registraciju obrta i/ili drugog oblika poslovnog subjekta u poljoprivredi - Prisustvo “sive ekonomije” koja šteti razvoju poslovnog okruženja posebno u oblasti poljoprivrede - Visok udio nezaposlenih lica sa nižom stručnom spremom u ukupnom broju nezaposlenih osoba - Nesrazmjerni trendovi kretanja broja učenika i broja nastavnika u osnovnom i srednjem obrazovanju

	<ul style="list-style-type: none"> - Tradicionalna manifestacija OGUS (Otvoreni grad umjetnosti “ Srebrenik “ , od 1977) i druge tradicionalne kulturne manifestacije po kojima je Srebrenik prepoznatljiv - Zdravstveni sistem na području grada funkcioniše na zadovoljavajućem nivou uz potrebnu infrastrukturu, tehničku opremljenost i kadrovsku popunjenost - Zadovoljavajuće stanje tehničke infrastrukture uključujući elektroenergetsku infrastrukturu i telekomunikacijsku i pokrivenost uslugama odvoženja otpada - Uređena javna infrastruktura parkirališta i javnog prijevoza - Raznolik biodiverzitet grada - Postojanje Gradsk toplane i mogućnosti za širenje mreže centralnog grijanja - Iskustvo u reagovanju na prirodne nepogode - Postojanje osam odgovarajućih Službi zaštite i spašavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljni kapaciteti javne predškolske ustanove za prihvata sve djece predškolskog uzrasta - Nedovoljni prostorni i ljudski kapaciteti Centra za socijalni rad - Nedovoljna kadrovska popunjenost i nedovoljna tehnološka opremljenost gradske uprave Srebrenik - Povećanje broja maloljetnih počinitelja krivičnih djela - Zastarjela opremljenost Doma zdravlja i područnih ambulanti - Neodrživost i nedovoljno razvijeni kapaciteti nevladinih organizacija na području Srebrenika - Neodrživost sportskih klubova i oslonjenost na volonterski rad članova - Visok rizik od poplava i klizišta - Nedovoljna energetska efikasnost javne rasvjete i plaćanje javne rasvjete od strane građana u ruralnim područjima Srebrenik - Nezadovoljavajuće stanje u oblasti vodosnabdjevanja (nedostatak vode na izvorima, neadekvatna zaštita izvorišta i visoki gubici vode zbog zastarjelosti vodovodne mreže) - Nedovoljni i neadekvatni kapaciteti postrojenja za tretman otpadnih voda - Nedovoljno izgrađena kanalizaciona mreža i niska priključenost domaćinstava na kanalizacioni sistem na mjesnim područjima - Visok udio individualnih ložišta i pored postojanja gradske toplane, što utiče na zagađenje okoliša - Nepostojanje kontinuiranog sistema za mjerenje zagađenosti zraka na području Srebrenika
	PRILIKE (Opportunities - O)	PRIJETNJE (Threats – T)
VANJSKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> - Bh. dijaspora, posebno mreža ljudi porijeklom iz Srebrenika koji su spremni da se uključe u razvoj grada - Integracioni BiH u EU i druge međunarodne institucije i grupacije (CEFTA, NATO, WTO...) - EU i drugi međunarodni fondovi dostupni za finansiranje strateških intervencija - Reforme u energetske sektoru i fokus na obnovljive izvore energije i zelenu ekonomiju 	<ul style="list-style-type: none"> - Sporost u procesu integracije BiH u EU, što rezultira zaostajanjem BiH u odnosu na druge zemlje Zapadnog Balkana. - Kompleksna administrativna struktura u BiH koja negativno utiče na privlačenje investicija. - Prisutnost korupcije u brojnim sektorima u BiH - Odlazak stanovništva što smanjuje ujedno i dostupnost radne snage za dalji ekonomski razvoj - Visok rizik od prirodnih katastrofa

<ul style="list-style-type: none"> - Fokus na digitalizaciju i procese digitalizacije u svim sektori - Razvojni programi koje provodi UNDP BiH i druge međunarodne institucije usmjereni na razvoj lokalnih zajednica - Trend razvoja turizma i unapređenja turističke ponude (u svijetu i jedan od prioriteta razvoja u BiH) prepoznato i kroz sektorske strateške dokumente na kantonalnom i entitetskom nivou 	<ul style="list-style-type: none"> - Prisustvo sive ekonomije - Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada - Politička nesigurnost zbog razjedinjenih interesa, političkih struktura i entiteta - Nedostatak podrške domaćoj proizvodnji u odnosu na politike iz okruženja - Nedovoljna uvezanost i koordinacija viših nivoa vlasti sa lokalnim zajednicama u rješavanju razvojnih izazova - Nedovoljan monitoring i inspekcijski nadzor u oblasti zaštite okoliša - Neadekvatno upravljanje šumsko-privrednim dobrom na području Majevice
---	---

3.2 Strateški fokusi

Strateški fokusi se definiraju na osnovu upoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ključnim područjima razvoja grada Srebrenika sa trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima sa nivoa Tuzlanskog kantona i FBiH, ali i BiH, koje je sadržano prvenstveno u Okviru za ciljeve održivog razvoja u BiH 2030. Pritom se nastoje iskoristiti postojeće prednosti (snage) i raspoložive prilike u regionalnom i globalnom okruženju, s jedne strane, uz nastojanje da se poboljšaju uočene slabosti i bitno ograniči negativan utjecaj prijetnji iz okruženja.

U tom smislu predložena su sljedeća strateška i dugoročna opredjeljenja Grada Srebrenika, odnosno strateški fokusi:

Tabela 11. Strateški fokusi

1.	Održiv ekonomski razvoj baziran na konkurentnoj privredi, turizmu i poljoprivredi
2.	Poticajno i inkluzivno društveno okruženje u funkciji zadržavanja stanovništva i unapređenja kvalitete života građana
3.	Balansiran razvoj javne infrastrukture uz zaštitu okoliša

U ovom dijelu Strategije razvoja grada Srebrenika za period 2024.-2027. godina daje se razvojna perspektiva grada ogledana u viziji i izvan vremenskog horizonta ove strategije. Strateški cilj je cilj najvišeg nivoa koji utječe na sveukupni pravac razvoja i predstavlja jasan smjer kretanja u dugoročnom periodu. Strategija razvoja Grada Srebrenika temelji se na tri strateška cilja, koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomskog i društvenog razvoja te zaštite okoliša.

Strateški fokus 1. Održiv ekonomski razvoj baziran na konkurentnoj privredi, turizmu i poljoprivredi

Grad Srebrenik važi za privredno poticajnu sredinu sa razvijenim poduzetničkim duhom stanovnika, o čemu u prilog idu i pokazatelji rasta broja privrednih subjekata i njihovih performansi poslovanja. Ključne privredne grane trgovina, prerađivačka industrija, građevinarstvo i turizam bazirane na prirodnim, kulturno-historijskim i drugim resursima kojima raspolaže grad te tradiciji, poluga su privrednog razvoja ovog područja. Stoga, unapređenje konkurentnosti navedenih djelatnosti mora biti strateška odrednica daljeg razvoja. Konkurentna i efikasna privreda zavisi od njene sposobnosti da se neprekidno prilagođava novonastalim okolnostima. Stoga, fokus i strateška odrednica razvoja Grada Srebrenika mora biti usmjerena ka jačanju konkurentnosti i inovativnosti postojećih privrednih subjekata, posebno na putanji primjene principa zelene ekonomije i digitalizacije kako bi se unaprijedila efikasnost poslovanja a preduzeća sa područja Srebrenika približila trendovima poslovanja na nivou Evropske Unije. Poticanje konkurentnosti mora biti praćeno kontinuiranim unapređenjem poslovnog okruženja kroz dalje unapređenje regulatornog okvira na nivou lokalne zajednice, unapređenju i daljem razvoju poslovnih zona i drugih oblika poduzetničke infrastrukture, kontstantnom saradnjom sa svim socio-ekonomskim

akterima u cilju ekonomskog razvoja a posebno kako bi se i dalje poticla nova poduzetnička aktivnost na području Srebrenika.

Fokus u poljoprivrednom sektoru treba staviti na više aspekata u svrhu unapređenja održivosti poljoprivrednih domaćinstava i povećanja njihove konkurentnosti uključujući okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta kako bi se povećala efikasnost korištenja resursa i olakšalo primjenu modernih poljoprivrednih tehnika, zatim povezivanje poljoprivrednih proizvođača kroz umrežavanje i stvaranje zadruga radi zajedničke nabavke opreme, tržišnog plasmana proizvoda i razmjene znanja i iskustava podsticanje efikasnijeg rada u poljoprivredi kroz pružanje pristupa savremenim informacionim tehnologijama, agronomskom savjetovanju i podršci pri implementaciji agrotehničkih mjera, promociju održivih praksi u poljoprivredi koje doprinose zaštiti životne sredine, očuvanju prirodnih resursa i poboljšanju ekonomske i društvene dobrobiti ruralnih zajednica.

Navedeno treba biti praćeno kontinuiranim aktivnostima usmjerenim ka razvoju svijesti poljoprivrednih proizvođača o prednostima registrovane poljoprivredne aktivnosti kako bi se potaklo poduzetništvo u poljoprivredi.

Oslanjajući se na bogato kulturno-historijsko nasljeđe, prirodne resurse i druge potencijale za razvoj turizma, fokus u oblasti turizma Grada Srebrenika u narednom planskom periodu biti će na daljem razvoju turističke infrastrukture i poticanju diverzifikacije turističke ponude (kulturni događaji, sportske aktivnosti, avanturistički turizam, gastronomske ture, wellness i zdravstveni turizam, ekoturizam, i dr.) uz adekvatnu promociju turističkih destinacija putem digitalnih medija, društvenih mreža, turističkih sajмова, kampanja, i drugih marketinških aktivnosti kako bi se povećala vidljivost destinacije i privukli posjetioči. Navedeno će biti praćeno jačanjem kapaciteta turističkih radnika ali i edukacijama lokalnog stanovništva o važnosti turizma, gostoprimstvu, očuvanju kulturne i prirodne baštine, kao i upravljanju turističkim destinacijama i prilikama za osnivanje biznisa u oblasti turizma. Neophodno je raditi na promicanju održivih praksi u turizmu kako bi se zaštitila prirodna i kulturna baština, očuvala okolišna ravnoteža i osigurala dugoročna ekonomska korist za lokalnu zajednicu.

Strateški fokus 2. Poticajno i inkluzivno društveno okruženje u funkciji zadržavanja stanovništva i unapređenja kvalitete života građana

Grad Srebrenik, kao i većina lokalnih zajednica u BiH, suočava se sa migracijama i odlaskom stanovništva, što predstavlja prijetnju za dalji razvoj grada. Stoga, pronatalitetna politika uz kontinuirano unapređenje kvalitete uslova života u poticajnom i inkluzivnom društvenom okruženju postaje prioritet i strateška odrednica u narednom planskom periodu.

Važan segment društvenog okruženja jeste kvalitet javnih usluga i društvena infrastruktura. Kvalitet javnih usluga su neophodni za zadržavanje ali i privlačenje novog stanovništva, podršku ekonomskom razvoju i stvaranju održive i prosperitetne zajednice. Stoga će se naglasak u području društvenog razvoja u narednom planskom periodu biti na unapređenju društvene infrastrukture, uključujući sadržaje i infrastrukturu ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja,

energetsku efikasnost ustanova predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, adaptaciju i poboljšanje sadržaja u sportu, kulturi, rekreaciji i slobodnom vremenu, uz poštivanje načela očuvanja okoliša.

Ovdje je posebno značajno istaći i obezbjeđivanje socijalnih usluga poput socijalne pomoći, usluga za starije osobe, podrške osobama s invaliditetom i drugih programa za socijalnu inkluziju uz kontinuirano unapređenje zdravstvenih usluga na području grada.

Nevladin sektor igra važnu ulogu kao partner lokalnoj zajednici u ostvarivanju strateških ciljeva i razvojnih usmjerenja. Stoga je fokus u narednom planskom periodu na jačanju saradnje s nevladinim sektorom, povećanje njihove uključenosti u procese razvoja i donošenja odluka, te na povećanje kapaciteta civilnog sektora u svim aspektima, posebno u finansijskom pogledu i jačanju kapaciteta za pristup EU i drugim međunarodnim fondovima kako bi se osigurala njihova samoodrživost i bolji doprinos daljnjem razvoju Srebrenika.

Inkluzivnost mora biti princip koji će se poštivati u sprovedbi svih navedenih procesa, što podrazumijeva da se svi relevantni socio-ekonomski akteri uključujući nevladin sektor, privatni sektor, dijasporu, akademsku zajednicu, institucije, mjesne zajednice i druge, uključe u razvoj lokalne zajednice, pri čemu bi se posebna pažnja trebala posvetiti uključivanju mladih.

Efikasna javna administracija jedna je od ključnih pretpostavki ostvarenja strateških pravaca razvoja te će digitalizacija i jačanje kapaciteta zaposlenika organa javne uprave Grada Srebrenika doprinijeti kvalitetnijim preduslovima za cjelokupni razvoj ove lokalne zajednice.

Strateški fokus 3. Balansiran razvoj javne infrastrukture uz zaštitu okoliša

Jedan od ključnih elemenata visokog standarda života u lokalnoj zajednici i osiguranja zadovoljstva stanovništva svakako je javna komunalna infrastruktura čiji dalji razvoj i unapređenje su strateška razvojna odrednica grada Srebrenika u narednom periodu. U ovom kontekstu, fokus je na unapređenju sistema vodosnabdjevanja odnosno rješavanju problema zastarjelosti vodovodne mreže i priključaka i visokih gubitaka vode. Nedovoljno razvijena kanalizacijska mreža i niska stopa priključenosti domaćinstava na kanalizacijski sistem u ruralnim područjima, uz unapređenje sistema prihvata i obrade otpadnih voda su, također, fokus djelovanja u narednom planskom periodu.

Zaštita sigurnosti građana od poplava, klizišta ali i požara i drugih elementarnih nepogoda uz kontinuirano jačanje kapaciteta civilne zaštite dio je strateškog usmjerenja u ovoj oblasti. Navedene aktivnosti obuhvataju ali nisu ograničene na daljnje unapređenje i uređenje vodotokova kako bi se smanjio rizik od poplava i olakšalo odvođenje oborinskih voda, uz poštivanje ekoloških standarda, implementaciju mjera zaštite od poplava kroz izgradnju i/ili poboljšanje nasipa, regulaciju riječnih tokova, te promicanje svijesti o rizicima od poplava, razvoj i primjenu preventivnih mjera zaštite od požara kao što su čišćenje šuma, izgradnju i održavanje požarnih puteva, edukaciju građana o sigurnom postupanju s vatrom te osposobljavanje vatrogasnih jedinica. Sve ove aktivnosti su ključne za osiguranje sigurnosti građana i zaštitu njihove imovine od prirodnih nepogoda, te za stvaranje otpornijih i sigurnijih zajednica.

Izgradnja nove i modernizacija postojeće javne infrastrukture moraju pratiti rastuće potrebe stanovništva i privrede. To uključuje proširenje mreže i priključaka na gradsku toplanu, uspostavu sistema za praćenje kvalitete zraka, unapređenje zelenih površina i globalja što su kontinuirane strateške intervencije.

Nadalje, potrebno je nastaviti s aktivnostima usmjerenim na poboljšanje energetske efikasnosti i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije kroz podršku unapređenju energetske efikasnosti u zgradama i industriji putem poboljšanja izolacije, korištenja energetske efikasne uređaja i sistema, te provođenje energetskih pregleda i certifikacija, promociju i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije poput solarnih panela, edukaciju stanovništva o prednostima i mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije, kao i o načinima štednje energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova.

U skladu s navedenim, treći strateški fokus usmjeren je na uravnoteženo unapređenje prostornih i infrastrukturnih uslova za život i rad kroz daljnju izgradnju komunalne infrastrukture te infrastrukture za zaštitu od poplava i požara, uz istovremeno poštivanje principa očuvanja okoliša.

3.3 Vizija razvoja

Vizija razvoja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti. Definisana vizija razvoja grada Srebrenika za period 2016.-2020. godina glasila je

„Općina sa dobrim poslovnim okruženjem, privlačna za investitore, koja svoje prirodne resurse i kulturne različitosti koristi za stvaranje boljeg životnog ambijenta“.

Elementi ove vizije su i dalje aktuelni ali se, u skladu sa predloženim strateškim fokusima, trendovima, kao i oslanjajući se na viziju razvoja Tuzlanskog kantona predlaže slijedeća vizija grada Srebrenika u strateškom periodu 2024.-2027. godina:

INKLUZIVNI I OTVORENI GRAD SA POTICAJNIM POSLOVNIM OKRUŽENJEM I KONKURETNOM PRIVREDOM, KOJI SVOJE PRIRODNE RESURSE I KULTURNE RAZLIČITOSTI KORISTI ZA STVARANJE KVALITETNOG ŽIVOTNOG OKRUŽENJA KOJI PRIVLAČI LJUDE DA U NJEMU BORAVE, RADE I INVESTIRAJU.

3.4 Strateški ciljevi

Strateški ciljevi grada Srebrenika su usklađeni sa Strategijom razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021-2027. godina, Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za period 2021-2027. godina, i Okvirom za ciljeve

održivog razvoja u BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja.

Tabela 12 Strateški ciljevi Grada Srebrenika

1.	Održivi ekonomski razvoj
2.	Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja
3.	Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša

Strateški cilj 1. Održiv ekonomski razvoj

Prvi strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih pretpostavki:

- da se potakne konkurentnost privrede kroz unapređenje poslovnog ambijenta i dalji razvoj poduzetničke infrastrukture uz promociju razvojnih mogućnosti za privlačenje domaćih i stranih investicija oslanjajući se na resurse kojima je bogato lokalno područje
- da se ulaganjima u razvoj poljoprivrede osigura povećanje kapaciteta poljoprivrednika i unaprijedi njihova konkurentnost i inovativnost, osigura zadovoljenje potreba postojećih i budućih poljoprivrednika te potakne registracija poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede
- da se doprinese razvoju turizma zasnovanom na kulturno-historijskom naslijeđu, postojećim turističkim proizvodima i infrastrukturi uz dalji razvoj ove privredne oblasti u svim segmentima
- da se doprinese razvoju dinamičnog tržišta rada koje će iznjedriti potrebne kadrove koju treba privreda Srebrenika zasnovano na novim tehnologijama i koje stvara veći obim novostvorene vrijednosti
- da se privrednim društvima i obrtnicima poveća podrška za jačanje konkurentnosti i inovativnosti uz pomoć standardizacije, specijalizacije i digitalizacije poslovanja i promocije principa zelene ekonomije

Pri definisanju prvog strateškog cilja i elemenata koji se odnose na ekonomski razvoj u Strategiji razvoja Grada Srebrenika za period 2024.-2027. godine uzeti su u obzir strateški ciljevi Federacije BiH i Tuzlanskog kantona kao i Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH koji utvrđuje zajedničke podciljeve i indikatore za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum), gdje su definirani elementi relevantni u odnosu na sljedeće razvojne pravce i akceleratorne.

Grad Srebrenik	Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj	
Strateški ciljevi FBiH	Strateški cilj 1. Ubrzan ekonomski razvoj	
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona	Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju	
Ciljevi održivog razvoja	1 Nema siromaštva 2 Drugi cilj: Nula gladnih 8 Treći cilj: Dostajan rad i ekonomski rast 9 Četvrti cilj: Industrija, inovacije i infrastruktura	
	 	
Pravci razvoja	1. Pametan rast 2. Društvo jednakih mogućnosti 3. Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	
Podciljevi	Akceleratori	
1.1.1. Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru	1.1. Povoljno okruženje za poduzetništvo i inovacije 1.2. Povećanje investicija u infrastrukturu 2.1. Pобољшanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	

1.1.2 Olakšavanje poslovanja i podrška brzo rastućim firmama 1.2. 1. Jačati infrastrukturu u oblasti digitalnih tehnologija 2.1.1. Smanjenje broja osoba bez znanja i vještina i njihova integracija na tržište rada	
--	--

Slika 3. Povezivanje Strateškog cilja 1. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela u nastavku sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateških ciljeva.

Tabela 13. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 1.

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2022.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Održiv ekonomski razvoj	Nivo razvijenosti – indeks/rang	FZZPR*	0,79	1
	Vrijednost izvoza (u KM)	FZS**	125.149.449	250.000.000
	Broj noćenja turista	TZ Srebrenik	11.133	25.000
	Broj aktivnih poljoprivrednih obrta i gazdinstava	Grad Srebrenik	55 PO/736 PG (2023.)	100/1000

*FZZPR - Federalni zavod za programiranje razvoja

**FZS Federalni zavod za statistiku

Strateški cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja

Drugi strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih pretpostavki:

- da se sprovodi pronatalitetna politika zasnovana na inkulzivnosti i podršci osnivanju i zadržavanju porodica i stanovništva na području grada
- da se kontinuirano unapređuje društvena infrastruktura (sadržaj i infrastruktura u oblasti obrazovanja, sporta i kulture, te slobodnog vremena) koja je u funkciji unapređenja kvalitete života građana i zadržavanja stanovništva na području grada
- da se osigura jačanje kapaciteta u oblasti zdravstva, socijalne zaštite i sigurnosti građana uz snažnije uključivanje mladih u sve razvojne procese na nivou grada
- da se unaprijedi saradnja i umreženost svih socio-ekonomskih aktera u društvenoj zajednici (javni, nevladin i privatni sektor) u funkciji sinergijskog efekta u doprinosu cjelokupnom lokalnom razvoju
- da se ulaganjima u razvoj kapaciteta nevladinog sektora osigura doprinos njegovoj samoodrživosti u svim aspektima kako bi isti postao snažan partner lokalnoj zajednici u ostvarenju strateških napora i usmjerenja
- da se jačanjem javne uprave na gradskom nivou osigura efikasnije pružanje javnih usluga.

Pri definisanju drugog strateškog cilja i elemenata koji se odnose na društveni razvoj u Strategiji razvoja Grada Srebrenika za period 2024.-2027. godine uzeti su u obzir strateški ciljevi Federacije BiH i Tuzlanskog kantona kao i Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH koji utvrđuje zajedničke podciljeve i indikatore za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum), gdje su definirani elementi relevantni u odnosu na sljedeće razvojne pravce i akcelerate.

Grad Srebrenik		Strateški cilj 2 Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja	
Strateški ciljevi FBiH	Strateški cilj 2. Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj Strateški cilj 4. Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor		
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona	Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane		
Ciljevi održivog razvoja	3: Zdravlje i blagostanje 4: Kvalitetno obrazovanje 9: Industrija, inovacije i infrastruktura 10: Smanjiti nejednakost		
			
Pravci razvoja	1. Pametan rast 2. Društvo jednakih mogućnosti 3. Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom		
Podciljevi	Akceleratori		
1.1.1. Univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje	1.1. Unapređenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke		
1.1.2. Pобољшanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	2.1. Efikasna zdravstvena zaštita za sve		
2.1.1. Unapređenje pristupa i kvalitete zdravstvene zaštite	3.1. Povećanje investicija u infrastrukturu		
2.1.2. Preventivne zdravstvene mjere	4.1 Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor		
3.1.1. Veći dio javnih investicija u infrastrukturu			
3.1.1.1. Odgovorna uprava orijentirana na građane			
4.1.1. Funkcionalni sistem kreiranja politika i upravljanja održivim razvojem			

Slika 4 Povezivanje Strateškog cilja 2. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela u nastavku sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateških ciljeva.

Tabela 14. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 2.

STRATEŠKI CILJ 2. Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja		Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2022.)	Ciljna vrijednost (2027.)
i	u	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	FZZPR	38.960	38.000
		Stopa nataliteta	FZS	7	10
		Broj učenika u osnovnom obrazovanju	FZZPR	3.461	3.400

Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša

Treći strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih pretpostavki:

- da se unaprijedi javna komunalna infrastruktura zasnovana na principima dobrog i adekvatnog upravljanja;
- da se usmjeri pažnja na potrebu očuvanja okoliša, zaštite njegovih resursa i racionalnog korištenja njegovih sastavnica, budući da je to bitan preduslov za ukupnu dobrobit i kvalitetu života zajednice;
- da se osnaže kapaciteti i preduslovi za zaštitu od prirodnih nepogoda posebno poplava;

- da se unaprijedi infrastruktura za vodosnabdjevanje te poveća stepen pokrivenosti stanovništva kvalitetnim vodosnabdjevanjem i sistemom odvodnje otpadnih voda u funkciji unapređenja kvalitete života građana ali i uslova za adekvatno obavljanje privrednih aktivnosti;
- da se uspostavi adekvatan sistem praćenja kvalitete zraka koji je u funkciji monitoringa ali i sprovođenja korektivnih akcija za očuvanje kvalitete zraka;
- da se unaprijedi energetska efikasnost javnih objekata i inzentivira korištenje energije iz obnovljivih izvora;
- da se proširi obuhvat stanovništva i privrednih subjekata sistemom centralnog grijanja.

Pri definisanju trećeg strateškog cilja i elemenata koji se odnose na okolišni razvoj u Strategiji razvoja Grada Srebrenika za period 2024.-2027. godine uzeti su u obzir strateški ciljevi Federacije BiH i Tuzlanskog kantona kao i Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH koji utvrđuje zajedničke podciljeve i indikatore za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum), gdje su definirani elementi relevantni u odnosu na sljedeće razvojne pravce i akceleratorne.

Grad Srebrenik		Strateški cilj 3 Izbalansiran infrastrukturni s održivim razvojem	
Strateški ciljevi FBiH	Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv razvoj		
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona	Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj		
Ciljevi održivog razvoja	6: Čista voda i sanitarni uslovi 7: Pristupačna energija iz čistih izvora 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja 13: Očuvanje klime 15: Očuvanje života na zemlji		
			
Pravci razvoja	1. Pametan rast		
Podciljevi	Akceleratori		
1.1.1. Veći dio javnih investicija u infrastrukturu 2.1.1. Smanjenje energetske siromaštva 2.1.2. Razvoj „zelenih“ vještina i poslova Deminiranje kontaminiranih područja 3.1.1. Upravljanje rizicima od katastrofa 3.1.2. Jačanje kontrole i praćenja kvaliteta ekosistema	1.1. Povećanje investicija u infrastrukturu 2.1. Zeleni rast i čista energija 3.1. Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem		

Slika 5. Povezivanje Strateškog cilja 3. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateškog cilja 3.

Tabela 15. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 3.

STRATEŠKI CILJ 3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2022.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Broj priključaka domaćinstava i pravnih osoba na kanalizacionu mrežu	Grad Srebrenik	4430/664	5.000/750
	Broj priključaka domaćinstava i pravnih osoba na gradsku toplanu	Grad Srebrenik	67/31	150/150
	%gubitaka vode u sistemu	Grad Srebrenik	30%	10%

4 PRIORITETI I MJERE SA INDIKATORIMA

4.1 Prioriteti za Strateški cilj 1.

Strateški cilj 1. „Održivi ekonomski razvoj“ operacionalizira se kroz 3 prioriteta i 7 mjera, čije ostvarenje će se pratiti preko 7 indikatora.

Tabela 16. Pregled prioriteta i indikatora izlaznih rezultata sa izvorima, polaznim i ciljnim vrijednostima u okviru Strateškog cilja 1

Prioritet	Indikatori izlaznih rezultata	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)	
Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj	1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju	Broj funkcionalnih poduzetničkih zona na području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	4
		Broj novoosnovanih poslovnih subjekata na području grada Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	xx	xx
		Vrijednost izvoza (u KM)	Federalni zavod za statistiku	125.149.449	250.000.000
	1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima	Ostvareni prihod poduzeća u oblasti poljoprivrede sa područja grada Srebrenika	FIA	xx	xx
		Broj novoosnovanih poljoprivrednih obrta	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	xx	xx
		Vrijednost poljoprivrednih proizvoda prodanih kroz organizirani otkup na godišnjem nivou	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	xx	xx
	1.3. Konkurentan i održiv turizam	Iznos uplata boravišne takse na području Grada Srebrenika	Turistička zajednica Grada Srebrenika	22.687	40.000
		Ostvarena dobit privrednih društava iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva na	FIA	596.504 KM	1.000.0000

	području grada Srebrenika			
	Broj privrednih društava - subjekata turističke infrastrukture	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	3	4

Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju

Razvoj privrede na području Grada Srebrenika, zasnovan na jačanju konkurentnosti postojećih i poticanju osnivanja novih poslovnih subjekata, doprinijet će sveukupnom razvoju grada, povećanju zapošljavanja i stvaranju poticajnog poslovnog okruženja. Implementacija atraktivnih programa poticaja, razvoj poduzetničke infrastrukture, te smanjenje administrativnih i parafiskalnih prepreka omogućiti će povoljne uslove za poslovanje, što će privući nove investicije domaćih i stranih ulagača. U planskom periodu do 2027. godine, fokus privrednog razvoja grada Srebrenika bit će na jačanju malih i srednjih preduzeća poticanju izvoza, uvođenju novih tehnologija i međunarodnih standarda, čime će se preduzeća učiniti konkurentnijima na promjenjivom tržištu. Digitalizacija i IT transformacija ključni su elementi planiranih aktivnosti kako bi lokalni poslovni subjekti osigurali veću efikasnost i produktivnost. Razvoj novih poduzetničkih zona i unapređenje kapaciteta postojećih, zajedno sa kvalitetnom promocijom investicijskih potencijala Srebrenika, učinit će grad atraktivnijim za ulaganja. Jačanje veza sa dijasporom kroz uspostavu funkcionalne baza dijaspore i sistema redovne komunikacije sa dijasporom Srebrenika privući će i dodatna strana ulaganja ali i potaknuti saradnju lokalnih i privrednika u dijaspori.

Cilj prioriteta je podržati inovativnost i konkurentnost poslovnog sektora kroz specifične programe, uključujući unapređenje i razvoj poduzetničke infrastrukture, unapređenje poslovnog okruženja i osiguranje uslova za povećanje saradnje sa dijasporom. Očekuje se da ove aktivnosti rezultiraju povećanjem korisnika poduzetničke infrastrukture, broja novoosnovanih poslovnih poduhvata, porastom izvoza, te jačanjem privrednog sektora kao generatora novih radnih mjesta i ekonomskog rasta.

Prioritet se operacionalizira kroz 3 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 9 indikatora.

Tabela 17. Pregled mjera unutar Prioriteta 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju

Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju	Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	1.1.1. Razvoj poduzetničke infrastrukture		• Popunjenost poduzetničkih zona na području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	60%
• Broj poduzetničkih potpornih institucija na području Srebrenika			Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	1	2
• Broj korisnika PPI na području Srebrenika			Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	4	8
1.1.2. Jačanje konkurentnosti lokalne privrede		• Uspostavljen info centar za poduzetnike	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	NE	DA

		<ul style="list-style-type: none"> • Broj podnesenih inicijativa za unapređenje poslovnog okruženja na nivou grada Srebrenika 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	Min. 1 godišnje
		<ul style="list-style-type: none"> • Vrijednost projekata unapređenja konkuretnosti privrednih subjekata finansiranih iz EU i drugih međunarodnih fondova 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	200.000
	1.1.3. Privlačenje investicija uz uključivanje dijaspore	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena funkcionalna baza dijaspore i sistema redovne komunikacije sa dijasporom Srebrenika 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	NE	DA
		<ul style="list-style-type: none"> • Broj izlagača na privredno-sajamskoj manifestaciji uz učešće dijaspore 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	Min. 100
		<ul style="list-style-type: none"> • Broj privrednih subjekata sa stranim ulaganjem na području Srebrenika 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	xx	xx

Prioritet „Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 1. „Održivi ekonomski razvoj“.

Kako bi se doprinijelo razvoju privrede neophodno je osigurati uslove za razvoj poduzetničke aktivnosti kroz jačanje postojećih poduzetničkih zona, stvaranje uslova za formiranje novih te poticanje osnivanje i razvoja poduzetničkih potpornih institucija, kao značajnog segmenta poslovnog okruženja na lokalnom nivou.

Konkurentnoj privredi Srebrenika doprinijeti će aktivnosti na unapređenju konkuretnosti i inovativnosti postojećih privrednih subjekata, digitalizaciji i ozelenjavanju kao i pristupu EU i drugim međunarodnim fondovima koji će ih približiti savremenim trendovima poslovanja i stvoriti osnovu za povećane broj radnih mjesta, povećanje izvoza i unapređenja drugih pokazatelja poslovanja. U cilju unapređenja poslovnog ambijenta, potrebno je pojednostaviti procedure osnivanja biznisa i umanjiti parafiskalne namete uz podršku osnivanju novih biznisa.

Dijaspora je značajan resurs grada Srebrenika, te će se kroz niz planiranih aktivnosti osigurati preduslovi za transfer znanja i iskustava, bolje povezivanje i osiguranje novih investicija na području Srebrenika. Provedbom aktivnosti na promociji potencijala i prednosti za investiranje na području Srebrenika, doprinijeti će se povećanju investicija i boljem privrednom razvoju grada.

Detaljna razrada mjera data je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja: SDG8: Dostojanstven rad i ekonomski rast i SDG9: Industrija, inovacije i infrastruktura.

Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima

Razvoj konkurentnosti poljoprivrednog sektora grada Srebrenika doprinijeće njegovom jačanju a temelji se na ulaganjima u infrastrukturu, finansijsku podršku i organizaciju proizvođača kako bi se omogućio održivi rast i povećala produktivnost.

Izgradnjom i unapređenjem infrastrukture u poljoprivredi (stočne pijace, veterinarske stanice...), poticanjem udruživanja poljoprivrednih proizvođača doprinijeti će se boljem plasmanu proizvoda, većem obimu trgovine i direktnoj podršci poljoprivrednicima. Kroz bolje zastupanje interesa proizvođača omogućiti će se lakši pristupa podršci i resursima. Povećanje finansijskih poticaja osigurati će dodatne resurse za modernizaciju i širenje kapaciteta, kao i povećanje prihoda poljoprivrednih proizvođača stvarajući osnovu za povećana ulaganja u savremeniju mehanizaciju, nove tehnologije, bolje sjeme i gnojiva, što dodatno povećava produktivnost i održivost proizvodnje. Ekonomskom stabilnošću poljoprivrednih gazdinstava smanjuje se pritisak na migracije stanovništva i održava nivo poljoprivredne proizvodnje.

Podrška poljoprivrednicima u nastupu na domaćim i međunarodnim sajmovima pruža priliku za uspostavljanje novih poslovnih kontakata, povećanje prodaje i plasman proizvoda na šira tržišta, ujedno osiguravajući promociju za Srebrenik a dodatno i u kontekstu promocije potencijala ruralnog turizma. Specijalizirane obuke i edukacije u oblasti savremenih metoda proizvodnje, tehnologija i upravljanja omogućiti će jačanje kapaciteta i povećanje produktivnosti i održivosti poljoprivrednih gazdinstava. Posebno značajna podrška jeste i u promociji osnivanja poljoprivrednih obrta koja će potaći i samozapošljavanje i zapošljavanje u poljoprivredi.

Cilj prioriteta je osnažiti poljoprivredni sektor Srebrenika, unaprijediti konkurentnost poljoprivrednih proizvođača kroz ciljanje ključnih faktora poput povećanja produktivnosti, kvaliteta proizvoda, povezivanja proizvođača, smanjenja troškova, promocije i otvaranja novih tržišta. Očekuje se da ove aktivnosti rezultiraju povećanjem prihoda od poljoprivrede, posebno vrijednosti poljoprivrednih proizvoda prodanih kroz organizirani otkup te povećanjem broja poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede.

Prioritet se operacionalizira kroz 2 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 6 indikatora.

Tabela 18. Pregled mjera unutar Prioriteta 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima

Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima	Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	1.2.1. Unapređenje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača	<ul style="list-style-type: none"> Izgrađena stočna pijaca Broj poljoprivrednih gazdinstava koji su ostvarili pravo na novčanu podršku u oblasti biljne i animalne proizvodnje 	<p>Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije</p> <p>Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije</p>	DA	NE

		<ul style="list-style-type: none"> Broj okrupnjenih poljoprivrednih gazdinstava 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	XX
1.1.2. Podrška umrežavanju i promociji poljoprivredne proizvodnje		<ul style="list-style-type: none"> Broj formalno uspostavljenih tijela za zastupanje interesa poljoprivrednika sa područja grada Srebrenika (zadruga, udruženja i dr.) 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	5
		<ul style="list-style-type: none"> Broj nastupa poljoprivrednih proizvođača sa područja Srebrenika na domaćim i međunarodnim sajamskim manifestacijama 	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	10	15 godišnje
		<ul style="list-style-type: none"> Broj učesnika obuka za jačanje kapaciteta poljoprivrednika 	0	Min. 20 na godišnjem nivou	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije

Prioritet „Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 1. „Održivi ekonomski razvoj“.

Razvijeni i snažan poljoprivredni sektor Srebrenika kroz bolje povezivanje, edukaciju i infrastrukturu omogućava poljoprivrednicima da lakše plasiraju svoje proizvode, smanje troškove i povećaju prihode. Ujedno, kroz planirane aktivnosti stvara se osnova za održive poslovne modele u poljoprivredi koji mogu povećati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača, ne samo na domaćem, nego i na međunarodnom tržištu.

U narednom planskom periodu raditi će se na analizi poljoprivrednog zemljišta za potrebe definisanja uređenja poljoprivrednog zemljišta i podršci okrupnjavanju poljoprivrednog zemljišta. Kroz jačanje infrastrukture u oblasti poljoprivrede ali i jačanje opremljenosti poljoprivrednih proizvođača stvarati će se uslovi za unapređenje efikasnosti u oblasti poljoprivredne proizvodnje time i povećanju prihoda.

Podrškom umrežavanju i saradnji poljoprivrednih proizvođača doprinosi se povećanom stepenu organiziranog otkupa ali i stabilnosti poslovanja poljoprivrednika. Pored navedenog, u svrhu jačanja kapaciteta poljoprivrednika i njihovom značajnijem nastupu na tržištu, raditi će se na realizaciji obuka i savjetovanju poljoprivrednika ali i sistemskoj promociji poljoprivredne proizvodnje grada Srebrenika.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja SDG 2: Svijet bez gladi i SDG8: Dostojanstven rad i ekonomski rast te SDG9: Industrija, inovacije i infrastruktura.

Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam

Razvoj turističke infrastrukture i jačanje turističkih kapaciteta u gradu Srebreniku doprinijeti će pozicioniranju grada kao prepoznatljive turističke destinacije, povećanju broja posjeta te stvaranju uslova za održivi turistički razvoj. Prioritetne mjere uključuju izgradnju i uređenje turističke infrastrukture, unapređenje promocije i jačanje stručnih kapaciteta, s ciljem povećanja konkurentnosti turističkog sektora.

Razvojem turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu osigurati će se bolja dostupnost turističkim destinacijama na području grada Srebrenika te razvoj i unapređenje turističke infrastrukture koja će biti u funkciji privlačenja turista i povećanja investicija u infrastrukturu. Planirane aktivnosti u okviru prioriteta usmjerene su na stvaranje modernizirane, atraktivne i održive turističke ponude na području Srebrenika. Aktivnosti su usklađene s potrebama očuvanja kulturno-historijskih i prirodnih resursa te njihovom prilagođavanju potrebama savremenih posjetilaca. Razvoj outdoor turističke infrastrukture omogućiti će razvoj outdoor turizma, privući rekreativce i promovisati zdrav način života.

Valorizacija prirodnih i kulturno-historijskih resursa (revitalizacija Starog grada Srebrenika i dr.) uz konverzaciju i adaptaciju starih objekata omogućava njihovo korištenje u turističke svrhe, čime se oživljava lokalna tradicija i kulturna baština. Sve planirane aktivnosti osiguravaju očuvanje prirodnih i kulturnih bogatstava Srebrenika, promovišući održive prakse koje uravnotežuju razvoj i zaštitu.

Posebne aktivnosti biti će usmjerene ka unapređenju postojeće i poticanju razvoja dodatne turističke ponude na području grada Srebrenika kroz podizanje svijesti o mogućnostima bavljenja turizmom posebno u ruralnom području, jačanju kapaciteta turističkih radnika i promociji lokalnog turizma.

Cilj prioriteta je obogatiti turističku ponudu, osnažiti turističku infrastrukturu grada Srebrenika kao i ojačati kapacitete turističkih radnika što će uz adekvatnu promociju povećati privlačnost turističkih lokaliteta Srebrenika i doprinijeti razvoju lokalne zajednice.

Prioritet se operacionalizira kroz 2 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 6 indikatora.

Tabela 19. Pregled mjera unutar Prioriteta 1.3. Konkurentan i održiv turizam

	Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam	1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu	<ul style="list-style-type: none"> Broj postavljenih znakova turističke signalizacije 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx
		<ul style="list-style-type: none"> Dužina markiranih i mapiranih planinarskih staza (km) 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx
		<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost projekata podrške razvoju turističkoj infrastrukturi (izletišta, turistički kompleksi i sl.) 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx
	1.3.2. Jačanje turističkih kapaciteta	<ul style="list-style-type: none"> Broj učesnika tradicionalnih turističkih manifestacija grada Srebrenika 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx

		<ul style="list-style-type: none"> Broj osoba koje su prošle obuku iz tema specifičnih za turizam (destinacijski menadžment i dr.) 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	0	50
		<ul style="list-style-type: none"> Broj digitalnih kanala promocije turizma grada Srebrenika 	Turistička zajednica Grada Srebrenika	0	2

Prioritet „Konkurentan i održiv turizam“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 1. „Održivi ekonomski razvoj“.

Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu jeste stvaranje atraktivnog i funkcionalnog okruženja koje će omogućiti razvoj različitih oblika turizma, privući nove investicije te povećati konkurentnost Srebrenika kao turističke destinacije. Ove mjere usmjerene su na povećanje dostupnosti i vidljivosti turističkih atrakcija kroz postavljanje turističke signalizacije, izgradnju i uređenje izletišta, trasiranje i mapiranje planinarskih staza, uređenje arheoloških nalazišta i speleoloških objekata te proratne infrastrukture, mapiranje ključnih tačaka turizma i dr. Poseban fokus biti će na očuvanje i revitalizacija Starog grada Srebrenik odnosno aktivnostima izgradnje pristupnog parkirišta, revitalizacije šireg kompleksa, izgradnju ferate i dr.

Pored podrške funkcionisanju i realizaciji aktivnosti Turističke zajednice grada Srebrenika, kao jednog od ključnih aktera razvoja turizma na području grada, planirane su i aktivnosti na pružanju podrške osnivanju novih subjekata u oblasti turizma. Realizacija aktivnosti podizanja svijesti stanovništva ali i drugih aktera (planinari, obrtnici i dr.) o mogućnostima bavljenja turizmom i poduzetništvom i podrška domaćinstvima ruralnih područja grada Srebrenika za proširenje i stavljanje u funkciju smještajnih kapaciteta (postojeći objekti, višak stambenih prostora i sl.) u turističke svrhe doprinijeti će razvoju poduzetništva u turizmu.

Realizacija tematskih događaja iz oblasti turizma, aktivnosti brendiranja grada Srebrenika te realizacija aktivnosti na promociji turizma ostvariće efekte na povećanje broja posjetilaca, te podršku lokalnoj ekonomiji kroz turizam.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja SDG8: Dostojanstven rad i ekonomski rast te SDG9: Industrija, inovacije i infrastruktura.

4.2 Prioriteti za Strateški cilj 2.

Strateški cilj 2., „Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja“ operacionalizira se kroz 2 prioriteta i 7 mjera, čije ostvarenje će se pratiti preko 8 indikatora.

Tabela 20. Pregled prioriteta i indikatora izlaznih rezultata sa izvorima, polaznim i ciljnim vrijednostima u okviru Strateškog cilja 2

Prioritet	Indikatori izlaznih rezultata	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)	
Strateški cilj 2. Održivi ekonomski razvoj	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga	Broj upisanih studenata sa područja Srebrenika na visokoškolske ustanove	FZS	522 (2022.)	600
		Broj korisnika socijalne zaštite	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	15.957 (2022.)	14.500
		Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	93.8%	96%
		Broj aktivnosti/broj posjetilaca JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik	JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik	21/1120 (2022.)	50/3.000
		% broja riješenih predmeta kao rezultat unaprijeđenog IS	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	88,6% (2022.)	95%
	2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora	Broj registriranih klizišta	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice	165 (2022.)	20
		% poplavno rizičnih vodotokova	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice	64,1% (2022.)	60%
		Broj aktivnih udruženja	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	20	23

Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga

Jedan od fokusa djelovanja u oblasti društvenog razvoja u narednom planskom periodu jeste podrška prostorno-materijalnom i sadržajnom unapređenju obrazovnog procesa u skladu sa nadležnostima gradske uprave te poticanje uključivanja učenika i studenata u obrazovni proces što će doprinijeti razvoju obrazovanja i stepena obrazovanosti i stručnosti stanovnika grada. Dalje poboljšanje energetske efikasnosti i infrastrukturnih kapaciteta škola i predškolskih ustanova ključno je za osiguranje kvalitetnog obrazovnog i odgojnog procesa, dok će se kroz dalje unapređenje programa stipendiranja doprinijeti većoj podršci i većem zadovoljstvu roditelja i učenika, stvarajući sigurnije, funkcionalnije i ugodnije okruženje za učenje i razvoj.

Podrška unapređenju socijalno-društvenih programa i infrastrukture, uz sprovođenje mjera pronatalitetne javne politike, donijeti će niz pozitivnih efekata na zajednicu kao što su povećanje kvaliteta usluga za porodice, stvaranje jednakih šansi za razvoj svakog djeteta te zadržavanje stanovništva na području grada.

U okviru realizacije prioriteta planirane su aktivnosti na jačanju kapaciteta Doma zdravlja Srebrenik i i područnih ambulanti porodične medicine osiguravajući pacijentima dostupnije i kvalitetnije zdravstvene usluge potrebne za poboljšanje zdravstvenog stanja svih stanovnika.

Ključni segmenti kvalitete života jedne lokalne zajednicu su oblasti kulture, sporta i slobodnog vremena te je u narednom planskom periodu neophodno unaprijediti infrastrukturu i sadržaje u ovim oblastima kako bi se povećao interes stanovništva za ove aktivnosti čime se obogaćuje društveni život zajednice i doprinosi kvalitetnijem i sadržajnijem životu stanovnika Srebrenika. Planirani programi podrške mladima rezultiraće brojnim efektima uključujući povećanje njihove društvene angažovanosti boljoj zapošljivosti i razvoju ključnih životnih vještina.

Za Grad Srebrenik, efikasna javna uprava predstavlja ključni preduslov za stvaranje atraktivnog poslovnog ambijenta i poboljšanje opće kvalitete života u lokalnoj zajednici. Iako je Gradska uprava Srebrenik započela procese na uvođenju efikasnijih mehanizama za pružanje javnih usluga, daljnja digitalizacija administrativnih procesa će omogućiti povećanje efikasnosti u pružanju javnih usluga i osigurati veće zadovoljstvo građana. Osim toga, jačanje kapaciteta državnih službenika kroz usvajanje savremenih znanja i vještina omogućit će brže i efikasnije obavljanje poslova, čime će se pružiti bolja podrška svim građanima, privrednicima ali i investitorima koji dolate u grad.

Cilj prioriteta je je unapređenje obrazovnog sistema, socijalno-društvenih programa, zdravstva, kulture, sporta i ostale društvene infrastrukture, uz jačanje javne uprave i podršku mladima, s očekivanim efektima koji se ogledaju u poboljšanju kvaliteta života, poslovnog ambijenta i održivom razvoju zajednice.

Prioritet se operacionalizira kroz 5 mjera čije ostvarenje će se pratiti preko 16 indikatora.

Tabela 21. Pregled mjera unutar Prioriteta 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga

	Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga	2.1.1. Jačanje obrazovne infrastrukture i sadržaja i poticanje obrazovanja stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> Iznos sredstava uloženi u materijalno-tehničko i infrastrukturno opremanje predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola od strane Gradske uprave Srebrenik 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
		<ul style="list-style-type: none"> Broj škola koje su unaprijedile EE 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
		<ul style="list-style-type: none"> Broj učeničkih/studentskih stipendija iz Budžeta Grada Srebrenika 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	53/74	80/100
	2.1.2. Podrška unapređenju jačanju	<ul style="list-style-type: none"> Broj korisnika jednokratnih novčanih pomoći 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu	518	300

socijalno-društvenih programa i infrastrukture i mjera pronatalitetne javne politike		i društvene djelatnosti		
	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalan program podrške osobama treće životne odobi 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	NE	DA
	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost ulaganja infrastrukturnog unapređenja Centra za socijalni rad 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
2.1.3. Unapređenje zdravstvene zaštite	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost materijalno-tehničkog opremanja Doma zdravlja Srebrenik 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
	<ul style="list-style-type: none"> Broj redovno vakcinisane djece na području Srebrenika 	Dom zdravlja Srebrenik	335	380
	<ul style="list-style-type: none"> Broj korisnika Centra za mentalno zdravlje 	Dom zdravlja Srebrenik	xx	xx
2.1.4. Jačanje infrastrukture i sadržaja u oblasti sporta, kulture, slobodnog vremena i podrške mladima	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalan Muzej Grada Srebrenika 	JU Centar za kulturu i informisanje	Ne	Da
	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost realiziranih sredstava podrške tradicionalnim kulturnim manifestacijama 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
	<ul style="list-style-type: none"> Broj realiziranih aktivnosti na promociji sporta 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	xx	xx
	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalno Vijeće mladih Srebrenik 	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	Ne	Da
2.1.5. Unapređenje javnih usluga i javne administracije	<ul style="list-style-type: none"> Broj obuka na kojima su učestvovali zaposlenici organa uprave na godišnjem nivou 	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	xx	xx
	<ul style="list-style-type: none"> Broj obuka iz oblasti inspekcijskog rada na godišnjem nivou 	Služba za finansije i inspekcijski nadzor	1	4
	<ul style="list-style-type: none"> Broj rekonstruisanih objekata u vlasništvu Grada 	Služba za opću upravu i zajedničke poslove / Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i	4	10

Prioritet „Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 2. „Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja“.

Kroz jačanje obrazovne infrastrukture i sadržaja, te poticanje obrazovanja stanovništva, doprinijeti će se poboljšanju kvaliteta obrazovnog procesa na području grada Srebrenika, povećanju pristupa obrazovnim resursima i smanjenju nejednakosti u obrazovanju. Dalje, proširenje obrazovnih kapaciteta doprinosi većem broju obrazovanih i stručnih pojedinaca, što će pozitivno uticati na ekonomiju i tržište rada. Također, jačanje obrazovne infrastrukture i programa podrške obrazovanju djecu, omladinu i odrasle, doprinosi jačanju društvene kohezije, smanjenju nezaposlenosti, te jačanju opće društvene i kulturne dinamike u zajednici.

Ciljana podrška unapređenju jačanju socijalno-društvenih programa i infrastrukture i mjera pronatalitetne javne politike stvara preduslove za poboljšanje kvaliteta života za socijalno ugrožene građane grada ali i za sve stanovnike grada dok pronatalitetna politika stvara povoljnije okruženje za porodice koje žele da se odluče za proširenje domaćinstava. Posebna pažnja posvetiti će se osobama treće životne dobi.

Podrška u oblasti zdravstva biti će usmjerena ne samo ka materijalno-tehničkom opremanju Doma zdravlja Srebrenik nego i funkcionisanju savjetovaništva i centara u okviru ove ustanove kako bi se doprinijelo podizanju svijesti o bolestima, ovisnosti te prevenciji istih.

Planirane aktivnosti u oblasti kulture, sporta, slobodnog vremena i podrške mladima u Srebreniku fokusirati će se na unapređenje infrastrukture i razvoj sadržaja, čime će se potaknuti veći angažman građana, naročito mladih, obogaćujući društveni život i stvarajući prostor za lični i zajednički rast, te doprinijeti ukupnoj kvaliteti života u zajednici.

Digitalizacijom javne uprave te stručnim usavršavanjem i profesionalnim osposobljavanjem zaposlenika gradskog organa uprave unaprijediti će se znanja, vještine i osigurati bolje upravljanje s ciljem efikasnijeg rada Gradske uprave Srebrenik.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja: SDG 3 Zdravlje i blagostanje, SDG 4 Kvalitetno obrazovanje, SDG 5 Rodna ravnopravnost, SDG8: Dostojanstven rad i ekonomski rast SDG 9 Industrija, inovacije i infrastruktura, SDG 10 Smanjenje nejednakosti, SDG16 Mir, pravda i jake institucije i SDG 17 Partnerstvom do ciljeva.

Prioritet 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora

Grad Srebrenik opredijeljen je ka cjelovitom pristupu zaštiti i sigurnosti, gradeći temelje za zajednicu otpornu na rizike, sigurnu za život i spremnu za buduće izazove kroz unapređenje otpornosti na prirodne nepogode primjenom strateških i održivih mjera. U okviru aktivnosti planiranih ka unapređenju sigurnosti građana fokus je stavljen na zaštitu od poplava i drugih prirodnih nesreće te će se kroz uređenje vodotokova smanjiti rizik od poplava, ali i unaprijediti priobalni prostor, kroz snaciju klizišta osigurati stabilnost tla i očuvanje infrastrukture, dok će se paralelno jačati naponi za podizanje svijesti o rizicima od prirodnih nepogoda, kroz edukativne programe i aktivno uključivanje građana.

Poseban fokus biti će stavljen na osnaživanje vatrogasnih i struktura civilne zaštite nabavkom najsavremenije opreme, uključujući specijalizirano vatrogasno vozilo s teleskopskom korpom, koje omogućava djelovanje na visinama do 30 metara, uz redovnu provedbu vježbi civilne zaštite i dodatne edukacije za jačanje kapaciteta za bolji odgovor na potencijalne nesreće.

Aktivan angažman građana i stabilan i dinamičan civilni sektor temelj su za poboljšanje kvaliteta života i uspješnu realizaciju ključnih razvojnih inicijativa. Organizacije civilnog društva u Srebreniku suočavaju se s izazovima u osiguravanju dugoročne stabilnosti i održivosti, za šta je planirana posebna podrška u okviru planiranih strateških intervencija. Također, planirane aktivnosti u okviru realizacije prioriteta stavljaju poseban naglasak na povećanje participacije građana u donošenju odluka i oblikovanju lokalnih razvojnih politika što je pristup koji osigurava da rješenja budu relevantna, dugotrajna i u skladu s potrebama zajednice.

Cilj prioriteta je da se kroz dalje unapređenje kapaciteta struktura civilne zaštite i spašavanja te provedbu infrastrukturnih mjera uređenja vodotokova, sanacije klizišta i drugih planiranih aktivnosti unaprijedi lična i imovinska sigurnost građana te smanje rizici od poplava i drugih prirodnih nesreća. Strateškim intervencijama u okviru prioriteta nastoji se podržati održivost i stabilnost civilnog sektora i veće učešće građana u planiranju i implementaciji razvojnih aktivnosti na nivou lokalne zajednice.

Prioritet se operacionalizira kroz 2 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 6 indikatora.

Tabela 22. Pregled mjera unutar Prioriteta 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora

Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)	
Prioritet 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora	Mjera 2.2.1. Unapređenje sigurnosti građana	• Dužina požarnih puteva na području grada Srebrenika (km)	Služba civilne zaštite	0	1
		• Broj specijalnih vatrogasnih vozila sa korpom	Služba civilne zaštite	0	1
		• Dužina uređenih vodotokova	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	6,5 km	8 km
	Mjera 2.2.2. Kapacitiranje i osnaživanje civilnog sektora	• Vrijednost dodijeljenih sredstava podrške udruženjima na području grada Srebrenika (godišnje)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	400.000	600.000
		• Broj inicijativa građana upućenih gradskom vijeću putem javnih konsultacija ili sl.	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	0	2 (na godišnjem nivou)
		• Funkcionalno svajetodavno tijelo na nivou GU (NVO, privatni sektor...)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	NE	DA

Prioritet „Zaštita građana i jačanje civilnog sektora“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 2. „Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja“.

Sanacija klizišta, uređenja korita kako bi se proaktivno djelovalo na zaštitu od potencijalnih poplava, uspostava protivpožarnih puteva te nastavak procesa deminiranja planirane su aktivnosti na smanjenju rizika od prirodnih i drugih nesreća na području Srebrenika. Dodatno, planirano je promicanje svijesti o rizicima od poplava kao i o sigurnom postupanju s vatrom te osposobljavanje vatrogasnih jedinica. Jačanje kapaciteta i opremljenosti struktura civilne zaštite ali i drugih subjekata od važnosti za zaštitu i spašavanje, doprinijeće snažnijem odgovoru na potencijalne nesreće na nivou lokalne zajednice.

Podrška projektima i radu nevladinih organizacija u Srebreniku, zajedno s jačanjem njihovih kapaciteta i unapređenjem saradnje između civilnog, javnog i privatnog sektora, doprinijet će stvaranju čvrstih osnova za brži i efikasniji razvoj zajednice. Aktivnije uključivanje mjesnih zajednica i građana u planiranje i implementaciju razvojnih politika omogućit će izgradnju snažnog civilnog društva, ključnog za održiv napredak grada.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja SDG 3 Zdravlje i blagostanje, SDG 16 Mir, pravda i jake institucije i SDG 17 Partnerstvom do ciljeva.

4.3 Prioriteti za Strateški cilj 3.

Strateški cilj 3., „Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša“ operacionalizira se kroz 2 prioriteta i 6 mjera, čije ostvarenje će se pratiti preko 8 indikatora.

Tabela 23. Pregled prioriteta i indikatora izlaznih rezultata sa izvorima, polaznim i ciljnim vrijednostima u okviru Strateškog cilja 3

Prioritet	Indikatori izlaznih rezultata	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	3.1. Razvoj javne infrastrukture			
	Dužina asfaltiranih puteva na području grada	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	98,5% (lokalni putevi), 36% nekategorisan i putevi	100% (lokalni putevi), 50% nekategorisani putevi
	Pokrivenost stanovništva užeg gradskog područja redovnim snabdijevanjem vode	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	95% (2022.)	100%
	Broj domaćinstava koji nemaju pristup	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1.950	500

		kanalizacionoj mreži			
		Broj naseljenih mjesta na kojima je osiguran odvoz otpada	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	58/63	63/63
	3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje EE	Broj rekonstruisanih objekata sa mjerama EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1	3
		prosječni indeks kvalitete zraka na mjesečnom nivou u zimskom periodu	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice TK	Nezdrav za osjetljive grupe (101 - 150)	Umjeren (51 - 100)
		Broj energetski siromašnih domaćinstava	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	xx	xx

Prioritet 3.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga

Cestovna infrastruktura ključni je preduslov za poticanje privrednog i društvenog razvoja, jer omogućava bržu i jednostavniju povezanost na nivou lokalne zajednice ali i sa susjednim gradovima/općinama Tuzlanskog kantona, Federacije BiH, BiH ali i sa susjednim regijama i inostranstvom. Poboljšanjem cestovne mreže ne samo da se olakšava kretanje, već se značajno podiže i kvalitet života građana te nivo sigurnosti u saobraćaju. Pored cesta, u narednom planskom periodu realizirati će se i aktivnosti na uređenju pružnih prelaza. Jedan od prioriteta djelovanja Gradske uprave Srebrenika u narednom periodu jeste rješavanje problema vodosnabdijevanja kroz sanaciju postojeće vodovodne mreže, izvođenje hidrogeoloških istraživanja i drugih pripremnih radnji za proširenje vodovodne mreže, uvođenje novih količina vode u postojeći sistem vodosnabdijevanja, a posebna pažnja biti će posvećena izradi projekta Hidroakumulacije Bistrička rijeka.

U oblasti društvene infrastrukture i javnih usluga u narednom periodu planirano je i proširenje mreže i obuhvata centralnog grijanja, proširenje javne rasvjete u ruralnim područjima Srebrenika, izgradnja novog groblja te unapređenje sistema parkiranja i izgradnja novih parking prostora. Nastaviti će se i sa uređenjem zelenih površina, kao posebnom aspektu kvalitete društvenog života grada ali i zaštite okoliša.

Grad Srebrenik planira sveobuhvatne mjere za unapređenje upravljanja otpadom i očuvanje okoliša. Ključni koraci uključuju sanaciju divljih deponija, modernizaciju opreme javnog komunalnog preduzeća te podizanje svijesti građana o odgovornom odlaganju otpada. Pored toga, nastavljaju se aktivnosti na izgradnji pretovarne stanice i reciklažnog dvorišta, dok se će se razviti sistem selektivnog prikupljanja otpada.

Cilj prioriteta je izgradnjom nove i rekonstrukcijom postojeće cestovne mreže, daljim razvojem i proširenjem sistema vodosnabdijevanja, proširenjem mreže centralnog grijanja i javne rasvjete, izgradnjom novih parking prostora i nove dodatne lokacije za groblje, uz očuvanje i dalje širenje zelenih površina unaprijedi javna infrastruktura područja i stepen zadovoljstva građana. Kroz aktivnosti na unapređenju efikasnosti odlaganja otpada i upravljanja otpadnim vodama cilj je doprinijeti zaštiti okoliša i smanjenju zagađenosti. Navedeno se očekuje da rezultira povećanjem kvaliteta cestovne infrastrukture, značajnim povećanjem obuhvata stanovništva uslugom vodosnabdijevanja, kvalitetnijim uslugama groblja i parkiranja, te uštedama energije kroz unapređenje javne rasvjete i širenje mreže centralnog grijanja. Rezultat planiranih aktivnosti biti će i smanjenje zagađenosti zraka, vode i zemljišta te u konačnici bolja zaštita okoliša.

Prioritet se operacionalizira kroz 4 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 10 indikatora.

Tabela 24. Pregled mjera unutar Prioriteta 3.1. Razvoj javne infrastrukture

Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)	
Prioritet 3.1. Razvoj javne infrastrukture	3.1.1. Unapređenje saobraćajne infrastrukture	• Dužina novoizgrađene cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	8	8
		• Dužina sanirane cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	5	5
	3.1.2. Unapređenje komunalne infrastrukture	• Dužina novoizgrađene vodovodne mreže na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	5
		• Vrijednost instalacije novih rasvjetnih tijela	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	120000	480000
		• Izgrađeno novo groblje na području Grada Srebrenika	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	NE	DA
	3.1.3. Unapređenje sistema prikupljanja i odlaganja otpada	• Funkcionalno reciklažno dvorište	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	NE	DA
		• % evidentiranih informacija o produkciji i količinama posebnih kategorija otpada	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	100%
		• Broj realiziranih aktivnosti na jačanju svijesti o potrebi adekvatnog odlaganja otpada na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	1
	3.1.4. Razvoj sistema upravljanja otpadnim vodama	• Broj saniranih nesanitarnih septičkih jama na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	xx	xx
		• Broj prečistača otpadnih voda	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	2	3

Prioritet „Razvoj javne infrastrukture“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 3. „Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša“.

Izgradnjom nove i unapređenjem postojeće cestovne i ostale saobraćajne infrastrukture na području grada Srebrenika stvaraju se preduslovi za unapređenje poslovnog ambijenta ali i cjelokupne udobnosti življenja na području grada.

Kvalitetnija komunalna infrastruktura dopriniće unapređenju zadovoljstva građana kvalitetom života, što će se ostvariti kroz planirane aktivnosti na sanaciji postojeće vodovodne mreže i izgradnji nove vodovodne mreže, proširenju mreže i obuhvata centralnog grijanja, proširenju javne rasvjete u ruralnim područjima Srebrenika, izradom projekata uređenja zelenih površina, iznalaženjem lokacije i sprovođenju pripremnih radnji na izgradnji novog groblja te unapređenju sistema parkiranja i izgradnjom novih parking prostora.

Planirane strateške intervencije podrazumijevaju i bolj upravljanje otpadom kroz sanaciju deponija, modernizaciju komunalnih usluga, razvoj reciklažnih i pretovarnih kapaciteta te jačanje svijesti građana o odgovornom odlaganju otpada.

Proširenje kanalizacijskog sistema i unapređenje efikasnosti upravljanja otpadnim vodama u svrhu unapređenja zaštite okoliša i zadovoljstva građana javnom komunalnom infrastrukturom dio su strateških intervencija u okviru realizacije prioriteta „Razvoj javne infrastrukture“.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja: SDG 6 Čista voda i sanitarni uslovi, SDG 9 Industrija, inovacije i infrastruktura, SDG 12 Održiva proizvodnja i potrošnja, SDG15 Očuvanje života na zemlji.

Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti

Energetska efikasnost i promicanje korištenja obnovljivih izvora energije postavljeno je u središte djelovanja Gradske uprave Srebrenik kroz niz strateških intervencija koje uključuju rekonstrukciju i utopljanje javnih objekata, realizaciju programa subvencije za utopljanje kolektivnih stambenih objekata i poticaja za domaćinstva za primjenu mjera energetske efikasnosti, uključujući nabavku energetski štedljivih uređaja što će u konačnici doprinijeti povećavaju energetske otpornosti. Izgradnjom solarne elektrane i promocijom obnovljivih izvora energije, Srebrenik postavlja temelje održivog razvoja i podiže svijest građana o važnosti štednje energije i zaštite okoliša.

Strateškim intervencijama planirano je i postavljanje stacionarne stanice za praćenje kvalitete zraka kako bi se u realnom vremenu mogle pratiti informacije o trenutnoj kvaliteti ali i efektima koje će planirane strateške intrevencije imati na nivo zagađenosti zraka. Postavljanjem LED tehnologije u sistem javne rasvjete, dodatno se doprinosi očuvanju okoliša.

Pitanja upotrebe energije, životne sredine i siromaštva su veoma tijesno povezana i nalaze se u međuzavisnom odnosu. Sposobnost domaćinstva da priušti potrebnu količinu energije pokazuje samo jedan segment složenih međuzavisnosti između energije, životne sredine i siromaštva. Europska komisija donijela je Preporuke o energetskom siromaštvu koje uključuju tri pokazatelja koja se koriste za opisivanje i mjerenje energetskog siromaštva u EU: nemogućnost adekvatnog zagrijavanja doma; dospjele neplaćene obveze po računima za energiju i prisutnost krova koji propušta, vlažnih zidova, podova ili temelja, ili truleži u prozorskim okvirima ili

podu. Energetsko siromaštvo je stoga kompleksni problem koji zahtijeva interdisciplinarni pristup različitih sektora: energetike, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema itd. S tim uvezi, i kroz Strategiju energetskog siromaštva Grad Srebrenik je prepoznao značaj navedenog pitanja te su planirane strateške intervencije usmjerene ka smanjenju rizika od enregetskog siromaštva na nivou ove lokalne zajednice.

Cilj prioriteta je unaprijediti energetska efikasnost, potaknuti korištenje obnovljivih izvora energije, smanjiti energetska siromaštvo. Navedeno se očekuje da rezultira poboljšanjem kvalitete zraka, većem stepenu zaštite okoliša a sve sa krajnjom svrhom kako bi se osigurao održiv razvoj i podigao kvalitet života građana Srebrenika.

Prioritet se operacionalizira kroz 2 mjere čije ostvarenje će se pratiti preko 4 indikatora.

Tabela 25. Pregled mjera unutar Prioriteta 3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti

Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti	Mjera	Indikatori	Izvor	Polazna vrijednost (2023.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Mjera 3.2.1. Unapređenje infrastrukture za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti	• Broj rekonstruisanih objekata sa mjerama EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1	3
		• Broj korisnika gradskih subvencija za mjere EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	10
	Mjera 3.2.2. Smanjenje energetskog siromaštva	• Uspostavljen sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstva	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	NE	DA
		• Broj realiziranih edukacija stanovništva na temu energetskog siromaštva i energetske efikasnosti na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	1

Prioritet „Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti“ doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 3. „Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša“.

Uspostava stacionarnog sistema za praćenje kvalitete zraka, rekonstrukcija javnih objekata u cilju unapređenja energetske efikasnosti, realizacija programa podrške utopljanju kolektivnih stambenih objekata, realizacija programa poticaja stanovništvu za sprovedbu mjera EE (solarni kolektori, toplotne pumpe, izoalcija i sl.) kao i nabavke električnih uređaja za uštedu energije, te energetska efikasna rasvjete aktivnosti su koje će biti praćene aktivnostima na podizanju svijesti stanovništva o prednostima i benefitima korištenja obnovljivih izvora energije. Izgradnja solarne elektrane na području grada Srebrenika, će pored smanjenja emisije štetnih plinova osigurati i da Grad osigura dio vlastitih potreba za energijom, čime povećava sigurnost opskrbe i smanjuje ovisnost o vanjskim dobavljačima.

U kontekstu aktivnosti na smanjenju energetskog siromaštva, između ostalog, planirana je uspostava sistema mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstva, realizacija programa podrške ovim

domaćinstvima te realizacija edukacija stanovništva i javnih kampanja na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti.

Detaljan pregled mjera dat je u Prilogu 3 dokumenta.

Ovaj prioritet i pripadajuće mjere u skladu su sa ciljevima održivog razvoja: SDG 9 Industrija, inovacije i infrastruktura, SDG 11 Održivi gradovi i zajednice, SDG 12 Održiva proizvodnja i potrošnja, SDG 13 Zaštita klime i SDG15 Očuvanje života na zemlji.

5 KLJUČNI STRATEŠKI PROJEKTI

Uspješnoj implementaciji Strategije razvoja Grada Srebrenika za period 2024.-2027. doprinijeti će i implementacija ključnih strateških projekata kao intervencija najvećeg značaja za ostvarenje strateških ciljeva. Strateški projekti imaju višestruki efekat na razvoj grada. Rezultati strateških projekata trebaju doprinijeti pozitivnom utjecaju na poboljšanje kvaliteta života građana i omogućiti održivi rast i razvoj.

Ključni strateški projekat 1. Projekat vodosnabdijevanja mjesnog područja Tinja i Podorašje

Kratak opis projekta: Projekat vodosnabdijevanja mjesnog područja Tinja i Podorašje predstavlja jedan od najvažnijih strateških projekata na području Grada. Vodosnabdijevanja mjesnih područja Tinja i Podorašje je višedecenijski problem koji se u kontinuitetu rješava zadnjih 10 godina a aktivno u zadnje 4 godine. Mjesna područja Tinja i Podorašje predstavljaju najugroženija područja kada je u pitanju vodosnabdijevanje i opskrba domaćinstava sa pitkom vodom, s obzirom na geografski i geomorfološki položaj. Naselja Tinja i sjeverni dio naselja Preville i Podorašja pripadaju teritoriji grada Srebrenik i nalaze se na periferiji oko 15 km južno od centra grada. Ova naselja ne raspolažu organizovanim sistemom vodosnabdijevanja vodom sa dovoljnim količinama pitke vode. Veći dio stanovništva sanitarnu i pitku vodu koristi sa lokalnih improvizovanih zahvata sa izvorišta silaznih vrela i kopanih bunara. Kod ovih izvorišta je zavisno od hidroloških ciklusa i meteoroloških uslova promjenjiva i upitna kako količina raspoložive vode tako i kvalitet vode na izvorištima. U takvim uslovima došlo je do potrebe izgradnje organizovanog sistema vodosnabdijevanja koji će obezbijediti zahvatanje potrebnih količina vode i kontrolu kako kvantiteta tako i kvaliteta vode po propisanim standardima vode za piće. U rubnim naseljima na području grada Srebrenik a kojima pripadaju Preville, Tinja D., Tinja G. i Potpeć, prema poslednjem popisu stanovništva iz 2013. egzistira ukupno 4700 stanovnika. Ukupan broj stanovnika u naseljima koja pripadaju MP Podorašje je 3200 što u konačnici iznosi 7.900 stanovnika ili oko 2.250 domaćinstava za koje bi bilo riješeno pitanje vodosnabdijevanja. Pripremna faza projekta obuhvatila je aktivnosti na izradi projektno tehničke dokumentacije, pribavljanju neophodnih dozvola i saglasnosti, rješavanju imovinsko pravnih odnosa i dr. Sprovedene su i aktivnosti na HG istragama, izrađen je dio projektno tehničke dokumentacije, izvršena revatilizacija bunara BGD11 u Dobrnji čime je obezbijeđeno 6l/sec vode iz pomenutog izvorišta. U toku je i izvođenje radova na izgradnji distributivne sekundarne mreže kroz naselje Tinja Gornja prema krajnjim potrošačima. Nastavak projekta podrazumijeva izgradnju glavnog rezervoara Preville, glavnog potisnog voda od bunara BGD11 do rezervoara Previla sa pratećim objektima i izgradnju kompletne distributivne sekundarne mreže.

Očekivani rezultati: Realizacijom ovog projekta riješiti će se višedecenijski problem vodosnabdijevanja najugroženijih naselja na gradskom području, obezbijediti će se pitka voda za cca 10.000 stanovnika, poboljšati će se kvalitet života građana, osigurati kvalitetna infrastrukturna podrška za privredu te ujedno osigurati i uslovi za uspostavu poslovne zone Tinja Gornja.

Indikativni finansijski okvir: Vrijednost projekta je 5.500.000,00 KM. Dio sredstava je obezbijeđen iz kreditnog zaduženja i to 1.830.000,00 KM a preostali dio sredstava će se osigurati iz Budžeta Grada Srebrenika i sa viših nivoa vlasti.

Ključni strateški projekat 2. Zona sporta i rekreacije u Srebreniku - Srebrenpark

Kratak opis projekta: Zona sporta i rekreacije u Srebreniku - Srebrenpark je projekat koji u centru grada, u blizini Gradskog stadiona, podrazumijeva izgradnju modernog gradskog parka i sportsko-rekreativne zone koji će odgovoriti na dugogodišnji nedostatak zelenih površina, javnih prostora za rekreaciju i sadržaja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena u gradu Srebreniku. Osnovni cilj projekta je unaprijediti kvalitet života građana kroz stvaranje multifunkcionalnog prostora koji objedinjuje rekreativne, edukativne i društvene sadržaje. Novi gradski park će biti mjesto koje promoviše zdrav način života, jača osjećaj zajedništva i pruža prilike za razvoj različitih društvenih i kulturnih aktivnosti. Projekat obuhvata niz sadržaja prilagođenih različitim starosnim grupama i interesima, kao što su dječja igrališta, segmentirana prema uzrastu, s modernim i sigurnim opremanjem, edukativni park za djecu, sa sadržajima koji podstiču interaktivno učenje, paviljon s kafeterijom kao centralno mjesto za odmor i druženje, multifunkcionalno gledalište za kulturno-zabavne manifestacije, koje se zimi transformiše u klizalište, zone za piknike, šetnju i relaksaciju te biciklističku stazua, integrisanu uz postojeću šetnicu pored rijeke Tinje. Projekat uključuje i izgradnju pješačkog mosta koji će premostiti željezničku prugu, omogućavajući siguran i direktan pristup iz centra grada ka novom parku. Ova strateška infrastruktura poboljšaće mobilnost građana i povezanost s novim sadržajima.

Očekivani efekti: Projektom je planirana uspostava nove zelene površine u gradu Srebreniku koja će postati prepoznatljiv simbol zdravog života i urbane revitalizacije Srebrenika. Kao prostor namijenjen svim generacijama, novi park doprinijeti će razvoju lokalne zajednice, jačanju društvenih veza i podizanju kvaliteta života građana približavajući Srebrenik viziji modernog, funkcionalnog i ekološki održivog urbanog prostora.

Indikativni finansijski okvir: Ukupna vrijednost projekta je 3.700.000 KM, od čega će 1.000.000 KM biti izdvojeno iz Budžeta Grada Srebrenika, a 2.700.000 biti osigurano iz drugih izvora.

Ključni strateški projekat 3. Planinarska transversala Put Srebreničke povelje

Planinarska transversala „Put Srebreničke povelje“ nije samo staza, to je pečat 1000-godišnje bosanske državnosti. Ova transversala uključuje brojne historijske, prirodne i društvene znamenitosti Bosne i Hercegovine. Transverzala nudi široj klijenteli dio bosanske historije, geografije, prirodnih ljepota, planinarenja, bosanske kuhinje, narodnih običaja, bosanske arhitekture, seoske domaće hrane, čistih voda i zraka i mirisnih šuma. Volonteri iz 6 planinarskih društava Tuzlanskog kantona svake godine rade na uređivanju staze, a to su: PD „Konjuh“ Tuzla, PD „Majeвица“ Srebrenik, PD „Poštar“ Tuzla, PD „Drenik“ Živinice, PD „Miljkovac“ Kladanj i PD „Varda“ Banovići. Dionica transverzale Srebrenik-Krivaja je od 2018. godine u zvaničnoj upotrebi. Godišnja posjećenost transverzali i njenim dionicama je cca. 3000-4000 planinara, a od toga broj prenoćišta se mjeri oko 40 % ili preko 1000 prenoćišta. Dionica povezuje slijedeće gradove/općine: Srebrenik, Tuzla, Kalesija, Živinice, Kladanj i Banovići. Ujedno povezuje 7 planinarskih domova. Dionica Srebrenik – Krivaja koje je dužine 60 km je završena, ali je i dalje neophodno njeno održavanje, popravak i dopune u svrhu kvalitetnijeg sadržaja. Naime, u okviru transverzale planirano je otvaranje prenoćišta u ruralnim područjima u privatnom smještaju, a za strane planinare i smještaj u hotelima u Srebreniku, Tuzli, Živinicama, Kladnju i Banovićima. Uz navedeno, na godišnjem nivou je potrebno redovno uređivati staze i upravljati transverzalom.

Očekivani efekti: Realizacija ovog projekta dovesti će do povećanog broja dolaska domaćih i stranih planinara kao turista. Transverzala će indirektno povezati ostale uslužne djelatnosti: hotelijerstvo, gastronomija, prevoz - avionski i drumski i trgovinu. Posebno, prilika je da indirektno razvijamo Aerodrom Tuzla dolaskom planinara iz Evrope. Prakticiranje naše historije i kulture preko transverzale je dalekosežan i strateški značaj, finansijski nemjerljiv, ali dugoročno održiv u svrhu društvenih odnosa na Balkanu.

Projekat je dio Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027. godina.

Indikativni finansijski okvir: Ukupna vrijednost projekta je procijenjena na 390.000 KM od čega će 210.000 KM odnosno 54% biti finansirano iz Budžeta Tuzlanskog kantona, a 46% iz ostalih izvora.

Ključni strateški projekat 4. Stazama bosanskih vladara/srednjovjekovne i etno ceste TK

Tuzlanski kanton obiluje kulturno-historijskim naslijeđem iznimne vrijednosti. Radi se o širokom spektru spomeničkog inventara koji pripada kulturnom krugu različitog etničkog i religioznog sistema vrijednosti, koje su na ovom prostoru ostavljale razne civilizacije: Iliri, Kelti, Rimljani, Starosloveni, Bizanti, te Otomansko Carstvo, Austrougarska monarhija te ostaci materijalne kulture iz novije historije. U tom kontekstu se mogu razmatrati: arheološka naslijeđa iz prahistorijskog, antičkog i srednjovjekovnog perioda, srednjovjekovni gradovi, stećci, građevine sakralne arhitekture i dr. Ove resurse je potrebno staviti u funkciju turizma i edukacije o kulturno-historijskom naslijeđu. Sve općine i gradovi Tuzlanskog kantona imaju za ponuditi jedinstvene sadržaje (od gradina, nekropola stećaka, velikih kamenih kugli i sl.). Potrebno je organizovati više različitih modaliteta uvezanih atrakcija u jednoj kružnoj turi posjete npr. Obilazak tvrđave u Gradačcu, Srebreniku, Gračanici uz boravak na seoskom domaćinstvu sa autohtonom gastro-ponudom, učestvovanje u izradi oruđa, nakita i sl., fotografiranje u narodnoj nošnji, oklopu, na konju, učestvovanje u viteškim igrama, plesovima itd., što se može realizirati na primjeru „Put Srebreničke povelje“. Saobraćajne veze između tih atrakcija trebaju biti pretvorene u etno ceste Tuzlanskog kantona koje će na prilaznim putevima pojedinim atrakcijama imati štandove na kojima se prodaju domaći proizvodi, suveniri, ručni radovi, te se nude mjesta za odmor sa karakterističnom gastro ponudom Tuzlanskog kantona (zaštititi i brendirati Tuzlanski poljev, kolače od jagoda i šljiva i sl.) na primjeru Puračke časke.

Očekivani efekti: Realizacija ovog projekta dovesti će do povećanog broja dolazaka domaćih i stranih turista. Povezat će se uslužne djelatnosti (hotelijerstvo u urbanim centrima i/ili ruralnom području, gastronomija, prijevoz i trgovina) te različiti oblici turizma (izletnički, kulturno-historijski, ruralni, gastronomski, obrazovni, manifestacijski itd.). Potrebno je kreirati jedinstven prepoznatljiv suvenirpečat Bosanskih vladara koji će se nuditi na etno cestama TK. Ovaj turistički proizvod je vezan za čitavu godinu i naročito je pogodan za razvoj genealoškog turizma. Također, predstavlja odličan obiteljski izlet, škole u prirodi, nastavu na otvorenom, ekskurzije te posjete različitih organizovanih grupa.

Projekat je dio Strategije razvoja turizma Tuzlanskog kantona za period 2022.-2027. godina.

Indikativni finansijski okvir: Ukupna vrijednost projekta je procijenjena na 500.000 KM od čega će 50% biti finansirano iz Budžeta Tuzlanskog kantona, a 50% iz ostalih izvora, odnosno Grada Srebrenika 10.000 KM za aktivnosti planirane za područje grada Srebrenika. Od ostalih izvora potrebno je izdvojiti: sredstva općina i gradova, USAID, eu4business, IPA, US embassy i druge.

6 INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR

Indikativni finansijski okvir za implementaciju Strategije razvoja grada Srebrenik za period 2024–2027. godine prikazuje raspodjelu sredstava prema strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama. Iako su ključni strateški projekti vezani za određene mjere, njihov pregled se daje izvan finansijskog okvira. Ukupna vrijednost implementacije strategije za navedeni period iznosi 72.440.000 KM od čega je 24.864.300 KM planirano iz Budžeta Grada Srebrenika, dok će preostalih 47.575.700 KM biti osigurano iz eksternih izvora. Ovaj okvir omogućava cjelovit uvid u finansijske potrebe za realizaciju ciljeva usmjerenih na održivi razvoj privrede, turizma, poljoprivrede, društvene infrastrukture, javnih usluga, te ravnomjernu izgradnju infrastrukture i očuvanje okoliša. Započeti i realizirani značajni napor u kontekstu namicanja eksternih izvora sredstava se moraju nastaviti i u narednom periodu kako bi se osigurala implementacija planiranih strateških intervencija.

Tabela 26. Indikativni finansijski okvir implementacije strategije

INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR						
STRATEGIJE RAZVOJA GRADA SREBRENİK ZA PERIOD 2024-2027. GODINA						
Oznaka strateškog cilja, prioriteta i mjere	%	Ukupno (KM)	Budžet (KM)	Ostali izvori		KOORDINACIJSKO TIJELO
				Iznos (KM)	Naziv potencijalnog izvora	
UKUPNO STRATEGIJA		72.440.000	24.864.300	47.575.700		

1.	STRATEŠKI CILJ 1. Održivi ekonomski razvoj	27,49	19.915.000	2.785.000	17.130.000		
1.1.	Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju	5,82	4.215.000	1.515.000	2.700.000		
1.1.1.	Razvoj poduzetničke infrastrukture		3.500.000	1.000.000	2.500.000	Vlada TK - 1.000.000, FMRPO - 1.000.000	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
1.1.2.	Jačanje konkurentnosti lokalne privrede		525.000	375.000	150.000	FMRPO	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
1.1.3.	Privlačenje investicija uz uključivanje dijaspore		190.000	140.000	50.000	Vlada TK	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
1.2.	Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima	15,32	11.100.000	1.070.000	10.030.000		
1.2.1.	Unapređenje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača		11.000.000	1.000.000	10.000.000	FMPVS - 5.000.000; MPSV TK - 5.000.000	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
1.2.2.	Podrška umrežavanju i promociji poljoprivredne proizvodnje		100.000	70.000	30.000	EU	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
1.3.	Konkurentan i održiv turizam	6,35	4.600.000	200.000	4.400.000		
1.3.1.	Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu		3.600.000	100.000	3.500.000	1.000.000 MINTTS TK 1.000.000 KM - FMOIT 500.000 KM TZTK	Turistička zajednica Grada Srebrenika Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
1.3.2.	Jačanje turističkih kapaciteta		1.000.000	100.000	900.000	200.000 MINTTS TK 200.000 FMOIT, eu - 500.000	Turistička zajednica Grada Srebrenika Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
2.	Strateški cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja	33,41	24.200.000	6.500.000	17.700.000		
2.1.	Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga	25,54	18.500.000	3.800.000	14.700.000		
2.1.1.	Jačanje obrazovne infrastrukture i sadržaja i poticanje obrazovanja stanovništva		1.000.000	300.000	700.000	700.000 KM TK	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
2.1.2.	Podrška unapređenju jačanju socijalno-društvenih programa i infrastrukture i mjera pronatalitetne javne politike		13.000.000	1.000.000	12.000.000	6.000.000 FMRISP 6.000.000 MINRSP TK	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
2.1.3.	Unapređenje zdravstvene zaštite		1.000.000	500.000	500.000	200.000 KM Vlada TK, 300.000 EU	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti

2.1.4.	jačanje infrastrukture i sadržaja u oblasti sporta, kulture, slobodnog vremena i podrške mladima		2.000.000	1.000.000	1.000.000	500.000 KM Vlada TK, 500.000 EU	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
2.1.5.	Unapređenje javnih usluga i javne administracije		1.500.000	1.000.000	500.000	300.000 KM Vlada TK, 200.000 EU	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
2.2.	Zaštita građana i jačanje civilnog sektora	7,87	5.700.000	2.700.000	3.000.000		
2.2.1.	Unapređenje sigurnosti građana		4.000.000	1.000.000	3.000.000	Agencija za vodno području rijeke Save KUCZ TK FBiH	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
2.2.2.	Kapacitiranje i osnaživanje civilnog sektora		1.700.000	1.700.000	0		Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
3.	Strateški cilj 3.Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	39,10	28.325.000	15.579.300	12.745.700		
3.1.	Razvoj javne infrastrukture	33,27	24.100.000	14.100.000	10.000.000		
3.1.1.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture		8.100.000	8.100.000	0		Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
3.1.2.	Unapređenje komunalne infrastrukture		8.000.000	4.000.000	4.000.000	1.000.000 Vlada FBiH 1.000.000 Vlada TK	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
3.1.3.	Unapređenje sistema prikupljanja i odlaganja otpada		3.000.000	1.000.000	2.000.000	500.000 Vlada FBiH 500.000 Vlada TK 1.000.000 EU	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
3.1.4.	Razvoj sistema upravljanja otpadnim vodama		5.000.000	1.000.000	4.000.000	1.500.000 FMOIT 1.500.000; 1.000.000 EU MINPUIZO TK	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
3.2.	Očuvanje okoliša uz unapređenje EE	5,83	4.225.000	1.479.300	2.745.700		
3.2.1.	Unapređenje infrastrukture za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti		3.500.000	1.000.000	2.500.000	1.000.000 Fond za zaštitu okoliša 500.000 MINPUZO TK; 1.000.000 EU	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
3.2.2.	Smanjenje energetske siromaštva		725.000	479.300	245.700	145.700 Vlada TK 100.000 KM Vlada FBiH	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

Tabela 27. Pregled ključnih strateških projekata sa indikativnim finansijskim okvirom

Naziv ključnog strateškog projekta	Budžet (KM)	Ostali izvori	Ukupno (KM)
Projekat vodosnabdijevanja mjesnog područja Tinja i Podorašje	3.500.000	2.000.000	5.500.000
Zona sporta i rekreacije u Srebreniku - Srebrenpark	1.000.000	2.700.000	3.700.000
Planinarska transverzala „Put Srebreničke povelje“	50.000	340.000	390.000
Stazama Bosanskih vladara/Srednjovjekovne i etno ceste TK	10.000	90.000	100.000
Ukupno	4.560.000	5.130.000	9.690.000

7 Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja

U svrhu osiguranja efikasnosti sistema za razvojno planiranje i upravljanja razvojem na nivou Federacije BiH godine 2017. donešen je Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH i propratni podzakonski akti kako je navedeno u uvodnom dijelu Strategije. Na nivou Gradske uprave Srebrenik za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem nadležna je Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije ali se u narednom periodu planira izdvajanje navedene funkcije unutar dva radna mjesta pri Stručnoj službi Gradonačelnika kako bi se osigurala bolja koordinacija i implementacija navedenih poslova.

U nastavku je dat kratak pregled odgovornih službi, dinamike i okvira rokova implementacije Strategije razvoja grada Srebrenik za period 2024.-2027. godina.

Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 32/17), kao i Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19) definisana je **implementacija strategije**. Navedeni regulatorni okvir određuje da su trogodišnji i godišnji planovi rada ključni implementacijski dokumenti za operativno sprovođenje Strategije razvoja.

Prema navedenoj uredbi, proces trogodišnjeg planiranja započinje izradom smjernica koje priprema gradonačelnik u saradnji s tijelom za razvojno planiranje i upravljanje razvojem odnosno Službom za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije. Proces izrade i usvajanja Smjernica usklađen je sa izradom Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja grada Srebrenika koji se priprema svake planske godine po principu 1+2.

Regulatorni okvir definiše da je trogodišnji plan rada, koji operacionalizira strateške ciljeve i mjere, osnova za izradu Dokumenta okvirnog budžeta (DOB) i Programa javnih investicija (PJI). Sa druge strane, Godišnji plan rada se temelji na trogodišnjem planu i uključuje konkretne aktivnosti usmjerene na implementaciju strateških prioriteta, kojeg pripremaju sve gradske službe i koji se objedinjuje na nivou Grada Srebrenika. Mjere iz Strategije razvoja integrišu se u planove rada kao programi, koji imaju jasno definisane aktivnosti i povezane indikatore za praćenje učinka. Pomoćnici gradonačelnika i rukovodeći službenici odgovorni su za izradu i praćenje ovih planova, dok se rezultati i planovi redovno objavljuju na web stranici Grada Srebrenika, osiguravajući transparentnost i uključivanje šire zajednice.

Prema Uredbi, koordinaciju u procesu planiranja, monitoringa i izvještavanja u gradskom organu uprave vrše rukovodeći državni službenici (pomoćnici gradonačelnika) uz pomoć sekretara, svako u skladu sa svojim nadležnostima, koji osiguravaju dosljedno provođenje internih uloga i odgovornosti u skladu sa unutrašnjom organizacijom i nadležnostima, te sudjelovanjem različitih subjekata. Pomoćnici gradonačelnika/šefovi službi odgovorni su za neposrednu izradu dijela trogodišnjeg plana rada, godišnjeg plana rada, te godišnjeg izvještaja o radu osnovne organizacijske jedinice kojima rukovode. Za izradu trogodišnjeg plana rada, godišnjeg plana rada i godišnjeg izvještaja o radu, kao i drugih akata u procesu programiranja razvoja u Federaciji, odgovoran je rukovoditelj gradskog organa uprave. Ako organi uprave, pored trogodišnjih i godišnjih planova rada, izrađuju i akcione planove za implementaciju sektorskih strateških dokumenta, obaveza je da se aktivnosti iz takvih planova, evidentiraju u godišnjim planovima rada. Trogodišnji i godišnji planovi rada objavljuju se na web stranici Grada Srebrenika.

Pored implementacije strateških dokumenata Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, kao i Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH definisani su i procesi **monitoringa i izvještavanja** kao i nosioci navedenih aktivnosti. S tim u vezi, prilikom izrade Strategije definisani su adekvatni indikatori sa polaznim i krajnjim vrijednostima, za čije praćenje je odgovorna nadležna služba koja koordinira implementaciju mjere i/ili učestvuje u implementaciji iste. Navedeni sistem monitoringa osnova je za izradu izvještaja o radu kao i Izvještaja o razvoju Grada Srebrenika. Godišnji izvještaj o radu priprema se radi praćenja provođenja planiranih aktivnosti i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa odnosno mjera gradskog organa uprave. U godišnjem izvještaju o radu precizno se navodi jesu li i u kojoj mjeri izvršene planirane aktivnosti iz godišnjih programa rada, ostvareni očekivani rezultati, utrošena planirana sredstva za izvršenje aktivnosti. Dodatno, utvrđuje se ukoliko je došlo do eventualnog neizvršavanja planiranih aktivnosti, navode se razlozi za neizvršenje kao i objašnjenje za djelomično izvršenje. Navedenom Uredbom, rukovodeći državni službenici (pomoćnici gradonačelnika) uz pomoć sekretara, izrađuju godišnji izvještaj o radu u skladu sa unutrašnjom organizacijom i nadležnostima. U jedinici lokalne samouprave, konkretno u Gradu Srebreniku sekretar u saradnji sa rukovodećim državnim službenicima (pomoćnici gradonačelnika), objedinjava godišnji izvještaj o radu gradskih službi u jedinstveni izvještaj o radu Grada Srebrenika, koji se dostavlja gradonačelniku najkasnije do 10. februara tekuće godine, a potom Gradsko vijeće Srebrenik usvaja Godišnji izvještaj o radu Grada Srebrenika najkasnije do 28. februara tekuće godine te se isti objavljuje na web stranici Grada Srebrenika.

Dodatno, Izvještaj o razvoju je implementacijski dokument kojim se sagledavaju opći razvojni trendovi kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz strateških dokumenata, kojeg za Grad Srebrenik izrađuje Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije. Navedeni izvještaj gradonačelnik dostavlja Gradskom vijeću radi informisanja i isti se objavljuje na web stranici Grada.

Nadalje, Uredbom o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH uspostavljen je proces **evaluacije** strateških dokumenata. Evaluacija je proces kojim se određuje vrijednost i značaj intervencije, odnosno programa, projekta ili sveukupne strategije razvoja, prema unaprijed definisanim kriterijima. U skladu sa navedenim regulatornim okvirom za strateške dokumente na nivou JLS obavezna je evaluacija u toku. Prema Uredbi o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH, evaluacija u toku se provodi s ciljem utvrđivanja stepena implementacije strateških dokumenata, ostvarivanja, te efektivnosti i efikasnosti planiranih mjera i direktnih rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i obezbjeđenja ulaznih elemenata za slijedeće strateške dokumente.

Za Grad Srebrenik evaluacija u toku će se realizirati u predzadnjoj godini implementacije Strategije razvoja (2026. godine) i provest će ju nezavisni evaluator.

Tabela 28 .Pregled aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja Grada Srebrenika

Osnovne aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	
Aktivnosti(*)	Nadležnost (ko?)
Priprema mehanizama i alata za praćenje i izvještavanje o ostvarenju strategije razvoja (uključujući lokalizirane ciljeve održivog razvoja BiH)	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Izrada Akcionog plana za implementaciju Strategije 1+2	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije /šefovi gradskih službi (dostavljaju prijedloge aktivnosti za Akcioni plan za implementaciju Strategije 1+2 iz svojih nadležnosti
Definisanje Smjernica na temelju strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	Nositelj procesa: Gradonačelnik u saradnji sa šefom Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije

Priprema trogodišnjih i godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Nositelj procesa: Rukovodioci nadležnih organa uprave Grada Srebrenik (službi), sekretari/pomoćnici u službama Učesnici procesa: Službenici gradskih službi
Izrada Trogodišnjeg i Godišnjeg plana rada Grada Srebrenik	Nositelj procesa: Sekretar gradskog organa uprave i Stručna služba gradonačelnika Učesnici procesa: Gradonačelnik i službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Usklađivanje godišnjih planova rada službi i Godišnjeg plana rada Grada Srebrenik sa usvojenim Budžetom (za narednu godinu)	Nositelj procesa: Rukovodioci nadležnih službi, sekretari/pomoćnici u službama, Stručna služba gradonačelnika Učesnici procesa: Službenici gradskih službi
Usvajanje Godišnjeg plana rada Grada Srebrenik (za narednu godinu)	Nositelj procesa: Gradsko vijeće Srebrenik Učesnici procesa: Gradonačelnik
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije, ostale gradske službe
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Nositelj procesa: Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostale nadležne gradske službe
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada gradskih organa uprave i ostvarenja strateških ciljeva	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Izrada godišnjih izvještaja o radu gradskih službi	Nositelj procesa: šefovi gradskih službi Učesnici procesa: ostali službenici u gradskim službama
Uključivanje javnosti u praćenje provođenja strategije razvoja	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Priprema i razmatranje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije, ostale gradske službe Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije/šefovi službi i ostali službenici u gradskim službama
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu Grad Srebrenik (za prethodnu godinu)	Nositelj procesa: Sekretar Gradskog organa uprave/Stručna služba gradonačelnika Učesnici procesa: šefovi nadležnih gradskih službi
Usvajanje i objavljivanje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu Grada Srebrenik (za prethodnu godinu)	Nositelj procesa: Gradsko vijeće Srebrenik Sudionici procesa: Gradonačelnik, sekretar Gradskog organa uprave/Stručna služba gradonačelnika
Ostale važne aktivnosti: ▪ Uspostavljanje i unaprijeđenje međugradske/međuopćinske saradnje ▪ Pokretanje procesa evaluacije strategije razvoja	Nositelj procesa: Šef Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Učesnici procesa: Ostali službenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije,

8 Prilozi

Prilog 1: Usklađenost strateških ciljeva grada Srebrenik sa ključnim strateškim dokumentima viših nivoa vlasti

Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH propisuje vertikalnu koordinaciju i usklađivanje kao koordinaciju odgovornosti i procesa između nadležnih institucija na različitim nivoima vlasti u Federaciji i usklađivanje strateških dokumenata na različitim nivoima vlasti u Federaciji prema zajedničkim razvojnim ciljevima, dok se horizontalna koordinacija i usklađivanje odnosi na koordinaciju odgovornosti i procesa institucija, kao i usklađivanje strateških dokumenata, odnosno usklađivanje strategije razvoja i sektorskih strategija na istom nivou upravljanja u Federaciji, kantonima i jedinicama lokalne samouprave prema zajedničkim razvojnim ciljevima.

Kao što je ranije navedeno, strateški ciljevi i prioriteti Grada Srebrenika za period 2024.-2027. godina usklađeni su sa ključnim strateškim dokumentima u Tuzlanskom kantonu, Federacije BiH i BiH, ali i uvažavaju ostale planske dokumente Grada Srebrenika kao što su Strategija prema mladima i Startegija smanjenja energetske siromaštva. U narednoj tabeli dat je pregled uskladjenosti sa startegijama razvoja i sektorskim strategijama viših nivoa vlasti.

Tabela 29. Pregled međusobne usklađenosti Strategije razvoja grada Srebrenik za period 2024.-2027. sa drugim strateškim dokumentima višeg nivoa vlasti

Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja Grada Srebrenika	Strateški dokument višeg nivoa
Strategija razvoja FBiH 2021.- 2027.	
Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj	Strateški cilj 1. Ubrzan ekonomski razvoj
Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam	PRIORITET 1.2. Unapređenje poslovnog okruženja Mjera 1.2.1. Podrška razvoju gospodarstva, Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružatelja poslovnih usluga PRIORITET 1.3. Podržavati razvoj poslovnog privatnog sektora Mjera 1.3.1. olakšati i ubrzati procese ulaska u poslovnu aktivnost i izlaska iz nje Mjera 1.3.3. Podržavati razvoj preduzetništva kreativnog sektora Mjera 1.3.4. Podržavati razvoj preduzetništva turističkog sektora PRIORITET 1.4. Podržavati izvoz i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti Mjera 1.4.3. Jačati internacionalizaciju i uključivanje u globalne lance vrijednosti Mjera 1.4.4. Stimulirati povezivanje s bh. dijasporom PRIORITET 3.5. Poticati razvoj ruralnih prostora Mjera 3.5.1. Razvijati ruralnu infrastrukturu i dostupnost usluga u ruralnim područjima Mjera 3.5.2. Uspostaviti funkcionalne kapacitete za poljoprivredu i ruralni razvoj Mjera 3.5.3. Unaprijediti kvalitet i konkurentnost poljoprivredno-prehrambene proizvodnje i otpornost poljoprivrednih proizvođača
Strateški cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja	Strateški cilj 2. Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj PRIORITET 2.1. Unaprjeđivati obrazovni sistem,

Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga

Prioritet 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora

Mjera 2.1.1. Unaprjeđivati kvalitet visokog obrazovanja, znanstvenog rada i znanstvene baze;

Mjera 2.1.2. Poboljšavati kvalitet predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja za potrebe razvoja i osigurati inkluzivno obrazovanje za sve;

PRIORITET 2.2. Poboljšavati ishode zdravstvenog sustava,

Mjera 2.2.1. Unaprijediti pristup i smanjiti nejednakost u zdravstvenim uslugama;

Mjera 2.2.3. Jačati informatizaciju i digitalizaciju sustava zdravstvene zaštite;

Mjera 2.2.4. Unapređenje djelovanja u kriznim javno zdravstvenim situacijama

PRIORITET 2.3. Poboljšavati rast stanovništva, stabilnost obitelji i položaj mladih,

Mjera 2.3.1. Poticati natalitet i zaštitu obitelji s djecom;

Mjera 2.3.2. Unaprjeđivati reproduktivno zdravlje i oblast ranog rasta i razvoja djeteta;

2.3.4. Promovirati toleranciju, nenasilje i rodnu ravnopravnost u obitelji i društvu, i razvijati programe socijalne uključenosti;

Mjera 2.3.5. Unaprijediti uvjete za razvoj i bavljenje sportom

PRIORITET 2.5. Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost,

Mjera 2.5.1. Podržavati bolju ciljanost socijalne zaštite;

Mjera 2.5.3. Unaprjeđivati međusektorsku saradnju, infrastrukturu i kompetencije pružatelja usluga socijalne zaštite;

Strateški cilj 4. Transparentan, efikasan i odgovoran javni sektor

PRIORITET 4.2. Staviti javnu upravu u službu građana,

Mjera 4.2.1. Jačati političko i institucionalno vođenje i koordinaciju reforme javne uprave i ekonomskih reformi,

Mjera 4.2.2. Uspostaviti funkcionalnu i racionalnu organizaciju javnog sektora,

Mjera 4.2.4. Osigurati preduvjete za veću apsorpciju EU fondova,

Mjera 4.2.6. Provesti digitalnu transformaciju javne uprave

Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	sa	Strateški cilj 3 Resursno efikasan i održiv razvoj
Prioritet 3.1. Razvoj javne infrastrukture		PRIORITET 3.1. Unaprjeđivati zaštitu i korištenje prirodnih resursa, Mjera 3.1.1. Podizati svijest o zaštiti okoliša, klimatskim promjenama i nužnosti razvoja zelenih vještina; Mjera 3.1.2. Unaprjeđivati pravni i institucionalni okvir regulacije okoliša i razvoj komunalne infrastrukture; Mjera 3.1.7. Unaprjeđivati integralno upravljanje otpadom i sistem cirkularne ekonomije PRIORITET 3.2. Unaprjeđivati kvalitet zraka, Mjera 3.2.1. Smanjivati emisiju zagađujućih materija i stakleničkih plinova PRIORITET 3.3. Povećati energijsku efikasnost, Mjera 3.4.2. Povećavati udio obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji energije
Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša unapređenje EE	uz	

Strategija razvoja turizma Federacije Bosne i Hercegovine 2022.- 2027.

Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj		Prioritet 1: Razvoj turističkih proizvoda Mjera 1.2. Iskorištavanje glavnih turističkih resursa u FBiH Mjera 1.6. Razvijanje raznovrsnih proizvoda i osmišljavanje iskustava u okviru ruralnog turizma Mjera 1.8. Poboljšavanje privlačnosti destinacije kroz integraciju autentične gastronomske, vinske i zanatlijske ponude u turistički lanac vrijednosti Mjera 1.9. Iskorištavanje ponude događaja i manifestacija Prioritet 2: Razvoj destinacijskog marketinga Mjera 2.1. Povećanje privlačnosti destinacije Mjera 2.3. Ravnomjeran turistički razvoj i smanjenje sezonalnosti
Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam		

Federalna strategija zaštite okoliša 2022.-2032.

Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	sa	Strateški cilj 1. Zaštititi kvalitet vode i osigurati raspoloživost vodnih resursa i njihovu održivost Prioritet 1.2. Osiguranje uvjeta za postizanje održivog korištenja vodnih resursa Prioritet 1.3. Osiguranje dovoljnih količina vode za piće i njene dostupnosti za potrebe javnog vodosnabdijevanja Prioritet 1.4. Smanjenje rizika pri ekstremnim hidrološkim pojavama uspostavom održivog sistema upravljanja poplavnim rizikom i prilagođavanje na klimatske promjene Strateški cilj 2. Smanjiti količinu otpada i povećati količinu ponovno upotrijebljenih materijala Prioritet 2.4. Unaprijediti sistem upravljanja komunalnim otpadom Prioritet 2.5. Unaprijediti sistem upravljanja posebnim kategorijama otpada Prioritet 2.6. Sanirati površine pod neadekvatno odloženim otpadom Prioritet 2.7. Jačati svijest o pravilnom razdvajanju, prikupljanju i odlaganju otpada
Prioritet 3.1. Razvoj javne infrastrukture		
Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša unapređenje EE	uz	

	<p>Prioritet 3.9. Jačati ekološku svijest o biodiverzitetu, očuvanju prirode i ekosistemskim uslugama</p> <p>Strateški cilj 4. Ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka</p> <p>Prioritet 4.1. Smanjene zagađivanja zraka zagađujućim materijama na nivoe koji su sigurni za ljudsko zdravlje</p> <p>Prioritet 4.5. Povećanje energijske efikasnosti u krajnjoj potrošnji u svim sektorima</p> <p>Prioritet 4.6. Povećanje udjela obnovljivih izvora energije uz reformu sistema podsticaja (usmjerenog prema građanskoj energiji)</p> <p>Strateški cilj 6. Održivo upravljanje prirodnim resursima</p> <p>Strateški cilj 7. Unaprijediti upravljanje okolišem</p>
--	---

Strategija razvoja male privrede FBiH 2022. - 2027.

<p>Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj</p> <p>Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju</p>	<p>Strateški cilj 1. Konkurentna mala privreda temeljena na inovacijama, digitalizaciji i zelenoj cirkularnoj ekonomiji</p> <p>Strateški cilj 2. Razvoj poslovnog okruženja i unapređenje poduzetničke infrastrukture</p> <p>Strateški cilj 3. Internacionalizacija male privrede u regionalnim i globalnim lancima vrijednosti</p>
---	---

Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja FBiH 2021.-2027.

<p>Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj</p> <p>Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima</p>	<p>Strateški cilj 1 – Poticanje pametnog, otpornog i diversificiranog sektora poljoprivrede sa zajamčenom sigurnošću opskrbe hranom</p> <p>Strateški cilj 2 –Jačanje primjene ekoloških praksi u proizvodnji kojima se prilagođava i ublažava uticaj klimatskih promjena</p> <p>Strateški cilj 3 – Jačanje socio-ekonomske strukture (održivog razvoja) ruralnih područja</p> <p>Strateški cilj 4 – Modernizacija poljoprivrednog sektora poticanjem i razmjenom znanja, inovacija i digitalizacije u poljoprivredi i ruralnim područjima te promicanjem njihove upotrebe</p>
---	---

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027.

<p>Strateški cilj 1. Održivi ekonomski razvoj</p> <p>Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju</p> <p>Prioritet 1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima</p> <p>Prioritet 1.3. Konkurentan i održiv turizam</p>	<p>Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju</p> <p>Prioritet 1.1. Konkurentan poslovni sektor na pravcu zelene tranzicije i digitalne transformacije</p> <p>Mjera 1.1.2. Unapređenje poslovanja privrednih subjekata na području Tuzlanskog kantona</p> <p>Mjera 1.1.3 Razvoj poslovne infrastrukture na području Tuzlanskog kantona</p> <p>Prioritet 1.2. Razvoj održivog konkurentnog i dinamičnog sektora poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva</p> <p>Mjera 1.2.2. Direktne novčane podrške poljoprivrednim proizvođačima u oblasti biljne i animalne proizvodnje</p> <p>Mjera 1.2.4. Podrška održivom ruralnom razvoju</p> <p>Mjera 1.2.5. Savjetodavne, stručne i ostale usluge podrške razvoju poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede</p> <p>Prioritet 1.3. Razvoj održivog turizma u Tuzlanskom kantonu</p> <p>Mjera 1.3.1. Inoviranje postojećih i razvoj novih atraktivnih sadržaja turističke ponude sa posebnim akcentom na razvoj smještajnih kapaciteta</p> <p>Mjera 1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu</p>
--	--

	<p>Mjera 1.3.3. Promocija i brendiranje Tuzlanskog kantona kao poželjne turističke destinacije</p> <p>Prioritet 2.4. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti</p> <p>Mjera 2.4.3. Unapređenje uslova za kulturno-historijski razvoj</p>
<p>Strateški cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja</p> <p>Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga</p> <p>Prioritet 2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora</p>	<p>Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju</p> <p>Prioritet 1.4. Djelotvorna, otvorena i odgovorna javna uprava</p> <p>Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane</p> <p>Prioritet 2.1. Unapređenje i modernizacija obrazovanja i nauke</p> <p>Mjera 2.1.1. Izgradnja i proširivanje kapaciteta javnih predškolskih ustanova</p> <p>Mjera 2.1.2. Poboľšati kvalitet osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja</p> <p>Mjera 2.1.3. Digitalizacija i informatizacija osnovnog i srednjeg obrazovanja</p> <p>Prioritet 2.2. Razvoj savremenog sistema zdravstvene zaštite</p> <p>Mjera 2.2.1. Jačanje materijalno-tehničkih i ljudskih kapaciteta zdravstvenih ustanova</p> <p>Prioritet 2.3. Unapređenje sistema socijalne zaštite i položaja ranjivih grupa stanovništva</p> <p>Mjera 2.3.1. Podržati socijalnu uključenost marginaliziranih grupa i bolju ciljanost socijalne zaštite.</p> <p>Mjera 2.3.2. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika</p> <p>Mjera 2.3.3 Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora</p> <p>Mjera 2.3.4. Jačanje institucionalnih kapaciteta u području implementacije politike prema mladima</p> <p>Prioritet 2.4. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti</p> <p>Mjera 2.4.1. Unapređenje uslova za razvoj i bavljenje sportom</p> <p>Prioritet 2.5. Unapređenje javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća</p> <p>Mjera 2.5.1. Jačanje kapaciteta općina i gradova za pružanje odgovora na prirodne i druge nesreće te ublažavanje i otklanjanje direktnih posljedica prirodnih i drugih nesreća</p> <p>Mjera 2.5.2. Unapređenje stanja lične i imovinske sigurnosti i zaštite ljudskih prava na području Tuzlanskog kantona</p> <p>Prioritet 3.2. Povećanje energijske efikasnost</p> <p>Mjera 3.2.3. Proširenje mreže snabdijevanja toplotnom energijom u daljinskom sistemu grijanja</p>
<p>Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša</p>	<p>Strateški cilj 3 Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj</p> <p>Prioritet 3.1. Unapređenje zaštite okoliša, komunalne infrastrukture i planskog korištenja prirodnih resursa i prostora</p>

Prioritet 3.1.	Razvoj javne infrastrukture		Mjera 3.1.2. Uspostava funkcionalnog sistema upravljanja otpadom
Prioritet 3.2.	Očuvanje okoliša	uz	Mjera 3.1.4. Izgradnja nove i modernizacija postojeće vodne infrastrukture
unapređenje EE			Prioritet 3.2. Povećanje energijske efikasnost
			Mjera 3.2.1. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i mjera energijske efikasnosti u javnim objektima
			Mjera 3.2.2. Unapređenje energijske efikasnosti stambenog i saobraćajnog sektora
			Prioritet 3.3. Modernizacija saobraćajne infrastrukture
			Mjera 3.3.1. Izgraditi mrežu autocesta/brzih cesta na području Tuzlanskog kantona
			Mjera 3.3.2. Izgraditi mrežu regionalnih cesta na području Tuzlanskog kantona

Strategija razvoja turizma Tuzlanskog kantona za period 2024.-2027.

Strateški cilj 1.	Održivi ekonomski razvoj		Strateški cilj 1. Poticati razvoj održivog turizma u Tuzlanskom kantonu
Prioritet 1.1.	Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju		Prioritet 1.1. Unapređenje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma
Prioritet 1.2.	Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima		Mjera 1.1.1. Inoviranje postojećih i razvoj novih atraktivnih sadržaja turističke ponude sa posebnim akcentom na razvoj smještajnih kapaciteta
Prioritet 1.3.	Konkurentan i održiv turizam		Mjera 1.1.2. Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu
			Prioritet 1.2. Unapređenje destinacijskog menadžmenta i promocije održivog turizma
			Mjera 1.2.1. Promocija i brendiranje Tuzlanskog kantona kao poželjne turističke destinacije
			Strateški cilj 2. Unaprijediti konkurentnost turizma Tuzlanskog kantona
			Prioritet 2.1. Unapređenje i razvoj tematskih oblika turizma i turističke infrastrukture Tuzlanskog kantona
			Mjera 2.1.1. Kreirati ponudu konkurentnih tematskih oblika turizma
			Mjera 2.1.2. Izgraditi i razviti prepoznatljiv turistički proizvod

Okvirna energetska strategija BiH do 2035

Strateški cilj 3.	Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša		<i>Strateški prioritet:</i> Korištenje resursa <i>Specifična strateška smjernica:</i> Odgovarajuće korištenje i upravljanje potencijalima obnovljivih izvora energije, te postizanje većeg udjela čišće energije u sektoru električne energije, grijanju i hlađenju te transportu kroz izradu Akcijskih planova
Prioritet 3.1.	Razvoj javne infrastrukture		<i>Strateški prioritet:</i> Učinkovito korištenje energije <i>Specifična strateška smjernica:</i> Daljnji razvoj i provedbu mjera energetske učinkovitosti u području ušteda za finalnu potrošnju zgradarstva, industrije, transporta i ostalih područja sukladno novoj Direktivi 2012/27/EU <i>Specifična strateška smjernica:</i> Promocija i ekspanzija sustava daljinskog grijanja te visoko učinkovite kogeneracije korištenjem otpadne topline, otpada i obnovljivih izvora energije gdje god je to moguće i ekonomski isplativo
Prioritet 3.2.	Očuvanje okoliša	uz	
unapređenje EE			

Transportna Strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016-2030

Strateški cilj 3. Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	Strateški cilj: Zadovoljavanje potreba u smislu održavanja, unapređenja i razvoja transportne infrastrukture Podciljevi: Uklanjanje uskih grla na putovima s malim brzinama, Razvoj regionalne mreže cesta;
Prioritet 3.1. Razvoj javne infrastrukture	

Prilog 2: Sažeti pregled strategije razvoja

Redni broj i oznaka	Indikator	Izvor indikatora	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ukupno (KM)	Budžet Institucije (KM)	Ostali izvori (KM)
STRATEŠKI CILJ 1. Održivi ekonomski razvoj	Nivo razvijenosti – Indeks/rang	FZZPR	0,79	0,90	19.915.000	2.785.000	17.130.000
	Stopa zaposlenosti/aktivnosti	FZS	24.8/48.5	30/52			
	Broj noćenja turista	TZ Srebrenik	11.133	20,000			
	Broj aktivnih poljoprivrednih obta i gazdinstava	Grad Srebrenik	55 PO/736 PG (2023.)	100/100			
Prioritet 1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju	Broj funkcionalnih poduzetničkih zona na području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	4	4.215.000	1.515.000	2.700.000
	Broj novoosnovanih poslovnih subjekata na području grada Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	XX			
	Vrijednost izvoza (u KM)	FZS	125.149.449	250.000.000			
Mjera 1.1.1. Razvoj poduzetničke infrastrukture	Popunjenost poduzetničkih zonaa području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	60%	100%	3.500.000	1.000.000	2.500.000
	Broj poduzetničkih potpornih institucija na području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	1	2			
	Broj korisnika PPI na području Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	4	8			
Mjera 1.1.2. Jačanje konkurentnosti lokalne privrede	Uspostavljen info centar za poduzetnike	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	NE	DA	525.000	375.000	150.000
	Broj podnesenih inicijativa za unapređenje poslovnog okruženja na nivou grada Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	Min. 1 godišnje			
	Vrijednost projekata unapređenja konkurentnosti privrednih subjekata finansiranih iz EU i drugih međunarodnih fondova	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	200,000			
Mjera 1.1.3. Privlačenje investicija uz uključivanje dijaspore	Uspostavljena funkcionalna baza dijaspore i sistema redovne komunikacije sa dijasporom Srebrenika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	NE	DA	190.000	140.000	50.000
	Broj izlagača na privredno-sajamskoj manifestaciji uz učešće dijaspore	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	min 100			
	Broj privrednih subjekata sa stranim ulaganjem na području Srebrenika	Općinski sud u Srebreniku	xx	xx			
PRIORITET 1.2 Snažan poljoprivredni	Ostvareni prihod poduzeća u oblasti poljoprivrede sa područja grada Srebrenika	FIA	XX	XX	11.100.000	1.070.000	10.030.000

sektor zasnovan na lokalnim resursima	Broj novoosnovanih poljoprivrednih obrta	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	XX			
	Vrijednost poljoprivrednih proizvoda prodanih kroz organizirani otkup na godišnjem nivou	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	XX			
Mjera 1.2.1. Unapređenje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača	Izgrađena stočna pijaca	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	DA	NE			
	Broj poljoprivrednih gazdinstava koji su ostvarili pravo na novčanu podršku u oblasti biljne i animalne proizvodnje	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	500	600	11.000.000	1.000.000	10.000.000
	Broj okrupljenih poljoprivrednih gazdinstava	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	XX	XX			
Mjera 1.2.2. Podrška umrežavanju i promociji poljoprivredne proizvodnje	Broj formalno uspostavljenih tijela za zastupanje interesa poljoprivrednika sa područja grada Srebrenika (zadruga, udruženja i dr.)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	5			
	Broj nastupa poljoprivrednih proizvođača sa područja Srebrenika na domaćim i međunarodnim sajamskim manifestacijama	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	10 godišnje	15 godišnje	100.000	70.000	30.000
	Broj učesnika obuka za jačanje kapaciteta poljoprivrednika	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	0	min. 20 godišnje			
PRIORITET 1.3 Konkurentan i održiv turizam	Iznos uplata boravišne takse na području Grada Srebrenika	Turistička zajednica Grada Srebrenika	22.687	35.000			
	Ostvarena dobit privrednih društava iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva na području grada Srebrenika	FIA	596.504 KM	1.000.0000	4.600.000	200.000	4.400.000
	Broj privrednih društava - subjekata turističke infrastrukture (hoteli,	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	3	4			
Mjera 1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu	Broj postavljenih znakova turističke signalizacije	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx			
	Dužina markiranih i mapiranih planinarskih staza (km)	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx	3.600.000	100.000	3.500.000
	Vrijednost projekata podrške razvoju turističkoj infrastrukturi (izletišta, turistički kompleksi i sl.)	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx			
Mjera 1.3.2. Jačanje turističkih kapaciteta	Broj učesnika tradicionalnih turističkih manifestacija grada Srebrenika	Turistička zajednica Grada Srebrenika	xx	xx			
	Broj osoba koje su prošle obuku iz tema specifičnih za turizam (destinacijski menadžment i dr.)	Turistička zajednica Grada Srebrenika	0	50	1.000.000	100.000	900.000
	Broj digitalnih kanala promocije turizma grada Srebrenika	Turistička zajednica Grada Srebrenika	0	2			
STRATEŠKI CILJ 2: Razvijena društvena infrastruktura i javne usluge u funkciji cjelokupnog društvenog razvoja	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	FZZPR	38.960	38.000			
	Stopa nataliteta	FZS	7	10	24.200.000	6.500.000	17.700.000
	Broj učenika u osnovnom obrazovanju	FZZPR	3.461	3.000			
Prioritet 2.1. Razvoj i unapređenje	Broj upisanih studenata sa područja Srebrenika na visokoškolske ustanove	FZS	522 (2022.)	600	18.500.000	3.800.000	14.700.000

društvene infrastrukture i javnih usluga	Broj korisnika socijalne zaštite	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	15.957 (2022.)	14.500			
	Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	93.8%	96%			
	Broj aktivnosti/broj posjetilaca JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik	JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik	21/1120 (2022.)	50/3.000			
	% broja riješenih predmeta kao rezultat unaprijedenog IS	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	88,6% (2022.)	95%			
2.1.1. Jačanje obrazovne infrastrukture i sadržaja i poticanje obrazovanja stanovništva	Iznos sredstava uloženi u materijalno-tehničko i infrastrukturno opremanje predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola od strane Gradske uprave Srebrenik	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	25.000	200.000	1.000.000	300.000	700.000
	Broj škola koje su unaprijedile EE	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	8	9			
	Broj učeničkih/studentskih stipendija iz Budžeta Grada Srebrenika	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	53/74	80/100			
2.1.2. Podrška unapređenju jačanju socijalno-društvenih programa i infrastrukture i mjera pronatalitetne javne politike	Broj korisnika jednokratnih novčanih pomoći	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	518	300	13.000.000	1.000.000	12.000.000
	Vrijednost programa podrške osobama treće životne dobi	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	0	25.000			
	Vrijednost ulaganja infrastrukturnog unapređenja Centra za socijalni rad	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	0	400.000			
2.1.3. Unapređenje zdravstvene zaštite	Vrijednost materijalno-tehničkog opremanja Doma zdravlja Srebrenik	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	50.000	300.000	1.000.000	500.000	500.000
	Broj redovno vakcinisane djece na području Srebrenika	Dom zdravlja Srebrenik	335 (2021.)	380			
	Broj korisnika Centra za mentalno zdravlje	Dom zdravlja Srebrenik	xx	xx			
2.1.4. Jačanje infrastrukture i sadržaja u oblasti sporta, kulture, slobodnog vremena i podrške mladima	Funkcionalan Muzej Grada Srebrenika	JU Centar za kulturu i informisanje	Ne	Da	2.000.000	1.000.000	1.000.000
	Vrijednost realiziranih sredstava podrške tradicionalnim kulturnim manifestacijama	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	150.000 KM	200.000 KM			
	Broj realiziranih aktivnosti na promociji sporta	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	2	3			
	Funkcionalno Vijeće mladih Srebrenik	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	Ne	Da			

2.1.5. Unapređenje javnih usluga i javne administracije	Broj obuka na kojima su učestvovali zaposlenici organa uprave na godišnjem nivou	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	xx	xx	1.500.000	1.000.000	500.000
	Broj obuka iz oblasti inspeksijskog rada na godišnjem nivou	Služba za finansije i inspeksijski nadzor	1	4			
	Broj rekonstruisanih objekata u vlasništvu Grada	Služba za opću upravu i zajedničke poslove / Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije/Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice	4	10			
Prioritet 2.2.Zaštita građana i jačanje civilnog sektora	Broj registriranih klizišta	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice	165 (2022.)	20	5.700.000	2.700.000	3.000.000
	% poplavno rizičnih vodotokova	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice	64,1%	60%			
	Broj aktivnih udruženja	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	20	23			
Mjera 2.2.1. Unapređenje sigurnosti građana	Dužina požarnih puteva na području grada Srebrenika (km)	Služba civilne zaštite	0	1	4.000.000	1.000.000	3.000.000
	Broj specijalnih vatrogasnih vozila sa korpom	Služba civilne zaštite	0	1			
	Dužina uređenih vodotokova (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	6,5	8			
Mjera 2.2.2. Kapacitiranje i osnaživanje civilnog sektora	Vrijednost dodijeljenih sredstava podrške udruženjima na području grada Srebrenika (godišnje)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	400.000	600.000	1.700.000	1.700.000	-
	Broj inicijativa građana upućenih gradskom vijeću putem javnih konsultacija ili sl.	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	0	2 (na godišnjem nivou)			
	Funkcionalno svajetodavno tijelo na nivou GU (NVO, privetni sektor...)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	NE	DA			
STRATEŠKI CILJ 3: Izbalansiran razvoj javne infrastrukture sa zaštitom okoliša	Broj priključaka domaćinstava i pravnih osoba na kanalizacionu mrežu	Grad Srebrenik	4.430/664	5.000/750	28.325.000	15.579.300	11.745.700
	Broj priključaka domaćinstava i pravnih osoba na gradsku toplanu	Grad Srebrenik	47/37	100/100			
	%gubitaka vode u sistemu	Grad Srebrenik	30%	10%			
Prioritet 3.1. Razvoj javne infrastrukture	Dužina asfaltiranih puteva na području grada	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	98,5% (lokalni putevi), 36% nekategorisani putevi	100% (lokalni putevi), 50% nekategorisani putevi	24.100.000	14.100.000	10.000.000

	Pokrivenost stanovništva užeg gradskog područja redovnim snabdijevanjem vode	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	95% (2022.)	100%			
	Broj domaćinstava koji nemaju pristup kanalizacionoj mreži	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1.950	500			
	Broj naseljenih mjesta na kojima je osiguran odvoz otpada	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	58/63	63/63			
Mjera 3.1.1. Unapređenje saobraćajne infrastrukture	Dužina novoizgrađene cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	8	8	8.100.000	8.100.000	-
	Dužina sanirane cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	5	5			
Mjera 3.1.2. Unapređenje komunalne infrastrukture	Dužina novoizgrađene vodovodne mreže na godišnjem nivou (km)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	3	5	8.000.000	4.000.000	4.000.000
	Vrijednost instalacije novih rasvjetnih tijela	Služba za opću upravu i zajedničke poslove	120.000	480.000			
	Izgrađeno novo groblje na području Grada Srebrenika	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	Ne	Da			
Mjera 3.1.3. Unapređenje sistema prikupljanja i odlaganja otpada	Funkcionalno reciklažno dvorište	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Ne	Da	3.000.000	1.000.000	2.000.000
	% evidentiranih informacija o produkciji i količinama posebnih kategorija otpada	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	100%			
	Broj realiziranih aktivnosti na jačanju svijesti o potrebi adekvatnog odlaganja otpada na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	1			
Mjera 3.1.4 Razvoj sistema upravljanja otpadnim vodama	Broj saniranih nesanitarnih septičkih jama na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	xx	xx	5.000.000	1.000.000	4.000.000
	Broj prečištača otpadnih voda	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	2	3			
Prioritet 3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje EE	Broj rekonstruisanih objekata sa mjerama EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1	3	4.225.000	1.479.300	1.745.700
	Prosječni indeks kvalitete zraka na mjesečnom nivou u zimskom periodu	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša TK	Nezdrav za osjetljive grupe (101 - 150)	Umjeren (51 - 100)			
	Broj energetske siromašnih domaćinstava	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	xx	xx			
Mjera 3.2.1. Unapređenje infrastrukture za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti	Broj rekonstruisanih objekata sa mjerama EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	1	3	3.500.000	1.000.000	1.500.000
	Broj korisnika gradskih subvencija za mjere EE na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	10			
Mjera 3.2.2. Smanjenje energetskog siromaštva	Uspostavljen sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstava	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	NE	DA	725.000	479.300	245.700
	Broj realiziranih edukacija stanovništva na temu energetskog siromaštva i energetske efikasnosti na godišnjem nivou	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	1			

Prilog 3 – Detaljan pregled mjera

Veza sa strateškim ciljem		1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ			
Prioritet	1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju				
Naziv mjere	1.1.1. Razvoj poduzetničke infrastrukture				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	Cilj mjere je osigurati uslove za razvoj poduzetničke aktivnosti kroz jačanje postojećih poduzetničkih zona, stvaranje uslova za formiranje novih te poticanje osnivanje i razvoja poduzetničkih potpornih institucija, kao značajnog segmenta poslovnog okruženja na lokalnom nivou.				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastrukturno unapređenje postojećih poduzetničkih zona: Gornja Tinja (prečistač otpadnih voda, saobraćajna infrastruktura, kanalizaciona i vodovodna mreža i dr.) – Poslovna zona Špionica 1, Poslovna zona Srebrenik 2 (kanalizaciona mreža) - Uspostavljanje i razvoj novih poduzetničkih zona - Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i uspostava poslovnog inkubatora - Proširenje i unapređenje kapaciteta i infrastrukture Centra sa inkubacionim kapacitetima Srebrenik - Podrška osnivanju i jačanju kapaciteta novih poduzetničkih potpornih institucija na području Srebrenika (Razvojna agencija Grada Srebrenika, poduzetnički centar.) - Realizacija promotivnih aktivnosti poduzetničke infrastrukture Grada Srebrenika 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)		Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Popunjenost poduzetničkih zona na području Srebrenika		60%	100%	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
	• Broj poduzetničkih potpornih institucija na području Srebrenika		1	2	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
	• Broj korisnika PPI na području Srebrenika		4	8	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Pored unapređenja poduzetničke infrastrukture mjera doprinosi i jačanju konkurentnosti privrede Srebrenika kroz unapređenje poslovnog okruženja u kojem privredni subjekti lakše i efikasnije obavljaju poslovanje. Navedeno će imati efekat i na povećanje broja zaposlenih kao i na cjelokupni ekonomski razvoj grada.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	3.500.000	1.000.000		500.000	Vlada TK - 1.000.000,

					FMRPO - 1.000.000
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Privrednici, nevladine organizacije				

Veza sa strateškim ciljem		1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ			
Prioritet	1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju				
Naziv mjere	1.1.2. Jačanje konkurentnosti lokalne privrede				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	Cilj mjere je osigurati uslove za poticanje osnivanje novih, očuvanje te rast i razvoj postojećih poslovnih subjekata.				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostava info centra za poduzetnike u okviru Gradske uprave Srebrenik - Realizacija programa refundacije troškova za osnivanje obrta i privrednog društva - Realizacija programa unapređenja konkurentnosti i inovativnosti postojećih privrednih subjekata - Realizacija programa podrške digitalizaciji i ozelenjavanju poslovanja poslovnih subjekata na području Srebrenika - Analiza administrativnih i drugih taksi na nivou Grada Srebrenika , kreiranje prijedloga i inicijativa za smanjenje parafiskalnih nameta za poslovanje na području grada Srebrenika - Realizacija programa podrške osnivanju novih poslovnih subjekata na području Grada Srebrenika - Jačanja kapaciteta privrednih subjekata sa područja Srebrenika za povlačenje sredstava iz EU i drugih međunarodnih programa podrške razvoju privrede 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljen info centar za poduzetnike 	NE	Da	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj podnesenih inicijativa za unapređenje poslovnog okruženja na nivou grada Srebrenika 	0	Min. 1 godišnje	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	

	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost projekata unapređenja konkuretnosti privrednih subjekata finansiranih iz EU i drugih međunarodnih fondova 	0	100.000	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera će doprinijeti unapređenju poslovnog okruženja i cjelokupnom privrednom razvoju grada Srebrenika kroz osnivanje novih i jačanje postojećih privrednih subjekata, time i novom zapošljavanju, stvaranju nove vrijednosti, povećanju izvoza, osiguranju dostupnosti novih proizvoda i usluga na tržištu i dr.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	525.000	375.000		0	150.000 (Vlada FBiH – FMRPO)
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Privrednici, GV, obrtnici, potencijalni poduzetnici				

Veza sa strateškim ciljem	1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ
Prioritet	1.1. Konkurentna privreda u poticajnom poslovnom okruženju
Naziv mjere	1.1.3. Privlačenje investicija uz uključivanje dijaspor
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere
	Cilj mjere je unapređenje investicionog potencijala grada Srebrenika kroz jačanje kapaciteta i povezivanja privrednih subjekata i sa predstavnicima dijaspor, promotivne aspekte ali i kreiranje prilika i sistema za investiranje od strane dijaspor na području Srebrenika.
	Aktivnosti mjere
	<ul style="list-style-type: none"> Kreiranje baze dijaspor i sistema redovne komunikacije sa dijasporom Srebrenika Organizacija privredno-sajamske manifestacije uz uključivanje dijaspor kroz B2B susrete i druge oblike umrežavanja Kreiranje kataloga potencijalnih investicionih projekata na području Srebrenika Uspostava platforme za povezivanje i saradnju dijaspor i potencijalnih i postojećih privrednih subjekata sa područja Srebrenika Podrška učešću privrednih subjekata sa područja Srebrenika na domaćim i međunarodnim sajmovima Izrada digitaliziranog i štampanog seta promotivnog materijala i investicionog vodiča grada Srebrenika

Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljena funkcionalna baza dijaspore i sistema redovne komunikacije sa dijasporom Srebrenika 	Ne	Da	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	<ul style="list-style-type: none"> Broj izlagača na privredno-sajamskoj manifestaciji uz učešće dijaspore 	0	min. 50	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	<ul style="list-style-type: none"> Broj privrednih subjekata sa stranim ulaganjem na području Srebrenika 	Xx	xx	Općinski sud u Tuzli	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera direktno doprinosi povećanju investicija na području grada Srebrenika time povećanju broja zaposlenih, povećanju BDP-a te cjelokupnom privrednom razvoju Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	190.000	140.000			50.000 (Vlada TK)
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Privrednici, obrtnici, potencijalni poduzetnici, investitori, dijaspora				

Veza sa strateškim ciljem		1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ
Prioritet	1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima	
Naziv mjere	1.2.1. Unapređenje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere	
	Cilj mjere je da se kroz unapređenje infrastrukturnih uslova i postojećih programa podrške doprinese razvoju poljoprivrede i cjelokupne poljoprivredne proizvodnje grada Srebrenika	
	Aktivnosti mjere	

	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovedba analiza poljoprivrednog zemljišta za potrebe definisanja uređenja poljoprivrednog zemljišta, potencijalno rekultivacije za drugu namjenu - Podrška okrupnjavanju poljoprivrednog zemljišta - Jačanje kapaciteta poljoprivrednih proizvođača kroz obuke i edukaciju o primjeni savremenih agrotehničkih mjera, upotrebi tehnologije i inovacija u poljoprivredi, posebno cirkularne ekonomije i precizne poljoprivrede - Jačanje pregovaračkih vještina poljoprivrednih proizvođača - Osiguranje pristupa savremenim informacionim tehnologijama, agronomskom savjetovanju i podršci pri implementaciji agrotehničkih mjera - Podrška jačanju infrastrukturne opremljenosti poljoprivrednih proizvođača - Provođenje poticajnih mjera podrške proizvodnji ratarskih i povrtlarskih kultura, voćarskih kultura te animalnoj proizvodnji - Izgradnja veterinarske stanice - Izgradnja stočne pijace - Redovno ažuriranje Registra poljoprivrednih proizvođača (RPG) - Promocija prednosti registracije poljoprivrednih obrta - Podrška registraciji poljoprivrednih obrta 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	• Izgrađena stočna pijaca	Ne	Da	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	• Broj poljoprivrednih gazdinstava koji su ostvarili pravo na novčanu podršku u oblasti biljne i animalne proizvodnje	500	600	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	• Broj okrupnjenih poljoprivrednih gazdinstava	xx	xx	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera direktno doprinosi povećanju prinosa, kapaciteta i konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača, time i sveukupnom razvoju poljoprivrede na području grada Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	11.000.000	1.000.000			5.000.000 FMPVS 5.000.000 MPVS TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, udruženja poljoprivrednika

Veza sa strateškim ciljem		1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ			
Prioritet	1.2. Snažan poljoprivredni sektor zasnovan na lokalnim resursima				
Naziv mjere	1.2.2. Podrška umrežavanju i promociji poljoprivredne proizvodnje				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	Cilj mjere je doprinijeti umrežavanju poljoprivrednih proizvođača, time i jačanju njihove pregovaračke moći u lancu vrijednosti, te promociji i certificiranju lokalnih poljoprivrednih proizvoda				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška udruživanju poljoprivrednih proizvođača uz jačanje kapaciteta za vođenje formalno uspostavljenih oblika udruživanja – - Podrška marketinškom i promotivnom aspektu poljoprivrednih proizvođača - - Podrška poljoprivrednim proizvođačima i udruženjima poljoprivrednika u nastupu na poljoprivrednim, turističkim i drugim privrednim sajmovima - Podrška u promovisanju poljoprivrednih proizvoda sa područja grada Srebrenika te marketing lokalnih proizvoda i usluga - Podrška poljoprivrednim proizvođačima i udruženjima poljoprivrednika u povezivanju s otkupljivačima i trgovcima - Jačanje kapaciteta udruženja poljoprivrednika i zadruga u oblasti menadžmenta, marketinga - Podrška povezivanju lokalnih poljoprivrednih proizvođača i udruženja poljoprivrednika sa poljoprivrednim proizvođačima i udruženjima iz zemalja regiona i EU - Podrška povezivanju poljoprivrednih proizvođača i udruženja poljoprivrednika sa obrazovnim institucijama – srednjim školama, fakultetima i dr. u cilju transfera znanja 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj formalno uspostavljenih tijela za zastupanje interesa poljoprivrednika sa područja grada Srebrenika (zadruge, udruženja i dr.) 	3	5	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj nastupa poljoprivrednih proizvođača sa područja Srebrenika na domaćim i međunarodnim 	10	15 godišnje (60)	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	

	sajamskim manifestacijama				
	<ul style="list-style-type: none"> Broj učesnika obuka za jačanje kapaciteta poljoprivrednika 	0	Min. 20 na godišnjem nivou	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera doprinosi umrežavanju poljoprivrednih proizvođača, boljoj promociji lokalnih poljoprivrednih proizvoda i snažnijim kapacitetima poljoprivrednih proizvođača na području grada Srebrenika što ima uticaj na povećanje prihoda od poljoprivrede i razvoja cjelokupne poljoprivrede grada Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	100.000	70.000	0	30.000	0
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, poslovni subjekti iz oblasti poljoprivrede, zadruge, udruženja poljoprivrednika				

Veza sa strateškim ciljem	1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ
Prioritet	1.3. Konkurentan i održiv turizam
Naziv mjere	1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i poticanje investicija u turizmu
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere
	Cilj mjere je osigurati bolju dostupnost turističkim destinacijama na području grada Srebrenika te osigurati razvoj i unapređenje turističke infrastrukture koja će biti u funkciji privlačenja turista i povećanja investicija u infrastrukturu.
	Aktivnosti mjere
	<ul style="list-style-type: none"> Postavljanje turističke signalizacije na magistralnom putu Tuzla-Srebrenik Trasiranje i mapiranje planinarskih staza na području Srebrenika Podrška uređenju izletišta i druge turističke infrastrukture za outdoor turizam Uređenje, izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture na rijekama, jezerima i vještačkim akumulacijama, Izgradnja, uređenje i opremanje kupališta, plaža i bazena Uređenje i opremanje tematskih i zabavnih parkova te objekata za avanturističke aktivnosti, Uređenje i opremanje odmorišta pored puteva, objekata za posmatranje prirodnih rjetkosti i dr.,

	<ul style="list-style-type: none"> - Istraživački radovi te sanacija i uređenje arheoloških nalazišta i speleoloških objekata te prpratne infrastrukture, - Konzerviranje starih objekata i stavljanje u upotrebu - Mapiranje turizma (najbitnije tačke turizma u Srebreniku) - Identifikacija i mapiranje javnih česmi uz digitalizaciju sadržaja - Očuvanje i revitalizacija kulturno-historijskih objekata i spomenika te prpratne infrastrukture - Očuvanje i revitalizacija Starog grada Srebrenik (izgradnja pristupnog parkirališta, revitalizacija šireg kompleksa, izgradnja ferate...) 			
Ključni strateški projekat	Planinarska transversala „Put Srebreničke povelje	Očekivani izlazni rezultat		
		Do 2027.g. uređeno i unaprijeđen kvalitet staza u planinarskih staza u dužini 60 km		
		Očekivani krajnji rezultat		
	Stazama bosanskih vladara/srednjovjekovne i etno ceste TK	Očekivani izlazni rezultat		
		Povezat će se uslužne djelatnosti (hotelijerstvo u urbanim centrima i/ili ruralnom području, gastronomija, prijevoz i trgovina) te različiti oblici turizma (izletnički, kulturno-historijski, ruralni, gastronomski, obrazovni manifesta-cijski itd.), odličan obiteljski izlet, škole u prirodi, nastavu na otvorenom, ekskurzije te posjete različitih organizovanih grupa.		
		Očekivani krajnji rezultat		
Kreiran prepoznatljiv suvenir-pečat Bosanskih vladara koji će se nuditi na etno cestama.				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Broj postavljenih znakova turističke signalizacije	8	20	Turistička zajednica Grada Srebrenika
	• Dužina markiranih i mapiranih planinarskih staza (km)	30 km	100 km	PD Majevisa Srebrenik
	• Vrijednost projekata podrške razvoju turističkoj infrastrukturi (izletišta, turistički kompleksi i sl.)	xx	xx	Turistička zajednica Grada Srebrenika
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti razvoju turizma na području grada Srebrenika i Tuzlanskog kantona, a samim tim i povećanju broja turista te povećanju prihoda od turizma.			

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	3.600.000	600.000	0	500.000	1.000.000 MINTTS TK 1.000.000 KM – FMOIT 500.000 KM TZTK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Turistička zajednica Grada Srebrenika Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Turistička zajednica Grada Srebrenika PD Majevisa Srebrenik Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Planinarska društva, privredni subjekti iz oblasti turizma, udruženja građana				

Veza sa strateškim ciljem		1. ODRŽIVI EKONOMSKI RAZVOJ
Prioritet	1.3. Konkurentan i održiv turizam	
Naziv mjere	1.3.2. Jačanje turističkih kapaciteta i promocija lokalnog turizma	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere	
	Cilj mjere je unaprijediti postojeću i potaknuti razvoj dodatne turističke ponude na području grada Srebrenika kroz podizanje svijesti o mogućnostima bavljenja turizmom posebno u ruralnom području, jačanje kapaciteta turističkih radnika i promociju lokalnog turizmu.	
	Aktivnosti mjere	
	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška funkcionisanju i realizaciji aktivnosti Turističke zajednice grada Srebrenika - Savjetodavna i finansijska podrška osnivanju i jačanju kapaciteta destinacijskih menadžment kompanija i drugih oblika biznisa u oblasti turizma - Realizacija aktivnosti podizanja svijesti stanovništva ali i drugih aktera (planinari, obrtnici i dr.) o mogućnostima bavljenja turizmom i poduzetništvom i podrška domaćinstvima ruralnih područja grada Srebrenika za proširenje i stavljanje u funkciju smještajnih kapaciteta (postojeći objekti, višak stambenih prostora i sl.) u turističke svrhe - Realizacija tematskih događaja iz oblasti turizma – obuke, okrugli stolovi, seminari, tematski sastanci poslovnih subjekata, turističkih radnika, udruženja i drugih aktera u oblasti turizma. - Podrška autohtonim proizvodima koji bi se mogli plasirati kao suvenir - Obuka i jačanje kapaciteta u cilju podizanja znanja i vještina turističkih radnika na području grada Srebrenika, posebno o destinacijskom menadžmentu, projektnom menadžmentu, razvoju turističkog proizvoda i dr. - Aktivnosti brendiranja grada Srebrenika - Izrada digitalnih i štampanih promotivnih materijala turizma grada Srebrenika - Realizacija promotivnih kampanja i događaja 	

Ključni strateški projekat	Planinarska transverzala „Put Srebreničke povelje	Očekivani izlazni rezultat			
		Do 2027.g. uređeno i unaprijeđen kvalitet staza u planinarskih staza u dužini 60 km			
		Očekivani krajnji rezultat			
		Do 2027.g. broj posjetilaca transverzali se uvećao za 40% u odnosu na 2021.g			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	• Broj postavljenih znakova turističke signalizacije	xx	xx	Turistička zajednica Grada Srebrenika	
	• Dužina markiranih i mapiranih planinarskih staza (km)	xx	xx	Turistička zajednica Grada Srebrenika	
	• Vrijednost projekata podrške razvoju turističkoj infrastrukturi (izletišta, turistički kompleksi i sl.)	xx	xx	Turistička zajednica Grada Srebrenika	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti razvoju turizma na području grada Srebrenika i Tuzlanskog kantona, a samim tim i povećanju broja turista te povećanju prihoda od turizma.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	1.000.000	100.000	0	500.000	200.000 MINTTS TK 200.000 FMOIT
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Turistička zajednica Grada Srebrenika Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Turistička zajednica Grada Srebrenika Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Planinarska društva, privredni subjekti iz oblasti turizma, udruženja građana				

Veza sa strateškim ciljem		2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJELOKUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA		
Prioritet	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga			
Naziv mjere	2.1.1. Jačanje obrazovne infrastrukture i sadržaja i poticanje obrazovanja stanovništva			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	Cilj mjere osigurati uslove kvalitetan i poticajan rad djece predškolske dobi, učenika i nastavnog osoblja u sistemu formalnog obrazovanja koji je inkluzivan i osigurava dostupnost obrazovanja za sve.			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - Sufinansiranje programa opremanja predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola savremenim učilima o sredstvima za nastavu, sa posebnim aspektom na digitalizaciju nastavnog procesa - Podrška programima daljeg unapređenja energetske efikasnosti obrazovnih ustanova posebno područnih škola - Poticanje socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju - Uvođenje elektronskog dnevnika u sistem obrazovanja sa organizacijom obuka za korisnike - Subvencioniranje korištenja usluga predškolskih ustanova - Proširenje kapaciteta Gradskog obdaništa - Podrška programima formalnog i neformalnog obrazovanja naučno-nastavnog i pedagoškog osoblja - Stipendiranje učenika srednjih škola te studenata sa područja Srebrenika za studiranje na visokoškolskim ustanovama 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	<ul style="list-style-type: none"> • Iznos sredstava uložениh u materijalno-tehničko i infrastrukturno opremanje predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola od strane Gradske uprave Srebrenik 	25.000	200.000	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj škola koje su unaprijedile EE 	8	9	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj učeničkih/studentskih stipendija iz Budžeta Grada Srebrenika 	53/74	80/100	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti prostorno-materijalnom i sadržajnom unapređenju obrazovnog procesa te potaknuti uključivanje učenika u obrazovni proces što će doprinijeti razvoju obrazovanja i stepena obrazovanosti i stručnosti stanovnika grada.			

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	1.000.000	300.000	0	0	700.000 KM Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Obrazovne ustanove, nastavnici i pedagoški kadar, roditelji djece predškolske dobi, osnovne i srednje škole, studenti				

Veza sa strateškim ciljem	2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJelokUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA			
Prioritet	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga			
Naziv mjere	2.1.2. <i>Podrška unapređenju jačanju socijalno-društvenih programa i infrastrukture i mjera pronatalitetne javne politike</i>			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	<i>Cilj mjere je osigurati uslove za razvoj oblasti socijalne zaštite za sve stanovnike grada Srebrenika te potaknuti stanovništvo na osnivanje porodica i zadržavanje na području Srebrenika</i>			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacija programa jednokratnih novčanih podrški socijalno ugroženim stanovnicima grada Srebrenika - Realizacija programa jednokratnih novčanih podrški porodicama sa troje i više djece na području Srebrenika - Infrastrukturno i prostorno unapređenje Centra za socijalni rad Srebrenik - Podrška radu Kuće za djecu s posebnim potrebama - Podrška ranjivim grupama na području Srebrenika - Realizacija programa podrške osobama sa invaliditetom - Izgradnja Centra za zdravo starenje Srebrenik - Podrška programima MZ Srebrenik i Udruženju penzionera za podršku osobama treće životne dobi - Realizacija programa podrške energetske siromašnim domaćinstvima - Podrška funkcionisanju Centra Duje Doboj Istok 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj korisnika jednokratnih novčanih pomoći 	518	300	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti

	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost programa podrške osobama treće životne dobi 	0	25.000	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost ulaganja infrastrukturnog unapređenja Centra za socijalni rad 	0	400.000	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti kvalitetnijoj socijalnoj zaštiti stanovnika grada Srebrenika, unapređenju položaja ranjivih grupa i osoba treće životne dobi na području Srebrenika te doprinijeti zadržavanju stanovništva na području grada.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	13.000.000	1.000.000	0	0	6.000.000 FMRISP 6.000.000 MINRSP TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Nosioci mjere	Centar za socijalni rad Srebrenik Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				
Ciljne grupe	Socijalno ugrožene kategorije stanovništva, višečlane porodice, osobe treće životne dobi, osobe sa invaliditetom, ranjive grupe				

Veza sa strateškim ciljem	3. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJelokUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA
Prioritet	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga
Naziv mjere	2.1.3. Unapređenje zdravstvene zaštite
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	<p>Cilj mjere</p> <p>Cilj mjere je unaprijediti zdravstvenu zaštitu na području grada Srebrenika kroz jačanje kapaciteta zdravstvenih ustanova, osiguravajući pacijentima dostupnije i kvalitetnije zdravstvene usluge potrebne za poboljšanje zdravstvenog stanja svih stanovnika.</p> <p>Aktivnosti mjere</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška materijalno-tehničkom opremanju primarne i sekundarne zdravstvene zaštite u okviru Doma zdravlja Srebrenik i područnih ambulanti - Podrška jačanju kapaciteta zdravstvenih radnika - Uspostava mobilnih zdravstvenih ekipa za nepokretne osobe - Provedba aktivnosti na promociji zdravstvene zaštite koja uključuje vakcinaciju, promociju higijenskih mjera, educiranje o pravilnom ponašanju i osiguravanje brze reakcije u slučaju epidemija - Jačanje kapaciteta savjetovališta u okviru DZ Srebrenik i podrška sprovedbi aktivnosti na podizanju svijesti o bolestima, ovisnosti te prevenciji istih. - Jačanje kapaciteta Centra za mentalno zdravlje i poticanje uključivanja većeg broja korisnika te realizacije aktivnosti sa školama i drugim akterima u svrhu podizanja svijesti o važnosti mentalnog zdravlja. - Jačanje kapaciteta preventivne dijagnostike malignih oboljenja, sa posebnim naglaskom na zdravlje žena - Realizacija programa podrške teško-oboljelim stanovnicima grada - Poticanje učešća učenika osnovnih i srednjih škola na edukativnim radionicama o prevencijama bolesti i unapređenju cjelokupnog zdravlja 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	• Vrijednost materijalno-tehničkog opremanja Doma zdravlja Srebrenik	50.000	300.000 KM (do 2028.)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
	• Broj redovno vakcinisane djece na području Srebrenika	335 (2021.)	380	Dom zdravlja Srebrenik	
	• Broj korisnika Centra za mentalno zdravlje	xx	xx	Dom zdravlja Srebrenik	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti kvalitetnijoj zdravstvenoj zaštiti stanovnika grada Srebrenika, osigurati smanjene potrebe za korištenjem zdravstvenih usluga izvan Srebrenika te doprinijeti unapređenju kvalitete života stanovništva na području grada.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	1.000.000	500.000	0	300.000	200.000 KM Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika
Nosioci mjere	Dom zdravlja Srebrenik Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika
Ciljne grupe	Stanovnici grada Srebrenika, zdravstveni radnici

Veza sa strateškim ciljem	2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJelokUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA
Prioritet	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga
Naziv mjere	2.1.4. Jačanje infrastrukture i sadržaja u oblasti sporta, kulture, slobodnog vremena i podrške mladima
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere
	<i>Cilj mjere je doprinijeti unapređenju sadržaja i infrastrukture u oblasti sporta, kulture i slobodnog vremena, čime se poboljšava kvalitet života građana i podstiče zadržavanje stanovništva na području grada. Kroz realizaciju programa usmjerenih na mlade, mjera je usmjerena na poboljšanje položaja mladih i njihovo zadržavanje na području grada.</i>
	Aktivnosti mjere
	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška materijalno-tehničkom opremanju JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik - Realizacija programa besplatne članarine u gradskoj biblioteci u Srebreniku i uvođenje mobilne biblioteke - Podrška organizacija kulturnih i sportskih manifestacija na području Srebrenik (Dani povelje, Zima u kraljevskom gradu, Dan Grada Srebrenika, Otvoreni grad umjetnosti Srebrenik (OGUS) i dr.) - Sufinansiranje programa i projekata sportskih organizacija u oblasti sporta, tjelesne kulture i sportskih manifestacija, sportskih klubova i uspješnih sportista - Sufinansiranje programa i projekata udruženja iz oblasti kulture i kulturno-historijskog naslijeđa - Realizacija aktivnosti na promociji sporta i motivisanju stanovništva da se aktivno uključe u rad sportskih klubova - Nastavak uređenja Gradskog stadiona uključujući tribine i prostorije kluba i drugih stadiona - Uspostavljanje klizališta u zimskom periodu - Izgradnja sportskih poligona u MZ - Otvaranje Muzeja Grada Srebrenika - Podrška udruženjima za pitanja mladih - Realizacija aktivnosti na unapređenju programa zapošljavanja i samozapošljavanja mladih - Realizacija programa stambenog zbrinjavanja mladih - Realizacija programa podrške medijskim kućama s fokusom na izradu promotivnih priča o uspješnim mladim ljudima sa područja Srebrenika i drugih pozitivnih priča - Jačanja prostornih kapaciteta MZ za kvalitetno provođenje vremena mladih i cjelokupnog stanovništva - Kreiranje posebne web stranice i mobilne aplikacije sa svim informacijama vezanim za pitanja mladih, omladinskog aktivizma i volontiranja - Poticati aktiviranje i funkcionisanje Vijeća mladih Srebrenik

Ključni strateški projekat	Zona sporta i rekreacije u Srebreniku - Srebrenpark		Očekivani izlazni rezultat		
			Do 2027. godine funkcionalna zona sporta i rekreacije u Srebreniku sa svim segmentima		
			Očekivani krajnji rezultat		
			Do kraja 2027.godine minimalno 3 sportska kluba koriste sportske terene		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)		Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalan Muzej Grada Srebrenika 		Ne	Da	JU Centar za kulturu i informisanje
	<ul style="list-style-type: none"> Vrijednost realiziranih sredstava podrške tradicionalnim kulturnim manifestacijama 		150.000 KM	200.000 KM	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
	<ul style="list-style-type: none"> Broj realiziranih aktivnosti na promociji sporta 		2	3	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalno Vijeće mladih Srebrenik 		Ne	Da	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom mjere će se doprinijeti boljem kvalitetu infrastrukture i sadržaja u oblasti sporta, kulture i slobodnog vremena te podrške mladima na području grada Srebrenika, što će doprinijeti većoj informisanosti građana te kulturnom i društvenom razvoju.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	2.000.000	1.000.000	0	500.000	500.000 KM Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika				

Nosioci mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika
Ciljne grupe	Stanovnici grada Srebrenika. Sportska udruženja, udruženja iz oblasti kulture

Veza sa strateškim ciljem		2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJelokUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA		
Prioritet	2.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga			
Naziv mjere	2.1.5. Unapređenje javnih usluga i javne administracije			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	Cilj mjere je da se kroz digitalizaciju te stručno usavršavanje i profesionalno osposobljavanje zaposlenika gradskog organa uprave unaprijede znanja, vještine i osigura bolje upravljanje s ciljem efikasnijeg rada Gradske uprave Srebrenika.			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - Analizu potreba za obukama službenika Gradske uprave Srebrenik - Digitalizacija javnih usluga i materijalno-tehničko opremanje Gradske uprave Srebrenik - Realizaciju obuka za namještenike, državne službenike i rukovodeće državne službenike u skladu sa procijenjenim potrebama - Realizaciju obuka o upravljanju razvojem i izradi projektnih prijedloga službenika Gradske uprave Srebrenik - Edukacija i motivisanje stanovništva da koriste e-usluge javne uprave - Jačanje kapaciteta inspekcija za efikasnije obavljanje rada - Izradu i usvajanje regulacionih planova - Usklađivanje stanja u u katastru sa zemljišno-knjižnim evidencijama (gruntovnicom) - Rješavanje imovinsko- pravnih odnosa imovine u vlasništvu Grada Srebrenika - Izradu i uspostavu ažuriranog registra imovine - Analizu praksi upravljanja imovinom u GU Srebrenik - Uspostavu sistema za strateško upravljanje javnom imovinom na temelju sveobuhvatne analize praksi - Rekonstrukciju poslovnih i stambenih prostora u vlasništvu Grada - Jačanje kapaciteta internih revizora u svrhu efikasnije revizije procesa 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Broj obuka na kojima su učestvovali zaposlenici organa uprave na godišnjem nivou	xx	xx	Služba za opću upravu i zajedničke poslove
	• Broj obuka iz oblasti inspeksijskog rada na godišnjem nivou	1	4	Služba za finansije i inspeksijski nadzor
	• Broj rekonstruisanih objekata u vlasništvu Grada	4	10	Služba za opću upravu i zajedničke poslove / Služba za poduzetništvo, lokalni

					razvoj i investicije/SI užba za prostorno uređenje i zaštitu okolice
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<i>Državni službenici i namještenici bit će obučeni iz raznih područja svoga rada i to će doprinijeti boljem poznavanju i primjeni zakonskih propisa u svome radu, a s ciljem zadovoljstva korisnika usluga - stanovništva. Kroz realizaciju obuka iz oblasti upravljanja razvojem i projektnog menadžmenta, stvorit će se pretpostavke za veću uključenost svih službenika u razvojne procese kao i za veći stepen implementacije strateških intervencija</i>				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	1.500.000	1.000.000	0	200.000 KM	300.000 KM Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za opću upravu i zajedničke poslove Služba za finansije i inspekcijski nadzor Služba za geodetske i imovinsko pravne poslove Služba za internu reviziju				
Nosioci mjere	Služba za opću upravu i zajedničke poslove Služba za finansije i inspekcijski nadzor Služba za geodetske i imovinsko pravne poslove Služba za internu reviziju				
Ciljne grupe	Službenici gradske uprave i javnih institucija, stanovnici grada Srebrenika				

Veza sa strateškim ciljem	2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJelokUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA
Prioritet	2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora
Naziv mjere	2.2.1. Unapređenje sigurnosti građana
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere
	- Cilj mjere je smanjiti rizik od opasnosti od poplava i drugih prirodnih nesreća u svrhu unapređenja sigurnosti građana.
	Aktivnosti mjere
	- Uređenja korita kako bi se proaktivno djelovalo na zaštitu od potencijalnih poplava - Uspostava protivpožarnih puteva - Nastavak procesa deminiranja - Promicanje svijesti o rizicima od poplava - Razvoj i primjena preventivnih mjera zaštite od požara - Edukacija građana o sigurnom postupanju s vatrom te osposobljavanje vatrogasnih jedinica - Organiziranje stručnih radionica sa subjektima od važnosti za zaštitu i spašavanje, njihovo uvezivanje i jačanje saradnje - Provedba vježbi civilne zaštite

	<ul style="list-style-type: none"> - Ekipiranje i opremanje struktura civilne zaštite - Nabavka specijalnog vatrogasnog vozila sa korpom / zglobna ili teleskopska / radne visine cca 30 metara - Sanacija klizišta 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	• Dužina požarnih puteva na području grada Srebrenika	0	10 km	Služba civilne zaštite	
	• Broj specijalnih vatrogasnih vozila sa korpom	0	1	Služba civilne zaštite	
	• Dužina uređenih vodotokova	6,5 km	8 km	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Jačanjem kapaciteta sistema civilne zaštite na području grada Srebrenika stvaraju se uslovi za efikasniju primjenu preventivnih mjera, odgovora i oporavka od elementarnih nepogoda te unapređenju stepena sigurnosti svih građana.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	4.000.000	1.000.000	0	0	3.000.000 Agencija za vodno područje rijeke Save KUCZ TK FBiH
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije, Služba civilne zaštite, Agencija za vodno područje rijeke Save				
Ciljne grupe	Stanovnici grada Srebrenika, vatrogasna jedinica, privredni subjektii				

Veza sa strateškim ciljem		2. RAZVIJENA DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I JAVNE USLUGE U FUNKCIJI CJELOKUPNOG DRUŠTVENOG RAZVOJA			
Prioritet	2.2. Zaštita građana i jačanje civilnog sektora				
Naziv mjere	2.2.2. Kapacitiranje i osnaživanje civilnog sektora				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Cilj mjere je ojačati aktere civilnog sektora kako bi postali održiviji i sa osnaženim kapacitetima preduzeli aktivnije učešće u razvoju cjelokupne lokalne zajednice 				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Podršku programima i projektima udruženja i fondacija na području grada Srebrenika - Organizaciju i realizaciju obuka za jačanje kapaciteta nevladinih organizacija (projektni menadžment, socijalno poduzetništvo, digitalni marketing i sl.) - Jačanje saradnje između nevladinog, vladinog i privatnog sektora - Podršku povezivanju nevladinih organizacija sa područja Srebrenika sa organizacijama iz drugih gradova BiH ali i inostranstva u svrhu jačanja osnove za apliciranje za kolaborativne projekte - Podršku većoj uključenosti građana u razvojne politike i procese na nivou grada - Podršku jačanju kapaciteta i uloge mjesnih zajednica u razvoju grada 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Vrijednost dodijeljenih sredstava podrške udruženjima na području grada Srebrenika (godišnje) 	400.000	600.000	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj inicijativa građana upućenih gradskom vijeću putem javnih konsultacija ili sl. 	0	2 (na godišnjem nivou)	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalno savjetodavno tijelo na nivou GU (NVO, privatni sektor...) 	NE	DA	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Jačanjem kapaciteta civilnog sektora doprinijeti će se promovisanju društvene kohezije, transparentnosti, i održivog razvoja, povećati društvena uključenost i osigurati dodatna podrške demokratskim procesima na nivou grada, doprinoseći cjelokupnom društvenom razvoju.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	1.700.000	1.700.000	0	0	0

Period implementacije mjere	2024.-2027. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
Nosioci mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
Ciljne grupe	Udruženja i fondacije, mjesne zajednice, stanovnici, predstavnici privatnog sektora

Veza sa strateškim ciljem	3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA				
Prioritet	3.1. Razvoj javne infrastrukture				
Naziv mjere	3.1.1. Unapređenje saobraćajne infrastrukture				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	- Cilj mjere je izgraditi novu ali i unaprijediti postojeću cestovnu i ostalu saobraćajnu infrastrukturu na području grada Srebrenika kao preduslov unapređenje poslovnog ambijenta ali i cjelokupne udobnosti življenja na području grada.				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Asfaltiranje nekategorisanih i kategorisanih cesta i ulica - Izgradnja novih lokalnih cesta - Sanacija i rekonstrukcija ostalih lokalnih i regionalnih cesta i ulica - Uređenje pružnih prijelaza na području grada Srebrenika 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne vrijednosti **	Izvor verifikacije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dužina novoizgrađene cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km) 	8	8	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dužina sanirane cestovne infrastrukture na godišnjem nivou (km) 	5	5	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Kvalitenija cestovna infrastruktura doprinosi većem stepenu zadovoljstva građana i cjelokupnom društvenom razvoju grada Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	8.100.000	8.100.000	0	0	0
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika

Veza sa strateškim ciljem		3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA		
Prioritet	3.1. Razvoj javne infrastrukture			
Naziv mjere	3.1.2. Unapređenje komunalne infrastrukture			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	- Cilj mjere je unaprijediti postojeću i izgraditi novu javnu komunalnu infrastrukturu na području grada Srebrenika kao preduslov unapređenja kvaliteta života na području grada.			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - Sanacija postojeće vodovodne mreže - Izvođenje hidrogeoloških istraživanja i drugih pripremnih radnji za proširenje vodovodne mreže na području Grada Srebrenika - Uvođenje novih količina vode u postojeći sistem vodosnabdijevanja - Izrada projekta Hidroakumulacije Bistrička rijeka - Proširenje mreže i obuhvata centralnog grijanja - Proširenje javne rasvjete u ruralnim područjima Srebrenika - Izrada katastra zelenih površina - Izrada projekata uređenja zelenih površina - Iznaženje lokacije i sprovođenje pripremnih radnji na izgradnji novog groblja - Unapređenje sistema parkiranja i izgradnja novih parking prostora - Izrada registra flore i faune - Realizacija inicijative na proglašenju zaštićenih područja na području grada 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Dužina novoizgrađene vodovodne mreže (km)	3 km	5 km	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
	• Vrijednost instalacije novih rasvjetnih tijela	120.000 KM	480.000 KM	Služba za opću upravu i zajedničke poslove
	• Izgrađeno novo groblje na području Grada Srebrenika	Ne	Da	Služba za boračko-invalidsku zaštitu i

					društvene djelatnosti
Ključni strateški projekat	Projekat vodosnabdijevanja mjesnog područja Tinja i Podorašje	Očekivani izlazni rezultat			
		Do 2027.g. izgrađen glavni rezervoar Previle, glavni potisni vod od bunara BGD11 do rezervoara Previla sa pratećim objektima i izgrađena kompletna distributivna sekundarna mreža			
		Očekivani krajnji rezultat			
		Do 2027.g. obezbijeđena pitka voda za dodatnih cca 10.000 stanovnika Srebrenika			
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Kvalitenija javna komunalna infrastruktura doprinosi većem stepenu zadovoljstva građana i cjelokupnom društvenom razvoju grada Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	8.000.000	4.000.000	0	2.000.000	1.000.000 Vlada FBiH 1.000.000 Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije				
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika				

Veza sa strateškim ciljem	3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA
Prioritet	3.1. Razvoj javne infrastrukture
Naziv mjere	3.1.3. Unapređenje sistema prikupljanja i odlaganja otpada
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere
	- Cilj mjere je unapređenje infrastrukture za prikupljanje svih kategorija otpada te smanjenje zagađenosti kroz adekvatno prikupljanje i odlaganje otpada.
	Aktivnosti mjere

	<ul style="list-style-type: none"> - Sanaciju divljih deponija na području grada - Unapređenje kapaciteta i opremljenosti javnog komunalnog preduzeća - Jačanje svijesti stanovništva o potrebi adekvatnog odlaganja otpada - Nastavak aktivnosti na izgradnji pretovarne stanice - Uspostavu reciklažnog dvorišta - Razvoj selektivnog prikupljanja i odvoza otpada - Uspostava sistema evidencija o produkciji i količinama posebnih kategorija otpada - Uspostava postrojenja za prikupljanje i uništavanje otpada animalnog porijekla 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *		Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Funkcionalno reciklažno dvorište	NE		DA	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	• % evidentiranih informacija o produkciji i količinama posebnih kategorija otpada	0		100%	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	• Broj realiziranih aktivnosti na jačanju svijesti o potrebi adekvatnog odlaganja otpada na godišnjem nivou	0		1	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Unapređenjem sistema prikupljanja i odlaganja otpada doprinosi se odgovornom upravljanju zaštitom okoliša i očuvanju zdravlja stanovništva.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	3.000.000	1.000.000	0	1.000.000	500.000 Vlada FBiH 500.000 Vlada TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije				
Nosioci mjere	Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije, JKP „9. septembar“				
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika				

Veza sa strateškim ciljem		3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA			
Prioritet	3.1. Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture i javnih usluga				
Naziv mjere	3.1.4. Razvoj sistema upravljanja otpadnim vodama				
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere				
	- Cilj mjere je proširenje kanalizacijskog sistema i unapređenje efikasnosti upravljanja otpadnim vodama u svrhu unapređenja zaštite okoliša i zadovoljstva građana javnom komunalnom infrastrukturom.				
	Aktivnosti mjere				
	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja nove kanalizacijske mreže - Revitalizacija postrojenja za tretman otpadnih voda - Uspostava sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika te sistema tretmana otpadnih voda - Sanacija nesanitarnih septičkih jama - Unapređenje sistema kontrole izgradnje, održavanja i pražnjenja septičkih jama - Uspostavljanje sistema monitoringa/nadgledanja pri izgradnji stambenih i poslovnih objekata u ruralnim područjima koji bi osigurali gradnju septičkih jama u skladu sa sanitarno-higijenskim standardima - Izgradnja prečistača otpadnih voda 				
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)		Polazne vrijednosti *	Ciljne vrijednosti **	Izvor verifikacije
	• Broj saniranih nesanitarnih septičkih jama (na godišnjem nivou)		xx	xx	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	• Broj prečistača otpadnih voda		2	3	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera doprinosi unapređenju sveukupne javne komunalne infrastrukture te unapređenjem sistema zaštite okoliša na području grada Srebrenika.				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	5.000.000	1.000.000	0	1.000.000	1.500.000 FMOIT 1.500.000 MINPUIZO TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije				

Nosioci mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika

Veza sa strateškim ciljem		3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA		
Prioritet	3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti			
Naziv mjere	3.2.1. Unapređenje infrastrukture za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	- Cilj mjere je doprinijeti zaštiti okoliša, postići smanjenje emisije stakleničkih plinova, smanjenje potrošnje električne energije i minimiziranje toplotnih gubitaka u objektima na području grada Srebrenika uz provedbu mjera energetske efikasnosti.			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - uspostava sistema za praćenje kvalitete zraka – postavljanje stacionarne stanice - rekonstrukcija javnih objekata u cilju unapređenja energetske efikasnosti - podrška utopljavanju kolektivnih stambenih objekata kroz gradske subvencije - izgradnja solarne elektrane na području grada Srebrenika - realizacija programa poticaja stanovništvu za sprovedbu mjera EE (solarni kolektori, toplotne pumpe, izoalcija i sl.) - sufinansiranje nabavke električnih uređaja za uštedu energije, enregetski efikasne rasvjete - promocija i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije poput solarnih panela, - realizacija edukacija stanovništva o prednostima i mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije, kao i o načinima štednje energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova. - zamjena lampi u sistemu javne rasvjete LED lampama prema elaboratu o energetskej efikasnosti javne rasvjete - promocija pasivne i niskoenergetske gradnje kao mehanizma za smanjenje potrošnje energije 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	<ul style="list-style-type: none"> • Izgrađena solarna elektrana 	Ne	Da	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj korisnika gradskih subvencija za mjere EE na godišnjem nivou 	0	10	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<i>Mjera doprinosi unapređenju zaštite okoliša, smanjenju zagađanja i cjelokupnoj udobnosti života na području grada Srebrenika.</i>				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	3.500.000	1.000.000	0	1.000.000	1.000.000 Fond za zaštitu okoliša 500.000 MINPUZO TK
Period implementacije mjere	2024.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša				
Nosioci mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša				
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika				

Veza sa strateškim ciljem	3. IZBALANSIRAN RAZVOJ JAVNE INFRASTRUKTURE SA ZAŠTITOM OKOLIŠA			
Prioritet	3.2. Očuvanje okoliša uz unapređenje energetske efikasnosti			
Naziv mjere	3.2.2 Smanjenje energetskog siromaštva			
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja**	Cilj mjere			
	- Cilj mjere je ublažiti rizik energetskog siromaštva te doprinijeti smanjenju energetskog siromaštva na području Grada Srebrenika			
	Aktivnosti mjere			
	<ul style="list-style-type: none"> - uspostava sistema mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstva - realizacija socijalnih programa finansijske pomoći za smanjivanje energetskog siromaštva - realizacija programe energetskih pregleda i savjetovanja za energetski ranjiva domaćinstva - realizacija edukacije stanovništva i javne kampanje na temu energetskog siromaštva i energetske efikasnosti 			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti *	Ciljne Vrijednosti **	Izvor verifikacije
	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljen sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstva 	NE	DA	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	<ul style="list-style-type: none"> • Broj realiziranih edukacija stanovništva na temu energetskog siromaštva i 	0	1	Služba za prostorno uređenje i

	<i>energetske efikasnosti na godišnjem nivou</i>			<i>zaštitu okoliša</i>	
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<i>Mjera doprinosi unapređenju zaštite okoliša, smanjenju zagađanja i cjelokupnoj udobnosti života na području grada Srebrenika.</i>				
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno (KM)	Budžetska sredstva (KM)	Kreditna sredstva (KM)	Sredstva EU (KM)	Ostali izvori (KM)
	725.000	479.300	0	0	145.700 Vlada TK 100.000 KM Vlada FBiH
Period implementacije mjere	2025.-2027. godina				
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša				
Nosioci mjere	Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša				
Ciljne grupe	Stanovništvo grada Srebrenika, poslovni i ostali javni subjekti s područja grada Srebrenika				

Prilog 4 – Socioekonomska analiza

Socioekonomska analiza izrađena je u procesu izrade Strategije razvoja Grada Srebrenika za period 2024-2027. godina i sadrži detaljan prikaz socio-ekonomskih kretanja u posljednjih 5 godina.

1. Geografski položaj

Grad Srebrenik administrativno pripada Tuzlanskom kantonu i Federaciji Bosne i Hercegovine, i smješten je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, ekonomski pripada regiji Sjeveroistočna Bosna i Hercegovina. Zajedno sa još 12 gradova/općina čini Tuzlanski kanton.

Sredinom teritorije teče rijeka Tinja u dužini od oko 20 kilometara. Uz rijeku Tinju prolazi magistralni put Tuzla-Orašje i željeznička pruga normalnog kolosijeka Brčko-Tuzla, te magistralni put Županja-Tuzla-Sarajevo. S gradom Srebrenik graniče gradovi Tuzla, Gračanica, Gradačac, Lukavac, općina Čelić te Brčko distrikt BiH.

Istočnim dijelom grada proteže se planina Majevisa, čiji najviši vrh iznosi 917 metara. Grad Srebrenik spada u brdsko poljoprivredni rejon. Klima je umjereno kontinentalna sa naglašenim godišnjim varijacijama temperature i padavina. Rijeka Tinja i njeni pritoci bujičnog su karaktera.

Karakteristike terena koje zauzima grad Srebrenik su složena geološka građa i tektonski sklop, što ima za posljedicu pojavu erozije i klizišta.

Grad Srebrenik zauzima površinu od 248 km² i peta je površinom lokalna zajednica Tuzlanskog kantona. Grad Srebrenik ima gustinu naseljenosti od 157,1 stanovnika po km², dok Tuzlanski kanton ima gustinu naseljenosti od 164 stanovnika po km² i spadaju u kategoriju gusto naseljenih lokacija. Površinu Srebrenika zauzima 49 naseljenih mjesta.

Slika 6. Geografski položaj Grada Srebrenika u BiH

Grad Srebrenik ima povoljan geoprometni položaj, prije svega, jer se nalazi na magistralnom putu M1.8 koji povezuje Srebrenik sa Republikom Hrvatskom a koji je jedan od najprometnijih magistralnih puteva u BiH, što je jedna od značajnijih komparativnih prednosti ovog područja. Naime, grad Srebrenik je udaljen 50 km od graničnih prelaza sa Republikom Hrvatskom (EU) – (granični prijelazi Brčko i Orašje) i 80 km od Republike Srbije (granični prijelaz kod Bijeljine), u blizini je transportnih koridora i riječne luke Brčko Distrikta BiH, što je svakako jedna od razvojnih prednosti ovog područja.

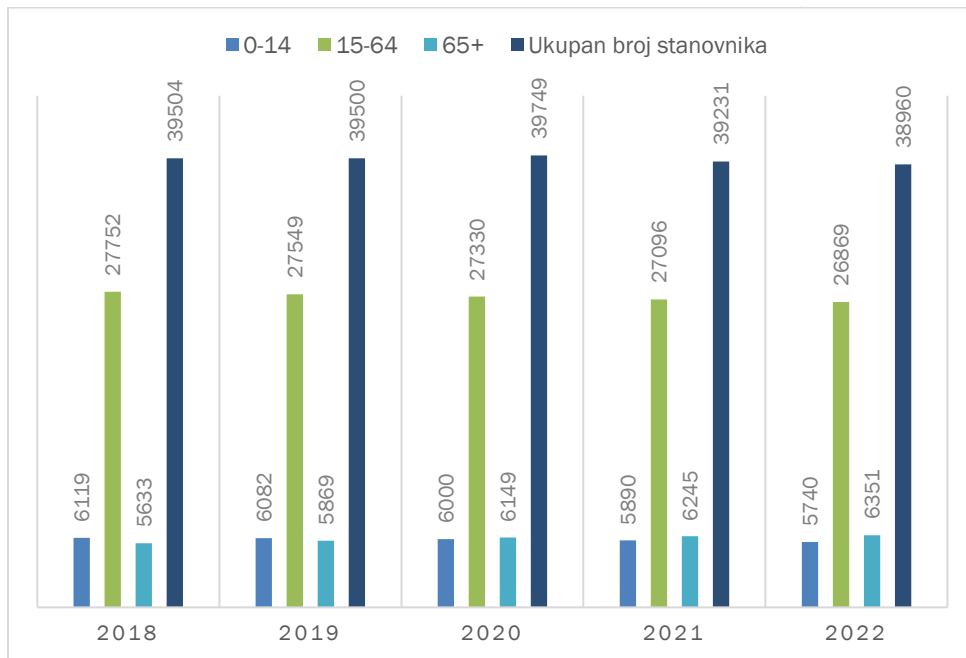
2. Demografske karakteristike

Grad Srebrenik je administrativno organizovan u 53 mjesne zajednice (Srebrenik I, Srebrenik II, Bare, Donji Srebrenik, Čehaje, Ježinac, Babunovići, Gornji Srebrenik, Čojluk, Rapatnica, Čekanići, Gornji moranjci, Falešići, Luka, Kiseljak, Brda, Brnjičani, Donji Moranjci, Špionica Centar, Špionica srednja, Špionica donja, Hrgovi Gornji, Huremi, Cerik, Lušnica, Omerbašići, Ahmići, Murati, Ibrići, Sladna, Pirage Tinja Gornja, Tinja Donja, Podpeč, Previle, Podorašje, Lisovići, Brezik, Jasenica, Zahirovići, Straža, Kurtići, Crveno brdo, Behrami, Duboki Potok, Cage, Dedići, Ljenobud, Seona, Kuge, Bjelave, Lipje i Like).

Prema podacima iz službenog popisa stanovništva iz 1991. godine, na području Srebrenika živjelo je 40.896 stanovnika od čega su većinu činili Bošnjaci (74,6%), 13% Srbi, 6,8% Hrvati, 2,9% Jugoslaveni i 2,7 % Ostali. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine na području Srebrenika živjelo je 39.678 stanovnika, te su ratna dejstva u periodu 1991.-1995. utjecala na demografsku sliku ovog područja. S tim u vezi je etnička struktura Srebrenika u 2013. godini izgledala na slijedeći način: Bošnjaci 90,6%, Hrvati 5,0%, Srbi 1,0% i Ostali 3,4%. Najveći udio stanovništva, prema Popisu iz 2013. godini živi u ruralnom dijelu ove lokalne zajednice i to

njih 32.984 (83,1%), a 6.694 ili 16,9% u urbanom dijelu, što je više za 3,9% u odnosu na 1991. godinu ukazujući na „pomjeranje stanovništva“ prema urbanom dijelu grada.

Prema posljednje dostupnim statističkim podacima u 2022. godini na području grada Srebrenika živjelo je ukupno 38.960 stanovnika što je manje za 1,8% u odnosu na 2013. godinu. Pa iako se radi o padu broja stanovnika isti je manji u odnosu na prosječan pad broja stanovnika u navedenom periodu na području Tuzlanskog kantona koji iznosi 2,9%. Na području Srebrenika u 2022. godini živjelo je 9,01% svih stanovnika Tuzlanskog kantona. Grad Srebrenik je 2020. godine zabilježio i rast broja stanovnika u odnosu na 2019. godinu i to za 249 osoba, ali se od 2020. godine bilježi kontinuiran pad broja stanovnika na godišnjem nivou, te u 2022. godinu u Srebreniki živi 789 stanovnika manje u odnosu na 2020. godinu (Slika 2.).

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 7. Struktura stanovništva grada Srebrenika periodu 2018.-2022. godina

Značajan razvojni izazov Srebrenika u demografskom aspektu jeste i kontinuiran porast udjela starijeg stanovništva (65 godina i više) koji je u 2022. godini iznosio 16,3% uz kontinuirano smanjenje udjela mlađeg stanovništva koji u 2022. godini iznosi 14,7%, što ukazuje na potrebu sprovedbe pronatalitetne politike i strateških intervencija usmjerenih ka zadržavanju stanovništva te poticanje osnivanja porodice. Slični trendovi zabilježeni su i na nivou Tuzlanskog kantona, pri čemu udio stanovnika starije dobi (65+) godina je približan onom na nivou Srebrenika i iznosi 16,7% od ukupne populacije, dok je udio osoba od 0 do 14 godina 14,7%.

Navedenim demografskim trendovima na području Srebrenika svakako doprinosi i odlazak stanovništva sa područja ove lokalne zajednice. Naime, samo u 2021. i 2022. godini 338 osoba je prijavilo odlazak u inostranstvo radi zaposlenja, što je zvanični podatak, a svakako da postoji i dio radnosposobnog stanovništva koje nije formalno prijavio odlazak u inostranstvo radi potencijalnog zaposlenja.

Stopa nataliteta u Srebreniku je 2022. godine iznosila 7 uz negativnu stopu prirodnog priraštaja od -3,3 dok je, za usporedbu, stopa nataliteta 2018. godine iznosila 9 uz pozitivnu stopu prirodnog priraštaja od 0,7.

U periodu 2018.-2022. godina na području Srebrenik u prosjeku se na godišnjem nivou sklopi 218 brakova, a razvede 47.

Srebrenik ima razvijenu dijasporu i osobe koje bi zasigurno se željele uključiti u razvoj lokalne zajednice, jer je uticaj dijaspore na razvoj svakako značajan uvažavajući da su doznake novca iz dijaspore jedan od najbitnijih prihoda značajnog broja porodica kako u Srebreniku, tako i cijeloj BiH. Procjenjuje se da oko 500 porodica iz

Srebrenika duži niz godina živi i radi širom svijeta u inostranstvu te se kao strateška i razvojna potreba ističe osmišljavanje načina njihovog značajnijeg uključenja u razvoj lokalne zajednice.

Ključni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi i potrebe u području demografije sumirani su u narednoj tabeli.

Tabela 30. Razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Negativan prirodni priraštaj	Nastaviti implementirati pronatalitetnu politiku uz redovna alociranja budžetskih sredstava za ovu svrhu.	Demografske karakteristike
Povećanje udjela starijeg stanovništva (65+) i smanjenje udjela mladog stanovništva (0-14)	Osigurati poticajne programe i druge mjere kako bi se potaknulo zadržavanje stanovništva na području grada, s naglaskom na zapošljavanju, podršci u rješavanju stambenih pitanja i slično, posebno fokusirano na mlade i populaciju u ruralnim područjima Srebrenika.	
Odlazak stanovništva u inostranstvo u potrazi za poslom i boljim okruženjem	Implementirati nove strateške intervencije s ciljem unapređenja kvalitete života stanovnika Grada.	
Nedovoljno iskorišten potencijal dijaspore	Kreirati bazu podataka dijaspore Srebrenika Kreirati i implementirati razvojne inicijative koje će osigurati veće uključenje u razvoj lokalne zajednice	

3. Pregled stanja i kretanja u ekonomiji

Pregled ključnih ekonomskih indikatora razvoja

Indeks razvijenosti

Prema razvijenoj i primjenjivanoj metodologiji Federalnog zavoda za programiranje „indeks razvijenosti“, predstavlja sveobuhvatni pokazatelj razvoja lokalne zajednice i u sebi sadrži indikatore poput prihoda od poreza na dohodak po stanovniku, stepena zaposlenosti, kretanja stanovništva, udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu te stepena obrazovanja radne snage.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2022. godine, od ukupno 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, Srebrenik zauzima 42. mjesto po rangu razvijenosti te spada u grupu III (od 5 grupa razvijenosti) po razvijenosti lokalnih zajednica Federacije BiH sa još 30 gradova/općina Federacije BiH. Sa indeksom razvijenosti od 0,79 u 2022. godini Srebrenik se nalazi za 2 mjesta više u odnosu na 2021. godinu a za 9 mjesta više u odnosu na 2018. godinu kada je, po razvijenosti zauzima 51. mjesto u Federaciji BiH. Prema indeksu razvijenosti u 2022. godini, Srebrenik je 7. od 13 lokalnih zajednica Tuzlanskog kantona i ispred njega su Tuzla, Banovići, Gračanica, Živinice, Lukavac i Gradačac.

Vanjskotrgovinska razmjena

Podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni na području Srebrenika ukazuju na kontinuirano povećanje vrijednosti izvoza sa područja Srebrenika od 2018. godine, pri čemu je iznos ostvarenog izvoza u 2022. godini (125.149.449 KM), gotovo dvostruko veći u odnosu na 2018. godinu kada je iznosio 63.862.074 KM (Tabela 2.).

Tabela 31. Vanjsko-trgovinska razmjena Grada Srebrenika u periodu 2018.-2022. godina

	Uvoz	Izvoz	Pokrivenost uvoza izvozom %	Saldo trgovinske razmjene
2018.	92.674.553	63.862.074	68,91	-28.812.479
2019.	98.409.995	67.995.654	69,09	-30.414.341
2020.	101.095.132	70.116.795	69,36	-30.978.337
2021.	130.254.427	90.089.906	69,16	-40.164.521
2022.	159.313.142	125.149.449	78,56	-34.163.693
TK (2022.)	3.049.717.944	2.732.608.220	89,60	-317.109.725
Udio Srebrenik u TK (2022.)	5,22 %	4,58%	/	/
FBIH (2022.)	20.395.216.316	12.106.705.840	59,36	-8.288.510.476
Udio Srebrenik u FBIH (2022.)	0,78%	1,30%	/	

Međutim, istovremeno je kontinuirano rasla i vrijednost uvoza, sa 92.674.553 KM u 2018. godini na 159.313.142 KM u 2022. godini rezultirajući saldom trgovinske razmjene od -34.163.693 KM i pokrivenošću uvoza izvozom od 89,6%, što je ujedno najviša stopa pokrivenosti uvoza izvozom u posmatranom periodu.

Preduzeća izvoznici sa područja Srebrenika u ukupnom izvozu Tuzlanskog kantona u 2022. godini ostvarili su udio od 4,58%, dok uvoz na području ove lokalne zajednice u ukupnom izvozu Tuzlanskog kantona u istoj godini iznosi 5,22% Ukoliko se posmatra nivo Federacije BiH, ostvarena vrijednost izvoza sa područja Srebrenika u izvozu FBIH u 2022. godini iznosi 1,3%, a uvoza 0,78%.

Poslovni subjekti

Prema podcima Federalnog zavoda za statistiku, broj poslovnih subjekata na području grada Srebrenika kontinuirano raste od 2020. godine kada je doživio blagi pad uslijed COVID 19 pandemije. U 2022. godini na području Srebrenika poslovalo je ukupno 2.138 poslovnih subjekata, od čega 820 pravnih lica, 583 jedinice u sastavu pravnih lica i 743 obrta.

Broj pravnih lica na području grada kontinuirano raste od 2018. godine te na području Srebrenika posluje 8,06% pravnih lica sa područja Tuzlanskog kantona (Tabela 3.).

Tabela 32. Kretanje broja poslovnih subjekata, pravnih lica i obrta na području Grada Srebrenika u periodu 2018.-2022. godina

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Tuzlanski kanton (2022.)	Udio Srebrenik u TK (2022.). %
Pravna lica	757	766	778	797	820	10.180	8.06
Jedinice u sastavu pravnih lica	541	584	585	581	583	6.245	9.34
Fizička lica - obrtnici	693	728	698	707	735	11.237	6.54
Ukupno poslovnih subjekatatah subjekata	1.991	2.078	2.061	2.085	2.138	27.662	7.73

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Na osnovu podataka koji prikazuju sektorsku strukturu poslovnih subjekata na području Srebrenika u 2022. godini, prikazanu u Tabeli 4., može se zaključiti da jedna trećina od ukupnog broja, time i najveći broj poslovnih subjekata posluje u djelatnosti Trgovine na veliko i malo (256 pravnih lica, 278 jedinica u sastavu te 178 obrta).

Tabela 33. Sektorska struktura poslovnih subjekata na području grada Srebrenika u 2022. godini

Vrsta djelatnosti	Pravna lica	Jedinice u sastavu	Obrti	Ukupno poslovni subjekti
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	11	3	58	72
Vađenje ruda i kamena	2	2	0	4
Prerađivačka industrija	96	43	109	248
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2	1	0	3
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7	2	0	9
Građevinarstvo	40	4	67	111
Trgovina na veliko i malo i održavanje	256	278	178	712
Prijevoz i skladištenje	80	30	65	175
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	18	50	95	163
Informacije i komunikacije	8	1	5	14
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1	36	3	40
Poslovanje nekretninama	7	2	1	10
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	23	9	48	80
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	10	9	7	26
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	58	0	0	58
Obrazovanje	24	20	8	52
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	23	9	11	43
Umjetnost, zabava i rekreacija	55	54	1	110
Ostale uslužne djelatnosti	99	30	79	208
Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca; djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	0
Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	0	0	0	0
Ukupno	820	583	735	2.138

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Po brojnosti poslovnih subjekata slijede prerađivačka industrija (96 pravnih lica, 43 jedinice u sastavu, 109 obrta), ostale uslužne djelatnosti (99 pravnih lica, 30 jedinica u sastavu, 79 obrta), te prijevoz i skladištenje (80 pravnih lica, 30 jedinica u sastavu, 65 obrta).

Prema istom izvoru, broj obrtnika na području grada bilježi promjenljiv trend u periodu 2018.-2022. godine, uzrokovano padom broja aktivnih obrta u 2020. godini uslijed COVID 19 pandemije. Svakako ohrabruje činjenica da od 2020. broj obrta kontinuirano raste i u 2022. godini iznosi 735, što je 6,54% svih obrtnika na području Tuzlanskog kantona.

Ukoliko se posmatraju podaci Porezne uprave FBiH, u 2023. godini na području grada Srebrenika poslovalo je ukupno 653 obrta od čega njih 37 su poljoprivredni obrti koji su aktivni.

Dinamika poduzetničke aktivnosti, preciznije kretanje broja novoosnovanih i zatvorenih privrednih subjekata na području Srebrenika bila je pozitivna odnosno pretežito na strani većeg broja novoosnovanih subjekata u odnosu na broj zatvorenih u posmatranom periodu 2018.-2022. godina (Tabela 5.).

Tabela 34. Broj novoregistriranih i zatvorenih privrednih subjekata u Srebreniku u periodu 2018.-2022. godina

Godina	Novoregistrovani privredni subjekti	Zatvoreni privredni subjekti
2022.	118	45
2021.	46	23
2020.	84	35
2019.	69	36
2018.	42	33

Izvor: podaci Gradske uprave Srebrenik

Prema podacima iz Izvještaja o stanju obrta za 2022. godinu koju izrađuje Obrtnička komora Tuzlanskog kantona, u 2022. godini prijavljena su 83 nova obrta na području ove lokalne zajednice, a zatvoreno 60, dok je broj novoootvorenih obrta u 2021. godini iznosio 72, a zatvorenih 58.

Najveći broj novoootvorenih obrta u 2022. godini zabilježen je u oblasti trgovine (17) i poljoprivrede (6), dok među zatvorenim obrtima prevladavaju srodne djelatnosti (15) i ugostitelji (10).

Uvidom u dostupne podatke u LRC BISNODE bazi, a koja obuhvata sva preduzeća koja su predala završne finansijske izvještaje Finansijskoj informativnoj agenciji (FIA) u 2022. godini zaključuje se da je na području Srebrenika u 2022. godini aktivno 356 preduzeća, te da broj istih kontinuirano raste od 2020. godine te je veći za 29, odnosno za 20 u odnosu na 2021. godinu. Ukupno 356 preduzeća na području Srebrenika u 2022. godini zapošljava 4.388 radnika što je više za 406 u odnosu na 2020., te 264 zaposlena u odnosu na 2021. godinu. Radi se većinom o malim preduzećima koja broje u prosjeku 12 zaposlenih. Svi ostali pokazatelji poslovanja preduzeća na području Srebrenika prikazani u Tabeli 6. rastu kontinuirano od 2020. godine. Tako su preduzeća sa područja Srebrenika u 2022. godini ostavila ukupni prihod od 646.873.836 KM što je 6,3% ukpno ostvarenih prihoda svih preduzeća sa područja TK u 2022. godini. Iako podaci o prihodima od izvoza nisu dostupni za 2022. godinu, u 2021. godini ostvaren je prihod od izvoza u iznosu od 133.653.226 KM što je više za 30% u odnosu na 2020. godinu.

Tabela 35. Osnovni pokazatelji poslovanja privrednih društava na području Grada Srebrenika u periodu 2020.- 2022. godina

Pokazatelj	2020.			2021.		2022.	
	Grad Srebrenik			Tuzlanski kanton		Udio Grad/TK	
Broj preduzeća	327	336	356	4.024		8,84	
Ukupan broj zaposlenih	3.982	4.124	4.388	71.162		6,17	
Prosječan broj zaposlenih	12	12	12	18		n/a	
Prihodi od prodaje (u KM)	440.895.450	528.921.964	646.873.836	10.259.942.503		6,30	
Prihodi od izvoza (u KM)	102.731.592	133.653.226	*nisu dostupni podaci	7.921.502		n/a	
Ukupna dobit (u KM)	40.494.506	49.270.526	64.623.015	847.243.118		7,63	

Izvor: LRC BISNODE baza podataka

Ohrabrujući su i pokazatelji ostavrenja ukupne dobiti preduzeća sa područja Srebrenika koji kontinuirano rastu od 2020. godine i u 2022. godini iznose 64.623.015 KM što je za 59,6% više u odnosu na 2020., a za 31,2% u odnosu na 2021. godinu.

U Tabeli 7. predstavljena je sektorska struktura privrednih društava na području Srebrenika koji su predali finansijske izvještaje Finansijsko-informativnoj agenciji (FIA) u 2022. godini.

Tabela 36. Sektorska struktura aktivnih privrednih društava na području Srebrenika u 2022. godini

Vrsta djelatnosti	Broj preduzeća	Prihodi od prodaje (u KM)	Ukupna dobit (u KM)	Broj zaposlenih
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	7	988.238	183.798	22
Vađenje ruda i kamena	2	29.262.492	4.518.160	186
Prerađivačka industrija	60	229.740.057	24.603.319	1.665
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	0	0	0
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3	4.068.370	90.456	108
Građevinarstvo	28	59.352.833	5.083.256	547
Trgovina na veliko i malo i održavanje	143	151.751.927	12.123.407	704
Prijevoz i skladištenje	47	155.493.816	14.584.270	614
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	8	4.065.783	596.504	86
Informacije i komunikacije	6	1.190.944	330.976	27
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0
Poslovanje nekretninama	6	4.655.386	1.075.828	15
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	21	3.015.943	249.770	70
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	3	962.578	46.125	2
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	1	10.642	13.039	4
Obrazovanje	4	660.509	63.938	26
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	4	329.168	1.182	212
Umjetnost, zabava i rekreacija	5	981.249	1.054.593	41
Ostale uslužne djelatnosti	4	289.452	3.649	7
Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca; djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	0
Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	0	0	0	0
Djelatnost nepoznata	2	54.449	745	2
Ukupno	356	646.873.836	64.623.015	4.338

Izvor: LRC BISNODE baza podataka

Najveći broj preduzeća, prema navedenoj bazi podataka na području Srebrenika posluje u djelatnosti Trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila i motocikala i to 143 u 2022. godini. Navedena 143 preduzeća ostavila su ukupne prihode od prodaje na nivou grane djelatnosti od 151.751.927 KM te ukupnu dobit od 12.123.407 KM i broj zaposlenih od 704.

Međutim, prema uporednim pokazateljima najuspješnija preduzeća na području grada Srebrenika ipak posluje u oblasti prerađivačke industrije u kojoj je u 2022. godini zabilježen rad ukupno 60 privrednih društava koja su na nivou grane djelatnosti ostvarila 229.740.057 KM prihoda od prodaje i 24.603.319 KM dobiti. U navedenim privrednim društvima zaposleno je ukupno 1.665 radnika, pri čemu su od poddjelatnosti najzastupljenije proizvodnja hljeba svježih peciva i kolača, proizvodnja vrata i prozora od metala te proizvodnja proizvoda od plastičnih masa za građevinarstvo.

Po uspješnosti pokazatelja poslovanja slijedi djelatnost Građevinarstva u kojoj je u 2022. godini zabilježen rad 28 preduzeća koja su na nivou grane djelatnosti ostvarili 59.352.833 KM prihoda od prodaje i 5.083.256 KM dobiti i u kojima je bilo zaposleno ukupno 547 zaposlenika.

Bez obzira na poboljšane poslovne performanse preduzeća sa područja Srebrenika, neophodna je dalja podrška uvođenju novih tehnologija u svrhu osiguranja konkurentnosti i inovativnosti zasnovano posebno na digitalizaciji i zelenoj ekonomiji.

Pregled stanja i kretanja u poljoprivredi

Kada je riječ o poljoprivrednoj proizvodnji na području grada Srebrenik, ona je prvenstveno uslovljena njenim geografskim položajem. Oblikovanje teritorije grada Srebrenik je vezano za planinski masiv planine Majevice sa istoka, masiv Trebave sa zapadne strane i rijeke Tinje koja se kao centralna osa probija između ta dva masiva i to od juga prema sjeveru. Majevice predstavlja izdignutiji, viši masiv od Trebave, te je istočni dio teritorije grada izdignutiji i strmiji od zapadne. Najviša kota u okviru ove granice grada dostiže oko 800 m i više. Teren grada općenito pada od juga prema sjeveru, tako da na južnoj granici visinska kota rijeke Tinje leži na 300 m, u Srebreniku 184 m, a na sjevernoj granici kod Ormanice na oko 35 m. Povlačenjem vode tercijarnih jezera koji su pokrivali najveći dio teritorije grada stvarali su se vrlo povoljni uslovi za erozivne procese koji i danas snažno djeluju, iz razloga što na malim rastojanjima postoje velike visinske razlike, te se usljed toga javlja bezbroj većih i manjih potoka, a jedini njihov recipijent je rijeka Tinja. Rijeka Tinja prihvata i odvodi vode čitavog slivnog područja grada, te ista u vrijeme malo jačih i trajnijih kiša naglo nabuja, poplavi velike površine i pričini velike štete. Međutim, veliki dio područja grada Srebrenik je predodređen za ratarsko - stočarsku i voćarsku proizvodnju u kojoj uzgoj krmnih kultura prema tome i trava treba da ima značajno mjesto.

Konfiguracija terena, reljef i drugi prirodni uslovi ukazuju da je u područje grada Srebrenik, kao šumska pokrovnost u prošlosti bila mnogo više rasprostranjena nego danas. Porastom broja stanovnika i potrebom za proizvodnjom hrane, šumske površine su postepeno pretvarane u poljoprivredna tla čak i tamo gdje obzirom na stepen nagiba, teren uopšte nije pogodan za poljoprivredno iskorištavanje. Danas šume zauzimaju sve jako strme i ogoljene terene na kojima čvrsta geološka podloga izbija na površinu ili je vrlo plitko ispod nje.

U kontekstu registrovane poljoprivredne djelatnosti, prema podacima nadležne Gradske službe, u 2023. u poljoprivrednim registrima (RPG i RK) na području grada Srebrenik ukupno je registrovano 1.926 poljoprivrednih gazdinstava od čega je njih 736 aktivnih, što znači da redovno vrše svoje prijave planova proizvodnje, ažuriraju podatke i podnose zahtjeve za ostvarivanje novčanih podrški. Prema istom izvoru, u 2023. godini zabilježen je rad 55 poljoprivrednih obrta, od čega su 33 aktivna. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2022. godini 3,37% od ukupnog broja poslovnih subjekata na području grada Srebrenika poslovalo je u djelatnosti Poljoprivreda, lov i šumarstvo i to 11 pravnih lica, 3 jedinice u sastavu i 58 obrta. Registrovani poljoprivrednici sa područja Srebrenika iskoristili su novčana sredstva u iznosu od 1.523.993,23 KM poticaja za poljoprivrednu proizvodnju sa različitih nivoa vlasti u FBiH u 2023. godini.

Prema podacima iz LRC BISNODE baze podataka, zasnovane na podacima poslovnih subjekata koje svoje finansijske izvještaje predaju Finansijskoj informativnoj agenciji (FIA) u oblasti Poljoprivrede, šumarstva i ribolova poslovalo je ukupno 7 poslovnih subjekata od čega 2 zadruge u 2022. godini koji su ostvarili ukupno 988.238 KM prihoda od prodaje, 183.798 KM dobiti i u kojima su bile zaposlene ukupno 22 osobe.

Uz brojne prednosti koje donosi registracija poljoprivredne djelatnosti u određeni oblik poslovnog subjekta (obrt/srodna djelatnost i/ili privredno društvo), poljoprivredni proizvođači sa područja Srebrenika još uvijek nisu dovoljno zainteresirani za registraciju poslovnog subjekta u djelatnosti poljoprivrede.

Prema podacima Gradske uprave Srebrenik, unutar poljoprivrednih površina njive - oranice zauzimaju 10.467 ha ili 75 %, voćnjaci i vinogradi 1.977 ha ili 14 %, a livade i pašnjaci zajedno 1.363 ha ili 9 % (Tabela 8.).

Tabela 37. Pregled poljoprivrednih površina na području Srebrenika

Naziv kulture	Individualni sektor (Ha)	Državni-Društveni sektor (Ha)	Ukupno (Ha)
Njive	10.200	267	10.467
Voćnjaci	1.884	90	1.974
Vinogradi	3	0	3
Livade	484	27	511
Pašnjaci	746	106	852
Poljoprivredne površine	13.317	490	13.807
Nepodno zemljište	676	1.069	1.745
Šume	5.367	3.874	9.241
Ukupne površine	19.360	5.433	24.793

Izvor: Gradska uprava Srebrenik

Površina poljoprivrednog zemljišta kao osnov primarne poljoprivredne proizvodnje se svakim danom sve više smanjuje, što je značajna implikacija za naredni planski period.

U strukturi sjetvenih površina na području grada Srebrenika dominiraju žitarice, prije svega pšenica, kukuruz i ječam, a zatim tritikale, zob i raž. U kontekstu povrtlarskih kultura, najzastupljenija je proizvodnja krompira, a potom crnog i bijelog luka, salate, krastavca, paradajza i paprike.

Preciznije, na području grada Srebrenik ratarska proizvodnja uglavnom je vezana za sjetvu žitarica, povrća i krmnih kultura. Od ratarske proizvodnje na godišnjem nivou na ovom području se sije od 100 - 150 ha strnih kultura, 1800-2300 ha kukuruza, 800-1000 ha povrća – od toga od 370-430 ha krompira, oko 500 ha leguminoza (djetelina, lucerka, smiljkita i djetelinskotravne smjese) i 10-20 ha industrijskog bilja. Struktura sjetve ratarskih usjeva na području grada Srebrenik uslovljena je potrebama za ljudsku ishranu, ishranu domaćih životinja i potrebama postojećih kapaciteta prehrambene industrije.

U povrtlarskoj proizvodnji kao dijelu ratarstva na ovom području sve više se koristi plastenička proizvodnja povrća. Ova proizvodnja je dosta skuplja od klasične povrtlarske proizvodnje, ali ima i niz prednosti prije svega u sigurnijoj proizvodnji, većim i stabilnijim prinosima i znatno većim prihodima po jedinici površine. Na području grada Srebrenik trenutno je na više lokacija podignuta plastenička povrtlarska proizvodnja koja ima zapažene rezultate, što ukazuje da ista na ovom području ima svoju perspektivu.

Na području Srebrenika, egzistiraju privredni subjekti koji su značajan faktor razvoja u poljoprivrednoj proizvodnji, a to su KLAS doo Srebrenik, tvornica "CORN FLIPS" Srebrenik, FANA doo Srebrenik – prerada voća i povrća (slatki i kiseli program), kao i mlin u Špionici. Pored plasteničke proizvodnje povrća zadnjih godina je organizovana i ugovorena proizvodnja kornišona i merkantilnog krompira na otvorenom polju za dva privredna subjekta Vočar Promet" d.o.o. Kalesija iz Kalesije i za otkupljivača kornišona Z.Z. „Gračanka“ iz Gračanice.

Prostor grada Srebrenik ima dobre klimatske uslove za proizvodnju voća i za njegov dalji razvoj. U proizvodnoj strukturi dominira šljiva sa oko 60 %, a zatim slijede kruška, jabuka, trešnja i orah. Zastupljeni su i višnja, kajsija, dunja i breskva.

Poljoprivredni proizvođači u oblasti animalne proizvodnje na području grada Srebrenik zbog prirode i kvaliteta zemljišnih resursa najvećim dijelom su usmjereni prema stočarstvu, a u okviru njega naročito na govedarstvo, te ovčarstvo i peradarstvo. Osnova govedarske proizvodnje je krava plotkinja, a glavni proizvodi su mlijeko i meso. Stočarstvo je jedan od osnovnih činilaca za potpunije iskorištavanje radne snage na individualnim poljoprivrednim gazdinstvima i za povećanje dohotka njihovih domaćinstava. Na području grada Srebrenik svakodnevno se vrše aktivnosti oko otkupa mlijeka sa čitavog područja grada od strane više otkupljivača mlijeka za potrebe mljekara u Gradačcu.

Na osnovu navedenog zaključuje se da poljoprivreda ima značajan udio u cjelokupnoj privrednoj aktivnosti grada Srebrenika, ali pored bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa i zemljišta dobre plodnosti koje omogućava razvoj poljoprivredne proizvodnje postoje značajni problemi sa kojima se suočavaju poljoprivredni proizvođači u osiguranju konkurentnosti i unapređenja proizvodnje. Problemi poput snažne konkurencije, velikog uvoza poljoprivrednih proizvoda, usitnjenosti posjeda, pretežno malih proizvođača orijentisanih prema vlastitim potrebama, nedovoljne i još uvijek niske primjene kvalitetnih sortnih sjemena, zaštitnih sredstava i đubriva po jedinici sjetvene površine, zastarjelosti korištene poljoprivredne mehanizacije (prosjeck starosti traktora npr. je između 16 i 22 godine), niskog tehnološkog standarda, neorganiziranosti u sektoru poljoprivrede, nedostatka koordinacije s prerađivačkim sektorom, nedovoljnog broja prskalica, sadilica povrća, vadilica krompira, silo kombajna, uređaja za baliranje sijena, tarupa, malčera i drugih priključnih oruđa koja su vrlo bitna za savremenu, jeftiniju i tržišno orijentiranu poljoprivrednu proizvodnju te nedostatka finansijskih sredstava za razvoj predstavljaju aktuelne izazove. Potrebno je usmjeriti napore na rješavanje ovih problema kako bi se unaprijedila konkurentnost i održivost poljoprivredne proizvodnje na područje ove lokalne zajednice

Pregled stanja i kretanja u oblasti turizma

Područje grada Srebrenik raspolaže sa veoma vrijednim turističkim potencijalima i kapacitetima čije stavljanje u funkciju turizma može donijeti dobrobit cjelokupnoj lokalnoj zajednici.

Jedan od njih svakako je Stari grad Srebrenik koji se prvi put spominje u pisanim dokumentima 15.02.1333. godine u Povelji – Ugovoru Bosanskog bana Stjepana II Kotromanića sa Dubrovačkom republikom. Srebrenik je igrao vrlo zapaženu ulogu u cijeloj srednjovjekovnoj bosanskoj historiji tokom koje je bio središte Srebreničke banovine. Podignut je na kamenitom uzvišenju, na visini od oko 500 m jugoistočno od naselja Srebrenik i sastavljen je od nekoliko zasebnih objekata, ulazni, istočni, sjeverni i glavni toranj. Njegovi otisci su u vrlo dobrom stanju za potrebe razvoja turizma, a trenutno je u toku i implementacija projekta sanacije Starog grada koja je predviđena u tri faze. Od strane Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika BiH proglašen je nacionalnim spomenikom BiH uz Staru džamiju sa haremom u Špionici, Prahistorijsku gradinu na lokalitetu Grabovik-Zaketuše, Konak Suljagića i Džamiju u Čojluku. Lokalitet je adekvatno uređen (pristupni put, osvjetljenje, redari i dr.) uz niz propratnih sadržaja koje su otvorili stanovnici okolnog naselja.

Na godišnjem nivou se na području Srebrenika realizuje niz manifestacija koje su u funkciji razvoja turizma a obuhvataju: Festival „Srebrenik-otvoreni grad umjetnosti“ (OGUS), Dani Povelje kojom je bosanski ban Stjepan II Kotromanić, 15.02.1333. godine, ustupio Dubrovačkoj Republici Rat, Ston, Prevlaku i otoke oko Rata, Dani žetve, koju organizuje Udruga za ruralni razvoj „Sinija“, Zima u kraljevskom gradu i drugi koji doprinose razvoju i promociji kulture,

Srebrenik je, zahvaljujući svom prirodno-geografskom položaju te prirodnim resursima, pogodna destinacija za razvoj sportskog turizma uključujući planinarenje, biciklizam, adrenalinske sportove i jahanje. Prema podacima iz Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027. godina, Turistička zajednica Tuzlanskog kantona je tokom 2019. godine u saradnji sa resornim kantonalnim ministarstvom i planinarskim društvima iz cijelog kantona oformila Vijeće Planinarske transverzale „Put Srebreničke povelje“. Planinarska transverzala "Put Srebreničke povelje" je planinarska staza koja vodi od Srebrenika preko Tuzle, Bobovca, Sarajeva, Mostara do Neuma, prelazi preko planina: Majeвица, Djedinska, Konjuh, Zvijezda, Ozren, Igman, Bjelašnica, Prenj i Velež. Ova transverzala nije samo staza već pečat hiljadu-godišnje bosanske državnosti obzirom da uključuje brojne historijske, prirodne i društvene znamenitosti Bosne i Hercegovine. Uređenjem i brendiranjem ove planinarske staze, Tuzlanski kanton, time i Srebrenik otvaraju mogućnosti za privlačenje novog profila turista. Grad Srebrenik je odlična lokacija i za razvoj biciklizma i planinarskih staza, pa iako su realizirani određeni pomaci u proteklom periodu neophodno je dalje raditi na brendiranju ovog područja kao biciklističke i planinarske destinacije.

U svrhu sistemskog pristupa razvoju turizmu, Grad Srebrenik je osnovao Turističku zajednicu koja u sistemu turističkih zajednica Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, općina i gradova promoviše turističke lokalitete grada Srebrenik, radi na poboljšanju kvaliteta usluga, na revitalizaciji kulturno historijskih spomenika koji se veoma brzo mogu staviti u funkciju turizma. Turistička zajednica obavlja i sve druge aktivnosti u zemlji i inostranstvu od zajedničkog interesa za sve subjekte koji su vezani za turizam na području grada. U proteklom periodu realizirane su aktivnosti na pripremi promotivnih materijala, izradi web stranice Turističke zajednice i dr., ali je u narednom planskom periodu neophodno dalje jačati kapacitete Turističke zajednice kako bi se osigurao dalji razvoj turizma ovog područja.

Broj noćenja turista na području Grada Srebrenika kontinuirano raste od 2020. godine, kada je uslijed COVID pandemije, broj dolazaka i noćenja turista značajno opao.

Tabela 38. Broj dolazaka i noćenja turista na području Grada Srebrenika u periodu 2020.-2023. godina

	Broj dolazaka turista				Broj noćenja			
	2020.	2021.	2022.	2023.	2020.	2021.	2022.	2023.
Grad Srebrenik	Nedostaju podaci	Nedostaju podaci	Nedostaju podaci	6.113	4.480	9.383	11.133	10.334*
Tuzlanski kanton	20.877	37.196	51.245	43.400*	40.338	70.651	92.639	119.781*
Udio Srebrenik u TK				1,40%	11,1%	13,2%	12,01%	8,62%

*Prvih devet mjeseci 2023. godine

Ohrabruje činjenica da je u prvih devet mjeseci 2023. godine ostvareno ukupno 119.781 noćenja što je za 30% više u odnosu na cijelu 2022. godinu. Broj ostvarenih noćenja turista na području Srebrenika se u posmatranom periodu kreće oko 12% svih ostvarenih noćenja na području Tuzlanskog kantona.

Ukoliko se posmatra uplata boravišne takse na području grada Srebrenika, ista se plaća u 100% iznosu, a njen broj raste od 2021. godine kada je zbir uplata iznosio 18.438 KM, na 22.687 KM u 2022. godini (Tabela 10.).

Tabela 39. Pregled uplate boravišne takse na području Grada Srebrenika u periodu 2019.-2022. godina

	2019		2020		2021		2022	
	Zbir uplata	% u TK	Zbir uplata	% u TK	Zbir uplata	% u TK	Zbir uplata	% u TK
Srebrenik	20.403	14,90	9.925	14,60	18.438	15,4	22.687	13,3

Izvor: Turistička zajednica grada Srebrenika

U kontekstu smještajnih kapaciteta, na području Srebrenika egzistiraju po jedan hotel, motel i turističko naselje i to : „ORION“ Srebrenik, Hotel „PARK“ Srebrenik, kao i Motel „Šumski raj“ Srebrenik koji gastronomskom ponudom, kapacitetima i sadržajem doprinose razvoju turizma na području Srebrenika.

Prema podacima iz LRC BISNODE baze podataka, zasnovane na podacima poslovnih subjekata koje svoje finansijske izvještaje predaju Finansijskoj informativnoj agenciji (FIA) u Djelatnosti pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) na području Srebrenika poslovalo je ukupno 8 privrednih društava koji su ostvarili ukupno 4.065.083 KM prihoda od prodaje, 596.504 KM dobiti i u kojima je zaposleno 86 zaposlenih.

Stanje poduzetničke infrastrukture

Na području Tuzlanskog kantona uspostavljeni su svi oblici poduzetničke infrastrukture Kantona i to poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije. Trenutno, na području Tuzlanskog kantona je uspostavljeno ili je u fazi iniciranja 29 poslovnih zona u svim lokalnim zajednicama Tuzlanskog kantona sa razvijenom infrastrukturom, mješovitim vlasništvom (javno i privatno) i mogućnostima greenfield i brownfield investicija u različite privredne grane.³

Na području grada Srebrenika uspostavljene su 3 poslovne zone: Poslovna zona Špionica, Poslovna zona Tinja Gornja i Poslovna zona Srebrenik 2.

Poslovna zona Špionica 1 prostire se na površini od 43,87 ha a postojeća infrastruktura obuhvata ceste; priključke na električnu, vodovodnu i kanalizacionu mrežu; telefonsku mrežu i internet, te izlaz na magistralni put M1.8. Radi se o poslovnoj zoni u većinski privatnom vlasništvu koju su dijelom izgradila preduzeća koja već djeluju u poslovnoj zoni (“Zaharex”, “Kopex Sarajlić”, “Murex”, “Tempoplast” itd.).

U Poslovnoj zoni Srebrenik 2 koja se prostire na površini od 30,9 ha, u 2023. godini započela je rekonstrukcija i modernizacija pristupne saobraćajnice. U ovoj poslovnoj zoni je zaposleno više od 700 radnika, a rekonstrukcija i modernizacija pristupne saobraćajnice u navedenoj poslovnoj zoni će direktno koristiti privrednim društvima, radnicima ali i svima onima koji posluju sa navedenim privrednim društvima. Kompanije Herceg doo i Denix doo su u zoni izgradili novi objekat od 4.000 m², kompanija Ingram doo investirala u izgradnju fabrike betonskih elementata, te se očekuju i nove investicije.

Poslovna zona Tinja Gornja, koja se prostire na površini od 38,3 ha, jedina je poslovna zona čije zemljište je u vlasništvu grada, te je nakon niza sprovedenih procedura i usvojene Odluke o osnivanju Poslovne zone Tinja gornja 2019. godine, a nakon toga zoning plana, izvršena pretvorba zemljišta, izvršeno cijepanje parcela, izdata načelna urbanistička i provedeno mnoštvo dodatnih postupaka, kako bi se 2024. godine raspisao Javni oglas za licitaciju osam parcela različitih veličina. Zemljište se poslovnim subjektima ustupa putem prava građenja na period od 40 godina uz mogućnost produženja zakupa na 80 godina uz izuzetno povoljnu mogućnost investiranja, pri čemu mjesečna početna cijena zakupa iznosi cca 40,00KM/1000m². Zona posjeduje dovoljnu količinu

³Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027., Prilog 4 Socio-ekonomska analiza, str. 16

električne energije, izgrađen prečistač otpadnih voda, izgrađen pristupni most i saobraćajnicu a u narednom periodu planirana je izgradnja puta unutar zone i raskrsnice na magistralnoj cesti.

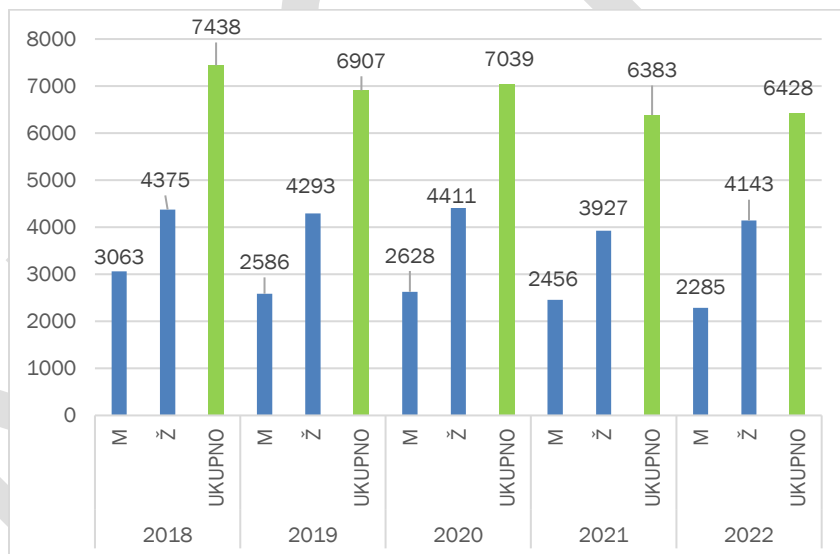
Od poduzetničkih potpornih institucija na području grada Srebrenika egzistira i Centar za podršku poduzetništvu sa inkubacionim kapacitetima uspostavljen u okviru EU financiranog projekta „Best 4 SMEs Jačanje poslovnog okruženja za više malih i srednjih preduzeća u Tuzli i susjednim općinama“ kojeg je sprovodilo Udruženje za razvoj NERDA. U okviru Centra ponuđen je visoko kvalitetan i moderno opremljen kancelarijski prostor pod izrazito povoljnim uslovima koji su prilagođeni preduzećima u nastajanju.

Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, prosječan stepen zaposlenosti u Federaciji BiH u 2022. godini iznosio je 35,6%, u Tuzlanskom kantonu 33,9% a u gradu Srebreniku 24,2%. To znači da od ukupno 26.869 osoba koje čine radno sposobno stanovništvo u 2022. godini na području Srebrenika, tek 6.513 njih zaposleno. Poređenja radi, u 2021. godini na području Srebrenika bilo je zaposleno 6.306, a stopa zaposlenosti je iznosila 23,3% što implicira povećanje broja zaposlenih i stope zaposlenosti. Jedno od objašnjenja za relativno nisku stopu zaposlenosti jeste i značajan obim „sive ekonomije“ kao i to da se veliki broj stanovništva radne dobi bavi poljoprivredom kao neregistrovanom djelatnošću, čiji status nije formalno definiran, što je razvojna implikacija za naredni planski period.

Nezaposleni

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje Biro Srebrenik broj nezaposlenih na području Srebrenika u 2022. godini iznosio je 6.482 osobe. U odnosu na 2021. godinu na području Srebrenika došlo je do povećanja broja nezaposlenih za 45 osoba, dok se poseban utjecaj COVID 19 pandemija uočava na broju nezaposlenih u 2020. godini (Slika 3.). Spolnom strukturom nezaposlenih prevladavaju žene, koje u posmatranom periodu u prosjeku čine više od 60% nezaposlenih osoba.

Izvor: Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, Biro za zapošljavanje Srebrenik
Slika 8. Kretanje broja nezaposlenih na području grada Srebrenika u periodu 2018.- 2022. godina

Posmatrajući stepen obrazovanja, u 2022., najveći udio nezaposlenih su KV radnici (36,3%), zatim nekvalifikovana lica (34 %), dok nezaposlene osobe sa višom i visokom stručnom spremom čine 4,5% ukupnog broja nezaposlenih osoba na području Srebrenika. Dakle, 94,5% nezaposlenih osoba na području Srebrenika čine lica sa nižom stručnom spremom.

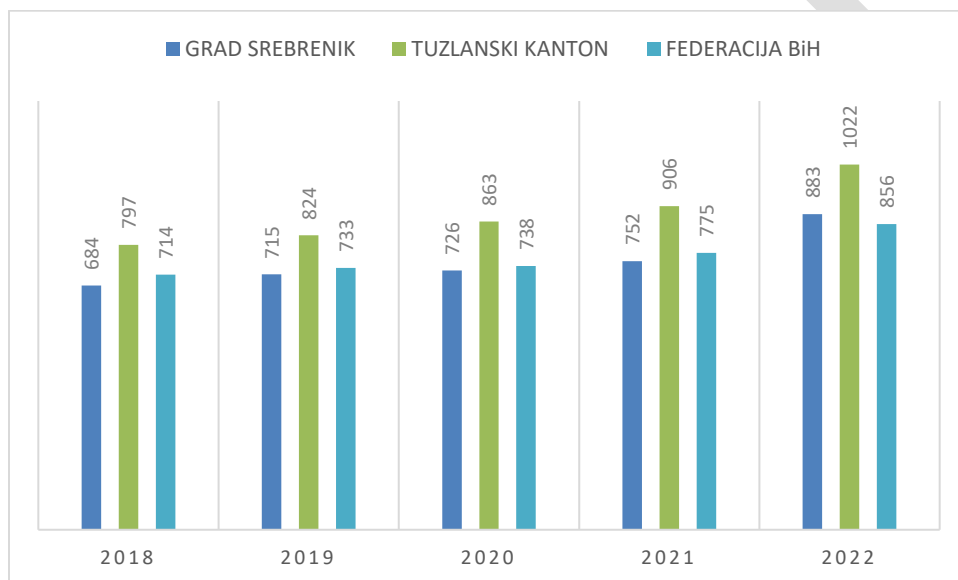
Strukturom nezaposlenih osoba prevladavaju osobe u dobi između 50 i 60 godina starosti (23,8%), zatim osobe u dobi između 30 i 35 godina starosti (11,82%) u 2022. godini.

Najveći broj registriranih nezaposlenih osoba na području Srebrenika je u kategoriji dugoročno nezaposlenih osoba, odnosno čekaju ne zaposlenje duže od 48 mjeseci, i u 2022. godini 52,1% nezaposlenih spada u ovu kategoriju.

Međutim, važno je naglasiti da određeni postotak osoba evidentiranih na evidenciji Službe za zapošljavanje nije stvarno u aktivnoj potrazi za poslom. Čak i kada se redovno prijavljuju, njihov motiv nije zapravo pronalaženje posla, već ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu koje im pripada kao nezaposlenim osobama, dok istovremeno rade u inostranstvu ili se bave aktivnostima na sivom tržištu. Ovaj fenomen je prisutan širom države i svakako predstavlja jedan od ključnih uzroka usporenog razvoja tržišta rada.

Plaće

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, prosječna neto plaća je na području grada Srebrenika u 2022. godini iznosila 883 KM što je za 13,6% niže od prosječne plate u Tuzlanskom kantonu odnosno za 3,15% više od prosječne neto plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine gdje je prosječna plaća za 2022. godinu iznosila 856 KM (Slika 4.).

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 9. Kretanje prosječne mjesečne neto plaće na području grada Srebrenika, TK i FBiH u periodu 2018.-2022. godina

Prosječna mjesečna neto plata je kontinuirano rasla na području Srebrenika od 2018. godine, te je u 2022. godini viša za 199 KM u odnosu na 2018. godinu, Prema iznosu mjesečne neto plate grad Srebrenik je osmi od svih lokalnih zajednica Tuzlanskog kantona, u kojem je najviši iznos mjesečne neto plaće u 2022. godini zabilježen na području grada Tuzla (1.179 KM).

Penzije/mirovine

U skladu sa ranije prezentiranim podacima o demografskim kretanjima na području grada Srebrenika, u prilog idu i podaci o broju penzionera na području ove lokalne zajednice. Naime, na području grada Srebrenika u 2021. godini zabilježeno je 6.105 penzionera, što je za 2.021 penzionera više nego u 2018. godini. Od ukupnog broja svih penzionera u 2022. godini, njih 2.674 ili 43,8% prima starosnu penziju, 972 ili 15,9% prima invalidsku penziju a 2.459 ili 40,3% porodičnu penziju (Tabela 11).

Tabela 40. Broj penzionera i iznosi penzije za grad Srebrenik, Tuzlanski kanton i FBiH, 2018. godina i 2022. godina

Godina	Broj penzionera					Iznos penzija			
	Adm. Jedinica	Ukupno	Starosna penzija	Invalidska penzija	Porodična penzija	Ukupno	Starosna penzija	Invalidska penzija	Porodična penzija
2018.	Srebrenik	5.994	2.491	1.112	2.391	2.401.044	1.207.500	375.377	818.167
	TK	71.244	34.308	13.263	23.673	30.143.454	17.084.624	4.710.930	8.347.900
	FBiH	349.158	185.643	59.893	103.622	151.653.786	92.293.348	21.967.388	37.393.050
2022.	Srebrenik	6.105	2.674	972	2.459	2.630.792	1.372.171	352.583	906.037
	TK	72.149	36.355	11.772	24.022	33.033.188	19.387.801	4.519.614	9.125.773
	FBiH	351.378	195.314	52.094	103.970	166.168.632	104.594.038	20.709.661	40.864.933

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prosječna visina penzije isplaćena na području Srebrenika u 2022. godini iznosila je 430,92 KM što je za 26,92 KM niže od prosječne isplaćene penzije u Tuzlanskom kantonu odnosno 41,98 KM niže od prosječne isplaćene penzije u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini.

Ključni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja

Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 41. Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Manjak inovativnosti i primjene novih tehnologija kompanija na području Srebrenika	Osmisliti i implementirati programe podrške za izvozna preduzeća koji će pored finansijske podrške sadržavati i mentorsku podršku posebno za segmente zelene ekonomije i digitalizacije Poticati osnivanje novih izvozno-orjentisanih preduzeća kroz unapređenje poslovnog okruženja, osiguravanje kvalitetnih uslova za investiranje i pokretanje posla.	Vanjska trgovina/ poslovni subjekti
Oslonac privrede na trgovinsku djelatnost	Pružati snažniju podršku preduzećima iz prerađivačkog sektora, sektora građevinarstva, turizma i dr. kako bi postala konkurentnija na tržištu uz istovremeno jačanje podrške konkurentnosti trgovinskoj djelatnosti ali i osnivanju biznisa u djelatnostima sa visokom dodanom vrijednošću.	Poslovni subjekti
Usitnjenost poljoprivrednih proizvođača	Povećati kvalitet i kvantitet podrške poljoprivrednim proizvođačima kroz regresiranje kamata, finansiranje zapošljavanja, pomoć pri kupovini opreme i sl. u cilju unapređenja njihove konkurentnosti.	Poljoprivreda
Nekonkurentnost poljoprivrednih proizvođača	Nastaviti podržavati umrežavanje poljoprivrednih proizvođača radi kvalitetnijeg nastupa na tržištu i unapređenja konkurentnosti i pregovaračke pozicije na tržištu.	

Zastarjela opremljenost poljoprivrednika	Realizirati programe podrške jačanju kapaciteta i konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača.	
Nezainteresiranost za registraciju poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede	Raditi na promociji prednosti koje donosi registracija poljoprivrednog obrta u/ili privrednog društva u oblasti poljoprivrede	
Nedovoljno iskorištavanje turističkih potencijala za razvoj turizma	Kreirati i implementirati mjere i aktivnosti koje će za cilj imati veću promociju turističkih sadržaja Srebrenika uz istovremeno poticanje razvoja turističke infrastrukture ali i turističkih kapaciteta (vještine i znanja) pružaoca turističkih usluga na području Srebrenika. Osnaživati ruralno stanovništvo grada za bavljenje turizmom	Turizam
Nedovoljno razvijeni ostali oblici poduzetničke infrastrukture	Jačati kapacitete postojećeg Centra sa inkubacionim kapacitetima uz podršku uspostavi novih oblika poduzetničke infrastrukture Nastaviti sa aktivnostima podrške razvoju postojećih poslovnih zona i podršci osnivanju novih poslovnih zona	Poduzetnička infrastruktura
Visok udio nezaposlenih lica sa nižom stručnom spremom u ukupnom broju nezaposlenih osoba.	Nastaviti sa implementacijom programa za prekvalifikaciju nezaposlenih osoba u profile potrebne na tržištu rada.	Tržište rada

4. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

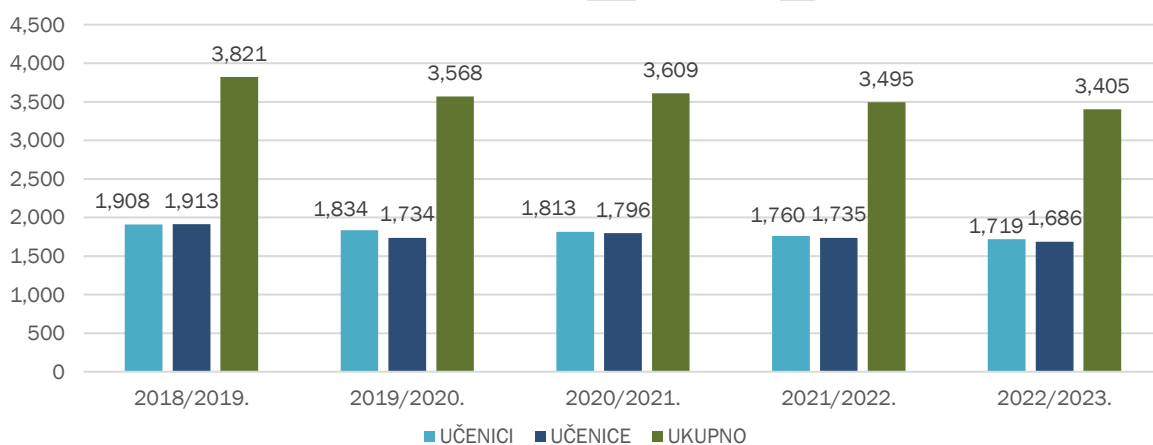
Obrazovanje

Obrazovni proces na području grada Srebrenik se odvija u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja. Na području grada djeluje jedna javna ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje, JU za odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik, uz nekoliko privatnih predškolskih ustanova, 26 osnovnih škola koje obuhvataju 8 centralnih i 18 područnih osnovnih škola, te jedna srednja škola, JU Mješovita srednja škola Srebrenik.

JU za odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik osnovana je 1975. godine, a u 2024. godini će obilježiti 49. godina aktivnog funkcionisanja i rada. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, ova javna ustanova je tokom 2022/2023. godine pružala usluge predškolskog odgoja i obrazovanja za 103 djece, što je ujedno i prosječan broj djece koja su pohađala ovu ustanovu u proteklih pet godina. Pored navedenog, a uzimajući u obzir da je u godini pred polazak u osnovnu školu, predškolski odgoj i obrazovanje obavezan za svu djecu predškolskog uzrasta, predškolsko obrazovanje se odvija i u osnovnim školama na području grada Srebrenik, te uključuje svu djecu prije polaska u osnovnu školu kroz program predškolske nastave u trajanju od 150 sati. Prema posljednjim dostupnim podacima, u JU za odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik organizirane su četiri odgojne grupe, zaposleno je pet odgajatelja, a cjeloviti razvojni program koji se implementira u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 10/20 - prečišćen tekst i 5/22) obuhvata program njege, odgoja i obrazovanja, zdravstvene zaštite, ishrane i socijalne zaštite djece predškolske dobi, i to za djecu od šest mjeseci do tri godine starosti, kao i za

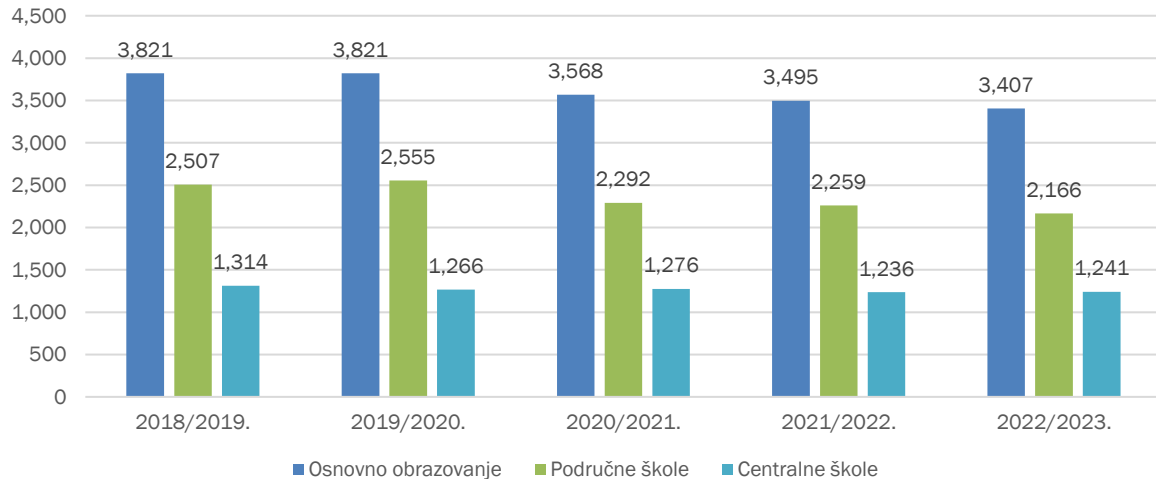
djecu od tri do pet godina starosti. Također, omogućeno je pružanje usluge predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu sa posebnim potrebama, što je za manji broj djece realizirano u proteklm godinama u okviru ove javne ustanove. Analizirajući zvanične statističke pokazatelje u ovoj oblasti, utvrđeno je da je u proteklom petogodišnjem periodu porastao prosječan broj djece na jednog odgajatelja sa 15 na 21, te da je također iskazana povećana potražnja za ovom vrstom usluge, obzirom da je u 2021/2022. godini evidentirano 64 djece koja nisu bila u mogućnosti biti primljena zbog popunjenosti. Navedeno ukazuje na evidentnu potrebu za proširenjem postojećih kapaciteta u ovoj javnoj ustanovi, kao i unapređenje programa sufinansiranja usluge predškolskog odgoja i obrazovanja, Također, u saradnji sa ustanovama osnovnog odgoja i obrazovanja, potrebno je dodatno unaprijediti kapacitete i postojeće programe, a kako bi se što veći broj djece predškolskog uzrasta uključilo u obavezne programe predškolske nastave.

Osnovni odgoj i obrazovanje se odvija u sljedećih osam centralnih osnovnih škola: Prva osnovna škola Srebrenik, Druga osnovna škola Srebrenik, Osnovna škola Rapatnica, Osnovna škola Špionica, Osnovna škola Podorašje, Osnovna škola Duboki Potok, Osnovna škola Tinja i Osnovna škola Sladna, te u 18 pripadajućih područnih škola. Ukupno je 3.461 učenik i učenica pohađalo nastavu u osnovnim školama u školskoj 2022/2023. godini, od čega je 50,2% učenika i 49,8% učenica. Spolna struktura u osnovnim škola je blago varirala u proteklm godinama te je u proteklm godinama zabilježeno neznatno manji broj učenica od učenika koji pohađaju nastavu u ustanovama osnovnog odgoja i obrazovanja, što je prikazano na Slici 5.

Slika 10. Spolna struktura u osnovnim školama na području grada Srebrenik u periodu od školske 2018/2019. do 2022/2023. godine

U školskoj 2022/2023. godini je na području grada Srebrenik procesom osnovnog odgoja i obrazovanja obuhvaćeno ukupno 3.407 učenika što je čak za 416 učenika ili 10,8% manje u odnosu na školsku 2018/2019. godinu. Zabrinjavajući podatak o negativnom trendu broja učenika dodatni je pokazatelj demografskih promjena izazvanih negativnim prirodnim priraštajem i negativnim migracionim saldom, kao i u ostalim dijelovima Tuzlanskog kantona, što će se u budućnosti negativno odraziti na tržište rada, ali i socijalnu i zdravstvenu politiku. U školskoj 2022/2023. godini u prvi razred su upisana 343 učenika. Što se tiče odnosa broja učenika u centralnim i područnim školama, isti je tokom posmatranog perioda blago varirao od 65,6% učenika koji su pohađali područne škole u 2018/2019. godini do 63,6% učenika koji su pohađali područne škole u 2022/2023. godini, što također ukazuje na migracije stanovništva prema urbanom dijelu Srebrenika.

Slika 11. Broj učenika u područnim i centralnim osnovnim školama u periodu od školske 2018/2019. do 2022/2023. godine

Broj djece koja do škole putuje 4 km i više u školskoj 2022/2023. godini iznosio je 407, što implicira da čak oko 12% učenika živi udaljeno od škole. Ukupno 662 učenika su u ovoj školskoj godini imala organiziran prevoz do škole. U kontekstu inkluzivne nastave, ukupno 40 učenika sa posebnim potrebama pohađalo je nastavu u osnovnim školama na području Srebrenika, pri čemu sve škole imaju adekvatan pristup za djecu sa posebnim potrebama. Iako je zabilježen kontinuiran pad broja učenika u osnovnim školama, istovremeno je došlo do povećanja broja nastavnog osoblja na 334 u protekloj školskoj godini, ali je navedeni podatak potrebno razmatrati sa rezervom obzirom da postoje slučajevi gdje jedan nastavnik predaje u više škola kako bi ispunio punu normu časova, zbog čega se iste osobe vode kao djelatnici u više škola.

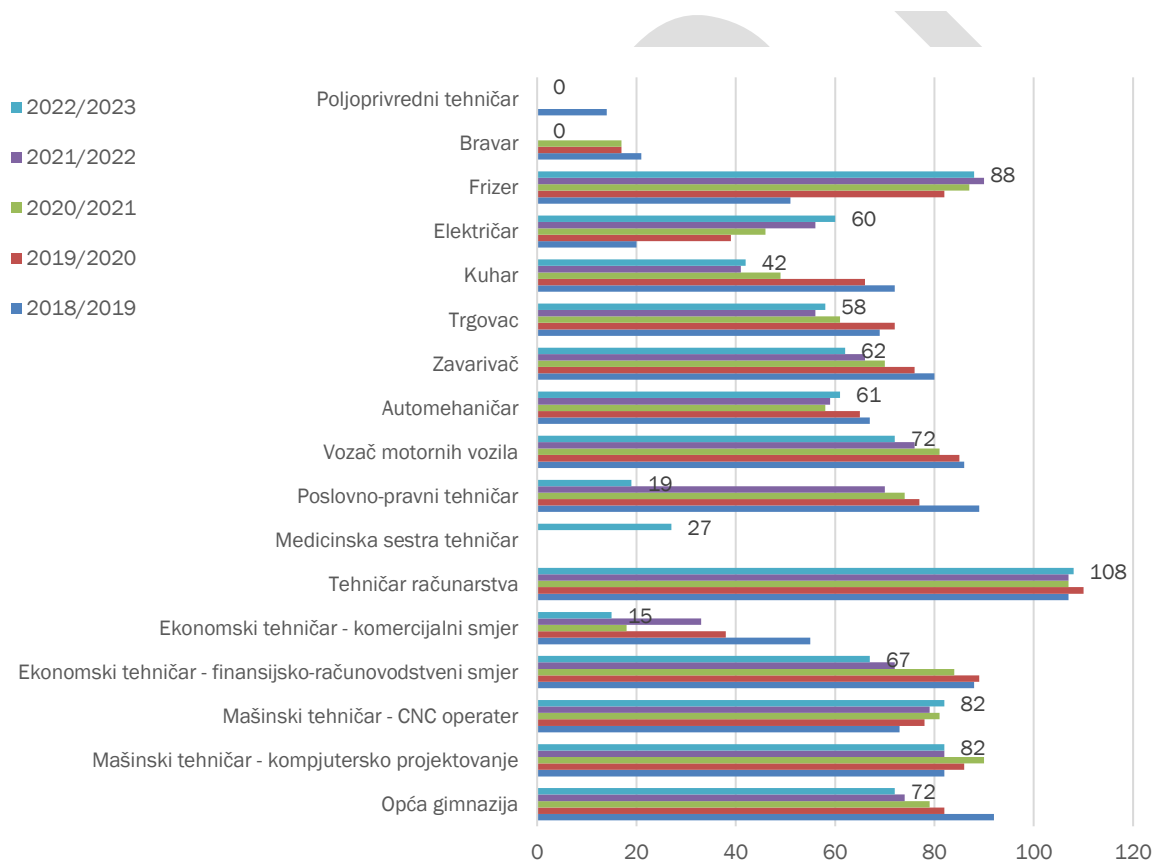
Što se tiče opremljenosti osnovnih škola, većina centralnih osnovnih škola ima sportsku dvoranu i biblioteku, te su djelimično opremljene računarskom opremom za potrebe osoblja, ali i učenika. Navedeno je potrebno u narednom periodu dodatno unaprijediti, naročito uzimajući u obzir trend razvoja digitalnih tehnologija te unapređenje procesa digitalne transformacije obrazovnog sistema. Mjere energetske efikasnosti sprovedene su u svim osnovnim školama (uključujući područne), najvećim dijelom finansirane iz sredstava Budžeta Tuzlanskog kantona te implementacijom projekata finansiranih od strane međunarodnih donatora. Iako su napravljeni pomaci u ovoj oblasti, neophodno je nastaviti sa provođenjem energetskih mjera koje se odnose na utopljanje školskih objekata, zamjeni odnosno rekonstrukciji krovova, te zamjeni kotlova za loženje odnosno prelazak na obnovljive izvore energije posebno instalaciji fotonaponskih sistema na školskim objektima koji bi zasigurno doprinijeli kreiranju ušteta u potrošnji električne energije.

Kada je u pitanju proces srednjeg obrazovanja i odgoja na području grada Srebrenik, isti se odvija u okviru JU Mješovita srednja škola Srebrenik, koja nudi sljedeće obrazovne programe:

- opća gimnazija (IV stepen)
- tehničke škole (IV stepen)
  - Mašinska tehnička (Kompjutersko projektovanje, operater CNC mašinama),
  - Elektrotehnička (Tehničar računarstva),
  - Ekonomsko-tehnička (Finansijsko-računovodstveni smjer, Komercijalni smjer),
  - Poslovno-tehnička (Poslovno-pravni tehničar),
  - Medicinska tehnička (Medicinska sestra tehničar)
- stručne škole (III stepen)
  - Mašinska stručna škola (Automehaničar, Bravar, Monter ALU i PVC stolarije, Zavarivač),
  - Saobraćajna stručna škola (Vozač motornih vozila),

- Trgovinska stručna škola (Prodavač),
- Elektrotehnička stručna škola (Električar),
- Ugostiteljsko-turistička stručna škola (Kuhar),
- Stručna škola uslužnih djelatnosti (Frizer).

Broj učenika u JU „Mješovita srednja škola“ Srebrenik, pao je sa 1.066 u 2018/2019. na 972 učenika u 2022/2023. školskoj godini, odnosno za 8,82%. Navedeno se dovodi u vezu sa smanjenjem broja učenika koji završavaju osnovno obrazovanje kao direktna posljedica negativnih demografskih trendova. Posmatrajući spolnu strukturu učenika, može se zaključiti da nije došlo do većih promjena u posmatranom periodu. Od ukupnog broja učenika i učenica koji su pohađali nastavu u JU MSŠ Srebrenik u školskoj 2022/2023. godini, bilo je 53,1% učenika i 46,9% učenica, što je približno procentima prije pet godina kada je evidentirano 53,7% učenika i 46,3% učenica. Posmatrano po smjerovima, najveći broj učenika u školskoj 2022/2023. godini upisan je na stručne smjerove III stepena, ukupno 443 učenika odnosno 48,4%, dok je nešto manje upisano u tehničke smjerove IV stepena, ukupno 400 učenika odnosno 43,7%. U smjer opće gimnazije upisano je ukupno 72 učenika odnosno 7,9%.

Slika 12. Struktura upisanih učenika u smjerove srednje škole u periodu od školske 2018/2019. do 2022/2023. godine

Prema strukturi upisanih zanimanja, najviše učenika je upisano na obrazovni program tehničar računarstva (108), zatim frizer (88), te na obrazovne programe kompjutersko projektovanje i CNC operater (po 82 učenika). Za navedena zanimanja je i u proteklom periodu iskazano veće interesovanje od strane učenika, dok je najveće smanjenje upisanih učenika zabilježeno na obrazovnom programu za bravara, na kojem od 2021/2022. školske godine nema više upisanih učenika, te na obrazovnim programima za poslovno-pravnog tehničara (19) i ekonomskog tehničara komercijalnog smjera (15). Smjer poljoprivredni tehničar od 2019/2020. školske godine

nema više evidentiranih upisanih učenika, a od 2022/2023. školske godine uveden je i smjer medicinska sestra tehničar, na koji je upisano ukupno 27 učenika.

Broj nastavnog osoblja je u školskoj 2022/2023. godini iznosio 98 nastavnika, te u odnosu na školsku 2017/2018. godinu bilježi povećanje, obzirom da je u toj godini bilo angažirano 82 nastavnika i profesora.

JU MSŠ Srebrenik raspolaže sa sportskom dvoranom zajedno sa Prvom osnovnom školom u Srebreniku. Kako se radi o jednoj od najvećih osnovnih škola (po broju učenika), te broju učenika koji pohađaju srednje obrazovanje sportska dvorana nema dovoljno kapaciteta da ove dvije obrazovne ustanove mogu kvalitetno zadovoljiti potrebe učenika za provođenje nastave tjelesnog odgoja i obrazovanja. Zbog naprijed navedenih razloga učenici MSŠ Srebrenik većim dijelom nastavu iz ovog predmeta obavljaju u JU Sportsko-rekreativni centar Srebrenik. Ova obrazovana ustanova raspolaže vlastitom bibliotekom, a u nedostatku stručne literature učenici ove srednje škole koriste usluge Gradske biblioteke u okviru Ju Centar za kulturu i informisanje Srebrenik, dok je pristup informacionim tehnologijama odnosno računarskoj opremi nastavnom osoblju i učenicima obezbijeđen. Značaj digitalne transformacije obrazovanja je podcrtan nakon suočavanja sa pandemijom COVID 19 i potrebom organiziranja online nastave, te je identificirana potreba kontinuiranog jačanja opremljenosti obrazovnih ustanova, naročito sa savremenom opremom i alatima. U proteklom periodu su provedene mjere energetske efikasnosti i mjere na uređenju školskog objekta, a škola koristi usluge gradske toplane koja kao energent za zagrijavanje objekta, koristi sječku.

U gradu Srebrenik nema visokoškolskih ustanova, a studenti iz Srebrenika svoje obrazovanje nastavljaju uglavnom na Univerzitetu u Tuzli, te univerzitetima i fakultetima u Sarajevu, Banja Luci ili Brčko Distriktu. Posmatrajući broj upisanih studenata sa područja grada Srebrenik, zabilježeno je smanjenje sa 612 upisanih studenata u 2018. godini na 522 upisana studenta u 2022. godini.

Grad Srebrenik u svom godišnjem budžetu izdavaća sredstva za podršku obrazovnim ustanovama, konkretno za JU za odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik u vidu subvencija za rad i funkcionisanje ove ustanove, pri čemu je navedeni iznos u 2022. godini iznosio rekordnih 215.833 KM.

Tabela 42. Pregled dodijeljenih učeničkih stipendija i studentskih kredita iz Budžeta Grada Srebrenika u periodu 2018. - 2022. godina

Godina	2018	2019	2020	2021	2022
Srednje obrazovanje					
Broj stipendija	26	26	26	26	26
Ukupan iznos stipendija	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Visokoškolsko obrazovanje					
Broj studentskih kredita	57	49	57	51	48
Ukupan iznos studentskih kredita	45.600	39.200	45.600	40.800	63.600
TOTAL	58.600	52.200	58.600	53.800	76.600

U proteklom periodu, Grad Srebrenik je godišnje dodjeljivao učeničke stipendije i studentske kredite, a postupak dodjele učeničkih stipendija i studentskih kredita definisan je Odlukom o utvrđivanju kriterija za dodjelu studentskih kredita studentima do diplomskog studija i stipendija učenicima srednjih škola („Službeni glasnik općine Srebrenik“, broj: 6/06 i 8/13). Grad Srebrenik je u svrhu transparentne realizacije navedenih sredstava raspisivao javne pozive za dodjelu učeničkih stipendija i studentskih kredita, koji su se objavljivali na oglasnoj tabli i zvaničnoj web stranici gradske uprave, te putem lokalnih medija. Iznos i broj dodijeljenih stipendija prezentiran je u Tabeli 10.

Za školsku i akademsku 2022/2023. godinu iznos učeničke stipendije povećan je sa 500,00 KM na 1.000,00 KM po osobi, a studentskog kredita sa 800,00 na 1.200,00 KM, te je za tu svrhu planirano bilo ukupno

100.400,00 KM. U cilju poboljšanja materijalnog statusa učenika i studenata za školsku i akademsku 2023/2024. godinu je, na prijedlog resorne Službe, Gradsko vijeća grada Srebrenik usvojilo Odluku o kriterijima za dodjelu stipendija redovnim studentima do diplomskog studija i učenicima srednjih škola („Službeni glasnik grada Srebrenik“, broj: 9/23). Predmetnom odlukom stvoreni su preduslovi da se u narednom periodu i studentima dodjeljuju stipendije, a ne krediti kako je to predviđala Odluka iz prethodnog perioda. Također je definisano da se broj stipendija poveća na 28 učeničke i 64 studentske stipendije, uz dodatni broj stipendija koji zavisi od prijave posebno nadarenih učenika (učenici generacije i učenici sa posebnom diplomom za završeni ciklus obrazovanja), što je rezultiralo da se školske i akademske 2023/2024. godine dodijeli dodatnih 25 stipendija učenicima i 10 stipendija studentima koji pripadaju gore navedenim kategorijama.

Zdravstvena zaštita

Na području grada Srebrenik postoji primarna zdravstvena zaštita i određeni nivo sekundarne zdravstvene zaštite koji obavlja Javna ustanova Dom zdravlja Srebrenik. Sekundarna zdravstvena zaštita pruža se kroz organiziranu jedinicu za Logopediju i audiologiju, Službu za specijalističko konsultativnu zaštitu, Službu za ginekologiju i akušerstvo, Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i Centar za mentalno zdravlje. Zdravstvena zaštita na primarnom nivou provodi se kroz rad sljedećih 13 medicinskih službi:

- Služba porodične medicine I
- Služba porodične medicine II
- Služba za ginekologiju i akušerstvo
- Služba hitne medicinske pomoći
- Služba za plućne bolesti
- Služba za radiodijagnostiku
- Služba za specijalističko konsultativnu zaštitu
- Služba za zaštitu zdravlja djece i omladine
- Higijensko epidemiološka služba
- Služba za zaštitu usta i zuba djece i odraslih
- Služba laboratorijske dijagnostike
- Služba za polivalentnu patronažu
- Služba za liječenje i rehabilitaciju u kući

Pored Doma zdravlja Srebrenik, u kojem je organizirano 20 timova porodične medicine, na području grada djeluje i šest područnih ambulanti porodične medicine. Pored navedenog, zdravstvena zaštita na primarnom nivou obuhvata i praćenje zdravstvenog stanja stanovnika i provođenje mjera za zaštitu, prevenciju i unapređenje zdravlja stanovnika. Dom zdravlja opremljen je sa četiri vozila hitne pomoći, što predstavlja značajno ojačane kapacitete, obzirom da su u 2018. godini bila dostupna samo dva vozila hitne pomoći. Iako je kadrovska struktura Doma zdravlja zadovoljavajuća, evidentirano je u 2023. godini manje smanjenje broja zdravstvenih radnika sa 165 na 160, ali je kapacitet ljudskih resursa u odnosu na 2018. godinu, kada je evidentirano 130 zdravstvenih radnika, ipak značajno povećan. U svrhu pružanja primarne i sekundarne zdravstvene zaštite dostupno je 105 medicinskih tehničara, 32 specijalista, 17 liječnika opće prakse, 4 stomatologa i 2 ginekologa. Pandemija COVID-19 je podcrtala ranjivost zdravstvenog sistema, te je značajno napomenuti da je Dom zdravlja Srebrenik ojačao ljudske kapacitete u odnosu na 2018. godinu, obzirom da je u proteklih pet godina povećan broj medicinskih tehničara, specijalista, stomatologa i ljekara opće prakse, čime je ostvaren doprinos kvalitetnijoj i adekvatnijoj zdravstvenoj zaštiti, te očuvanju zdravlja, kao i prevenciji i sprječavanju bolesti stanovnika grada Srebrenik.

Budžet Doma zdravlja Srebrenik je u proteklom petogodišnjem periodu kontinuirano rastao, te u 2023. godini iznosio rekordnih 8,165 miliona KM što je za 27,5% više u odnosu na 2018. godinu, kada je iznosio 6,401 miliona KM. Finansiranje rada Doma zdravlja u najvećoj mjeri je oslonjeno na Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona (oko 95% na godišnjem nivou), dok se rad Doma zdravlja djelimično finansirao iz drugih izvora.

U kontekstu nosilaca zdravstvenog osiguranja na području grada Srebrenik je u periodu 2018.-2022. godine zabilježeno kontinuirano povećanje broja osiguranika. U 2018. godini je ukupan broj osiguranika iznosio 33.939 te je pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem iznosila 85,9%. U 2022. godini bilježi se ukupno 36.528 osiguranika zdravstvenog osiguranja što je za 7,6% više u odnosu na broj osiguranika u 2018. godini, te pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem iznosi 93,8%. Ovakvom povećanju broja nosilaca zdravstvenog osiguranja svakako je doprinijelo donošenje odluke Gradskog vijeća o proširenom obliku zdravstvenog osiguranja kojom je omogućeno zdravstveno osiguranje za sva lica koje to pravo ne mogu ostvariti po drugom osnovu, a Grad Srebrenik je preuzeo obavezu finansiranja osiguranja za navedena lica.

U skladu sa demografskim trendovima, u posmatranom periodu primjetno je smanjenje broja novorođenčadi na području grada Srebrenik, i to sa 386 u 2017. godini na 314 u 2021. godini što, također, implicira odlazak stanovništva sa područja grada, ali ujedno i potrebu za unapređenjem kvalitete života građana i implementaciju programa podrške osnivanju i proširenju porodice. Evidentirano je da je i broj vakcinisane djece na području grada Srebrenik u kontinuiranom padu, te je taj broj sa 383 u 2017. godini pao na 335 u 2021. godini. Uvažavajući značaj prevencije zaraznih bolesti, posebno se ističe zdravstvena zaštita koja uključuje vakcinaciju, promociju higijenskih mjera, educiranje o pravilnom ponašanju i osiguravanje brze reakcije u slučaju epidemija, te je značajno istaći da u okviru Doma zdravlja Srebrenik djeluje jedno savjetovanište koje radi na unapređenju zdravstvene zaštite kroz prevenciju i edukaciju.

Uvažavajući značaj promocije mentalnog zdravlja, prevencije i liječenje mentalnih oboljena, kao i potrebu angažmana i rada u zajednici i borbi protiv stigme, u okviru Doma zdravlja Srebrenik je uspostavljen i Centar za mentalno zdravlje Srebrenik, koji je od 2013. godine akreditiran i certificiran od strane Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu – AKAZ te kontinuirano radi na održavanju akreditacije i certifikata. Centar za mentalno zdravlje pruža usluge svim stanovnicima grada Srebrenika u prostorijama JZU Dom zdravlja Srebrenik, a individualni i grupni psihoterapijski tretman osoba oboljelih od mentalnih oboljenja se izvodi prema procjeni i ciljnoj grupi pacijenata, dok se za najosjetljivije kategorije (učenike osnovnih i srednjih škola) održavaju radionice preventivnog i edukativnog karaktera, koje se organizuju u saradnji sa menadžmentom škola, a na osnovu iskazanih potreba škola i identificirane problematike među učenicima. Korisnicima usluga je osoblje Centra za mentalno zdravlje dostupno i putem online komunikacijskih kanala.

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita obuhvata novčane ili druge doprinose zajednice kako bi se osiguralo ostvarivanje osnovnih potreba ljudskog postojanja, te administrativnu, stručnu i drugu pomoć osobama koje nisu posve u stanju voditi brigu o svojim interesima i osigurati sebi zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Socijalna zaštita u Federaciji BiH uređena je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18), dok je u Tuzlanskom kantonu ova oblast regulisana Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom („Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18, 12/20, 22/21, 5/22, 8/22, 10/22, 14/22 i 19/22). Socijalna zaštita na području grada Srebrenik se odvija kroz djelovanje JU Centar za socijalni rad Srebrenik.

U 2022. godini broj korisnika socijalne zaštite na području grada Srebrenik iznosio je 15.957 što predstavlja povećanje broja korisnika za 78,2% u odnosu na 2018. godinu, kada je evidentirano 8.957 korisnika. Gledajući po vrsti prava koja se ostvaruju, najveći broj osoba ima pravo usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada i to 12.523 slučaja u 2022. godini, dok je ostali broj korisnika primarno vezan za stalnu novčanu pomoć, novčanu naknadu za pomoć i njegu druge osobe, jednokratne novčane pomoći, zdravstveno osiguranje, dječiji dodatak i naknade umjesto plaće roditelju koji jeste odnosno nije u radnom odnosu.

Tabela 43. Pregled broja korisnika socijalne pomoći po vrstama pomoći na području grada Srebrenik za period 2018-2022. godine

Vrsta	2018	2019	2020	2021	2022
Stalna novčana pomoć	335	337	330	330	320
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	0	0	0	0	780
Druga materijalna pomoć	0	0	0	0	260
Osposobljavanje za život i rad	0	0	0	0	0
Smještaj u drugu porodicu	14	10	10	9	8
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	38	0	0	0	0
Jednokratne novčane pomoći	594	498	515	441	518
Zdravstveno osiguranje	0	809	800	806	798
Usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	7.207	8.241	6.854	5.242	12.523
Kućna njega i pomoć u kući	0	0	0	0	0
Dječiji dodatak	705	589	555	519	558
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	64	67	72	90	42
Naknada umjesto plaće roditelju koji koja nije u radnom odnosu	0	0	0	0	150
Ukupno	8.957	10.551	9.136	7.437	15.957

Izvor: JU Centar za socijalni rad Srebrenik

Pravo na stalnu novčanu pomoć može ostvariti samac ili porodica koji nemaju dovoljno sredstava za uzdržavanje, a nisu u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Prosječni iznos stalne novčane pomoći u 2022. godini koji je isplaćen od strane Centra za socijalni rad Srebrenik iznosio je 160,70 KM, a evidentirano je ukupno 320 korisnika. Novčanu naknadu za pomoć i njegu druge osobe koristilo je ukupno 780 lica, dok je druge vidove materijalne pomoći koristilo ukupno 260 korisnika u 2022. godini.

Pravo na smještaj u drugu porodicu imaju djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim/obiteljskim prilikama, te osobe s invaliditetom, stare osobe i osobe društveno negativnog ponašanja koje nisu u stanju same brinuti o sebi, a zbog stambenih ili porodičnih prilika nemaju mogućnost da im se zaštita osigura na drugi način. Također, ovo pravo mogu koristiti žene za vrijeme trudnoće, porođaja ili poslije porođaja najduže do 12 mjeseci u slučaju ako je samohrana majka, ako nema sredstava za život i ako nema stambeni prostor. Ukupno je 8 korisnika ovog prava evidentirano na području grada Srebrenika u 2022. godini.

Smještaj u ustanove socijalne zaštite osigurava se psihički bolesnoj osobi, odrasloj i starijoj osobi kojoj je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju i nemoći prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe osobi nesposobnoj za rad, koja se nalazi u iznimno teškim životnim prilikama koje se ne mogu otkloniti primjenom drugih prava iz socijalne zaštite ili na drugi način. Smještaj u ustanove socijalne zaštite ima za cilj osiguravati osobi u stanju socijalne potrebe zaštitu, koja obuhvaća stanovanje, prehranu, odijevanje i drugu njegu. Na području grada nije bilo evidentiranih korisnika.

Tabela 44. Iznos isplaćene pomoći putem JU Centra za socijalni rad Srebrenik u periodu 2018-2022. godina
Iznos pomoći u KM/mjesečno prosjek

Vrsta pomoći	2018	2019	2020	2021	2022
Stalna novčana pomoć	562.836,00	580.104,00	589.236,00	606.408,00	616.944,00
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	2.340.000,00	0,00	0,00	0,00	2.340.000,00
Druga materijalna pomoć	0,00	0,00	0,00	0,00	235.387,70
Osposobljavanje za život i rad	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Smještaj u drugu porodicu	74.508,00	55.512,00	45.180,00	40.068,00	34.596,00

Smještaj u ustanove socijalne zaštite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Jednokratne novčane pomoći	51.000,00	54.600,00	51.000,00	51.000,00	66.000,00
Zdravstveno osiguranje	0,00	10.800,15	11.229,81	16.776,45	23.167,96
Usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kućna njega i pomoć u kući	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dječiji dodatak	30.870,00	26.830,00	27.873,00	29.856,00	47.425,50
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	51.008,00	55.208,00	62.136,00	81.540,00	13.640,98
Naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	0,00	0,00	0,00	0,00	44.787,87
Ukupno	3.110.222,00	783.054,15	786.654,81	825.648,45	3.421.950,01

Jednokratna pomoć može se odobriti samcu ili porodice koji zbog trenutačnih okolnosti, npr. bolesti ili smrti člana porodice, elementarnih nepogoda ili drugih nevolja i kriznih životnih situacija, prema ocjeni nadležnog tijela socijalne zaštite, nisu u mogućnosti djelimično ili u cjelosti zadovoljiti osnovne životne potrebe. Prosječna isplaćena jednokratna pomoć na području grada Srebrenik u 2022. godini iznosi 127,41 KM, te je evidentirano ukupno 518 korisnika iste.

Dječiji dodatak novčano je primanje koje koriste roditelj ili druga osoba određena Zakonom, radi podrške uzdržavanja i odgoja djece. Na području grada Srebrenik evidentirano je u 2022. godini ukupno 558 korisnika u 2022. godini.

Kao dio pronatalitetne politike je od 2022. godine izmjenama i dopunama kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom uvedeno i pravo na naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu, te je na području grada Srebrenik evidentirano 150 korisnika navedene naknade, dok je pravo na naknadu umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu ostvarilo ukupno 42 korisnika.

JU Centar za socijalni rad Srebrenik se u najvećoj mjeri finansira iz sredstava Budžeta Grada Srebrenik (94,12% u 2022. godini). Također, Centar ostvaruje i prihode od vlastite djelatnosti koji su u 2022. godini iznosili 3,11% ukupno ostvarenih prihoda, dok se 2,77% odnosi na ostale prihode. Finansiranje osnovne djelatnosti Centra korisnika socijalne zaštite vrši se preko Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, odnosno Federalnog ministarstva rada i socijalne politike.

Ukupni transferi korisnicima Centra, su varirali u periodu 2018-2022. godina te su u 2022. godini bili na nivou transfera u 2018. godini. Ostvareni prihodi JU Centar za socijalni rad Srebrenik kontinuirano su rasli u posmatranom petogodišnjem periodu te se u najvećem dijelu odnose na troškove rada samog Centra (Tabela 16.)

Tabela 45. Ostvareni prihodi i rashodi JU Centar za socijalni rad Srebrenik u periodu od 2018-2022. godine

	2018	2019	2020	2021	2022
Ostvareni prihodi	356.088,33	353.267,19	320.555,91	379.628,82	372.274,79
Ostvareni rashodi	341.387,35	345.108,84	327.166,70	364.126,05	387.164,16
Transferi korisnicima	35.487,37	41.310,23	29.656,26	46.713,96	35.282,43
Troškovi Centra za socijalni rad (plaće i naknade uposlenim, struja, itd)	305.899,98	303.798,61	297.510,44	317.412,09	351.881,73

Osjetljive/ranjive grupe

Zadatak JU Centar za socijalni rad Srebrenik jeste i unapređenje zaštite žrtava nasilja, pogotovo porodičnog nasilja, prevencije nasilja, razvoj mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju. Kroz hitne intervencije, radom na terenima, te savjetodavnim razgovorima nastoje se riješiti poremećeni porodični odnosi.

Kada su u pitanju kategorije ranjivih grupa identificiranih na području grada Srebrenik, evidentno je da među maloljetnim licima najveći broj spada u kategoriju odgojno zanemarena i zapuštene djece, zatim u kategoriju djece čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima, te u kategoriju djece sa mentalnim i fizičkim smetnjama. Kada su u pitanju punoljetna lica, najveći broj identificiranih spada u kategoriji osoba ometenih u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom, a zatim u kategoriji materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba.

Tabela 46. Broj ranjivih lica na području grada Srebrenik u periodu 2018-2022. godina

Kategorija ranjive grupe	Maloljetna lica					Punoljetna lica			
	Djeca bez roditeljskog staranja	Odgojno zanemarena i zapuštena djeca	Djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima	Djeca sa mentalnim i fizičkim smetnjama	Osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom	Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	Stare osobe bez obiteljskog staranja	Osobe društveno negativnog ponašanja	Osobe i obitelji u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć
2018	10	22	38	11	740	335	11	95	80
2019	16	24	39	27	710	337	11	94	118
2020	16	25	41	16	711	331	11	110	127
2021	16	38	48	63	709	330	11	107	129
2022	16	41	41	34	700	320	13	115	127

U 2022. godini na području grada Srebrenik živjelo je 19 civilnih žrtava rata, sa razinom invaliditeta od 60% do 100%, pri čemu najveći broj njih pripada kategoriji V i VI razine invaliditeta od 60% i 70%. Broj civilnih žrtava rata je u proteklom periodu smanjen za jednu osobu. Ukupan iznos isplaćenih invalidnina u periodu 2018.-2022. godina prikazan je u Tabeli 18.

Tabela 47. Isplaćene invalidnine za civilne žrtve rata na području grada Srebrenik u periodu 2018-2022. godina

Kategorija	Razina invaliditeta	Vrijednost isplaćenih invalidnina u KM				
		2018	2019	2020	2021	2022
I	100% - potrebna pomoć sa strane	7.139,28	7.139,28	7.287,00	7.287,00	7.644,00
II	100% - bez pomoći sa strane	1.302,00	1.302,00	47.876,40	47.876,40	50.220,00
III	90%	3.926,64	3.926,64	4.007,88	4.007,88	4.204,20
IV	80%	4.093,28	4.093,28	50.135,04	50.135,04	52.590,72
V	70%	6.853,68	6.853,68	83.946,24	58.296,00	61.152,00
VI	60%	2.677,25	2.677,25	32.790,00	32.790,00	34.398,00

Sigurnost građana

Područje grada Srebrenika je ugroženo od poplava manjeg i velikog intenziteta, većih ili manjih vodotoka i što je posebno izraženo ciklično pojavljivanje u kratkim vremenskim razmacima. Grad Srebrenik je 2014. godine zadesila značajna elementarna nepogoda izazvana velikim poplavama, koje su prouzrokovale štete na javnoj

infrastrukturi, privatnoj imovini, poslovnim i poljoprivrednim objektima. Prema rezultatima procjene, najveće štete su učinjene na materijalnim dobrima u vlasništvu građana i pravnih osoba, a procjena ukupne štete koju je grad pretrpio iznosile su preko 80 miliona KM. Djelovanjem poplava u 2014. godini poplavljen je 71 poslovni objekt na potezu Previla – Ormanica, što je dovelo do privremenog prestanka rada privrednih subjekata, a 20 privrednih subjekata koji zapošljavaju do 3 radnika podržano je tada kroz dodjelu sredstava iz Fonda za pomoć stradalim FBiH (sa 2.000 KM po privrednom subjektu), dok je UNDP pomogao u oporavku privrednih subjekata HERCEG d.o.o. i Voćni rasadnik d.d., koji su zbog poplava pretrpili velike štete. Djelovanjem poplava u 2014. godini zabilježene su i štete na javnoj infrastrukturi, kada su stradali uređeni odbrambeni nasipi u dužini od oko 2.000 m, na različitim dionicama uz vodotoke I i II kategorije, oštećena i uništena je kompletna obala rijeke Tinje i njenih pritoka od Previla do Ormanice, uništena su 3 betonska mosta, 7 pješačkih mostova, oštećeno je 17 kolskih mostova, te su oštećena i 3 mosta na magistralnom putu M-18. Oštećeno je i 55 lokalnih makadamskih i asfaltnih puteva (uzrokovani djelovanjem klizišta, odrona, vododerina i sl.), ali su svi putni pravci djelimično i/ili privremeno sanirani. Tokom trajanja prirodne nepogode, izvršena je privremena sanacija korita rijeke Tinje u dužini od 13.911 m, te sanacija obala na vodotocima II kategorije (pritoke) u dužini od 7.680 m.

U 2018. i 2019. godini su, također, zabilježene posljedice od poplava, te je procijenjena poplavljen površina iznosila 70.000 m². Ukupne štete prouzrokovane u ovim godinama procijenjene su na 750.000 KM. Površina grada Srebrenik koja je ugrožena poplavama iznosi cca 1.000.000 m², te su i dalje na području grada prioritete aktivnosti na unapređenju zaštite od poplava. Ukupna dužina vodotoka na području grada iznosi 78.000 m, dok dužina poplavno rizičnih vodotokova na području grada iznosi 50.000 m, odnosno 64,1%. U proteklom periodu rađeno je na njihovom uređenju te je u posmatranom periodu uređeno oko 2.500 m vodnih tokova, što je još uvijek nedovoljno spram procjene dužine poplavno rizičnih vodotokova. Procjenjuje se da je broj stanovnika koji su potencijalno ugroženi poplavama 1.200, te 350 stambenih objekata. Na području ugroženom od potencijalnih poplava djeluje cca 70 poslovnih subjekata u kojima je zaposleno 1.500 radnika, što jasno ukazuje na potencijalni rizik u slučaju ponovljenih poplava na području grada. U proteklom periodu je investirano 30.000 KM u sanaciju vodotokova iz Budžeta Grada Srebrenik.

Veliki požari na području grada Srebrenika do sada su se uglavnom pojavljivali kao posljedice tehničko-tehnološke ili prirodne nesreće (suše), veći šumski požari i drugi požari nastali prirodnim djelovanjem i ljudskom nepažnjom. Požari koji se najčešće dešavaju ljeti, uslijed dugotrajnih sušnih razdoblja sa visokim temperaturama (preko 35°C) na poljoprivrednim zasadima i šumskim površinama, jedan su od rizika za sigurnost građana na području grada Srebrenik. Pored navedenih, javljaju se i požari na obiteljskim kućama nastali nepažnjom, ili pak usljed aktivnosti nemoćnog i starog stanovništva koje slučajno ili iz nemoći načine požar. Uz to, vrlo čest uzrok su i požari nastali nesavjesnim ponašanjem građana koji pale nisko rastinje ili travu na vlastitim posjedima.

Stanje zaštite od požara u gradu Srebreniku postupno poprima zadovoljavajući nivo. Osnovni oblici organizovanja vatrogastva su profesionalna vatrogasna jedinica i Vatrogasno društvo u okviru kojeg se razvija dobrovoljna vatrogasna jedinica i vatrogasni podmladak. Prema procjenama, ukupna površina grada koja je ugrožena od potencijalnih požara iznosi 24.793 ha, a na navedenom području živi 41.000 stanovnika, raspoređenih u 10.000 stambenih objekata. Na području grada ne postoje požarni putevi, izuzev u okviru stambenih objekata građenih u prije ratnom periodu, dok nažalost, prilikom nove gradnje ne pozicioniraju se niti planiraju adekvatni požarni putevi. Procijenjena šteta od požara u proteklom petogodišnjem periodu iznosi 5.761.110 KM.

Opremanje propisanom opremom, sredstvima i tehnikom Profesionalne vatrogasne jedinice vrši se u kontinuitetu, a vršeno je iz sredstava budžeta Grada, sredstava posebne naknade za zaštitu i spašavanje i dijelom iz donacija. Što se tiče voznog parka u Profesionalnoj vatrogasnoj jedinici, struktura specijalnih vatrogasnih vozila je sljedeća:

- jedno komandno vozilo,
- jedno navalno vozilo opremljeno sredstvima i opremom za spašavanje u saobraćajnim nesrećama,
- dvije autocisterne,

- jedno vozilo za šumske požare i
- jedno vozilo za tehničke intervencije (saobraćajne nezgode).

Kontinuirani razvoj gradske jezgre u smislu izgradnje visokih zgrada, ukazuje na potrebu nabavke specijalnog vatrogasnog vozila sa korpom / zglobna ili teleskopska / radne visine cca 30 metara, kako bi se zaštita od požara mogla što kvalitetnije vršiti i u stambenim zgradama. Svi pripadnici profesionalne vatrogasne jedinice su tokom zadnje dvije godine obezbijeđeni sa novim vatrogasnim intervencijskim uniformama za prilaz vatri, i to za dvije namjene: vatrogasne intervencijske uniforme i intervencijske uniforme za šumske požare. Pored navedenog, obezbijeđena su dva vatrogasna odijela za zaštitu od hemikalija, što u svakom slučaju jača vatrogasnu moć u gašenju požara u specifičnim uslovima gdje se emituju različite vrste hemikalija koje su opasne po vatrogasce i okolinu.

Na području grada Srebrenik, jedan manji dio površine je pod minama, koji se relativno rijetkim ali redovnim deminiranjem postepeno smanjuje.

Procjenom ugroženosti na području grada Srebrenik posebno je evidentirana opasnost klizanja i slijeganja tla, jer je na području grada Srebrenika registrovan veliki broj klizišta, čiji je broj posebno povećan u posljednjih desetak godina. Mnoga klizišta uzrokovana su ili aktivirana usljed izražene nezakonite i neplanske gradnje posebno individualne stambene izgradnje. Broj registriranih klizišta na području grada je 165 (zaključno sa 2022. godinom), a broj saniranih klizišta u proteklom periodu je 417 zaključno sa 2022. godinom. Inače, tokom poplava u maju 2014. godine, broj prijavljenih klizišta iznosio je 637. Na području grada je ukupno 395 objekata direktno ugroženih klizištima. Procjenom ugroženosti, također, su utvrđene i moguće posljedice po ljude i materijalna dobra u slučaju zemljotresa na teritoriji grada Srebrenik. Na osnovu Procjene se može zaključiti da postojeća struktura stambenog fonda i koncentracija građevina na određenim područjima, bespravna gradnja i klizišta, ne pružaju mogućnost primjene efikasne zaštite od zemljotresa, osim građevina građenih savremenim otpornim konstruktivnim elementima

U gradu Srebreniku, je osnovana Služba za civilnu zaštitu u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju. Grad Srebrenik je određenim sredstvima opremio Operativni centar civilne zaštite, ali je isti u narednom periodu potrebno dodatno opremiti i ojačati kapacitete za rad. Posebnu pažnju prilikom organizovanja i popunjavanja ovog Centra treba obratiti na njegovu „mirnodopsku ulogu“, odnosno ulogu u uslovima prirodne ili druge nesreće, kada se centar popunjava do punog broja i kada je potrebno da radi neprekidno 24 sata. Gradski štab civilne zaštite je organiziran i popunjen stručnim kadrovima u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, te je osposobljen za izvršavanje svoje misije rukovođenja i upravljanja akcijama zaštite i spašavanja. Štabovi i povjerenici civilne zaštite u mjesnim područjima, većim pravnim licima i drugim institucijama nisu organizirani niti popunjeni.

Prema odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju u privrednim društvima i drugim pravnim licima koja obavljaju djelatnost od značaja za zaštitu i spašavanje, osnivaju se Službe zaštite i spašavanja, odnosno ukoliko nije moguće u tim privrednim društvima i drugim pravnim licima organizirati Službu zaštite i spašavanja, organiziraju se samostalne službe zaštite i spašavanja koje djeluju na području grada Srebrenika. U vezi s tim je osnovano osam odgovarajućih Službi zaštite i spašavanja, i to:

1. Služba za zaštitu od požara u Vatrogasnom društvu Srebrenik sa 15 članova;
2. Služba za vodosnabdijevanje u J.P. "Vodovod i kanalizacija" d.d. Srebrenik sa 52 člana;
3. Služba za spašavanje iz ruševina u pravnom licu ITK Musić d.o.o. Srebrenik sa 19 članova;
4. Gorska služba spašavanja u udruženju građana "Gorska služba spašavanja" sa 9 članova;
5. Služba za zbrinjavanje u Crvenom križu
6. Služba za čistoću i asanaciju terena u J.P. "9. Septembar" d.d. Srebrenik sa 52 člana;
7. Služba za spašavanje životinja i namirnica životinjskog porijekla u J.P. "Veterinarska stanica" Srebrenik
8. Služba za medicinsku pomoć u J.Z.U. "Dom zdravlja" Srebrenik

Kriminalitet i javni red i mir

Obezbjedeње i unapređenje lične, javne i imovinske sigurnosti svih građana Srebrenika u nadležnosti je Policijske uprave Srebrenik, koja teritorijalno pokriva prostor grada.

Analizirajući trendove u oblasti kriminaliteta, primjetno je da je najveći broj krivičnih djela zabilježen 2018. godine te da je zabilježen pad u 2022. godini kada je broj krivičnih djela iznosio 236. U 2022. godini došlo je do smanjenja broja prijavljenih prekršaja i to za 95 u odnosu na 2021. godinu, kada je zabilježen najveći broj prijavljenih prekršaja. Broj evidentiranih maloljetnih počinitelaca je u 2022. godini bio na najnižem nivou (2). Procenat ukupne rasvijetljenosti krivičnih djela je bilježio kontinuiran rast u proteklom petogodišnjem periodu i kretao se na prosječnom nivou od 74,21%.

Tabela 48. Kriminalitet i javni red i mir na području grada Srebrenik za period 2018.-2022. godina

Godina	Ukupan broj krivičnih djela	Ukupan broj prijavljenih počinitelaca	Broj krivičnih djela po poznatom počiniocu	Broj krivičnih djela po nepoznatom počiniocu	Procenat ukupne rasvijetljenosti	Broj počinitelaca maloljetnika	Ukupan broj prijavljenih prekršaja
2018.	266	211	110	156	69,20%	3	287
2019.	258	225	107	151	72,09%	12	284
2020.	242	211	112	130	74,79%	5	303
2021.	239	196	113	126	76,15%	3	337
2022.	236	193	114	122	78,80%	2	242

U strukturi kriminaliteta, prikazanoj u Tabeli 20., bilježi se najviše imovinskih delikta, iako broj slučajeva opada u posmatranom periodu. Krvni delikti su bilježili pad, dok je broj prijavljenih slučajeva narkomanije porastao u odnosu na 2018. godinu. U narednom periodu je potrebno adresirati ove problem te ojačati kapacitete PU Srebrenik za efikasniju borbu sa svim vrstama kriminala. Na području grada nisu evidentirani slučajevi organiziranog i privrednog kriminala, te trgovine ljudima. U kontekstu sigurnosti građana potrebno je ukazati i na migrantsku krizu koja je u zadnjim godinama prisutna u BiH, a posebno u lokalnim zajednicama koja se nalaze na ključnim prvacima prema državnoj granici, kao što je i grad Srebrenik, što može uticati u određenoj mjeri na aspekt sigurnosti, kriminaliteta i javnog reda i mira za stanovnike ovog grada.

Tabela 49. Struktura kriminaliteta na području grada Srebrenik u periodu 2018-2022. godina

	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Krvni delikti	16	6,02%	21	8,14%	19	7,85%	18	7,53%	12	5,08%
Organizirani i privredni kriminal	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Imovinski delikti	163	61,28%	150	58,14%	140	57,85%	131	54,81%	135	57,20%
Narkomanija	17	6,39%	18	6,98%	23	9,50%	20	8,37%	22	9,32%
Trgovina ljudima-prostitucija	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ostala krivična djela	70	26,32%	69	26,74%	60	24,79%	70	29,29%	67	28,39%
Ukupan broj/postotak	266	100,00%	258	100,00%	242	100,00%	239	100,00%	236	100,00%
Maloljetnička delikvencija	11		4		9		19		5	

U kontekstu adresiranja maloljetničke delikvencije, potrebno je primijeniti holistički pristup, kako bi se akcenat stavio na rehabilitaciju i obrazovanje, a ne isključivo na sankcije. U saradnji sa obrazovnim i pravosudnim institucijama, porodicama i socijalnim akterima potrebno je raditi na implementaciji programa prevencije, koji uključuju edukativne aktivnosti, socijalne intervencije, pružanje podrške mentalnom zdravlju, te rješavanje problema u zajednicama kako bi se pružila adekvatna podrška maloljetnicima, ali i njihovim porodicama.

Civilno društvo

Na području grada Srebrenik aktivno djeluje 20-tak udruženja sa preko 1000 članova, a pregled udruženja sa područjem djelovanja dat je u tabeli ispod. Najaktivnija su udruženja koje se bave kulturom. Većina njih nema registrovane zaposlene, nego se njihov rad zasniva na volonterstvu.

Nevladine organizacije u većini slučajeva nisu samoodržive i oslanjaju se na finansijsku podršku gradskog i/ili budžeta viših nivoa vlasti, a neke od njih i na podršku međunarodnih organizacija i donatora, kao i drugih domaćih institucija. Dio njih još uvijek nema razvijen projektni pristup apliciranju projekata na raspisane javne pozive. Između grada i nevladinog sektora postoji do sada mala, ali uspješna saradnja na realiziranju različitih projekata, te grad s određenim brojem NVO-a ima i potpisane sporazume o partnerstvu. U narednom planskom periodu neophodno podsticati izgradnju kapaciteta socio-ekonomskih aktera i iznalaziti nove modalitete implementacije projekata, a na način da nosioci implementacije određenih projekata budu akteri i izvan lokalne samouprave.

Tabela 50 Pregled aktivnih civilnih udruženja na području grada Srebrenika, 2022 godina

	Naziv udruženja	Područje djelovanja
1	Lovačko društvo „Majevisa“ Srebrenik	Lovstvo
2	Planinarsko društvo „Majevisa“	Planiranje
3	Udruga za ruralni razvoj „Sinija“	Poljoprivreda i ekonomski razvoj
4	Udruženje žena „Diva“	Ženska prava
5	Udruženje žena „Sirius“	Ženska prava
6	„Folklorni ansambl „Oaza“ Tinja	Kultura
7	„Gradski Folklorni Ansambl Srebrenik“	Kultura
8	KUD "Mehmed Ibrahimović"	Kultura
9	Gradski teatar Srebrenik	Kultura
10	BKZ Preporod – Općinski odbor Srebrenik	Kultura
11	HKD „Napredak“ Srebrenik	Kultura
12	Umjetnička kolonija „Majevisa“ Srebrenik	Kultura
13	Udruženje mladih „Zefir“ Srebrenik	Mladi
14	Udruženje građana za uzgoj i zaštitu golubova i sitnih životinja	Zaštita životinja
15	Udruženje penzionera Srebrenik	Položaj penzionera
16	Udruženje pčelara „ROJ“ Srebrenik	pčelarstvo
17	Udruženje privrednika grada Srebrenika	Unapređenje privrede
18	Crveni križ Srebrenik	Socijalna zaštita
19	UG „Ponori“ G.Hrgovi	Socijalna zaštita

Izvor podataka: Gradska uprava Srebrenik

Kultura

JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik je od 1980. godine nosilac kulturnih dešavanja u gradu Srebreniku i jedina javna ustanova iz oblasti kulture na području ovog grada. Kao krovna ustanova kulture ove lokalne zajednice, objedinjuje rad i djelovanje svih segmenata kulture, obrazovanja, informisanja prostora grada Srebrenik, ali i šire. Aktivnosti ustanove se odvijaju prema organizacionim cjelinama, i to: «Kino», «Radio stanica Srebrenik», «Biblioteka» te «Marketinško- turistički poslovi», te se u okviru istih radi na organizovanju kulturno umjetničkih sadržja, kao što su pozorišne predstave, promocije knjiga i časopisa, književne večeri, prikazivanje filmova, koncerti zabavne i narodne muzike, likovne izložbe, izdavanje časopisa «Biljeg Srebrenika», nastupe kulturno-umjetničkih društava i slično. U Centru za kulturu i informisanje radi 16 osoba, a raspolaže sa prostorom Doma kulture sa ukupno 3.200 m² korisne površine i 1.974 m² uređenog parka. U toku 2022. godine je zabilježeno cca 1.120 posjetitelja, a organizirana je 21 aktivnosti, koje su bile izložbenog, književnog, kinematografskog i muzičko-scenskog karaktera. Što se tiče budžeta ove ustanove, vidljivo je povećanje godišnjeg budžeta Centra za kulturu sa 539.199 KM u 2018. godini na 745.113 KM u 2022. godini. Grad Srebrenik je u 2022. godini učestvovao u sufinansiranju rada ove ustanove sa 518.232 KM, odnosno 69,6%.

Prostorije Ustanove su na raspolaganju društvima koja se bave različitim vidovima umjetnosti, među kojima se ističu KUD "Mehmed Ibrahimović", Umjetnička radionica i „Gradski teatar Srebrenik“ u okviru kojeg djeluje i "Gradski Folklorni Ansambl-Srebrenik" te BKZ Preporod – Općinski odbor Srebrenik. Kada su u pitanju aktivnosti u okviru Gradskog teatra Srebrenik, broj odigranih predstava u ovom pozorištu u 2022. godini iznosio je 6, dok je te predstave gledalo 900 posjetitelja. Kada su u pitanju predstave u pozorištu 2021. godine, taj broj je iznosio 10, dok je broj posjetitelja bio 1.000. U narednom periodu planirano je otvaranje Muzeja Grada Srebrenika.

Potrebno je napomenuti i da Grad Srebrenik iz Budžeta Grada održanim iz gradskog budžeta osigurava besplatnu članarinu u gradskoj biblioteci u Srebreniku za sve učenike osnovnih, srednjih škola i studente koji se žele učlaniti (oko 7.000 korisnika na godišnjem nivou), te je u narednom periodu planirana i tzv. mobilna biblioteka kako bi se knjige iz Gradske biblioteke omogućile i za djecu iz udaljenijih ruralnih područja Srebrenika.

Pored ove ustanove značajna doprinos razvoju kulture na području grada Srebrenika daju i udruženja kulture. Kao najstarije udruženje treba svakako istaći KUD „Mehmed Ibrahimović“ Srebrenik, kao i kasnije osnovana udruženja BZK „Preporod“ Srebrenik, HKD „Napredak“ Srebrenik, Umjetnička kolonija „Majevice“ Srebrenik, Udruženje mladih „Zefir“ Srebrenik kao i najmlađe kulturno udruženje Folklorni ansambl „Oaza“ Tinja koje je registrovano 2023. godine.

Pored navedenih aktivnosti, posebno mjesto u ukupnim aktivnostima zauzimaju manifestacije Dani povelje i Otvoreni grad umjetnosti Srebrenik (OGUS), kojima je u Centra za kulturu i informisanje Srebrenik posvećena posebna pažnja. Manifestacija Dani povelje posvećena je obilježavanju rođendana grada i utemeljena je 2003. godine u povodu obilježavanja prvog pisanog spominjanja grada Srebrenika iz 1333. godine u tekstu Povelje sa Dubrovačkom republikom bosanskog bana Stjepana II Kotromanića, koja je i potpisana u Srebreniku. Manifestacija se održava tokom mjeseca februara, a praćena je nizom aktivnosti radnika i udruženja kulture sa područja grada Srebrenika ali i drugih gradova BiH. Jednako značajna, kulturna manifestacija Srebrenik otvoreni grad umjetnosti (OGUS), u realizaciji JU Centar za kulturu i informisanje od 1977. godine odvija se krajem avgusta i početkom septembra. U prvom planu manifestacije je Likovna kolonija međunarodnog karaktera koja svake godine okupi eminentne učesnike iz zemlje i inostranstva. Na osnovu kreiranih djela je u JU Centar za kulturnu i informisanje stvorena likovna galerija sa stalnom postavkom slika, grafika i crteža umjetnika koji su boravili u koloniji.

Kada su u pitanju kulturno-historijska naslijeđa na području grada Srebrenik, ističe se prvenstveno Stari Grad odnosno Tvrđava Srebrenik koja se nalazi na sjeveroistočnim obroncima Majevice, u selu Gornji Srebrenik, oko 5 km udaljen od centra Srebrenika. Najstariji spomen datira iz 1333. godine u povelji bosanskog bana Stjepana II Kotromanića od 15.02.1333. godine, izdatoj pod gradom Srebrenikom, kada je Ston ustupio dubrovčanima. Odlukom Komisije za zaštitu kulturno-historijskih spomenika BiH, Kuća Suljagića sa pratećim objektima u Donjoj Špionici, dobila je status nacionalnog spomenika pod zaštitom države. Kuća Suljagića je stara begovska kuća izgrađena sredinom 18. stoljeća, u kojoj već duže vremena niko ne boravi, ali koja zbog svoje starosti, veličine i specifičnog arhitektonskog rješenja predstavlja istinski kulturno-historijski spomenik. Posebno je ovo zdanje i svojim izgledom i svojom istorijom. Za današnje pojmove trošna i skromna kuća, nekada je bila sudska stanica u kojoj je boravio kadija i odlučivao o sudbinama begovih sluga, pa je čak imala i svoj zatvor. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika 2007. godine, proglasila je "Graditeljsku cjelinu – Stara džamija sa haremom" u Špionici nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, dok je u novembru 2011. godine nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine proglasila „Graditeljsku cjelinu – džamija u Čojluku, općina Srebrenik“. Džamija je izgrađena u tradicionalnom narodnom stilu, a prema arhitekturi procjenjuje se da je objekat iz XVII stoljeća.

Sport

Što se tiče sportskih organizacija koje rade i djeluju na području grada Srebrenika ističe se podatak da je većina njih u članstvu Sportskog saveza grada Srebrenika, kao krovne sportske organizacije koja svojim djelovanjem pomaže sportskim kolektivima u rješavanju problema sa kojim se susreću. Sportski savez grada Srebrenik osnovan je u decembru 1999. godine, a Sporazum o osnivanju i udruživanju je potpisalo 15 članica koje su se udružile radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, a u cilju razvoja i popularizacije sporta. Kada je riječ o sportskim organizacijama, na području grada Srebrenika evidentirano je ukupno 25 udruženja i amaterskih sportskih klubova koji okupljaju skoro 1.700 članova i članica.

1. ARK „Silver ARRows“ Srebrenik,
2. FK „Bukovik“ iz G.Srebrenika,
3. FK „Seoan“ iz Seone,
4. FK „Uroža“ iz Urože,
5. Karate klub „1.Mart“ Srebrenik,
6. Klub spasilaca „Gradina“,
7. NK „Frankopan“ Špionica,
8. NK „Ingram“ Duboki Potok,
9. NK „Mladost“ Tinja iz Tinje,
10. NK „Špionica 1953“ iz Špionice,
11. Odbojkaški klub „Gradina“ Srebrenik,
12. Odbojkaški klub „Srebrenik (žene),
13. OFK „Gradina“ Srebrenik,
14. Omladinski košarkaški klub „Gradina“ Srebrenik,
15. Sportski streljački klub „Ljiljan“,
16. Šahovski klub „Srebrenik“ iz Srebrenika,
17. Škola nogometa „Mladost-zamjevi“ Tinja,
18. UG Škola sporta „Silver kings“ Srebrenik,
19. „Gradski Folklori Ansbaml Srebrenik“,
20. Nogometni savez grada Srebrenika,
21. Malonogometni klub - MNK Srebrenik,
22. Plesna škola Rebus,
23. Plesni klub Flamenco Srebrenik,
24. Klub boričakih sportova „Fantom“, i
25. Udruženje građana za uzgoj i zaštitu golubova i sitnih životinja.

Na području grada Srebrenik je od sportskih ustanova osnovana JU Sportsko-rekreativni Centar Srebrenik, koji raspolaže sa 1.319 m² korisnog prostora u funkciji i dvoje zaposlenih. Što se tiče budžeta ove ustanove, vidljivo je povećanje godišnjeg budžeta sa 123.811,50 KM u 2018. godini na 162.209,90 KM u 2022. godini. Grad Srebrenik je u 2022. godini učestvovao u sufinansiranju rada ove ustanove sa 106.177,12 KM odnosno 65,5%. U sklopu ovog sportskog centra nalazi se sportska dvorana u kojoj se održavaju treninzi sportskih klubova, kao i održavanje takmičarskih aktivnosti i raznih kulturnih manifestacija. Sportska dvorana sadrži sportski parket koji zadovoljava zadovoljava najstrožije standarde Svjetske košarkaške federacije i kompletnu opremu: stropni koševi, golovi za futsal, odbojka, elektronski sportski semafor, zaštitne mreže, PVC monoblok sjedalice na tribinama, švedske ljestve i svu gimnastičku opremu. U rekonstrukciju dvorane uložena su značajna sredstva, a u proteklom periodu dvorana je priključena na gradsko toplovodnu mrežu, te su provedene mjere na unapređenju energetske efikasnosti, čime je značajno smanjena potrošnja toplotne energije. Na području grada Srebrenik postoji i 8 nogometnih igrališta i jedan nogometni stadion koji je u vlasništvu NK „Gradina“ Srebrenik. Od nogometnih klubova najbolje uslove svakako ima NK „Gradina“ koji pored glavnog stadiona ima i pomoćno igralište na kojem se može održavati trenažni proces.

Kada je riječ o podršci u oblasti sporta, Grad Srebrenik putem resorne službe na godišnjem nivou raspisuje javni poziv za sufinansiranje odnosno finansiranje programa i projekata sportskih organizacija u oblasti sporta, tjelesne kulture i sportskih manifestacija, sportskih klubova i uspješnih sportista. Također, Gradska uprava kroz budžet planira i Program podrške za ostale sportske klubove, uspješne sportiste, organizaciju sportskih projekata i manifestacija, u okviru kojeg je pokrovitelj manifestacije "Izbor sportiste godine grada Srebrenika". Grad Srebrenik ima i bogatu ponudu sportskih manifestacija koje se održavaju svake godine, a pored manifestacije Izbor sportiste godine, posebnu pažnju privlače i manifestacije Ulična trka Kraljevska desetka, Sportska manifestacija Malonogometne lige Mjesnih zajednica grada Srebrenika, OrionOpen - nezvanično prvenstvo grada u tenisu, Fudbalsko ljeto, Omladinske sportske igre, Festival plesa i folklora i druge.

Kada je u pitanju stanje infrastrukture i opremljenosti sportskih terena te rada sportskih udruženja, kao najznačajniji izazovi su izdvojeni su nedostatak trenera i članova, te je u narednom periodu potrebno raditi na samoodrživosti klubova (kroz npr. prijave na projekte) kao i na promociji sporta i motivisanju stanovništva da se aktivno uključe u rad sportskih klubova. Od infrastrukturnih projekata u narednom planskom periodu neophodno je nastaviti sa uređivanjem Gradskog stadiona uključujući tribine i prostorije kluba.

Lokalna samouprava

Grad Srebrenik kao jedinica lokalne samouprave status Grada dobio je Zakonom o Gradu Srebreniku („Službene novine Federacije BiH“, br. 30/19) a Statut Grada Srebrenika donijelo je Gradsko vijeće Grada Srebrenik, na sjednici održanoj dana 27.12.2023. godine.

Poslove i zadaće lokalne samouprave iz direktne nadležnosti Grada, kao i upravne poslove koji su federalnim i kantonalnim zakonima stavljene u nadležnost Grada, vrši gradski organ uprave, putem slijedećih organizacionih jedinica:

1. Stručna služba Gradonačelnika
2. Stručna služba Gradskog vijeća
3. Služba za prostorno uređenje i zaštitu okolice
4. Služba civilne zaštite
5. Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti
6. Služba za opću upravu i zajedničke poslove
7. Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije
8. Služba za finansije i inspekcijски nadzor
9. Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove
10. Služba za internu reviziju

U gradskoj upravi sistematizovana su 162 radna mjesta od čega je uposleno je 109 stalno zaposlenih što čini 67,28% popunjenosti radnih mjesta i što svakako kapacitetima ograničava efikasnije pružanje javnih usluga. Od ukupno 109 stalno zaposlenih, 39 ili 35,78 % čine žene.

U 2022. godini zaposlenici Gradske uprave zaprimili su 8.895 predmeta te riješili 88,61% istih i riješenost predmeta se u periodu 2019.-2022. godine kreće na prosječnom nivou od 83%.

U Gradskoj upravi kontinuirano se sprovode aktivnosti na tehničkom opremanju ali i edukaciji osoblja te je u periodu 2018.-2022. godina uloženo 63.023 KM za tehničko opremanje i to najviše u 2022. godini kada su izdvojena sredstva u iznosu od 36.375,30 KM. Zaposlenici Grada Srebrenika na raspolaganju imaju 93 računara (2022. godina) što je za 7 računara više u odnosu na 2021. godinu.

U prosjeku se na godišnjem nivou izdvoji oko 3.000 KM za edukacije osoblja Gradske uprave što svakako nije dovoljno za osiguranje kontinuiranog usavršavanja i osavremenjivanja znanja zaposlenika u funkciji pružanja što kvalitetnijih javnih usluga.

Ključni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 51 Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
Povećana potreba i potražnja porodica za uslugama predškolskog odgoja i obrazovanja Neodovoljni kapaciteti postojeće javne PPU	Proširiti kapacitete JU. Podržati osnivanje novih PPU Kreirati i implementirati programe sufinansiranja boravka djece u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja.	Predškolsko obrazovanje
Smanjenje broja upisane djece u ustanovama osnovnog i srednjeg obrazovanja.	Kreirati i implementirati programe poticaja osnivanja porodice i unapređenje kvalitete života na području grada u cilju povećanja nataliteta i zadržavanju stanovništva na području grada.	Osnovno i srednje obrazovanje
Nedovoljan nivo energetske efikasnosti školskih objekata	U saradnji sa kantonalnim resornim ministarstvima planirati i realizirati programe unapređenje energetske efikanosti osnovnih i srednjih škola na području grada.	Osnovno i srednje obrazovanje
Smanjen broja upisanih studenata sa područja grada.	U saradnji sa srednjim školama i univerzitetima provoditi proaktivnu promociju fakulteta i dostupnih programa visokog obrazovanja na području grada.	Visoko obrazovanje
Zastarjela opremljenost Doma zdravlja i područnih ambulanti	U saradnji sa kantonalnim resornim ministarstvom kreirati i implementirati razvojne inicijative za unapređenje zdravstvene infrastrukture posebno unapređenje tehnološke opremljenosti	Zdravstvo
Neadekvatni prostorni kapaciteti Centra za socijalni rad	Realizirati aktivnosti na unapređenju prostornih kapaciteta uz dodatno educiranje uposlenika u cilju kreiranja novih programa podrške korisnicima ali i dodatno zapošljavanje	Socijalna zaštita
Povećanje broja maloljetnih ranjivih lica	Podrška, edukacija i promocija programa hraniteljstva, umjesto institucionalnog smještaja.	Socijalna zaštita
Velika dužina nesaniranih poplavno rizičnih vodotokova.	Kontinuirano raditi na projektima uređenja korita kako bi se proaktivno djelovalo na zaštitu od potencijalnih poplava.	Sigurnost građana
Nepostojanje požarnih puteva	Kreirati i implementirati aktivnosti na uređenju požarnih puteva.	Sigurnost građana
Postojanje miniranih područja na području grada	Kontinuirao nastaviti sa procesom deminiranja kontaminiranih površina, naročito onih lokaliteta koji su u civilnoj, svakodnevnoj upotrebi.	Sigurnost građana
Prisutnost maloljetničke delikvencije	U saradnji sa institucijama, porodicama i udruženjima kreirati interresorne programe prevencije i edukacije maloljetnika, te programe alternativnih sankcija.	Sigurnost građana
Finansijska neodrživost organizacija civilnog društva	Jačati kapacitete NVO u oblasti pripreme projekata i upravljanja projektnim ciklusom.	Civilno društvo
Potreba saniranja objekata kulturno-historijskog naslijeđa u svrhu promocija i razvoja turizma.	Osigurati sredstva za realizaciju strateške intervencije za saniranje objekata kulturno-historijskog naslijeđa.	Kultura

Finansijska neodrživost sportskih organizacija i klubova, te nedovoljna zainteresiranost mladih za uključnje u sport	Promocija sporta i zdravog života u saradnji sa obrazovnim ustanovama i medijima, te jačanje programa podrške sportskim organizacijama i klubovima uz analizu stanja sporta	Sport
Nedovoljna kadrovska popunjenost i nedovoljna tehnološka opremljenost gradske uprave Srebrenik	Realizirati aktivnosti na jačanju kapaciteta gradskog organa uprave kroz kadrovska jačanje i edukacije ali i tehnološko opremanje i digitalizaciju javnih usluga	Lokalna samouprava

5. Pregled stanja i kretanja u oblasti zaštite okoliša i javne infrastrukture

Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

Stanje saobraćajne infrastrukture

Iako ima veoma povoljan geoprometni položaj, povezanost Grada Srebrenika sa transportnom mrežom u Tuzlanskom kantonu i šire je veoma slaba, prvenstveno zbog nerazvijene mreže saobraćajnica višeg ranga. Odnosno, grad Srebrenik sa ostalim gradovima unutar kantona povezan je magistralnim i regionalnim cestama. Ove ceste se pretežno protežu urbanim područjima gradova što također utiče na smanjenje brzine kretanja na njima odnosno povećanja vremena putovanja.

Magistralna cesta M 18 prolazi kroz gradsku zonu grada Srebrenika i uz istu je formirano niz naselja te ova saobraćajnica predstavlja glavnu komunikaciju grada sa Tuzlom, administrativnim centrom Kantona i Sarajevom, glavnim gradom BiH. Izgradnjom naselja duž magistralne ceste došlo je do smanjenja kapaciteta puta, te znatnog povećanja saobraćajnih nezgoda. Iz navedenog se vidi da je gradu potrebno izmještanje tranzitnog saobraćaja obzirom da postojeća magistrala prerasta u gradsku saobraćajnicu i nema svoju prvobitnu namjenu tranzita.

Pored ove saobraćajnice postoje i regionalne ceste koje povezuju grad Srebrenik sa Gračanicom i Čelićem. I ove saobraćajnice prolaze izgrađenim prostorom te je odvijanje saobraćaja otežano.

Postojeća mreža saobraćaja je većinom u lošem stanju, posebno kategorija lokalnih puteva, koja je ujedno i izuzetno opterećena usljed povećanja gustine saobraćaja i broja vozila koja se prometuju istim. Gustina kategorisane putne mreže na teritoriji grada Srebrenik veća je od prosjeka u TK i BiH, i iznosi 360 km cesta na površinu teritorije grada od 248 km². Međutim, iako je dužina cesta značajna, na teritoriji grada Srebrenik još uvijek ne prolazi autocesta niti brza cesta, dok magistralni putevi čine svega 6,9% (ili 25km) od ukupne cestovne mreže na teritoriji grada Srebrenik i u potpunosti se odnosi na dionicu magistralnog puta M-18 koji povezuje Orašje – Tuzla – Sarajevo. Na regionalne puteve se odnosi 7,8% (ili 28km) dok je najveća zastupljenost lokalnih saobraćajnica od 85,3% (ili 307km). Učešće nekategorisanih puteva u lokalnim putevima je značajno i iznosi 218 km ili 60,55% od ukupne cestovne mreže na teritoriji Grada. Od ukupne dužine nekategorisanih puteva asfaltirano je cca 36%, a u kategoriji lokalnih puteva asfaltirano je 98,5%.

Pored cestovne saobraćajne mreže, kroz teritoriju grada Srebrenik prolazi i željeznički saobraćaj u, koji predstavlja ključnu željezničku komunikaciju Tuzlanskog kantona sa lukom Brčko i Republikom Hrvatskom na sjeveru. Željezničkim saobraćajem se sve do 2012.g. saobraćao teretni i putnički saobraćaj. Međutim, iako je do tog momenta dnevno prevozio u prosjeku 250 putnika, željeznički promet putnika na relaciji Tuzla-Srebrenik-Brčko je zaustavljen početkom decembra 2012. godini i do danas nije obnovljen. Trenutno se željeznicom isključivo saobraćaju teretni vozovi za potrebe elektroenergetskog sistema i privrede Bosne i Hercegovine, posebice rudarsko-industrijskog bazena Tuzlanskog kantona. U ovom kontekstu poseban problem predstavlja zapuštenost pružnih prijelaza što je posebna opasnost za sigurnost građana.

Grad Srebrenik kontinuirano izdvaja značajna finansijska sredstva za izgradnju, modernizaciju i održavanje cestovne mreže, te je u 2023.godini u ovu svrhu izdvojio značajnih 1.250 .000,00 KM.

Stanje tehničke infrastrukture

Elektroenergetska infrastruktura

Snabdijevanje grada Srebrenik električnom energijom vrši se preko elektroenergetskog sistema FBiH putem primarne transformatorske stanice (TS) 110/35/20/10 kV Srebrenik TS 35/10 kV Lipnica 11. Napajanje kupaca se vrši preko 10 kV vodova koji napajaju 144 TS 10/0,4 kV sa TS 110/35/20/10 kV Srebrenik i jednog 10 kV voda sa TS 35/10 kV Lipnica koji napaja 21 TS 10/04 kV na području Tinje. Dužina elektrodistributivne mreže (0,4 kV) na teritoriji Grada Srebrenik iznosi 723,89 km.

Sva domaćinstva koja egzistiraju na području grada Srebrenik su priključena na elektrodistributivnu mrežu, odnosno u 2022. godini registrovano je 17.114 priključaka, što je za 6,9% više u odnosu na 2018. godinu.

Tabela 52. Broj kupaca / potrošača električne energije

Opis	2018	2019	2020	2021	2022
1. Na visokom naponu	5	5	6	6	6
2. Na niskom naponu	15.927	16.353	16.547	16.896	17.108
a) Domaćinstva	14.636	15.028	15.198	15.524	15.721
b) Javna rasvjeta	70	73	75	75	77
c) Ostala potrošnja	1.221	1.252	1.274	1.297	1.387
Ukupno	15.932	16.358	16.553	16.902	17.114

Izvor: Elektroprivreda BiH, područje snabdjevanja Srebrenik

Snabdijevanje stanovništva električnom energijom na području Srebrenika je zadovoljavajuće. Prema podacima Elektroprivrede BiH, Područje snabdjevanja Srebrenik, u sklopu aktivnosti širenja, modernizovanja i poboljšanja elektroenergetske mreže, na gradskom području je u proteklom periodu izgrađen i pušten u rad veći broj trafostanica.

Najveći dio niskonaponske mreže je nadzeman te je podložan čestim oštećenjima. Nakon izgradnje podzemnih vodova i nadzemnih samonosivih kablova ova oštećenja će se svesti na minimum.

Telekomunikacijska infrastruktura

Na području Srebrenika, u oblasti telekomunikacija (fiksna i mobilna telefonija, Internet, IPTV), glavni operater je BH Telekom, ali su dostupne i usluge ostalih operatera u BiH a manjim dijelom i drugih subjekata kojima je djelatnost pružanje usluga iz području mobilne telefonije, kao što su HT Eronet dd Mostar i M:tel a.d. Banja Luka.

U sektoru telekomunikacija glavna čvorna centrala nalazi se u glavnoj pošti u Srebreniku, a krajnje centrale su u mjesnim poštama Sladna, D. Potok, Tinja i Jasenica. Sva naseljena mjesta na području grada su pokrivena telefonskom mrežom. Prema BH Telekom operateru, ukupan broj telefonskih fiksnih priključaka na teritoriji Srebrenika u 2022. godini je iznosio 4.920 korisnika i u značajnom je rastu u odnosu na prethodne tri godine. Razlog ovom povećanju jeste proširenje usluge BH Telekom-a koji nudi Internet, IPTV i fiksnu telefoniju u jednom asembliranom paketu.

Preko 99,5% teritorije grada Srebrenik pokriveno je mobilnom telefonijom, sa 3G i 4G signalima. Međutim, broj korisnika mobilne mreže nije moguće odrediti niti aproksimirati zbog velikog broja prepaid korisnika za koje nepostoji način utvrđivanja njihovog broja prema geografskoj pripadnosti.

Broj internet korisnika na području grada je 5.424. i takodjer predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodne tri godine, a razlozi su identični kao i za povećanje broja korisnika fiksne telefonije. Od svih mjesnih zajednica koje imaju pristupnu mrežu, samo jedna (MZ Falešići) ima slabo kapacitiranu bakranu pristupnu mrežu, i zbog velike udaljenosti od centrale, ista nema mogućnost pristupa internetu preko ove infrastrukture. Međutim, kako je preko 99,5% teritorije grada pokriveno mobilnom telefonijom 3G i 4G pristupne mreže, tako je i pristup mobilnom internetu omogućen svim stanovnicima grada (Tabela 24.).

Tabela 53. Pokrivenost Grada Srebrenik telefonskim, mobilnim i internet priključcima u periodu 2018-2022.

r.br.	Parametar	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
1.	Broj fiksnih priključaka	4.855	4.477	4.327	4.225	4.920
2.	Broj korisnika mobilne mreže*	-	-	-	-	-
3.	% Pokrivenost grada mobilnim signalom	>99,5%	>99,5%	>99,5%	>99,5%	>99,5%
4.	Broj Internet korisnika	4.807	4.965	4.998	4.959	5.424
5.	Broj MZ-a koji imaju telefonsku mrežu	29	29	29	29	29
6.	Broj MZ-a koji imaju mogućnost Internet konekcije	28	28	28	28	28

Izvor: BH Telecom

Radio i TV program na području grada Srebrenik realizuje se pored Javnog servisa Bosne i Hercegovine i Federalne Radio Televizije, i putem nekoliko lokalnih radio i TV stanica od kojih je najznačajnije istaknuti Nezavisnu televiziju JATA, Radio Srebrenik i Radio Studio D. Signali ovih radio i TV stanica ne pokrivaju samo područje grada Srebrenik, nego i teritoriju šireg okruženja. Putem navedenih medija emituju se sve važnije informacije o radu gradske uprave, javnih preduzeća i ustanova, a prate se i ostala značajna dešavanja od javnog interesa za grad Srebrenik.

Javna rasvjeta. Prema podacima Elektroprivrede BiH, Područje snabdjevanja Srebrenik, na području grada Srebrenik postoji 55 mjernih mjesta javne rasvjete mimo užeg gradskog područja, dok u 2022. godini broj rasvjetnih tijela korištenih za javnu rasvjetu iznosi oko 3.000, što je za oko 20% više u odnosu na 2018. godinu. Grad Srebrenik je, primjenjujući princip energetske efikasnosti u javnom sektoru u proteklom periodu izvršio optimizaciju sistema javne rasvjete, te su u širem gradskom sjedištu, i dijelom u ruralnim područjima, postavljena visokoefikasna i ekonomična rasvjetna tijela. Navedeno je rezultiralo smanjenjem ukupnih troškova električne energije za javnu rasvjetu na području grada, sa oko 299.537 KM u 2018. na 287.661 KM u 2022. godini.

Pokrivenost užeg gradskog područja javnom rasvjetom je 100%, a ruralnog 90% dok se u ruralnom dijelu grada javna rasvjeta plaća i održava sredstvima građana tih područja.

Uz tehničku pomoć Ceteor doo Sarajevo, izvršena je procjena tehničkih i ekonomsko-finansijskih efekata poduzimanja dodatnih mjera povećanja energetske efikasnosti dijela sistema javne rasvjete. Procjena je izvršena na 11 mjernih mjesta sa ukupno 655 rasvjetnih tijela na urbanom dijelu grada. Tokom provedbe pregleda, terenskim obilaskom posmatranog sistema i uvidom u postojeću tehničku dokumentaciju te na osnovu provedenih analiza utvreni su referentni pokazatelji zatečenog stanja:

- Znantno učešće zastarjelih i nisko efikasnih izvora svjetla na izboj (visokotlačne natrijeve i metalhalogene sijalice) od 50,4%
- Prosječno instalisana snaga po izvoru svjetla 64,5 W/izvor
- Potrošnja električne energije po izvoru svjetla godišnje 474,0 kWh/izvor
- Troškovi eksploatacije svjetla po izvoru svjetla godišnje je 100,4 KM/izvor.

Finansiranje rada javne rasvjete se vrši isključivo iz budžeta Grada. U tom kontekstu, Grad Srebrenik je u 2022. izdvojio 78.000 KM (0,46% od ukupnog iznosa budžeta) za pokrivanje troškova potrošnje električne energije za potrebe javne rasvjete.

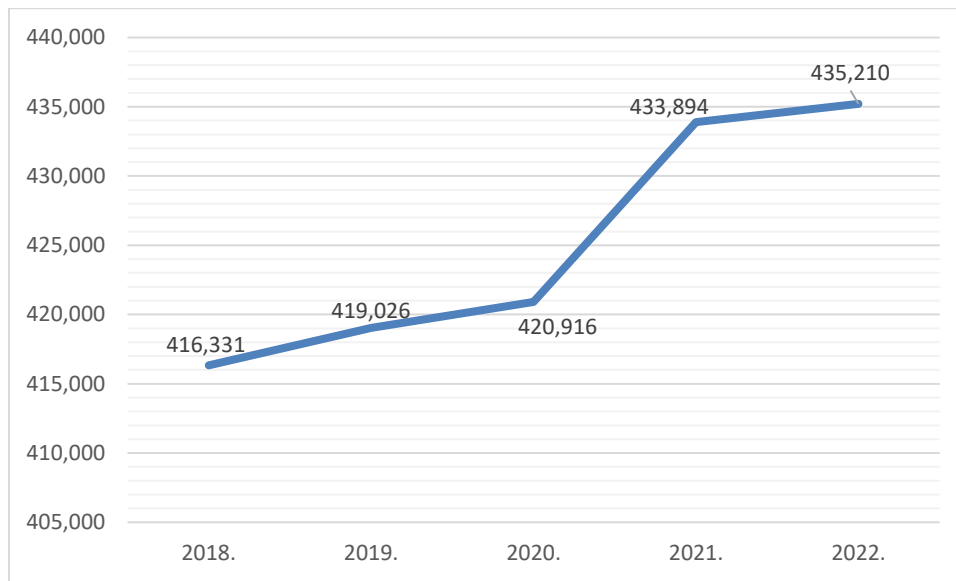
Nastavkom ugradnje energetski efikasnih rasvjetnih tijela, planirani troškovi javne rasvjete za potrošenu električnu energiju će biti značajno manji te je u narednom planskom periodu neophodno nastaviti sa povećanjem obuhvata stanovništva javnom rasvjetom.

Stanje komunalne infrastrukture i usluga

Vodosnadbijevanje

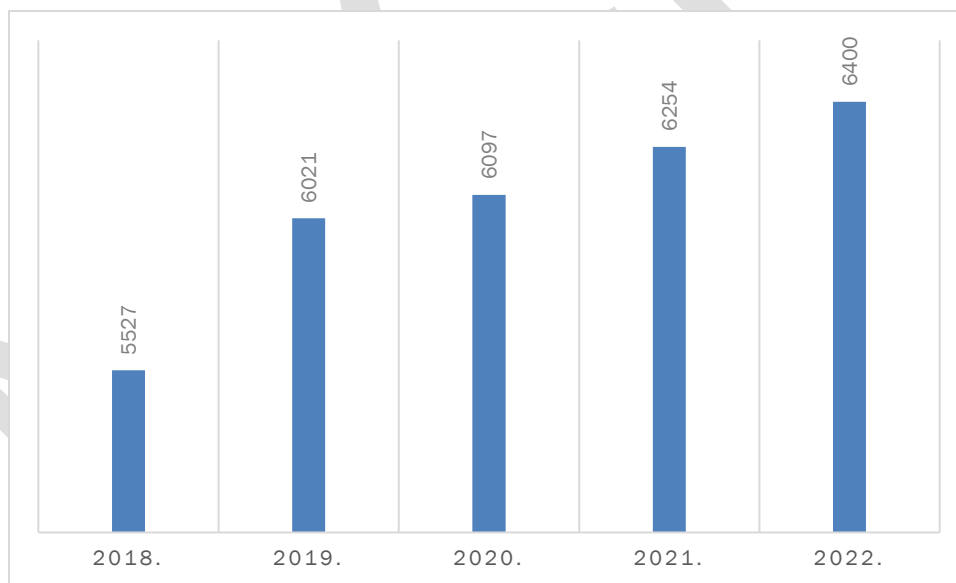
Snabdjevanje vodom građana i privrednih subjekata na području Grada Srebrenik vrši se javnim vodovodnim sistemom u dijelovima i naseljima koja imaju izgrađenu vodovodnu mrežu, a u ostalim dijelovima snabdjevanje vodom se vrši individualnim kopanjem bunara i ova voda nije kontrolisana. Javnim vodovodnim sistemom upravlja Javno preduzeće Vodovod i Kanalizacija "Srebrenik" d.d. Srebrenik (JP ViK Srebrenik).

Ukupna dužina vodovodne mreže na području grada u 2022. godini je iznosila 435,21 km i duža je u odnosu na 2018.godinu za 4,5% (Slika 8.).

Slika 13. Dužina vodovodne mreže u Gradu Srebrenik u periodu 2018-2022.godina.

Vodosnabdijevanje se vrši gradskim vodovodom u gradu Srebreniku i preko većih mjesnih vodovoda: vodovod Špionica - Ormanica, vodovod D. Potok, vodovod Tinja, vodovod Čekanići, Falešići i Brničani, vodovod Straža i Kuge i vodovod Podorašje, što obuhvata 6.400 priključaka (u 2022.godini), odnosno 15,8% više priključaka u odnosu na 2018. godinu.

Slika 14. Kretanje broja potrošača vode sa javnog vodovoda Srebrenik u periodu 2018.-2022. godina

Ostala naselja koja nisu priključena na navedene gradske vodovode, snabdijevaju se vodom putem 60 dodatnih lokalnih vodovoda.

Ukoliko se sagleda cjelokupna situacija sa vodosnabdijevanjem na području teritorije grada Srebrenik, a na osnovu podataka dostavljenih od strane JP ViK Srebrenik, može se zaključiti da je tokom 2022.godini čak 95% domaćinstava u gradu (užem gradskom području) imalo kvalitetno regulirano vodosnabdijevanje pitkom vodom, što je za 5 procentnih poena više u odnosu na 2018.godinu. Cijena usluge vodosnabdijevanja se neznatno mijenjala tokom posljednjih 5 godina, i u 2022. godini je iznosila 1,19 KM/m³, što je za svega 1,7% više u odnosu

na 2018. godinu. S druge strane, procenat naplativosti usluga je konstantan u proteklih 5 godina i iznosi 90% na godišnjem nivou.

Glavni kapacitet upotrijebljenih i korisnih voda na teritoriji Srebrenik je rijeka Tinja, koja u toku sušnog perioda ima vrlo male (zanemarljive) protoke. Tinja je svrstana u I kategoriju vodotoka, pa se iz navedenih razloga nameće nužni problem prihvatanja netretiranih zagađenih voda, u naseljima uzvodno od Srebrenika (D. Potok, Tinja, Podorašje) i nizvodno zanaselja Špionice. Za ove potrebe u toku je realizacija projekta vodosnabdijevanja MP Tinja sa gravitirajućim naseljima kao i ostalih ugroženih naselja. U skladu sa Odlukom o kreditnom zaduženju Grada Srebrenik, u narednom periodu je planirano finansiranje izrade projektno-tehničke dokumentacije i realizacije projekata vodosnabdijevanja u naseljima koji gravitiraju mjesnom području Tinja i Podorašje, te izrade projektno-tehničke dokumentacije i realizacije projekata rekonstrukcije i izgradnje dodatnog rezervoara i filterskog postrojenja vodovoda Duboki Potok, a ostatak sredstava za finansiranje projekata vodosnabdijevanja ostalih ugroženih područja Grada Srebrenik.

Gradski vodovod Srebrenik i veći dio prigradskih naselja organizovano se snabdijeva vodom za piće putem vodovodnog sistema, uz korištenje podzemnih voda iz aluvijalno-terasnih sedimenata rijeke Tinje i izvorskih vrela „Glib“ i vertikalno bušenih bunara izvedenih u krečnjačkom masivu.

Podaci o objektima vodovoda sa kojima upravlja d.d. „Vodovod i kanalizacija“ su kako slijedi:

1. Gradski vodovod Srebrenik
  - Bunar B 3 u naselju Sječe, plitki kopani bunar, kapaciteta 6 lit/s – u funkciji
  - Bunar B 1 u naselju Sječe, plitki kopani bunar, kapaciteta 3 lit/s – nije u funkciji
  - Bunar B 2 u naselju Sječe, plitki kopani bunar, kapacitet nepoznat – nije u funkciji
  - Duboki bunar B 6, Ježinac, kapaciteta 15 lit/s – u funkciji
  - Duboki bunar B 7, Babunovići, kapaciteta 20 lit/s – u funkciji
  - Duboki bunar B 5, Babunovići, kapaciteta 25 lit/s – nije u funkciji
2. Lokalni vodovod Falešići i Brničani
  - Kaptirano izvorište Glib, kapaciteta 3,5 lit/s, u funkciji
  - Kaptirano izvorište Čekanići, kapaciteta 1,5 lit/s, u funkciji
3. Lokalni vodovod Ormanica
  - Kaptirano izvorište Babića vrelo, kapaciteta 3,0 lit/s – u funkciji
4. Lokalni vodovod Trešnjevac Špionica
  - Kaptirano izvorište Karačevića vrelo, kapaciteta 3,5 lit/s – u funkciji
5. Lokalni vodovod Moranjci Donji
  - Kaptirano izvorište Glatki kamen, kapaciteta 0,5 lit/s – nije u funkciji
6. Lokalni vodovod Duboki Potok – Bjelave
  - Plitki bušeni Bunar, kapaciteta 3,5 lit/s – u funkciji
7. Lokalni vodovod Tinja
  - Plitki kopani Bunar, kapaciteta 1,0 lit/s – u funkciji
8. Lokalni vodovod Podorašje
  - Plitki bušeni Bunar / 2x /, kapaciteta 3,5 lit/s- u funkciji
9. Lokalni vodovod Straža
  - Kaptirana vrelo, kapaciteta 1,0 lit/s – u funkciji
10. Lokalni vodovod Crveno Brdo
  - Kaptirana vrelo, kapaciteta 0,5 lit/s – u funkciji
11. Lokalni vodovod Jasenica
  - Kaptirano vrelo, kapaciteta 0,5 lit/s – u funkciji

Stanje vode za potrebe domaćinstava/stanovništva prema mjestim područjima je sljedeće:

- **MP Srebrenik**
Ukupna potrebna količina vode je 53 l/s, a minimalni kapacitet na mjesnom području Srebrenik je 42 l/s.
- **MP Podorašje**
Ukupna potrebna količina vode je 13 l/s, obezbijedena količina vode u naselju 10 l/s, minimalni kapacitet $Q_{min}=2,6$ l/s.
- **MP Tinja**

Ukupna potrebna količina vode je 6 l, a ukupna trenutno obezbijena količina vode je 2,5 l, minimalni kapacitet iznosi 0,3 l/s. Vodovodni sistem Potpeć treba da obuhvati 4 naselja (Popeć G., Potpeć D., Mičići i Brđani), trenutno urađena kaptaža na izvorištu vrelo za kolektivno naselje 1,7 l/s, rezervoara 1 m³. Nije izgrađen sistem za većinu područja Potpeć, a trenutno raspoloživa izvorišta Hajdukovac i Vrela su procjenjena na kapacitet 0,7 l/s.

- **MP Duboki Potok**

Ukupna potrebna količina vode je 15 l/s, a ukupna trenutno obezbijena količina vode je 6,9 l/s, minimalni kapacitet je 2,7 l/s.

- **MP Rapatnica**

Ukupna potrebna količina vode je 8 l/s, a ukupno trenutno obezbijena količina vode je 3,4 l/s. Na postojeće sisteme je ukupno priključeno 962 korisnika (domaćinstva - kuće i stambene zgrade, industrijski pogoni i javne institucije).

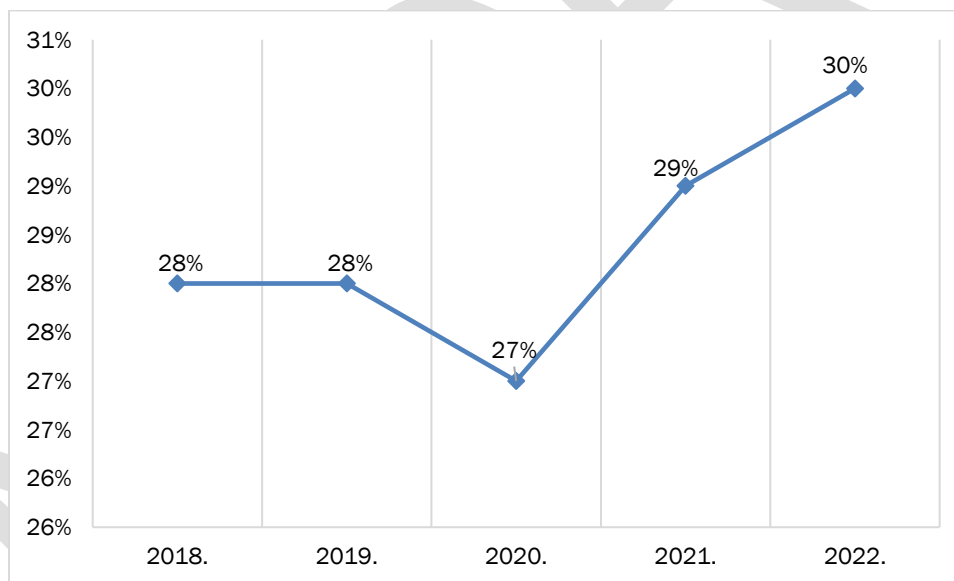
- **MP Sladna**

Ukupna potrebna količina vode je 13 l/s, a ukupna trenutno obezbijena količina vode je 13,1 l/s.

- **MP Špionica**

Ukupna potrebna količina vode iznosi 17 l/s, a ukupna trenutno obezbijena količina vode u naselju je 15,4 l/s.

Dodatni problem u vodosnabdjevanju, osim nedostatka kapaciteta na izvorištima i neadekvatne zaštite istih, predstavljaju i gubici vode u sistemu koji konstantno rastu te su dostigli nivo od 30% gubitaka u 2022. godini a što je za 2 procentna poena više u odnosu na 2018. godinu. Navedeno ukazuje na potrebu saniranja i zamijene dotrajalih dijelova sistema vodosnabdjevanja.

Slika 15 Trend povećanja gubitaka vode u sistemu vodosnabdjevanja Grada Srebrenik u periodu 2018-2022.g.

Izvor. JP ViK Srebrenik

Također, probleme u vodosnabdjevanju predstavlja oštećenje dovodnog cjevovoda izvorišta Ormanica djelovanjem klizišta, te je isti prespojen inprovizovano i neće biti trajno sanirano dok se predhodno ne sanira kompletno klizište koje je velikih razmjera.

JP „Vodovod i kanalizacija“ d.d. Srebrenik vrši provođenje kontrole ispravnosti vode za piće, preventivne i tekuće zaštite vodovodnog sistema grada Srebrenik i u okviru istih obavljaju fizičko-hemijsku analizu vode, mikrobiološku kontrolu kvaliteta vode, sanitarnu i drugu zaštitu vodovodnog sistema te održavanje kontinuiteta proizvodnje i isporuke vode.

Odvođenje i tretman otpadnih voda

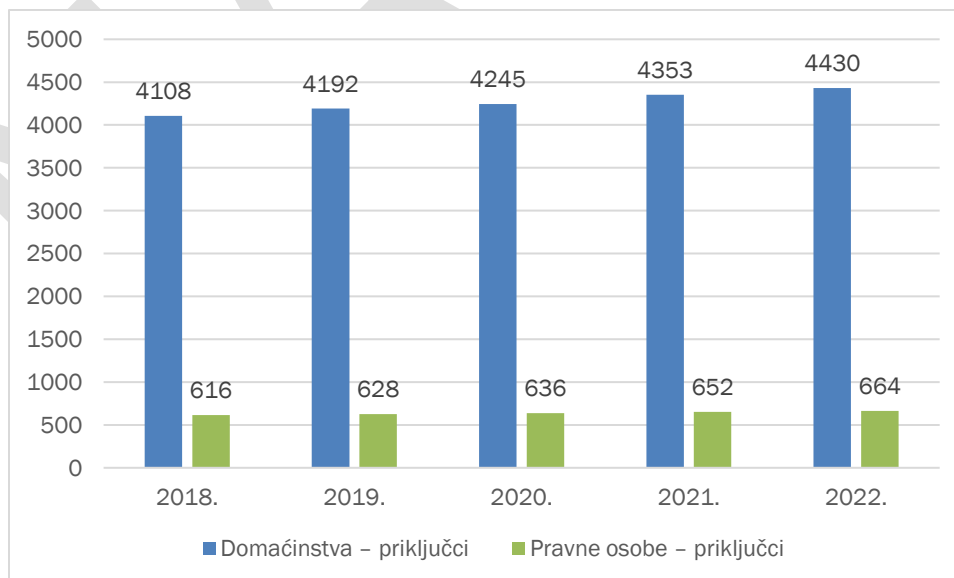
Ukupno stanje u oblasti odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda na području Srebrenika nije na zadovoljavajućem nivou. Značajan dio naselja nema izgrađenu kanalizaciju, a na području grada trenutno je u funkciji samo gradska kanalizaciona mreža, koja upotrebljenu vodu (oko 75.000 m³/god) sa urbanog područja Srebrenik sa površinom od 792,72 ha, odvodi do Prečišćivača (Kolektora) smještenog ispod naseljenog mjesta Ježinac. Kapacitet ovog prečišćivača je 12.500 EBS i trenutno se nalazi u funkciji.

Postrojenje za tretman otpadnih voda –Srebrenik izgrađeno je radi zaštite od zagađenja rijeke Tinje koja spada u prvu kategoriju vodotoka i koristi se za vodosnabdijevanje. Projektovano je za 12.000 stanovnika sa prosječnim dnevnim protokom za suho vrijeme od 1.730 m³/h, za kišno vrijeme primarni tretman 852 m³/h a sekundarni (biološki) tretman 426,6 m³. Maksimalni dotok vode na postrojenje je 632,13 l/s. Postrojenje radi na principu biološkog prečišćavanja otpadnih voda. Postrojenje za tretman otpadnih voda je počelo sa radom u januaru 2001. godine ali se nije od početka obezbjedio funkcionalan sistem održavanja koji bi garantovao efikasan rad bez zastoja. Iz tog razloga došlo je do brojnih problema u funkcionisanju postrojenja koji se prvenstveno ogledaju u kvarovima pojedinih uređaja što znatno otežava funkcionisanje i vodi ka potpunom prestanku rada postrojenja. Od detektovanih nedostataka najvažniji su sljedeći:

- nema izgrađenog pjeskolova i mastolova što direktno utiče na rad pumpi i na proces tretiranja otpadnih voda,
- postojeći sistem za automatsku kontrolu rada uređaja nije u funkciji a takvi sistemi se više ne proizvode
- mehanička rešetka ne zadovoljava potrebe ovog procesa što dovodi do kvarova pumpi u pumpnoj stanici,
- sveukupna dotrajalost uređaja dovodi do čestih kvarova

Prema podacima JP ViK Srebrenik, kada je riječ o korisnicima gradske kanalizacione mreže, koja je spojena na prethodno navedeni rečištač, na istu je krajem 2022. godine priključeno 4.430 individualnih domaćinstava i 664 pravna lica, što predstavlja uvećanje od 7,8% u odnosu na 2018. godinu.

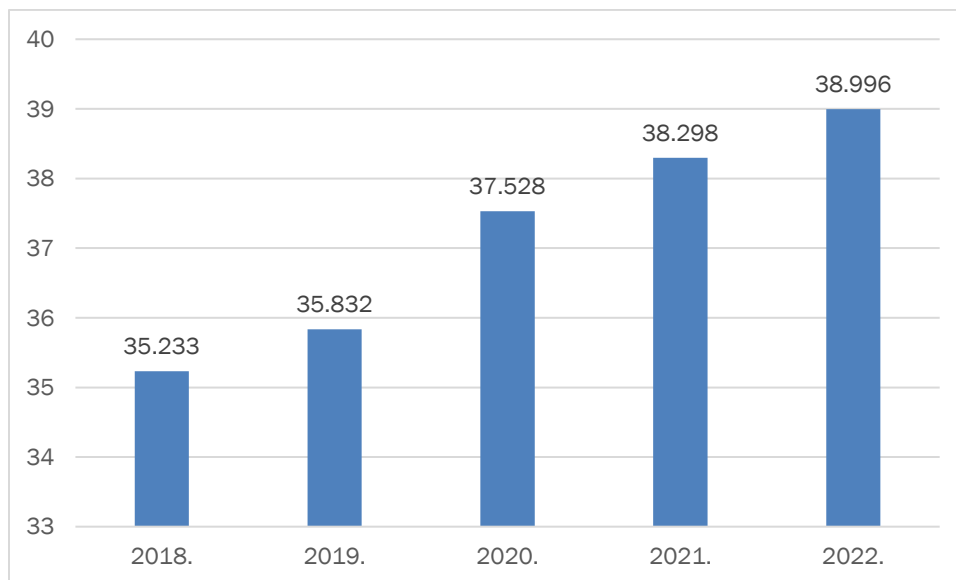
Prema istom izvoru, tokom 2022. godine ukupan broj priključaka na kanalizacionu mrežu iznosio je 5.094, a upotrebljena voda iz mreže se odvodi do uređaja za prečišćavanje otpadne vode. Iako je značajan broj domaćinstava u gradu Srebrenik pokriven kanalizacionim sistemom, još uvijek 1.950 domaćinstava nema pristup ovoj vrsti usluge. Cijena odvodnje otpadnih voda se nije mijenjala u proteklih 5 godina i iznosi 0,4 KM/m³. Postotak naplativosti usluga je kao i kod vodosnabdjevanja, na visokih 90%.

Slika 16. Trend povećanja priključaka na kanalizacionu mrežu grada Srebrenik u periodu 2018-2022.godina

Dužina kanalizacione mreže na području Srebrenika u 2022.godini iznosila je 39 km i proširena je za 3,8 km u odnosu na 2018. godinu. Iz grafikona koji slijedi može se zaključiti da su se najznačajnije investicije u izgradnju

kanalizacione mreže odvijale tokom 2020.godine. Međutim, evidentno je da investicije u ovaj dio infrastrukture nisu ni približno dovoljne kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i u značajnoj mjeri uticalo na zaštitu voda i tla.

Slika 17. Kretanje dužine kanalizacione mreže grada Srebrenik u periodu 2018-2022.godina

U gradu Srebrenik postoji 49 naseljenih mjesta, kategorisanih na: urbana, mješovita i ruralna. Naseljena mjesta ruralnog karaktera u gradu Srebrenik su: Gornji Hrgovi, Cerik, Tutnjevaca, Huremi, Ježinac, Gornji Srebrenik, Čojluk, Čojlučko Polje, Omerbašići, Čekanići, Falešići, Gornji Moranjci, Donji Moranjci, Brnjičani, Luka, Brda, Uroža, Like, Kuge, Ljenobud, Dedići, Behrami, Šahmeri, Lipje, Cage, Seona, Gornja Potpeć, Donja Potpeć, Crveno Brdo, Jasenica, Straža, Zahirovići, Brezik, Lisovići, Podorašje, Maoča.

Navedena naselja broje 11.701 domaćinstava i 78 zgrada javnih institucija, gdje ne postoji kanalizacioni sistem i otpadna voda odlazi u septičke jame, odljeve i kanale, nakon kojih odlazi u najbliži izvor vode. Urbano područje i sistem Dubokog Potoka je pokriveno kanalizacionom mrežom koja je izvedena u cjelosti a bez uređaja je za tretman otpadnih voda.

Pretpostavlja se da količina otpadne vode u ruralnim područjima iznosi 997.000 m³/god u obliku difuznog zagađenja koje sadrži kabasti materijal, biorazgradive organske supstance, amonijak, nutrijente, prehrambene aditive, različite kemikalije i teške metale i da stvara pritisak na rijeke Tinju (dužine 35 km, kroz područje općine Srebrenik), te na njene pritoke: rijeka Bistrica (dužine 10 km), Jasenička (10 km), Lisovička (6,3 km), Kugjička (5,7 km), Bijela (3,5 km), Čaška (5,5 km), Džombička (4,5 km), Čojlučka (2,5 km), Morašnica (5,9 km), Slanjska (10,3 km), Špionjačka (4,5 km), Moštanica (6 km), Rašljanska (2,7 km) i Maočka (5,37 km), potoci: Faćkin, Lušnički i Hrgovski, kao i pojedinačne izvore pitke vode koja se koristi u skoro svim domaćinstvima u ruralnom području.

Evidentni su sljedeći problem kada je u pitanju odvodnja otpadnih voda sa područja grada Srebrenik

- Nepostojanje javnog kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika, te nepostojanje nikakvog tretmana otpadnih voda;
- Nesanitarne septičke jame u svim naseljima koje se nakon padavina izljevu u vodotoke sliva rijeke Tinje i individualne bunare;
- Nedostatak regulative i aktivnosti od strane nadležnih službi na kontrolisanoj izgradnji, održavanju i pražnjenju septičkih jama;
- Nepostojanje sistema monitoringa/nadgledanja pri izgradnji stambenih i poslovnih objekata u ruralnim područjima koji bi osigurali gradnju septičkih jama u skladu sa sanitarno-higijenskim standardima;

Kada je u pitanju industrija, prema dostupnim podacima, u gradu Srebrenik je vrlo malo industrijskih otpadnih voda koje sadrže kabasti materijal, biorazgradive organske supstance, amonijak, teške metale, opasne supstance i različite kemikalije.

Ne postoje veliki industrijski kompleksi unutar grada Srebrenik i sva preduzeća su mala ili srednja. Samo u četiri preduzeća: „Corn flips“, „Fana“, „Herceg“ i „Klas“, voda se koristi u tehnološkom procesu. Firma „Herceg“ svoje otpadne vode iz tehnološkog procesa prerađuje u vlastitom postrojenju za tretman otpadnih voda, a otpadne vode iz firme „Corn flips“, „Fana“ i „Klas“ su uključene na gradski kanalizacioni sistem i prerađuju se na gradskom postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda.

Snabdjevanje toplotnom energijom / grijanje

Intenzivan razvoj grada Srebrenika je doprinio tome da se izgradio veliki broj individualnih kotlovnica, što je dovelo do prekomjernog zagađenja okoline. Gradsko vijeće je prepoznalo ovaj problem te je na zahtjev GV-a u periodu od 2006-2010. godine učinjen niz koraka ka rješavanju ovog problema gdje je u konačnici napravljen Idejni projekat postrojenja za proizvodnju i distribuciju toplotne energije za potrošače u zoni Centar I u Srebreniku, nakon čega je uslijedio i Glavni projekat te realizacija jedne faze.

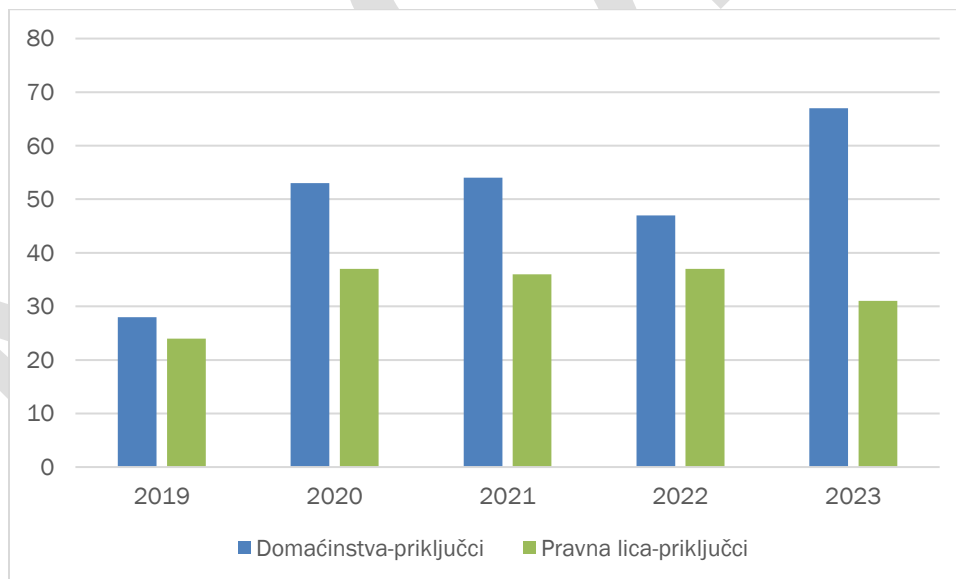
Kao lokacija za početak realizacije projekta toplifikacije je uzeta postojeća lokacija kotlovnice i skladišta uglja u krugu MSŠ Srebrenik a obuhvaćeni su i objekti za koje se već obezbjeđuje toplotna energija, Srednja, Osnovna škola, Dom zdravlja, i drugi javni objekti.

Sistem toplifikacije se sastoji od centralne toplane i distributivne toplovodne mreže do potrošača a toplifikacija je realizirana u 2 faze:

I faza - Ugradnja jednog kotla na biomasu u kotlovnici MSŠ Srebrenik, na koju su priključeni objekti osnovne škole, Dom zdravlja, snage 2 MW tople vode parametara (PN6; 90/70 °C) i

II faza - Ugradnja jednog kotla na biomasu u sklopu kotlovnice Doma kulture, snage 2 MW tople vode parametara (PN6; 90/70 °C).

Zaključno sa 2023. godinom gradska toplana ima potpisane ugovore za 105 priključaka na toplovodnu mrežu (67 stambenih objekata, 31 poslovni prostor uz 7 javnih ustanova).

Slika 18. Broj priključaka na gradsku toplanu Grada Srebrenik u periodu 2019-2023.godina

Kao osnovno gorivo koristi se drvena biomasa dobijena sječom šuma, kao i šumski otpad, dok se po potrebi nabavlja i drveni otpad iz drvoprerađivačke industrije i ogrijevno drvo. U okviru toplane, na mjestu sadašnje administracije komunalnog preduzeća nalazi se prostor za kratkoročno skladištenje energenta. Dnevno skladište goriva je tako dimenzionisano da može prihvatiti dovoljnu količinu pripremljenog goriva za cjelodnevni nesmetani rad postrojenja pri maksimalnom kapacitetu. Priprema goriva se sastoji od usitnjavanja do sječke, dalje se transportuje, do mjesta gdje se vrši skladištenje pripremljenog goriva.

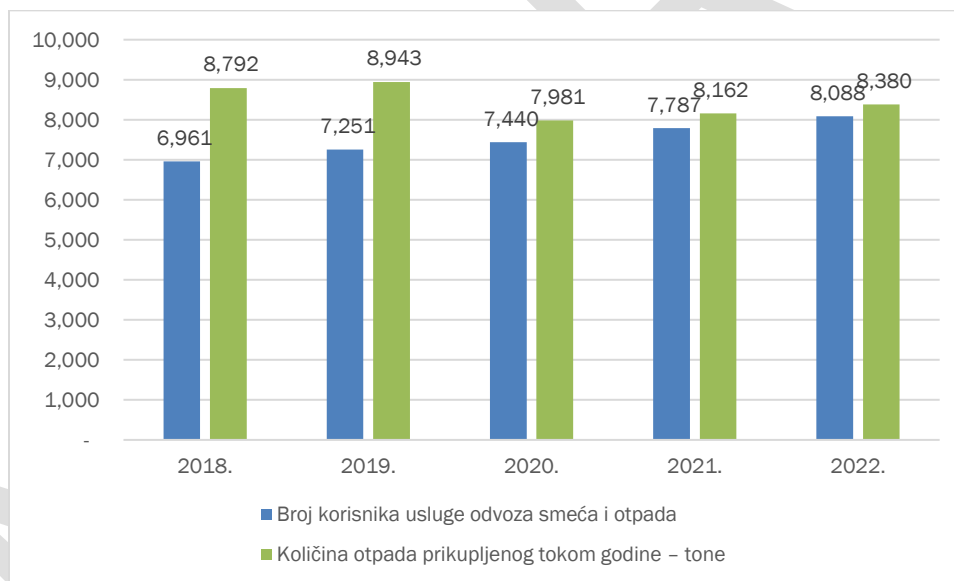
Prednosti sistema centralnog grijanja su „uklanjanje“ velikog broja dimnjaka, bolja kontrola pepela i ostataka goriva, oslobađa se više skladišnog prostora, reguliše se zagađivanje okoline i povećava se životni standard stanovništva.

Povećanje broja korisnika toplotne energije je prioritet budućih aktivnosti. Trenutno su obezbijeđeni primarni toplovodi za priključenje novih cca 15.000 m², ali zbog nepostojanja dijela sekundarnih toplotnih instalacija u samim stambeno-poslovnim objektima, nema dodatnih potrošača. Također, nemogućnost organizovanja i dogovora velikog broja vlasnika stambenih i poslovnih prostora da se izgrade nedostajuće toplotne instalacije u zgradama, zaustavili su povećanja broja korisnika gradskog grijanja. Ograničenje bilo kakvih radova od strane trećih lica u pomenutim stambeno-poslovnim objektima, bez saglasnosti odnosno nemogućnosti dogovora vlasnika, osnovni je razlog zastoja daljeg povećanja broja korisnika gradskog grijanja.

Upravljanje otpadom.

Za prikupljanje komunalnog otpada na području grada Srebrenik nadležno je Javno preduzeće „9. Septembar“ d.d. Srebrenik.

Broj korisnika usluge prikupljanja i odvoza komunalnog otpada u 2022. godini je iznosio 8.088, što predstavlja povećanje od 16,2% u odnosu na 2018.godinu. Kada je u pitanju količina prikupljenog otpada, u 2022.godini je prikupljeno 8.380 tona čvrstog otpada, što je manje za 4,7% u odnosu na 2018.godinu. Zanimljivo je istaći da je količina generisanog otpada po jednom korisniku u 2022.godini. iznosila 1,04 t/korisniku, dok je u 2018.godini taj odnos bi znatno veći i iznosio je 1,26 t/korisniku.

Izvor: JP „9. Septembar“ Srebrenik

Slika 19. Broj korisnika usluge odvoza krutog otpada i količine prikupljenog otpada na području grada Srebrenik u periodu 2018-2022.

Ukupna pokrivenost domaćinstava odvozom krutog otpada je sa 60% u 2018. godini povećana na 75% u 2022. godini dok ovu uslugu u 2022. godini koristi 85% registrovanih pravnih lica na području grada Srebrenik te se ova pokrivenost nije mijenjala u odnosu na 2018. godinu. Odvoz otpada se odvija u svim MZ, odnosno u 58 naseljenih mjesta od ukupno 63 naseljena mjesta.

U užem gradskom području komunalni otpad se odvozi svaki drugi dan, u gradskom i prigradskom području 1 puta sedmično, dok u ostalim područjima 2 puta mjesečno.

Cijena usluge odvoza čvrstog otpada u 2022. godini je iznosila 6,96 KM za domaćinstva i predstavlja uvećanje od 3% u odnosu na 2018. godinu. S druge strane, cijena usluge odvoza čvrstog otpada za pravna lica na području grada Srebrenik u 2022.godini je iznosila 25,25 KM i predstavlja uvećanje od 15,3% u odnosu na 2018. godinu. Postotak naplate usluga u 2022. godini je iznosio 73% i nalazi se na godišnjem prosjeku u proteklih 5 godina.

Tabela 54. Cijena usluga odvoza krutog otpada na području grada Srebrenik u periodu 2018 - 2022.godina

Prosječna cijena odvoza otpada po mjernoj jedinici (KM)	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Domaćinstva	6,77 KM	6,85 KM.	6,90 KM	6,94 KM	6,96 KM
Pravna lica	21,90 KM	23,15 KM	24,20 KM	25,46 KM	25,25 KM

Izvor: JP „9. Septembar“ Srebrenik

JKP raspolaže sa sljedećom opremom za prikupljanje i transport svih vrsta otpada (vozni park):

- Autosmečara Man 33-414 (2001),
- Autosmečara MB Actros 25-32 (2006)
- Autosmečara Scania (2001)
- Autosmečara Mercedes Axor (2005)
- Autosmečara Man TGM (2011)
- Autosmečara Man TGS (2011)
- Autopodizač Man TGM (2008)
- Tegljač sa šlepom (2009)

Sav prikupljeni otpad se od 2015. godine vozi i konačno zbrinjava na deponiju u Doboj što i nije najbolje rješenje za grad Srebrenik. Jedna od opcija dugoročnog rješenja ovog pitanja za grad Srebrenik je i odlaganje otpada na međuopćinsku deponiju u Živinicama, koja je u završnoj fazi izgradnje. Naime, ova međuopćinska deponija je u početku planirana za Živinice, Banoviće i Kladanj, ali se u međuvremenu ovoj inicijativi pridružio i grad Srebrenik na osnovu pisma namjere Gradskog vijeća iz 2018. godine.

Gradska deponija „Babunovići“ udaljena je 3 km od grada Srebrenika i locirana je neposredno pored regionalnog puta Srebrenik-Gračanica, na području MZ Babunovići, Deponijom upravlja JKP „9. Septembar“ d.d. Srebrenik a ista je sanirana 2016. godine. Deponija je ukupne površine 12.000 m². U okviru Projekta sanacije deponije izvršena je izgradnja vodonepropusne podloge (kombinacija slojeva gline i geosintetika) na koju je prebačen sav ranije deponovani otpad, a potom su izvedeni i slojevi prekrivke, završno sa rekultivacijom terena. Sanacijom deponije je u potpunosti spriječeno oticanje procjednih voda izvan tijela deponije u ovu rijeku.

Na području grada ne postoji organizovano prikupljanje otpadnih ulja i maziva. Grad Srebrenik ne posjeduje podatke o produkciji i količini posebnih kategorija otpada.

Selektivno prikupljanje otpada na području grada Srebrenik se vrši u kolektivnim stambenim objektima i pojedinačno određeni broj domaćinstava u gradskoj zoni gdje se prikuplja kartonski otpad koji se bez naknade predaje otkupljivaču. Značajno je istaći da se ostali kruti otpad, osim kartona/papira ne selektira na mjestu nastajanja, niti postoje postrojenja za sortiranje prikupljanog otpada (reciklažna dvorišta) u svrhu njegovog pretvaranja u sirovinu. Ovo dodatno predstavlja povećani rizik za zagađenje okoliša i povećava troškove odvoza otpada, te bi se u narednom periodu Grad trebao fokusirati na uspostavljanje sistema koji će omogućiti selekciju i reciklažu dijela prikupljenog čvrstog otpada.

Takodjer, na području grada Srebrenik ne postoji postrojenje za prikupljanje i uništavanje otpada animalnog porijekla, što dodatno povećava rizik od zaraznih bolesti, naročito u slučaju prirodnih katastrofa.

Manje divlje deponije se mogu povremeno uočiti na širem gradskom području, koje se na godišnjem nivou u akciji čišćenja redovno i uklanjaju.

Međutim prema anketi građana iz 2018.godine, čak 48,35% građana smatra da neadekvatno odložen otpad (nesanitarne i divlje deponije) najviše zagađuju okoliš. Zbog toga je 50,78% anketiranih građana izjavilo da prioritet u mjerama zaštite okoliša predstavlja postavljanje većeg broja kontejnera u naselju gdje žive.

Iz svega navedenog može se zaključiti da postoji više problema koji su identifikovani, kao što su niska svijest građana o zaštiti okoliša (čak 93,06% anketiranih građana iz 2018.godine nisu članovi niti jedne organizacije, pokreta, neformalne grupe ili udruženja za zaštitu okoliša), nepostojanja saradnje inspekcijских službi, manjak finansijskih sredstava za efikasnije mjere u zaštiti okoliša, niske cijene usluge odvoza komunalnog otpada,

nepostojanje pretovarne stanice, nepostojanje reciklažnog dvorišta, i efikasnog sistema selektivnog prikupljanja otpada, nedovoljna opremljenost JP za odvoz krutog otpada.

Lokalni prijevoz

Kada su u pitanju usluge javnog prevoza, na području Srebrenika postoje sljedeće autobuske linije:

- Srebrenik – Špionica sa 11 polazaka
- Srebrenik – Sladna sa 15 polazaka
- Srebrenik – Čekanići sa 6 polazaka
- Srebrenik – G.Moranjci sa 4 polaska
- Srebrenik – G.Srebrenik sa 4 polaska
- Srebrenik – Seona sa 15 polazaka
- Srebrenik – Like sa 8 polazaka
- Srebrenik – Cage sa 2 polaska
- Srebrenik – Jasenica sa 14 polazaka
- Srebrenik – Zahirovići sa 7 polazaka

Osim lokalnih, gradskih autobuskih linija, postoje i regionalne/kantonalne prolazne i međunarodne linije. Ovo pokazuje da je stanje u javnom saobraćaju izuzetno kvalitetno, kao i to da su pokriveni svi lokalni putni pravci.

Nakon svake poplave jačeg intenziteta, a kao posljedica narastanja vodostaja rijeke Tinje, značajan dio mostova, za kolsku i pješačku komunikaciju, zbog svojih slabih konstrukcija biva u znatnoj mjeri oštećen / potkopan, a manji dio i odnesen u bujici. To stvara probleme u saobraćanju motornim vozilima na području grada.

Veliki dio lokalnih putnih dionica, kako makadamskih tako i asfaltiranih, zbog istog problema vrlo često bude van funkcije. Vršeni su značajni zahvati na sanaciji klizišta koji utiču na ovu vrstu infrastrukture, međutim oni nisu u potpunosti riješili ovaj problem pa je progresija klizanja i odronjavanja stalno prisutna.

Parkiranje

Na području grada Srebrenik sistem javnog parkiranja uređen je Odlukom o javnim parkiralištima na području grada Srebrenika iz 2011.godine. Parkirališta na području grada Srebrenik na kojima se provodi naplata svrstavaju se u dvije zone prema lokaciji a cijene parkiranja su regulisane prethodno navedenom odlukom. Naplata parkiranja na parkiralištima vrši se od ponedjeljka do petka u vremenu od 07 do 15 sati, dok se subotom, nedjeljom i praznicima parking ne naplaćuje.

Na području grada dostupno je ukupno 550 uređenih javnih parking mjesta koja se naplaćuju, što zadovoljava potrebe građana Srebrenika kao i efikasnog sistema pružanja usluga parkinga ali i naplate. Broj javnih parking mjesta koja se naplaćuju se nije mijenjao u proteklih 5 godina.

Groblja

Na području grada Srebrenika nalazi se Gradsko groblje Grabovci uz nekoliko lokalnih mezarja u vlasništvu Medžlisa Islamske zajednice. Najveći problem u ovoj oblasti predstavlja nivo popunjenosti Gradskog groblja koji u 2022. godini iznosi 94% te je trenutno slobodno 80 grobnih ukopnih mjesta ukazujući na hitnost proširenja postojeće infrastruktura u ovoj oblasti.

Razvojni problemi i potrebe u području javne infrastrukture i usluga predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 55 Razvojni problemi i potrebe u području javne infrastrukture i usluga

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
Nedostatak vode na izvorištima; Neadekvatna zaštita izvorišta	Nastaviti aktivnosti na proširenju kapaciteta vodovodne mreže i sanaciji iste, kako bi se poboljšao kvalitet snabdjevanja stanovništva vodom te smanjili gubici vode.	Vodosnabdjevanje
Visoki gubici vode zbog zastarjelosti vodovodne mreže		

<p>Nedovoljno izgrađena kanalizaciona mreža i niska priključenost domaćinstava na kanalizacioni sistem na mjesnim područjima</p> <p>Nedovoljni i neadekvatni kapaciteti postrojenja za tretman otpadnih voda –Srebrenik</p> <p>Nepostojanje javnog kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika</p> <p>Nesanitarni septičke jame u svim naseljima koje se nakon padavina izljevaju u vodotoke sliva rijeke Tinje i individualne bunare</p> <p>Nepostojanje sistema monitoringa/nadgledanja pri izgradnji stambenih i poslovnih objekata u ruralnim područjima koji bi osigurali gradnju septičkih jama u skladu sa sanitarno-higijenskim standardima</p>	<p>Kontinuirano provoditi aktivnosti proširenja kanalizacione mreže sa ciljem što većeg obuhvata stanovništva ovom uslugom.</p> <p>Realizirati aktivnosti na unapređenju kapaciteta postrojenja za tretman otpadnih voda</p> <p>Realizirati aktivnosti uspostavu kanalizacionog sistema – sistema za prikupljanje i preradu fekalne otpadne vode u ruralnim područjima Srebrenika</p> <p>Pojačati nadzor nad izgradnjom i korištenjem nesaniarnih septičkih jama</p>	<p>Odvođenje i tretman otpadnih voda</p>
<p>Nizak stepen selektivnog prikupljanja otpada i nepostojanje reciklaže na nivou grada</p>	<p>Realizirati aktivnosti na razvoju infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada i reciklažu</p>	<p>Odvoz otpada</p>
<p>Vrlo mali broj individualnih potrošača toplotne energije priključen na gradsku toplanu.</p> <p>Objekti na području grada Srebrenik se većinom griju decentralizovano, iz individualnih toplotnih izvora što negativno utiče na okoliš</p>	<p>Kreirati programe poticaja u cilju motivisanja stanovništva da se priključe na sistem centralnog grijanja gradske toplane, povećati kapacitete grijanja gradske toplane i motivisati građane da koriste ekološki prihvatljivija goriva (pelet) za grijanje, kao i utopljavanje objekata.</p>	<p>Snabdjevanje toplotnom energijom</p>
<p>Popunjenost kapaciteta Gradskog groblja</p>	<p>Realizirati aktivnosti na proširenju kapaciteta gradskog groblja</p>	<p>Groblja</p>
<p>Velika izdvajanja za troškove električne energije u javnoj rasvjeti</p> <p>Finansiranje javne rasvjete vlastitim sredstvima građana u ruralnom području</p>	<p>Nastaviti zamjenu rasvjetnih tijela sa energetski efikasnim rasvjetnim tijelima u sistemu javne rasvjete</p> <p>Analizirati mogućnosti i sprovesti aktivnosti na proširenju obuhvata javne rasvjete građana u ruralnom području finansirano iz sredstava budžeta</p>	<p>Javna rasvjeta</p>

6. Zaštita okoliša

Stanje zraka

Zagađenje atmosfere emisijama štetnih i opasnih materija na području grada Srebrenik predstavlja problem sa kojim se grad svakodnevno suočava, koji vrlo negativno utiče na zdravlje stanovnika, stanje ekosistema i uopšte na socijalno–ekonomski razvoj. Osnovni zagađivači zraka na području grada Srebrenik zasigurno su individualna ložišta, neuređene deponije krutog otpada, saobraćaj, industrija i poljoprivreda.

S obzirom na nedovoljnu priključenost domaćinstava i pravnih lica na sistem centralnog grijanja koriste se individualne kotlovnice koristeći lož ulje, struju, plin, ugalj i drvo kao sredstvo zagrijavanja što neminovno dovodi do povećanja zagađenja zraka.

Pored individualnih ložišta, problem za kvalitet zraka predstavljaju i industrijska postrojenja. Ovaj sektor doprinosi emisiji u atmosferu štetnih i opasnih materija, kao i stakleničkih gasova. U odnosu na druge gradove na području Tuzlanskog kantona (kao što su Tuzla i Lukavac), sektor industrije ne predstavlja dominantan izvor zagađujućih materija u zrak. Po podacima objavljenog u „Registar emisija u zrak i kategorizacija kvaliteta zraka za područje Tuzlanskog kantona za 2016. godinu“ stanje zagađivanja po sektorima za grad Srebrenik je prikazano u tabeli ispod.

Tabela 56. Bilansi emisije općine Srebrenik za 2016. godinu (tona godišnje)

Parametar	SO2	NOX	CO2	CO	NH3	N2O	CH4	NM VOC	C6H6	PM10	PM2,5
Stambeni sektor	1097	92	49601	3188	9	0	0	132	0	173	160
Javni sektor i industrija	23	25	2984	68	0	0	582	36	0	157	29
Saobraćaj	1	137	28791	152	1	1	2	27	5	13	12

Izvor: Registar emisija u zrak i kategorizacija kvaliteta zraka za područje Tuzlanskog kantona za 2016. godinu

Iako su podaci iz 2016. godine, može se zaključiti da nije došlo do značajnijih promjena.

U gradu Srebrenik najveći izvor emisije sumpor dioksida (skoro 98%), kao i ugljen dioksida (61%), ugljen monoksida (93%), amonijaka (90%), nemetanskih ugljenvodonika (68%), te PM10 (50%) i PM2,5 (80%) je stambeni sektor. Sektor saobraćaja je najzaslužniji za emisiju nitro oksida (skoro 54%).

Prema nepotvrđenim (validiranim) i nekompletnim podacima iz elektronskog registra o postrojenjima i zagađivanjima (FBIH PRTR) (jedini dostupni podaci na stranici Federalnog ministarstva okoliša i turizma) za 2018. godinu, stanje emisije u zrak za firme sa područja grada Srebrenik je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela 57. Podaci iz elektronskog registra o postrojenjima i zagađivanjima za Grad Srebrenik iz 2018.

Naziv poduzeća	Naziv polutanta	Obračun	Ukupno (kg/god)	Akcidentna ispuštanja (kg/god)	Difuzne emisije (kg/god)
Ingram d.d. Srebrenik	Karbon monoksid (CO)	Izmjereno	32260	0	0
Ingram d.d. Srebrenik	Azotni dioksid (N2O)	Izmjereno	1499	0	0
Ingram d.d. Srebrenik	Čestice (PM10)	Izmjereno	5090	0	0
Ingram d.d. Srebrenik	Oksidi sumpora (SOx/SO2)	Izmjereno	960	0	0
Herceg d.o.o. Srebrenik	Metan (CH4)	Procijenjeno	0	0	0
Herceg d.o.o. Srebrenik	Karbon monoksid (CO)	Izračunato	305	0	65
Herceg d.o.o. Srebrenik	Karbon dioksid (CO2)	Izračunato	687000	0	143000
Herceg d.o.o. Srebrenik	Oksidi azota (NOx/NO2)	Izračunato	447	0	216
Herceg d.o.o. Srebrenik	Oksidi sumpora (SOx/SO2)	Izračunato	1206	0	4
Herceg d.o.o. Srebrenik	Čestice (PM10)	Izračunato	385	0	313

Razloge u nepovoljnoj emisiji štetnih materija mogu se naći u sljedećem:

- Postojeća postrojenja su stara između trideset i više od sto godina, sa zastarjelom tehnologijom i odtrajalom opremom;
- Loša dispozicija – razmještaj postrojenja koja su obično locirana u centrima naselja ili prigradskim područjima;
- Nedostatak programa i finansijskih sredstava za rekonstruisanje i uvođenje čistijih tehnologija i najbolje raspoloživih tehnika BAT.

Stepen motorizacije, odnosno, intenzitet saobraćaja, u direktnoj je korelaciji sa kvalitetom okoliša. Izduvni plinovi motora sadrže sljedeće štetne materije: ugljenmonoksid, nesagorjele ugljovodonike i djelimično sagorjele materije, okside azota, okside sumpora, jedinjenja olova, čvrste i tečne sastojke dima i materije sa karakterističnim mirisom (aromatični ugljovodonici, aldehidi, jedinjenja sumpora. Saobraćaj u gradu Srebreniku koncentriran je u vrlo uskoj zoni i doprinosi kontinuiranom opterećenju zagađujućim materijima.

Promjena kvaliteta zraka prouzrokovana prometom ograničava se planskim mjerama:

- planiranjem saobraćajnica i prometa;
- osiguranjem uslova da se promet odvija u režimu sa najmanjim zagađivanjem (bez čestih kočenja, zaustavljanja i ubrzavanja);
- ograničavanjem saobraćaja u toku godine i toku dana na određenim saobraćajnicama;
- stimulisanje ugradnje i korištenja plina u motorna vozila;
- stimulisanjem korištenja javnog prevoza;
- stimulisanjem bolje popunjenosti privatnih vozila.

Najveći efekti u smanjenju zagađenja zraka iz saobraćaja postižu se podsticanjem javnog prevoza. Odnos štetnih sastojaka sagorijevanja kod automobila i autobusa izražen po putniku je veoma nepovoljan za vozila individualnog prevoza. Prema tome, značajnu prednost treba dati masovnom autobuskom prevozu putnika u odnosu na prevoz putničkim motornim vozilima (vlastita vozila, taksi prevoz i dr.). U slučaju prekomjernog pogoršanja kvaliteta zraka potrebno je uvesti i različite stimulativne mjere za povećano korištenje sredstava gradskog saobraćaja, kako bi se smanjio pritisak na kvalitet zraka. Ove mjere bi trebalo dizajnirati na način koji bi privukao građane da u većoj mjeri koriste javni prevoz u danima kada je stanje kvaliteta zraka pogoršano.

U izvjesnoj mjeri, zagađenju vazduha doprinosi i oblast poljoprivredne proizvodnje (posebno u procesu nastajanja i skladištenja stajnjaka te i u procesu korištenja stajnjaka i vještačkih đubriva, i primjene pseticida). Ovakvo zagađnje atmosfere doprinosi i zagađenju tla putem kiselih kiša, te zagađenja podzemnih i površinskih voda procjeđivanjem.

Zagađenost vazduha u užem gradskom jezgru grada Srebrenika

Indikator kojim se karakteriziraju emisije primarnih čestica uzima u obzir antropogene emisije čvrstih čestica manjih od 2,5 i 10 mikrometara (PM2,5 i PM10) i emisije perkusora sekundarnih čestica SO₂, NO_x i NH₃. Emisije se procjenjuju na osnovu podataka o proizvodnji, potrošnji i sastavu goriva, te mjerenja emisija zagađujućih materija u zrak, dobijenih od pojedinačnih izvora emisije.

Nažalost, na području grada Srebrenik trenutno nema kontinuiranog mjerenja kvaliteta zraka. U posljednjih 8 godina provodi se periodično mjerenje jedan puta godišnje u trajanju od dvadesetak dana, u različitim kalendarskim periodima i na različitim lokacijama preko mobilne stanice za mjerenje kvaliteta zraka, te se procjene moraju uzeti sa znatnom rezervom. Bazni podaci za minimume, maksimume i prosjeke polutanata PM_{2,5} i SO₂, NO₂, CO i O₃, prema mjerenjima iz 2019. godine na lokaciji Obdanište, dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 58. Pokazatelj kvaliteta zrakana području Grada Srebrenik u periodu April-maj 2019. godine

POKAZATELJI KVALITETA ZRAKA	MINIMUM	MAKSIMUM	PROSJEK
PM 2,5 (µg/m ³)	4,3	18,0	10,1
SO ₂ (µg/m ³)	9,0	86,8	28,9
NO ₂ (µg/m ³)	3,8	14,3	8,2
CO (µg/m ³)	1.105	1.751	1.390
O ₃ (µg/m ³)	-	-	-

U rezultatima mjerenja nisu prikazane vrijednosti za parametar PM10 jer navedena mobilna stanica nema mogućnost mjerenja ovog parametra, zbog čega podaci za PM10 nisu ni obrađivani.

Uzimajući u obzir sve navedene podatke i parametre može se zaključiti da zagađenost vazduha u gradskom području je uglavnom uzrokovana emisijama iz stacionarnih izvora zbog sagorijevanja goriva, te emisijama iz saobraćaja i industrijskih procesa. Upotreba goriva lošeg kvaliteta i nepotpun proces sagorijavanja u postrojenjima, također, značajno doprinosi zagađenju vazduha. Zbog specifičnih klimatskih uslova i toplotnih inverzija, zagađenost zraka je znatno veća u zimskim mjesecima u gradskom centru.

Stanje voda

Hidrografska obilježja Srebrenika su veoma specifična. Grad je skoro najsušniji područje u Bosni i Hercegovini, ali je prostor bogat površinskim vodama koje se javljaju u vidu vrela u kontaktu sa nepropusnim slojevima. Skoro sve površinske vode sa područja grada prihvata rijeka Tinja, koja ima maksimalne vodostaje u proljeće i jesen i koji predstavlja najveći vodotok na području grada Srebrenik. Ukupna dužina vodotoka na području grada Srebrenik iznosi 78 km.

Prema Zakonu o vodama FBiH, rijeka Tinja se razvrstava u vode I kategorije na vodnom području rijeke Save, i kojom upravlja Agencija za vodno područje rijeke Save. Za vodosnadbijevanje nasejenih mjesta grada Srebrenik koristi se 5 velikih komunalnih izvorišta, od kojih je najznačajniji izvor Vlahulje.

Područje Srebrenika posjeduje određena ležišta podzemnih voda, koje su prostorno raširene, nalazeći se bliže korisnicima i po pravilu su čistije od površinskih voda, zahvaljujući uglavnom filtracionim karakteristikama stijenskog kompleksa kroz koji se kreću.

Kao što je ranije navedeno, hidrografsku okosnicu Srebrenika čini sliv rijeke Tinje, koja u dužini od 35 km protiče kroz područje grada Srebrenik, sa svojim pritokama: rijeka Bistrica (dužine 10 km), Jasenička rijeka (10 km), Lisovička rijeka (6,3 km), Kugička rijeka (5,7 km), Bijela (3,5 km), Čaška (5,5 km), Džombička rijeka (4,5 km), Čojlučka rijeka (2,5 km), Morašnica (5,9 km), Slanjska rijeka (10,3 km), Špionjačka rijeka (4,5 km), Moštanica (6 km), Rašljanska rijeka (2,7 km) i Maočka rijeka (5,37 km), potoci: Faćkin, Lušnički i Hrgovski.

Jedna od osnovnih karakteristika sliva rijeke Tinje je da pojava čestih i intenzivnih pljuskova dovodi do koncentrisanog oticanja i formiranja plavnih valova, a naročito u proljeće i jesen. Oko 95% teritorije grada Srebrenik nalazi se u slivu rijeke Tinje. Ostalih 5% se odnosi na dio u kome se nalaze gornji tokovi Rahičke i Rašljanske rijeke, koje pripadaju slivu rijeke Brke, a koja se dalje u Brčkom ulijeva u Savu.

Kanjon rijeke Tinje koji se nalazi u blizini naseljenog mjesta Bosanska Bijela, je izuzetno uzak i sprječava normalan protok vode, te predstavlja „usko grlo“ koje usporava tok rijeke, što za posljedicu ima uzvodno plavljenje velikih površina zasađenih raznim biljnim kulturama s obje strane korita rijeke. Ukoliko se ovaj hidrografski fenomen kombinuje sa evidentnim klimatskim promjenama izraženih u pojavi obilnih količina atmosferskih padalina u kratkom vremenskom periodu, tada se za posljedicu javljaju rekordni vodostaji rijeka i riječica na području grada Srebrenika. U tom kontekstu, od 50 km vodnih tokova (64,1% od ukupne dužine vodotoka na području grada), predstavljaju poplavno rizični vodotokovi koji ugrožavaju 100 km² (ili 1/3) površine teritorije Grada i 1.200 stanovnika koji žive u obalnim područjima navedenih rijeka. Da bi smanjili negativan uticaj poplavno rizičnih vodotokova, Grad Srebrenik je u proteklom periodu investirao u uređenje korita kritičnih dijelova vodotokova. Tako je u 2022.godini zabilježeno 2500 m dužine uređenih vodotokova, što je za 66% više u odnosu na 2018.godinu kada je dužina uređenih vodotokova iznosila 1500 m.

Usljed nezapamćenih obilnih padavina u maju i avgustu 2014. godine i prelaska praga stogodišnjih voda, došlo je do izlivanja rijeke Tinja i njenih pritoka, pri čemu je poplavljeno: 761 stambeni objekat, 71 poslovni objekat, 700 ha poljoprivrednog zemljišta, uništeno 10 mostova, oštećeno 55 lokalnih puteva. Prema procjeni Općinske komisije za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća, ukupna materijalna šteta od poplava koje su u proljeće/ljeto 2014. godine u više navrata zahvatile područje grada Srebrenik, te pojava velikog broja klizišta, iznosi 45,47 miliona KM. Najveće štete zabilježene su na poljoprivrednom zemljištu, poljoprivrednim usjevima i na oko 100 km makadamskih puteva, koje su, prema procjeni, premašile iznos od 15,5 miliona KM. Pored toga, oštećeni su građevinski i drugi objekti infrastrukture, narušeni su vodotoci, a privredni subjekti su pretrpjeli štete u procijenjenom iznosu od 3,24 miliona KM.

U tom periodu za rijeku Tinju, čiji je najviši vodostaj do te godine bio 426 cm, u maju 2014.godine izmjereno je 469 cm, a na dan 07. avgusta iste godine kod Koprića mosta je izmjereno čak 500 cm.

Da bi se i dalje unaprijedila zaštita prostora grada Srebrenika od voda, potrebno je izvršiti uređenje korita rijeke Tinje, posebno onih dionica koje prolaze kroz naseljena mjesa Tinja, Duboki potok, Srebrenik, Špionica i Ormanica, izvršiti čišćenje i produbljivanje korita ostalih rijeka, riječica i potoka - kanala, uvesti veću kontrolu u smislu nesavjesnog postupanja građana i pojačati nadzor u ovom dijelu što je u nadležnosti kantonalnih službi.

Kao što je ranije navedeno, na prostoru grada Srebrenik, otpadne vode sa urbanog područja odvođe se putem gradske kanalizacione mreže, gdje još uvijek cca 2.000 domaćinstava nema priključak na gradsku kanalizacionu mrežu. Ova kanalizaciona mreža spojena je sa postrojenjem za tretman otpadnih voda - Ježinac., koje je projektovano za 12000 stanovnika sa prosječnim dnevnim protokom za suho vrijeme od 1.730 m³/h, za kišno vrijeme primarni tretman 852 m³/h a sekundarni (biološki) tretman 426,6 m³. S druge strane, ruralno područje nema izgrađenu kanalizacionu mrežu, i putem nekontrolisanih ispusta otpadnih voda u tlo i okolne površinske vode, znatno povećava rizik zagađenja.

Problem nereguliranih septičkih jama odnosno domaćinstava koje neregulirano ispuštaju otpadne vode u septičke jame i dalje je aktuelan, te je i u narednom planskom periodu neophodno raditi na povećanju obuhvata stanovništva i privrednih subjekata regulisanom kanalizacionom mrežom.

Analizom ankete provedene 2018. godine na području grada Srebrenik⁴ dobijeni su rezultati koji govore u prilog da građani grada Srebrenika smatraju zaštitu voda jednim od prioriteta zaštite okoliša u narednom periodu. Naime, 52,81% anketiranih građana smatra da su na području grada Srebrenik najviše ugrožene vode (rijeke, potoci, jezera,...), dok 70,93% anketiranih građana smatra da zagađenje voda najviše utiče na njihovu egzistenciju (zagađenje rijeka, jezera i podzemnih izvora, nedostatak kvalitetne vode za piće).

Stanje zemljišta

Prema dostupnim podacima iz Prostornog plana grada Srebrenik za period od 2015. do 2035. godine izrađenog od strane IPSA INSTITUT-a septembar 2017. godine, od ukupne površine grada Srebrenik, poljoprivredno zemljište zauzima površinu od 12.249,66 ha ili 49,41%. Poljoprivredno zemljište grada Srebrenik čini I, II i III agrozona. Najveće površine poljoprivrednog zemljišta pripada II agrozoni sa 7.130,17 ha, zatim I agrozoni sa 5.065,03 ha i III agrozoni sa 54,45 ha. Poljoprivredno zemljište se u cijelosti nalazi u privatnom vlasništvu. Od ukupnog poljoprivrednog zemljišta oranice zauzimaju cca 42%, voćnjaci cca 8%, pašnjaci cca 3% i livade cca 2%.

Namjena zemljišta urbanih područja grada Srebrenik je prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 59. Namjena zemljišta urbanih područja grada Srebrenik

Zemljište	Površina
Šumsko zemljište	120,39 ha
Poljoprivredno zemljište	1.102,57 ha
Građevinsko zemljište pretežna namjena stanovanje (postojeće)	650,97 ha
Građevinsko zemljište pretežna namjena stanovanje (planirano)	920,68 ha
Građevinsko zemljište pretežne namjene privredne zone (postojeće)	35,48 ha
Građevinsko zemljište pretežne namjene privredne zone (planirano)	65,39 ha
Građevinsko zemljište pretežne namjene sport i rekreacija(planirano)	16,86 ha
Saobraćajne površine (postojeće)	195,49 ha
Saobraćajne površine (planirano)	10,99 ha
Eksploatacione površine	28,29 ha
Odlagalište	5,36 ha
Vodne površine	57,99 ha

Zemljište je ključan faktor za osiguranje održivog razvoja savremene civilizacije kako u njegovoj komponenti zaštite okoliša, tako i vezano za društvenu i privrednu komponentu, jer generira bogatstvo i investicije, a istodobno daje društvenu sigurnost njegovim učesnicima. Poznata je činjenica da je zemljište u BiH već duže vrijeme izloženo raznim oblicima oštećenja, uništavanja i gubitaka u velikim razmjerama.

⁴ Anketa urađena za potrebe izrade Lokalno Ekološkog Akcionog Plana 2019-2024

Prema podacima iz Studije upotrebne vrijednosti zemljišta za područje Srebrenika izrađene od strane Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (Avgust 2018. godine.) poljoprivredno zemljište zauzima površinu od 11.102,8 ha, šumsko zemljište zauzima površinu od 11.605,5 ha i urbana područja izvan sfere biljne proizvodnje zauzimaju površinu od 2.085,6 ha. Na poljoprivrednom zemljištu ovog područja zastupljena je I agrozona na površini od 5.454,5 ha, II agrozona na površini 5.621,4 ha i III agrozona na površini od 27,0 ha.

Usljed neadekvatnog korištenja i upravljanja zemljištem i na području grada Srebrenik su prisutni degradacija, a time i gubici dragocjenog zemljišta. Gubici zemljišta posljedica su i eksploatacije mineralnih sirovina, kao i erozije izazvane sječom šuma, te vodnom erozijom ili nepravilnom obradom.

Najveći identifikovani zagađivači tla su neadekvatno odložen otpad, otpadne vode i hemijska sredstva u poljoprivredi.

Zagađenje i pritisak na tlo uzrokuju otpadne vode iz urbanih i ruralnih sredina. Loše stanje sistema javne kanalizacije i neodgovarajuća tehnološka rješenja septičkih jama uzrokuju ispuštanje otpadnih voda direktno u tlo.

Zagađenost tla otpadom je konstantno prisutna, usljed posljedica odlaganja otpada raznih vrsta. Na širem području grada Srebrenik otpad se odlaže na divlje deponije, koji nema mnogo, ali ipak se zemljište zagađuje zatrpavanjem, paljenjem, ili direktnim bacanjem na zemljište. Kontaminacija zemljišta na lokacijama divljih deponija, gdje se odlaže komunalni i drugi čvrsti otpad, je trajna.

Zagađenje i pritisak na tlo postoji i usljed prevelike i nekontrolisane sječe šuma u cilju obezbjeđenja stanovništva, javnih institucija i poslovnog sektora ogrevom.

Ključni problemi su zagađenost tla štetnim materijama iz otpadnih kanalizacionih voda, zagađenost tla štetnim materijama iz otpada sa divljih deponija, smanjenje količine drvene mase koja bi svojim raspadanjem imala uticaj na stvaranje novih količina plodnog tla, nepovratan gubitak plodnog tla usljed erozionih procesa, kao posljedica prekomjerne sječe šuma, onemogućavanje i smanjenje apsorpcije stakleničkih gasova, kao posljedica prekomjerne sječe šuma.

Zagađenje i veliki pritisak na tlo ima ispuštanje štetnih materija koje nastaju pri proizvodnim procesima u industrijskim postrojenjima. Tlo se zagađuje i usljed neadekvatnog odlaganja industrijskog otpada.

Prema posljednjim dostupnim podacima iz elektronskog registra o postrojenjima i zagađivanjima (F BiH PRTR) za 2018. godinu, stanje produkovanja opasnog otpada za firme sa područja grada Srebrenik je prikazano u Tabeli 31.

Tabela 60. Podaci iz elektronskog registra o postrojenjima i zagađivanjima za Grad Srebrenik iz 2018.godine

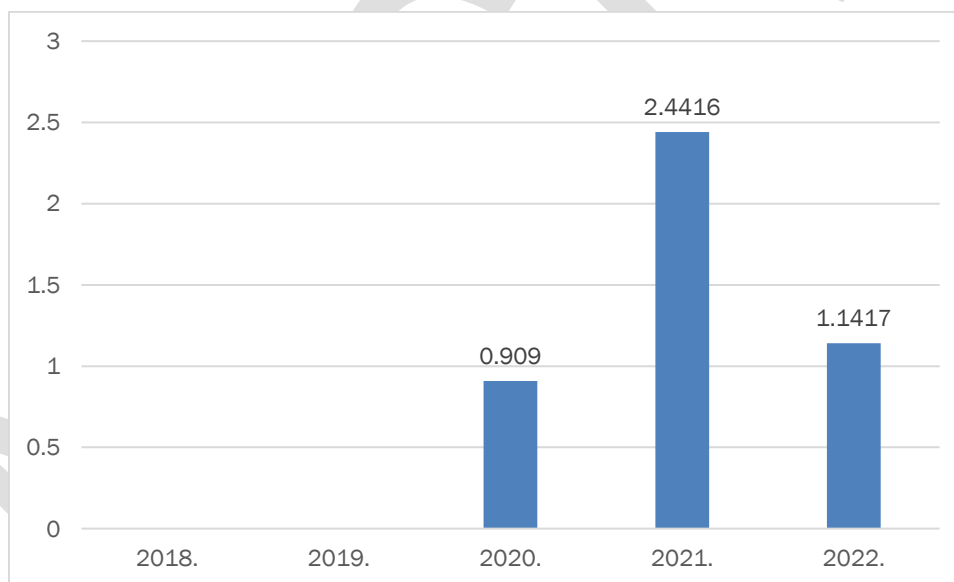
Naziv preduzeća	Naziv otpada	Obračun	Ukupno (tona/god)
Zaharex d.o.o.	kruti otpad koji sadrži opasne tvari	Izračunato	0,601
"JATA GROUP" d.o.o.Srebrenik	ostala maziva ulja za motore i zupčanike	Izmjereno	6,678
Herceg d.o.o. Srebrenik	otpadne boje i lakovi koji sadrže organska otapala ili druge opasne tvari	Procijenjeno	0,08
Herceg d.o.o. Srebrenik	otpad od sredstava za uklanjanje boja ili lakova	Procijenjeno	0,08
Herceg d.o.o. Srebrenik	otpadna ljepila i sredstva za brtvljenje, koja sadrže organska otapala ili druge opasne tvari	Procijenjeno	0,025
Herceg d.o.o. Srebrenik	istrošena brusna tijela i brusni materijali, koji sadrže opasne tvari	Procijenjeno	0,07
Herceg d.o.o. Srebrenik	ostala hidraulična ulja	Izmjereno	0,1
Herceg d.o.o. Srebrenik	ostala maziva ulja za motore i zupčanike	Izmjereno	0,4

Herceg d.o.o. Srebrenik	ambalaža koja sadrži ostatke opasnih tvari ili je onečišćena opasnim tvarima	Procijenjeno	0,25
Herceg d.o.o. Srebrenik	filtri za ulje	Procijenjeno	0,05
Herceg d.o.o. Srebrenik	olovne baterije	Izmjereno	0,3
Herceg d.o.o. Srebrenik	kiseline	Procijenjeno	0,05
UKUPNO:			8.684

Svaki privredni subjekt koja posluje na području grada Srebrenik, prema zakonu o zaštiti okoliša zbog prirode obavljanja posla mora imati okolišnu dozvolu, mora izraditi plan upravljanja otpadom gdje je precizno opisan način postupanja sa opasnim otpadom a koji se zbrinjava preko ovlaštenih firmi za zbrinjavanje opasnog otpada. Od ukupnog broja privrednih subjekata na području grada Srebrenik, njih 11% ima odgovarajuću okolišnu dozvolu.

Zagađenje zemljišta prisutno je i na dijelu poljoprivrednog zemljišta čime ono mijenja svoju prvobitnu namjenu i prestaje biti u funkciji poljoprivredne i stočarske proizvodnje. Poljoprivredno zemljište zagađuje se neadekvatnom upotrebom mineralnih đubriva, pesticida i drugih agrohemijskih sredstava. Upotreba teške mehanizacije u periodu loših vremenskih i zemljišnih uslova, kao što su kiša, prevelika vlažnost zemljišta i slično uzrokuju lošu obradu zemljišta i narušavanje fizičko-hemijskih svojstava tla. Sve navedeno uzrokovano je neprimjenjivanjem standarda zaštite okoliša na farmama i gazdinstvima i nepostojanjem sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka;

Pored navedenog fizičkog i hemijskog zagađenja poljoprivrednog zemljišta, prisutan je i gubitak poljoprivrednog zemljišta usljed pretvorbe istog u građevinska zemljišta. Tako je u periodu 2020 - 2022.godina 4,5 ha pljoprivrednog zemljišta pretvoreno u građevinska zemljišta.

Izvor: Gradska uprava Srebrenik

Slika 20. Trend fizičkog gubitka poljoprivrednog zemljišta na području grada Srebrenik usljed prenamjene istog

Degradacija zemljišta

Pored velikih zagađivača tla, na području grada Srebrenik prisutna je degradacija zemljišta u smislu njene površinske eksploatacije za mineralne rude odnosno na području grada Srebrenik na nekoliko lokacija vrši se eksploatacija kamena, što značajno utiče na degradaciju tla i izmjenu reljefnih karakteristika područja grada Srebrenik.

Pored navedene degradacije tla za potrebe privrednih aktivnosti, na području grada Srebrenik prisutan je veliki broj klizišta koje dodatno degradiraju tlo. Područje Srebrenika spada među najugroženije lokacije Tuzlanskog kantona kada su u pitanju klizišta, a posebno južna polovina teritorija koju i inače karakteriše brdsko planinski pojas.

Klizišta nanose štete na objektima infrastrukture, lokalnoj putnoj mreži, obradivom/poljoprivrednom zemljištu, šumama, jednom broju individualnih stambenih objekata i privrednim objektima, kao i pratećim objektima kod domaćeg stanovništva, posebno u naseljenim mjestima koja gravitiraju brdsko – planinskom području.

Prema podacima Službe za civilnu zaštitu grada Srebrenik, na teritoriji grada u 2022. godini. registrovano je 165 lokacija na kojima je prisutno klizište, što je za 10% više u odnosu na 2018. godinu. Kako se broj klizišta u posmatranom periodu povećavao tako se i povećavao broj saniranih klizišta, te je u 2022. godini dostigao nivo od 417 saniranih klizišta, što je za 4% više u odnosu na 2018. godinu. Uočljivo je da broj saniranih klizišta ne prati broj registrovanih klizišta, što može predstavljati ozbiljan problem u narednom razvojnom periodu. Ipak, ohrabrujući podatak je da se broj stambenih objekata ugroženih klizištem značajno smanjio tokom prethodnih 5 godina te je sa 500 u 2018. godini smanjen na 395 u 2022.godini.

Međutim, prema podacima Civilne zaštite, iako je smanjen broj stambenih objekata ugroženih klizištem, broj direktno ugroženog stanovništva klizištem se nije mijenjao tokom prethodnih godina i on iznosi 1000.

Tabela 61. Ugroženost stanovnika i objekata grada Srebrenik djelovanjem klizišta u periodu 2018-2022. godini

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Broj registriranih klizišta na području grada	150	155	157	162	165
Broj stanovnika direktno ugroženog klizištima	1000	1000	1000	1000	1000
Broj saniranih klizišta	401	405	412	415	417
Nivo investicija u sanaciju klizišta (KM)	1	1	1	1	1
Broj stambenih objekata direktno ugroženih klizištima	500	492	450	420	395

Iako je problem klizišta na području grada Srebrenik izrazito prisutan, potrebno je unaprijediti pristup rješavanju istog. Visok broj stambenih objekata stradalih od klizišta bez građevinske dozvole je potpuno neprihvatljiv. Legalizaciji objekata je neophodna kako bi se i saniranje klizišta bespravno izgrađenim objektima zaustavilo a time i indirektni podsticaj bespravnoj gradnji objekata.

Zagađenje tla minama

Specifično zagađenje tla usljed ratnih sukoba na ovom prostoru ogleda se u kontaminaciji tla sa minsko - eksplozivnim sredstvima (zaostala minska polja). Radi se o manjim površinama a proces deminiranja se kontinuirano odvija.

Dakle, stanje zemljišta na području grada Srebrenik je teško procijeniti jer ne postoje studije o kvalitetu zemljišta niti mjerenja o stanju istog, ali koristeći dostupne podatke, jasno je da postoje određena zagađenja zemljišta a da su osnovni razlozi za gubitak zemljišta ustvari razni vidovi oštećenja zemljišta kao što su: divlje deponije i neuređene deponije komunalnog i industrijskog otpada, zapušteno poljoprivredno zemljište uslijed njegovog višegodišnjeg nekorištenja za poljoprivrednu proizvodnju, uništavanjem strukture zemljišta zbog nepoštivanja agro-tehničkih mjera, što opet vodi smanjenju mogućnosti korištenja zemljišta, izražena vodna erozija i kontaminacija zemljišta nakon poplava, onečišćenja, te manjim dijelom minirana područja.

Šume i šumsko zemljište

Šumama u državnom vlasništvu upravlja i gospodari Kantonalna uprava za šumarstvo Tuzlanskog kantona, dok ostalim šumskim površinama gospodare i upravljaju sami vlasnici šuma. Vlasnici upravljaju šumama i šumskim zemljištem u privatnom vlasništvu i ugovorom uz naknadu prenose obavljanje stručnih poslova Kantonalnoj upravi za šumarstvo.

Kada su u pitanju površine sa šumama, zastupljenost je mješovite sastojine tvrdih listača (hrast lužnjak s primjesama jasena i graba) i šumske sastojine mekih listača (topola, vrba i joha).

Problem u očuvanju flore i faune, odnosno ukupnog biodiverziteta predstavlja sječa i izvlačenje drvne mase kroz šumske potoke. Svakodnevna ugroženost šuma od štetnih utjecaja od strane samoga čovjeka (svjesnim i nesavjesnim radom), različitih bolesti, šteta od insekata, te drugih oblika prirodne degradacije šumskog blaga,

dovode do poremećaja eko sistema i biodiverziteta. Kao i u drugim sredinama prisutne su pojave uzurpacije šumskog zemljišta, nekontrolirane i bespravne sječe, posebno u dijelu državnog, ali i privatnog sektora, odlaganje otpada i loženje vatre, koje ponekad izbjegne kontroli i izazove šumske požare, te dolazi do trajnih degradacija i većih oštećenja na značajnom dijelu šumskog zemljišta.

Zelene površine

Javnim zelenim površinama upravlja i gospodari JP "9. septembar" Srebrenik kojem je Grad Srebrenik povjerio čišćenje, održavanje i uređenje ovih površina.

Na području Grada trenutno postoji 25.000 m² prostora pod uređenim parkovskim zelenim površinama, što je znatno povećanje u odnosu na 2020. godinu kada je navedena površina iznosila 20.000 m². Razlog za navedeno jeste realizacija nekoliko projekata u ovoj oblasti u proteklom periodu.

Grad Srebrenik izdvaja značajna sredstva na godišnjem nivou za uređenje zelenih površina, nabavku sadnica cvijeća i slično kako bi se uljepšao prostor u kojem stanovnici provode svoje slobodno vrijeme. Ukupan broj zasađenih stabala na području Grada Srebrenik u 2022. godini iznosio je 35, što je za 3,5 puta više u odnosu na 2020. godinu dok je broj sadnica zasađenog ukrasnog bilja i cvijeća u 2022. godini iznosio 3.000, što je za 1.000 sadnica više u odnosu na 2020. godinu odnosno predstavlja uvećanje za 50% više zasađenih ukrasnih sadnica i cvijeća u odnosu na navedenu godinu a s kojima se svake godine uljepšava životni prostor građana.

Iznos za uređenje grada, koje podrazumijeva i uređenje zelenih površina, u 2022. godini je iznosio 10.000 KM, i predstavlja iznos koji se nije mijenjao u protekle 3 godine.

Medjutim, za kvalitetno upravljanje zelenim površinama i plansko izdvajanje sredstava za ozelenjavanje javnih površina na području Grada, neophodno je izraditi Katastar zelenih površina. Na taj način će se moći kvalitetno planirati i provoditi aktivnosti na sađenju zelenih zasada u cilju smanjenja prašine, zaštite od buke i vibracije i smanjenje erozije tla, te poboljšanja osjećaja kvalitetnog življenja kod građana.

Bez obzira na ulaganja u zelene površine, građani i dalje iskazuju visok nivo neodgovornosti i nerazvijene ekološke svijesti te otpad ne odlažu na adekvatno mjesto a prisutni su i slučajevi sječe stabala bez odobrenja nadležnih službi.

Osim što Grad Srebrenik čini napore da se i zadrži stanje kakvo jeste u smislu postojećeg javnog zelenila, tokom 2022. godine Gradska uprava Srebrenik, zajedno sa Turističkom zajednicom Srebrenik i javnim srebreničkim preduzećima JKP "9. septembar" i JP "Vodovod i kanalizacija", a uz tehničku pomoć firme Agro Musala, pokrenula je veliki projekat uređenja zelenih površina u ovom gradu pod nazivom „Srebrenik je i tvoj grad“. Do sada je na realizaciji projekta implementirana aktivnost uređenja zelenih površina na 5 lokacija u gradu.

Zaštićena područja

Briga o zaštićenim područjima regulisana je Zakonom o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“ br. 66/13), kojim se uređuje zaštita, očuvanje, obnova i održivi razvoj prirode u Federaciji BiH. Zakonom su obuhvaćene opće i posebne mjere zaštite uspostavom zaštićenih područja.

Područje Grada Srebrenik obiluje prirodnim bogatstvima i nasljeđem, kojeg čine: Gradski park, Brdsko-planinski plato Ratis, Vrijedno područje prirodnog naslijeđa Majevisa, Etno prirodni pejzaž (mlinovi) - Gornji Hrgovi, Etno prirodni pejzaž (mlinovi) – Sladna, Brdo (kota) Čungar - Gornji Srebrenik, Planinski predio Okresanica, Etno prirodni pejzaž (ansambl mlinova) na rječici Tinja, Pećina "Šuplja stijena", Orlova Klisura - između Podpeći i Bjelava, Klisura Dubokog Potoka, Vodopad na Bijeloj rijeci – Bjelave, Šuma Lipik ispod naselja Rapatnica, Pećina u zaseoku Mahala, Pećina Majdan, Babunovići, Kanjonske doline rijeke Uvernice – I i II, Vrtoča sa kraškim vrelom i ponorom u Gornjim Hrgovima, Kazani na ušću Kugičke rijeke, Vodopad na Fačkinom potoku, Katino jezero - prirodna zamočvarena vrtača, Vodopad na Čojlučkoj rijeci s pećinom, Kameni most u dolini Lušničke rijeke, Šuma Lipik ispod naselja Rapatnica, Šume Hidže - Strane i Brdo, Šumski kompleks na sjevernim padinama Okresanice i Šumski kompleks na lokalitetu Breze na Majevisi.

Ipak, u kontekstu navedenog zakona, na području grada Srebrenik niti jedno od navedenih lokaliteta nije registrovano kao zaštićeno područje, mada stanje u ovom području ukazuje na probleme u upravljanju, korištenju

i zaštiti prirodnog naslijeđa i biljnog i životinjskog svijeta koji se očituju kroz česte slučajeve nekontroliranog lova i ribolova, sječe šuma, degradaciji zemljišta i značajnih prirodno – historijskih lokaliteta. Uzrok ovakvom stanju u oblasti upravljanja prirodnim i drugim nasljeđem je u nedovoljnoj valorizaciji vrijednosti prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa na području grada Srebrenik i nedostatak projektnih inicijativa i projekata za zaštitu i unapređenje pojedinih lokaliteta, poput: Okresanice, Barake, Karahum, Šehitluci, Bistrička rijeka i druge lokalitete prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa.

Biodiverzitet

Biodiverzitet predstavlja neprocjenjivo prirodno bogatstvo i biološki resurs i ima utjecaj na ekološku kvalitetu životne sredine, korištenje prirodnih resursa, eko turizam i dr. U cjelini posmatrano na području grada Srebrenik je prisutna velika šarolikost u pogledu prirodne osnove. Raznovrsnost biodiverziteta (biljnog i životinjskog fonda) proizilazi iz uticaja umjerene kontinentalne klime i reljefne brdsko-planinske konfiguracije područja.

Stanje biljnog i životinjskog svijeta u gradu Srebrenik svrstano je sjeverno-bosansko područje šuma hrasta kitnjaka i bijelog graba i montanih Šuma bukve. Ovo područje pripada uglavnom brdskom pojasu i nije izražena visinska zonalnost šumske vegetacije u klasičnom smislu, nego možemo reći da se na toplijem dijelu nalaze šume hrastova, a na hladnijem dijelu šume bukve. Šume bukve i jele nalaze se u uskim i duboko usječenim uvalama i hladnijim dijelovima padina, na nižim nadmorskim visinama. Najniži pojas klimatogene vegetacije predstavljaju šume sladuna i cera, iznad kojih se na hladnijim ekspozicijama nalaze širi i uži pojasevi šume kitnjaka i cera.

Niži pojas ovog područja predstavljaju zajednica hrasta kitnjaka i običnog graba. Karakteristika ovih šuma bila je izražena spratovnost i složena građa. Različitim djelovanjem čovjeka nastale su šume običnog graba, degradirane šume kitnjaka i običnog graba, običnog graba i bukve. U ovom području nalazimo četiri subasocijacije: *erytronietosum*, *caricetosum pilosae*, *staphyletosum*, *ruscetosum aculeati*. U ovoj zajednici nalazi se još *Primula vulgaris*, *Vinca minor*, *Anemona nemorosa*, srebrnolisna lipa *Tilia argentea*...

Ekosistemi montanih bukovih šuma sa biskupskom kapicom javlja se na kolinskim i submontanim pojožajima sjeverne Bosne. Karakteristične vrste ove zajednice su: *Ruscus hypoglossum*, *Epimedium alpinum*, *Vicia orobides*, *Tamus communis*, *Knautia drymeia*. Poseban izgled ove zajednice čini srebrnolisna lipa *Tilia argentea*. Za ove šume se pretpostavlja da su sekundarne tvorevine nastale uništavanjem jele.

Na području grada Srebrenika egzistiraju i zajednice bukovih šuma koje nastaju na krečnjačkim supstratima, plitkim i suhim tlima, velikih nagiba i toplim ekspozicijama. Ovu zajednicu čine bukva, crni grab, javor gluhač, *Fraxinus ornus*, *Sorbus torminalis*, kserotermne i mezofilne vrste neutrofilnog karaktera. Ove šume imaju važnu funkciju u zaštiti od erozije zbog toga što se razvijaju na velikim nagibima.

Ekosistemi crnog grahora i hrasta kitnjaka razvijaju se na lapornim rendzinama, ilimerizovanim i pseudoglejnim zemljištima iznad pjeskovitih lapora i karbonatnih pješčara i konglomerata. Dominantne vrste su: kitnjak, *Dorycinum germanicum*, *Teucrium chamaedrys*, *Lathyrus niger*, *Poa nemoralis*. Ova zajednica ima veliki zaštitni faktor.

Ekosistemi acidofilnih šuma hrasta kitnjaka razvijaju se na toplijim položajima. Usljed uticaja čovjeka često je degradirana i predstavljena je od šikare do šiblja pa do prelazne zajednice kitnjaka i breze. U ovom području javljaju se dvije asocijacije termofilnija: *ornetosum* i acidofilnija: *festucetosum*. Zajednica kitnjaka i cera može se naći na toplim ekspozicijama i većim nagibima. Floristički sastav je veoma sličan kitnjakovim šumama jer se javljaju mezofilni elementi kitnjakovih i bukovih šuma.

Inventarizacija stanja planine Majevice na području grada Srebrenik, koja je urađena 2019. godine, rezultirala je nalazom 354 vaskularne biljne vrste. Biljne vrste su analizirane na 29 oglednih polja u okviru 14 istraživanih područja. Sistematska analiza flore ukazala je na prisustvo vrsta iz 78 porodica. Najbrojnija po vrstama je porodica glavočika – *Asteraceae* sa 41 vrstom, zatim porodica usnatice – *Lamiaceae* sa 28 vrsta, porodica trava – *Poaceae* sa 27 vrsta i mahunarki – *Fabaceae* sa 23 vrste.

Na Majevisi je utvrđeno prisustvo deset biljnih vrsta iz različitih kategorija ugroženosti. Kritično ugrožena vrsta (kategorija CR) je *Stachys recta* L. – uspravni čistac. U kategoriji ranjivih (VU) zabilježene su četiri vrste: *Ruscus hypoglossum* L. – širokolisna veprina, *Ruscus aculeatus* L. – oštrolisna veprina, *Ilex aquifolium* L. – božikovina i

prhutava sleznica, *Asplenium lepidum* C. Presl. Gotovo ugrožene vrste u kategoriji NT su: *Campanula hofmannii* – bosanska zvončika, *Campanula sibirica* L. – sibiriska zvončika, *Dipsacus pilosus* L. – dlakava češljugovina i *Euphorbia gregersenii* – gregersonova mlječika. U kategoriji najmanje zabrinjavajućih vrsta – LC prema analizi Crvene liste flore Federacije Bosne i Hercegovine nailazimo na samo jednu vrstu *Lilium martagon* L. – zlatni ljiljan.

Od ukupnog broja biljnih taksona obuhvaćenih popisom, dvije su stenoendemske vrste vezane samo za područje Bosne i Hercegovine: *Campanula hofmannii* (Pant.) Greuter & Burdet – bosanska zvončika i *Euphorbia gregersenii* K. Mali – gregersenova mlječika.

Osim endemičnih, rijetkih i ugroženih vrsta, u flori Majevice su zastupljene i otrovne biljne vrste. Posebno su naglašene one s izrazitim toksičnim svojstvima, među kojima su izdvajaju: *Aconitum lycoctonum* ssp. *vulparia*, *Arum maculatum*, *Atropa bella-donna*, *Colchicum autumnale*, *Convallaria majalis*, *Datura stramonium*, *Dioscorea communis*, *Euonymus latifolius*, *Hedera helix*, *Ligustrum vulgare*, *Paris quadrifolia*, *Phytolacca americana*, *Polygonatum multiflorum*, *Sambucus racemosa*, *Solanum dulcamara*, *Solanum nigrum* ssp. *schultesii*, *Vincetoxicum hirsutinaria* i *Viscum album* ssp. *abietis*.

Kada je u pitanju oblast zaštite prirode, Gradu Srebrenik nedostaje Registar flore i faune s posebnim osvrtom na ugrožene i potencijalno ugrožene vrste. Također, izostanak zaštićenih područja u gradu Srebrenik prema IUCN klasifikaciji (Spomenik prirode i drugo) dodatno povećava ugroženost flore i faune na području grada Srebrenik. Nedostatak zaštićenog područja bi se donekle mogao ublažiti pokretanjem inicijativa zajedničkog djelovanja u smislu pošumljavanja lokacija Majevice i šireg područja grada te izradom multimedijalne web platforme s prikazom prirodnih i drugih potencijala planine Majevice i okolnih područja.

Energijska efikasnost i obnovljivi izvori energije

Potrošnja energije jedan je od pokazatelja razvoja, modernizacije i povećanja životnog standarda. Ali istovremeno, proizvodnja i potrošnja energije predstavljaju i glavni uzrok onečišćenja okoliša. Zbog potreba za sigurnijim snabdijevanjem energijom, ali i osiguranjem zaštite okoliša i održivog razvoja, promocija i praktična primjena principa i mjera energetske efikasnosti treba da zauzima istaknuto mjesto u narednom periodu.

Kada je u pitanju efikasnije korištenje energenata za grijanje, kao mjera energetske efikasnosti i očuvanja kvaliteta zraka na području grada Srebrenika nameće se mjera/aktivnost subvencije za korištenje obnovljivih izvora energije, priključka na gradsku toplovodnu mrežu i nabavka i ugradnja kalorimetara.

U ovom smislu, također, je potrebno da se kroz kampanju upoznavanja građana sa navedenim subvencijama animira što veći broj građana, pravnih i fizičkih osoba za korištenje navedenih pogodnosti.

Koncentracije zagađujućih materija u vazduhu, koje su u znatnom porastu u periodu sezone grijanja, pokazuju da su individualna ložišta jedan od velikih zagađivača zraka. Zbog bogatstva ovog regiona ugljem, veliki broj domaćinstava ga koristi za zagrijavanje. Prema Europskoj agenciji za okoliš (EEA, 2010; EEA, 2013), sagorijevanjem 1kg uglja nastaje 11.6m³ dima, a m³ dima sadrži 6–14g lebdećih čestica. Ukoliko se u obzir uzmu količine uglja korištene za individualno grijanje objekata, zagađenje vazduha je značajno.

Razlozi za visoku potrošnju energenata i toplotne energije za grijanje prostora su uglavnom nizak stepen toplotne izolacije objekata, predimenzionisana postrojenja za sagorijevanje i neadekvatno ili nesavjesno rukovanje procesom loženja koje uzrokuje nepotpuno sagorijevanje energenta.

Prema podacima iz JKP „9. septembar“ u užem gradskom području grada Srebrenik postoji cca 60% individualnih ložišta koji nisu spojeni na postojeću toplovodnu mrežu dok je cca 40% na istu spojeno u užem području grada Srebrenika.

Izrada plana za proširenje mreže gradskog grijanja predstavlja najefikasniju mjeru za suzbijanje negativnog uticaja individualnih ložišta na kvalitet zraka, jer podrazumijeva gašenje individualnih ložišta i prelazak na postojeću toplovodnu mrežu, uz mogućnost formiranja cijena grijanja prihvatljivih za građane.

Efikasno korištenje toplotne energije u objektima gdje postoji centralno grijanje moguće je postići i ugradnjom kalorimetara u novoizgrađenim objektima, kao i u već priključenim stambenim objektima. Ugradnjom

kalorimetara bi se vlasnicima objekata omogućilo da grijanje plaćaju po utrošku, a ne po m² prostora koji se grije. Ova mjera bi građane podstakla na ulaganje u mjere energetske efikasnosti na njihovim objektima sa ciljem smanjenja utroška energije i troškova za grijanje. Ova mjera bi povećala interesovanje građana za priključenje na mrežu centralnog grijanja.

Pored navedenog, potrebno je istaći važnost izolacije stambenih objekata i zamjene dotrajale stolarije, kao mjere za smanjenje emisije zagađujućih materija u zrak. Mjere u ovom sektoru su predložene na način da se povećanje energetske efikasnosti postigne utopljanjem objekata. To bi rezultiralo značajnim smanjenjem toplotnih gubitaka, što bi dovelo do smanjenja utroška energenata, a samim tim i do smanjenja emisije zagađujućih materija. Propisnom toplotnom izolacijom objekta i zamjenom dotrajale stolarije, moguće je ostvariti uštede u energiji i do 65%, što direktno rezultira istim procentom smanjenja emisije zagađujućih materija iz ovih izvora. Naravno, ovdje se ne može govoriti o opštem trendu utopljanja objekata a bez da se govori o mjerama subvencija za iste od strane gradskih i kantonalnih vlasti. Također, vrlo značajna mjera predstavlja utopljanje javnih objekata na području grada, čime bi se smanjili izdaci za nabavku energenata za grijanje javnih objekata koji na godišnjem nivou iznose 26.500 KM (2022.godina.). Pored navedenog, smanjili bi se i izdaci za potrošenu električnu energiju u javnim objektima, naročito u zimskom periodu, a koji na godišnjem nivou iznose 43.500 KM (2022.godina). Potrebno je naglasiti da se dio električne energije troši na rasvjetu u javnim objektima, te bi mjerama energetske efikasnosti u ovom segmentu mogli dodatno smanjiti potrošnju električne energije.

Promocija pasivne i niskoenergetske gradnje je mjera koju treba prepoznati kao mehanizam za smanjenje potrošnje energije, što direktno utiče na smanjenje emisije zagađujućih materija zbog smanjene potrošnje energenata. Niskoenergetska i pasivna gradnja u EU sve više postaje standard gradnje, koji osim što osigurava smanjenje potrošnje energije, osigurava i smanjenje emisija po okoliš štetnih zagađujućih materija. Ovim mjerama se potrošnja energije svodi na manje od 70kWh po m² na godišnjem nivou.

Prelazak na obnovljive izvore energije (drvo-pelete, geotermalna energija, sunčeva energija i sl.) je također važna mjera za suzbijanje negativnog uticaja individualnih ložišta na kvalitet zraka. Obnovljivi izvori energije se mogu koristiti za zagrijavanje objekata, vode i sl., čime bi se smanjila upotreba fosilnih goriva, a time i emisija zagađujućih materija u okoliš. Važno je da se prepoznaju mogućnosti i ponude podsticajne mjere za građanstvo, kako bi ih dodatno motivirali na priključenje na daljinsko grijanje, korištenje obnovljivih izvora i efikasno korištenje energije.

Osim navedenog, energetska efikasnost se provodi i u javnoj rasvjeti, te rasvjeti u javnim objektima. Izrada registra javne rasvjete je također jedan od prioriteta u sklopu poboljšanja energetske efikasnosti grada Srebrenik, kao i dostupnost podataka na jednom mjestu o stanju i broju javne rasvjete.

Ključni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 62. Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Oblast
Nepostojanje kontinuiranog sistema za mjerenje zagađenosti zraka na području Srebrenika Zagađenost zraka u periodu sezone grijanja, zbog velikog broja individualnih kotlana na čvrsto gorivo (ugalj, lož ulje, komunalni otpad);	Instalirati stacionirane mjerne aparate za monitoring kvaliteta zraka kako bi se, u slučaju povećanog zagađenja mogle planirati i provoditi korektivne akcije. Izraditi plan proširenja mreže centralnog grijanja na užem gradskom području grada Srebrenik i afirmisati domaćinstva da se priključe na gradsku toplovodnu mrežu	Stanje zraka
Nedovoljna ulaganja u energetska efikasnost	Promovisati i poticati upotrebu obnovljivih izvora energije i ekološki prihvatljivih energenata.	Energetska efikasnost

<p>Nedovoljna izgrađenost toplotnih izolacija na javnim objektima i individualnim stambenim objektima (zamjena stolarije, postavljanjem izolacije na objekte);</p> <p>Nedovoljna informisanost građana o mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije;</p> <p>Nedovoljna edukacija građana o važnosti očuvanja okoliša.</p>	<p>Poticati mjere utopljanja javnih i privatnih objekata u cilju povećanja energetske efikasnosti i smanjenja potrošnje energije, a samim time i smanjenja zagađenja zraka.</p> <p>Dosljedno provoditi mjere energetske učinkovitosti u cilju smanjenja CO₂ emisije i povećanja energetske efikasnosti privatnih i javnih objekata</p> <p>Provesti edukaciju građana o važnosti očuvanja okoliša i afirmisati građane da uzmu aktivno učešće u radu ekoloških udruženja, sekcija i neformalnih inicijativa.</p>	
<p>Nedovoljno razvijen sistem za prikupljanje i tretman otpadnih voda u ruralnim područjima</p>	<p>Proširiti sistem za prikupljanje i tretman otpadnih voda na mjesna područja, i na taj način zaštititi stanje pitkih voda a i preventivno djelovati na zaštitu javnog zdravlja</p>	<p>Stanje vode i otpadne vode</p>
<p>Zemljište, kao jedan od osnovnih resursa, trpi zagađenja iz različitih izvora i time narušava kvalitet poljoprivredne proizvodnje ali i zdravlja stanovnika</p> <p>Prisutna je degradacija zemljišta usljed velikog broja klizišta</p>	<p>Uraditi analizu kvalitete zemljišta te plan očuvanja kvaliteta zemljišta.</p> <p>Povećati izdvajanja za sanaciju postojećih klizišta i prevenciju budućih klizišta</p>	<p>Stanje zemljišta</p>
<p>Postojanje uzurpacije šumskog zemljišta, nekontrolirane i bespravne sječe</p>	<p>Pojačati inspekcijski nadzor nad korištenjem šumskog zemljišta</p>	<p>Šume i šumsko zemljište</p>
<p>Nepostojanje sistema selektiranja na izvoru nastajanja krutog otpada</p> <p>Ne postojanje sistema obrade i dalje reciklaže selektiranog otpada</p> <p>Regionalna deponija u Živicama još uvijek nije u funkciji</p>	<p>Unaprijediti cjelokupan sistem upravljanja otpadom od prihvata do odlaganja otpada.</p> <p>Uvesti sistem selektiranja otpada na mjestu nastajanja i urediti „zelene otoke“ za prijem selektiranog otpada.</p> <p>Izgraditi reciklažno dvorište i pretovarne stanice</p> <p>Opremiti Javno preduzeće koje upravlja otpadom kvalitetnom opremom koja će omogućiti uspostavu sistema selektivnog prikupljanja i recikliranja otpada</p> <p>Uspostaviti sistem odvožnje krutog otpada na regionalnu deponiju Živice</p>	<p>Upravljanje otpadom</p>
<p>Nedovoljna briga o upravljanju, korištenju i zaštiti biljnog i životinjskog svijeta</p> <p>Nedovoljna valorizacija prirodnog nasljeđa</p>	<p>Uspostaviti jasan institucionalni okvir za upravljanje, korištenje i zaštitu biološke i geološke raznolikosti na području Grada</p> <p>Utvrđiti popisa staništa i biodiverziteta i njihovog stanja na području Grada.</p>	<p>Biodiverzitet</p>

	<p>Uspostaviti bazu podataka o vrstama domaćih životinja, rijetkim vrstama biljnog i životinjskog svijeta</p> <p>Uspostaviti Registar flore i faune s posebnim osvrtom na ugrožene i potencijalno ugrožene vrste</p> <p>Uređenje lokaliteta prirodnog naslijeđa u cilju njihove klasifikacije kao zaštićenog područja prirode</p> <p>Kreirati i implementirati inicijative zajedničkog djelovanja u smislu pošumljavanja lokacija Majevice i šireg područja grada te izradom multimedijalne web platforme s prikazom prirodnih i drugih potencijala planine Majevice i okolnih područja</p>	
Nedovoljna ulaganja u povećanje zelenih površina na području grada	<p>Izraditi katastar zelenih površina</p> <p>Povećati broj zasađenih stabala i drugih sadnica</p> <p>Osigurati kontinuiranu sadnju drveća u Gradskom parku i uređenje novih zelenih površina</p>	Zelene površine
Značajan broj aplikacija za mjeru podrške energetske siromašnom stanovništvu	Realizirati mjere na smanjenju energetske siromaštva	Energetsko siromaštvo